

262

John Edw. Lee

MONVMENTA
PATAVINA

22. 1855

МОНУМЕНТА
РАТНИКА

NON QVE INTER SIDERA MICANT

MONVMENTA
PATAVINA.

CVNCTA METI

OMNIA EQVAT

G. Georg. sculp.

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

MONVMENTA
PATAVINA
SERTORII VRSATI
STVDIO

Collecta, digesta, explicata, suisque iconibus
expressa.

A D

SERENISSIMVM PRINCIPEM

AVGVSTISS. SENATVM
VENETVM.

PATAVII, MDCLII.

Apud Paulum Frambottum Bibliopolam.

EX FACVLTA TE SVPERIORVM.

MONTANA

PATENT

OFFICE

1887

Copyright 1887

1887

REGISTERED

REGISTERED

REGISTERED

REGISTERED

Copyright 1887

SERENISSIMO
PRINCIPI
CELSISSIMOQVE
SENATVI VENETO.

In sane ambiguus hæsi, SERENISSI-
ME PRINCEPS, PATRESQVE AM-
PLISSIMI, vobisne hunc qualem-
cunque ingenij mei partum offer-
rem. Timueram enim ne manus
armatæ ferro repudiaturæ essent
denum otiosi ac inutilis libri; maxime cum satis
constet, nimis plerorumque animis hanc insedisse
opinionem, nullum esse literis cum armis commer-
cium. Verum inter varias fluctuanti cogitationes,
iamq; ad contraria consilia inclinanti, C. Iulij Cæ-
saris occurrit symbolum, dextra gladium, librum
sinistra gestantis: idque protinus vacillantem erexit
animum, nouosque fiducia subiecit stimulos. Ete-

nim si vir bellicis innutritus laudibus, victorijsque, trophæis, ac triumphis, ad illud famæ eluctatus fastigium, quo paucis vel aspirare quidem contingit, res tam dissidentes adeo amica societate deuinxit, quid vetat, quominus nobis idem de florentissima hac Republica polliceamur? Nam veteres quoque vni Deæ sub diuersis tantum Palladis ac Mineruæ nominibus, & literarum, & armorum præsidium detulere. Cui vero ignotum, hanc Rempublicam gloriosissimam se totam semper ad inuictissimi Cæsaris æmulationem composuisse, talesque produxisse omni seculo viros, qui suum ac patriæ nomen non minus ingenio, quam fortitudine, nõ minus calamo, quã ferro in immensę glorię lucem asseruerint? Tanto quidẽ posteriore hac laude celebriores, quod non ciuili, sed barbararum, et ab omni humano cultu alienarum nationum sanguine suæ virtuti litauerint. Cuius rei luculentum satis est argumentum, quod sicuti intra magnam urbem in armamentario toto orbe celebratissimo Marti, sic Patauij tamquam in tranquillitatis portu studijs magis amico, Apollini, ac Musis collocarint domicilium. Conuolant ex omnibus regionibus magnitudine famæ acciti, illuc quibus arma, huc quibus ingenuæ arrident literæ: illic cum stupore visuntur tremenda, quæ alato Leoni cuduntur fulmina, seueriora longe, quam quę in obscuro Cyclosum antro Ioui Vulcanus fabricatus est: heic sapientia, & vndequaue in vnam quasi sedem coactæ artes summo ingeniorum cultu eminent.

minent. Quare non omnino ingratos futuros spero
hosce, quos vobis in obsequij testimonium dico, la-
boris mei fructus; quibus iam optime notum, non
alia hinc munera sperari posse, quam qualia solent
à Musis proficisci. Sed nec validiori licuit hoc opus
tutelæ credere, quam cui soli aduersus immanissi-
mos hostes tota se Christianæ Reipub.^{ca} salus com-
misit. Aequum præterea videbatur, vt quascunq;
patria mea antiquitatum possidet opes (omnes au-
tem ex illius quasi gremio eruimus) vestro patrocini-
o submitteret, sub quo felicissime hucusq; vixit:
præsertim cum illæ maxima ex parte à Romana
defluerint Republica, cuius vestra felix æmula flo-
rescit. Numquid vero Romani latius, quam Ve-
neti nominis gloria est peruagata? illine plures maio-
resque victorias, quam vos, enumerauere? an forte
ferociores illi atrocioresque nationes ac gentes, quã
Veneti domuerunt? an demum vlla laude Adriati-
ca æstuaria superbo Tiberi concesserint? Ego vero
summas omnes, quotquot olim floruerunt, Respu-
blicas in vnicam hic coaluisse, & Lacedæmone
quidem iustitiam ac disciplinam, Athenis sapien-
tiam, Roma fortitudinem huc transmigrasse credi-
derim. Beatam vere urbem Patauinam, quod o-
lim terrarum subiecta Regina, non inferiorem hac
ætate nacta sit dominam! Non sum equidem ne-
scius, hisce temporibus gratam fore eorũ operam,
qui vrgentibus vndique sæuissimis bellis, pro eius
defensione sese hostibus armatos obiecerint. Ve-
rum

rum neque hac in parte publicis necessitatibus nostra familia defuit. Superiore nempe seculo Gaspar Vrsatus Iurisconsultus in patrio Gymnasio primæ sedis professor, eo usque Octumviralem dignitatem Patauij fortiter tutatus est, quousq; fides erga Serenissimam Rempubliam Venetam inuiolata durauit. Anno vero MDLXXI. Vrsus & Bernardinus Vrsati, cum militum decuria, proprijs impensis constantissime contra Turcas steterunt, atque secundus fortis miles, primus vero strenuus centuriæ fortissimorum e nobilitate Patauina viroꝝ præfectus, toto orbe decantatam victoriam, qua Turcico sanguine Adriaticum erubuit pelagus, ad Naupactū sua virtute illustrauerunt. Nuper vero Alexander, eximijs perfunctus officijs, cū plurima heroicę indolis edidisset specimina, bello Cretico iuuenilem animam Reipublicæ gloriose deuouit. Ne quis autem & nostrum hac in re inutile reprehendat studium, si aliud non fuerimus consecuti, forte ad militaria decora contendentibus stimulos addiderimus. Etenim cum monumenta ista nihil sint aliud, quam præclarorum virorū memoriæ, quas ob singularia merita eximiaq; virtutes antiquitas immortalitati consecrauit, ambitione ac spe similis comparandæ sibi laudis ad egregia facinora complures accendemus. Vos præsertim SERENISSIME PRINCEPS, PATRESQVE AMPLISSIMI, futuram vestram gloriam in lucidissimo quasi speculo conspicietis. Qua enim reuerentia nos pristina modo asserua-

mus

mus monumenta, quæ solertia à temporum iniurijs illa vindicamus, quo studio ac religione demum eadem veneramur, pari veneratione olim vestrarum laudum sacra vestigia colet, asseruabit, tuebitur posteritas. Quonam vero tempore præstantium virorum celebritas maiori apud vos curæ fuit? dum nempe eorum, qui & bello enituerunt, & pace, quos supremis ornamentis condecorauit non minus toga, quam arma, qui consilijs factisque illustribus non minus foris splendorem, quam maiestatem sibi conciliauerunt domi, qui inauditæ æquitatis, fortitudinis, prudentiæque exemplis orbem vniuersum in admirationem rapuerunt, amplissima & prope modum infinita est series, adeo vt vix sit tantus monumentorum, quæ eriguntur, numerus, quantus eorum, qui sunt meriti, quique promerentur. Ceterum cum illa olim stupebunt posteri, cum ad nostram imitationem suis minoribus tradenda colligent, aliud non precor, quam vt in tam arduo labore Minerua magis propitia, vestroque splendore digniore vtantur. Agite interim, antiquo gloriæ insistite cursui. Fortuna vestræ obnoxia generositati viam vobis sternet ad illos triumphos, qui ideo vobis solis debentur, quia alios inde aut metus, aut ignauia, aut inuidia procul arcet. Vestris substrata pedibus ingemiscat crudelissima Hydra, quæ desidi exitium minabatur Europæ. Vnius Reipublicæ oppressa victorijs detumescat superbia; quæ Christiano orbi vniuerso metum iniecit. Ad
supremum

supremum interim immortalis gloriæ fastigium e-
uehimini ; in quo terrarum vos adorabunt gentes,
soli vestræ virtuti in acceptis suam relaturæ salutē.
Tenuitati vero meæ, vestris semper obsequijs deuotæ,
si benigne annueritis , omnem voti summam
me assecutum felix deprædicabo.

Patauij Kal. Septembris MDCLII.

S. M. V.

Deditissimus

Sertorius Orfatus

Nobilissimo ac Clarissimo Viro
SERTORIO VRSATO
SERENISS.^{MÆ} REIPUBLICAE
VENETÆ
Monumenta Patauina dedicanti.

Cilicet æterni nos urit sacra cupido,
Et fatis pugnare iuvat. Vix Regibus aurum
Vix diadema placet, si feros nulla nepotes
Fama manet. properant obsistere viribus ævi
Mortales quacunq̄ licet. durabile marmor
Quæritur, & solidi fortissima vena metalli.

Surgunt Pyramides, stant magna mole colossi,
Æratæque domus, ac templa minantia cœlo,
Accedunt tituli Parcis Orcoque timendi.
Hæc etiam pereunt, lapidumque cadauera passim
Cernimus, & ferri prostant fragmenta peresi,
Signaque deficiunt. Et qua depellere pestem
Hanc tandem ratione licet? Retinere fugacis
Vel speciem vitæ labor est. VRSATE, malorum
Per te finis adest, Phœbo par arte salubri,
Lingua Mercurio. Fato sine fine ruenti
Mens artes humana suas opponit, & illa
Illa immortalis Lachesis virtute repellit.
Ingenio superesse datum est. TE vindice saxis

Vita redit, spiratque chalybs, statuæque loquuntur;
Palantesque umbræ redeunt, manesque reducti
Festinant iterum desertas visere sedes,
Auctoremque suum pompa venerantur inani.
VRSATE, æternat mortales scripta papyrus,
Scalpraque vincuntur calamis, & marmora chartis:
Et semper durant, quæ possunt sæpe renasci,
Quæ subito motu totum sparguntur in Orbem.

Sis bonus o felixque operi sanctissime MARCE
Hæc tua tutela est. æterni cura laboris
Traditur æterno. Cum vis non altera diras
Alati poterit Saturni avertere noxas,
Tu falcem eripies manibus. Tibi tempora cedunt;
Sidera se renovant. mediis invictus in undis
Sceptra tenes, DIVINE LEO, semperque tenebis,
Hic se conjunxit rerum divisa potestas,
Concurrunt bona quæque. Loci miracula tantis
Conveniunt regnis. prudens natura futuri
Has tibi præstruxit sedes, hæc littora certis
Muniit aggeribus, Venetasque per æquora fudit
Cycladas, ut tuto maneant tua templa recessu,
Ut late tendas vires. Vrbs proxima cælo,
Vrbs ipsis fundata Deis, en turribus altum
Inclinat tibi Vesta caput, tibi Copia dives
Immensas dispensat opes, Nereusque tridentem
Portigit, & gladium felix commendat Enyo,
Et mistas oleis donat Victoria palmas,
Cedite quas magnæ subito vertere ruinæ,
Quas victor crudelis habet, non hostis in urbem;
MARCE, tuam venit ferro metuendus & igne,
Non unquam veniet. proprio tibi currere fuso
Fata vides, alio servari robore vires.
Non anni seniumve nocet, semperque nitores,
Semper vita redit, semper robusta juvenus.
Italiae clades, & sævi crimina belli
Sic pensata placent. jam barbarus Attila terris
Profuit Ausoniis, & dignos laudibus Hunnos
Dixerimus, si sic urbs perfectissima nasci
Debit. Immensis consurgunt optima damnis;
Absolvit mansura dies. Ut conderet unam
Ex voto, plures alias Fortuna reliquit.

Aspice

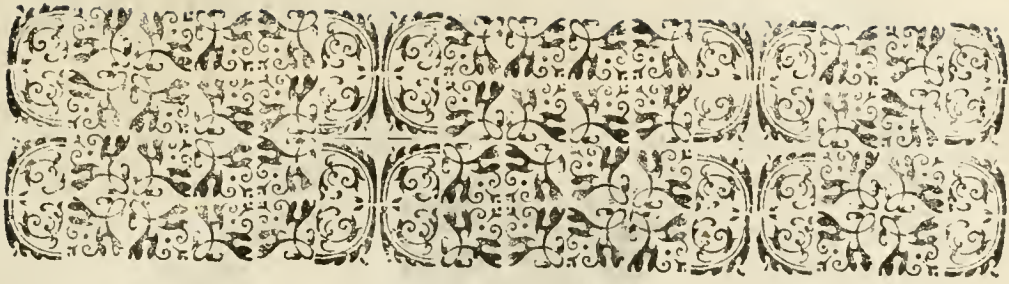

Aspice qua jaceat forma, quos spiret honores
 Vibs invicta loco, claris invictior armis,
 Sed potius longe longe invictissima justis
 Legibus. hæc anima est, hic spiritus, unde salutis
 Fundamenta fluunt. Consistunt omnia rectis
 Finibus, & veris librantur pondera causis.
 Undique Majestas, Libertas undique magno
 Miscetur studio. Stat summo culmine Princeps,
 Stant Patres propiore gradu, communia plures
 A teneris curant. Concordia quæritur omni
 Ingenio, æquantur cultus, æquantur amores.
 Vix natis est pœna malis. Sine crimine regnant,
 Qui præstant aliis, populus sine murmure paret.
 Est patriæ mansurus amor, pulchrique cupido,
 Sunt animi fortes, sunt fida silentia rebus,
 Est modus imperiis. Non fert hæc ora Tyrannos,
 Non Dictatores Venetis nascuntur in undis.
 Si quis barbaricas poterit convellere portas,
 Si vincet turpes CRUX SACRATISSIMA Lunas,
 Hujus erit. ducet victrices Adria classes,
 Et Leo Threiciis affiget sedibus alas.

VRBS ÆTERNA fave, vultus pie MARCE serena,
 Dum venit VRSATVS, dum marmora reddit avorum,
 Et sanctas patriæ curas. affunde vigorem
 Divine, & tecum venturis affere seclis.
 Sis etiam facilis veniæ, si sacra profanis
 Contemero verbis, si stringo maxima paucis:
 Sic olim mensor latæ compendia terræ
 Sic idem vasti describit mœnia cœli,
 Nec tamen offendit terram, nec lædit Olympum.

MICH. KIRSTENIVS SILESIVS.

LECTORI BENEVOLO.

*Oracissimum omnium rerum tempus, quo nimium ver
videmus*

— *altas turreis ruere, & putrescere saxa
prisca Patavinorum Monumenta adeo attriuerat, ut pau-
ca satis, eaque ferme exesa, situque corrupta occurrerent,
& per exigua ipsorum posteris superesset notitia. Nimi-
rum homines tanquam coniurati humanitatis hostes quotidie saxa inscriptio-
nibus memorabilia vulgarium lapidum instar barbaro plane more rumpe-
bant ac proculcabant, imo perpetua obliuione debebant. Opera itaque pre-
tium duxi, nec à mea in patriam pietate alienum, si qua adhuc à temporis
iniuria, hominumque inertia superessent, omni labore diligentiaque posteri-
tatis memoriæ vindicarem. Opus sane grauisimum, meisque viribus longe
impar agnosco, cui nec meus utique sufficit conatus, nisi tua Lector amice
benevolentia desiderij mei summam sine liuore ex animi sententia expleuero.
Si qui tamen hæc mea forsitan nimis acute perstrinxerint, beneficij tui apud me
æterna stabit memoria, si eis in mentem reuocaueris, non humanæ sed diui-
næ felicitatis esse, nullis circumueniri erroribus. Si quid heic boni, hilari
fronte excipiant; si quid infra spem, ad Vespasianum Imperatorem Plinij
maioris illud cogitent: Homines sumus. Tu interim hisce ingenij mei pri-
mitijs, & antiquitatum libamentis tantum indulge, ut labori plurimorum
iudicio non prorsus inutiles euentus respondeat, donec fortunante Deo ætas tem-
pusque meliora reddat. Vale, ac faue.*

Reverendissimi Sacri Quæstoris iussu PATAVINA MONUMENTA Sertorij Vrsati viri natalibus ac virtute clarissimi attente perlegi. In quibus non modo quidquam comperi, quod Religioni, ac moribus fraudi esset, verum multa animaduerti, quibus sanus lector eruditior fieret, & melior. Multiplici doctrina pascere ingenium licet, ac per literatos lapides, faxisque descriptos patriæ annales retro acta secula cum voluptate lustrare. Sed & præceptis quoque salubribus formare animum hæc Monumenta poterunt, tituloque defungi. Quanta eorum dementia, qui mortalitatis faciem, ac sordes marmore componunt, vt carius putrescant? Quanta vanitas sperantium posse hoc pacto prorogari nomen, ac memoriam sui in longum extendi? Quasi extincti cineres sepulchrorum ruina non cumulentur: quasi tumulos obducta tellus non sepeliat; quasi non moriantur & lapides. Quota pars reliquiarum veluti naufragij de iniurijs annorum, ac temporum gula restat? Truncus statuarum populus, fatiscentes tabularum crustæ, semesa columnarum frustra, cipporum fragmina minutatim expugnata, & quæ olim vias superbe prætexebant monumenta late agris disiecta, & obruta, aratris effossa, vt vere monumentum colatur, ruderibus excepta, atque ab ipsis Manibus reuulsa, sicut, muscoque obsita, oblitterata, oblimata, magnarum arborum stirpibus diffusa, trita rotarum orbitis, rursus veluti in ludibrium fundamentis reddita, suggrundiorum stillicidijs, fluminum marginibus, viarum stratis, vrbis purgamentis destinata, alieno sepulchro adstituta, translata toties errantibus Vmbris, & iactata. Nulli pedes in frontem, nulli retrò, nusquam ambitus, & maceria: nihil sacri, & religiosi. Quota inquam pars de Infernis his sedibus superest? Quæ restat cuius est? Cassa nomina, ignoti in patria tituli, peregrina inscriptio. Qui illa posuere ignorantur. Ite nunc & sepulchris fidite, quorum spectatis funera. Perituris condimur. Mors tandem & tumulos æquat. Hæc qui reputauerit, multum huic libro, multum sibi debebit.

Octavius Ferrarius.

Noi Reformatori dello studio di Padoa.

H Auendo veduto per fede del Padre Inquisitor Generale di Padoa, come nel Libro intitolato Monumenta Patauina Sertorij Vrsati non v'è cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & medesimamente per attestato del Segretario nostro niente contro Principi, & buoni costumi, concedemo licenza che sia stampato, douendosi offeruar le Leggi in questo proposito. *In quorum fidem &c.*

Dat. à 1. Maggio 1652.

{ Vincenzo Gussoni Cau. Proc. Refor.

{
{ Bertucci Valier Cau. Refor.

Pietro Vianoli Segr.

Die 7. Mensis Martij 1652.

Opus Præfens manuscriptum in folio chartarū 585. cui titulus est Monumenta Patauina Sertorij Vrsati studio collecta &c. Cuius initium *Voracissimum omnium rerum &c.* & finis *& forsan nimis iniuste*, fuit pro impressione Paduæ visum, & approbatum, cum in ipso nihil contra fidem, Principes, aut bonos mores constare videatur. Die, mense, & anno quibus supra.

Ita est & ego Fr. Ant. Vercellus de Lendenaria Inquisitor Generalis Paduæ manu propria.

Nobilissimo ac Eruditissimo Viro
SERTORIO VRSATO P. P.

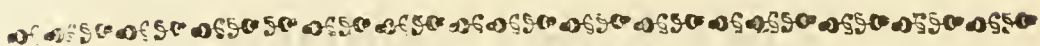
OPVS

DE PATAVINIS MONVMENTIS

In lucem edere paranti.

VRS A leni teneros lingua molimine natos
Lambens, conciliat partibus ore decus.
His maiora tamen longè miramur in VRS A,
Quæ facit ingenio vincere saxa suo.
Natura sint ista quidem miracula; at illud
Diuina fuerit non nisi mentis opus.
Quid mirum? Hircanis non hæc venit VRS A cauernis,
Sed delapsa polo nobile stemma dedit.
Diruta mole sua, vel temporis acta ruinis,
Iam cecidere solo tot monumenta virum;
Splendidiora tuis surgunt hæc marmora scriptis,
Atque his luce datur nobiliore frui.
Qui saxis VRSATE potes producere vitam,
Aeternum reddent hæc rediuiua decus.

Hieronymus Sanctasophia Medicinæ Theoricæ
in Patrio Gymnasio Professor.

ATtica iam sileat doctæ mendacia mentis,
Gens hodierna parit, veraque monstra videt.
Saxa trahi in cumulum dulci testudinis ictu,
Fama refert; cygnus Theſalus author adest:
Arte sua veniunt lapides, glomerantur in vnum,
Vrbsque solo agrelli turribus alta patet.
Somnia Graia hæc. At Patriæ miracula vera;
Incluta SERTORIO Fama perennis erit.
Hic veteris splendor, nostræ quoque gloria gentis,
Est Citharæque potens, est calamoque valens;
Conuocat illa feras; en huius marmora tractu
Marmora concurrunt, marmora clara simul
Hic oculi spectent tum claram turribus urbem;
Vrbs viget in turri, quæ caput orbis erat;
Hæc opus est turris, turris molimina gestans
In tacitum Lethes, falciferumque senem,
Astra petens turris, moles miranda per æuum;
Audax haud iactet plus Babilona labor.
Cedat prisca honos, cedant miracula vana
Memphis, seu Cares, aut Ephesinus ager.
Omnis in Erganea plausus stat mole superbus,

Inque

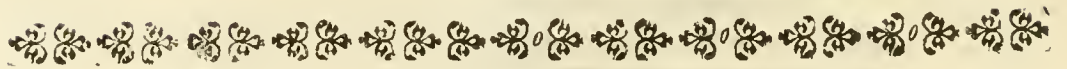
Inque vno trinum connumeratur opus.
 Munera celsa thori si illustria mausolca?
 Coniux fata viri marmore sculpta colit.
 Barbara Pyramidum vel te miracula captant?
 Nobilium saxis fulget imago Ducum.
 Templum non Triuia, sed Fame hoc dicito sacrum;
 Et quot sunt lapides tot simulacra viro,
 Huic condignus honos, qualem sua nomina poscunt:
 SERTORI cingant. AUREA SERTA comam.

Franciscus Forzadura.

Svbiccta Euganeis collibus, inclyta
 Stirpis Dardania filia; mœnibus
 Surgens nobilibus; diuitijs potens
 Aures vrbs Patavi applica.
 Tu, quæ conspicuis culta scientijs
 Diffundis celebres undique glorias;
 Iactasque innumeros ingenio viros,
 Qui mittunt radios polis.
 Aeternas equidem tollere adoreas
 Multorum poteras præterito die.
 Multorumque potes laudibus euchi
 Hoc, quo tempore viuimus.
 Ast hæc præcipue tangere pectora
 Sit decreta tibi, quam veneror libens:
 Quam miratur Iber, Gangis & incola:
 Quam SERTORIVS exhibet.
 Noscis, vestibuli postibus inclyta
 Quæ olim dirigeres signa; securium;
 Cristarum capitis; claustraque ianue,
 Puppes; spicula; parmulas.
 Noscis, quas tulerint atria imagines
 Maiorum, celebri sanguine nobiles;
 Has stantes croceo sanguine; cereo
 Has fictas medicamine.
 Vtque illis abacus splenduit vberans
 Iactans Romuleos vincere imaginum
 Maiestate, pios; atque frequentia;
 Quæ secreta repleuerant
 Tectorum; lapides, & laquearia.
 Nec te diffugiunt marmora, litteris
 Exfulcata senum; gestaque sensibus
 Nostris prisca sonantibus.
 Illic, lior edax si quis ademerit
 Discursus seriem, mens penetrat noua,
 Inuitoque nouis tempore gentibus
 Famam restituit Patrum.
 Sed non mira tamen concino. Spiritum
 Qui reddit viduis sanguine cordibus,

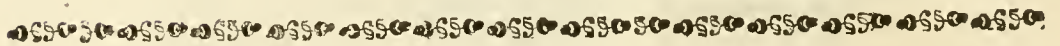
*Consumptis etiam litterulis potest
 Sensum reddere marmorum.
 Hæc per te recinunt ignis Achillei
 Consumptum validis viribus Ilium,
 Atque Antenorei regis ad Euganos
 Adventum Patavi patris.
 Stella restituis carmina grandia.
 Annalesque sacri cernere Livij
 Totos fas populis; Romuleos duces
 Qui reddit celebres polis.
 Atque hinc gesta patent magna Penatium
 Maiorum, ut reliquis, sic tibi principi
 Factorum, celebri tangere gloria
 Dignorum patrias novas.
 VRSAT E innumeris restituens decus,
 Quod languebat adhuc temporis invidij
 Livore; & taciti sorte silentij,
 Quod lingua eminuit sonos.*

Petr. a Pedec. Bellun.

Dum veterum monumenta novas extollis in auras,
 Obruta Cimmerijs, quæ iacuere locis;
 Agnoscunt veterum cines decora alta parentum,
 Agnoscunt magnos, quos imitentur avos.
 Dumque labore tuo maior splendet aurum
 Fama, tibi scriptis clara trophæa paras.
 Digna cedro pandis, Divum molimina tentas,
 Dum superum est mortem vincere, & invidiam.

Observantiæ monumentum
 Franciscus Salinerius Pat.

Εἰς τὸν ἐκλαμπρότατον Κύριον
 ΣΕΡΤΟΡΙΟΝ ΟΡΣΑΤΟΝ
 τὰ παλαιὰ τῆ Πατάβιε μνήματα Ἑλληνικά τε
 καὶ Ῥωμαῖα ἀκριβῶς συλλέξαντα.

Mνήματα ἐν βραχέσιν γραφίσιν συλλέξατο πάντα
 Ὀρσατός, ἐν πλείστοις πάνσοφος ἐυεπίη,
 Ευγενὴν ἀρεταῖς συνεμίξατο, αὐτοδίδακτος,
 Τένεκα τάξην ἔχε καὶ νέος ἀθανάτην.
 Ἐυχέο Πατάβιον, σοφίης ὑπερέδραμε μέτρα,
 Πλέξατό σοι σεφάνην σοῦ παῖς ἐυκλεεά.

Observantiæ & Amicitia Monumentum
 Ioannes Matthæus Bufronius.

DEL SIGNOR GIACOMO BONZANINO.

PEr contrastar del Tempo à i rei furori,
Quanti marmi di Frigia al Ciel saliro,
Quanti di Paro, e di Caristo vsciro
Con titoli d'eterni alti stupori.

Vigilie illustri, e Barbari sudori
Di Rodo, e Memfi ah', che distrutti io miro,
Berfagli eretti al Tempo vn breue giro
Di Tempo vi rapì sì vasti onori.

Vn lacerato lin ripara i danni
SERTORIO, e impone al fuggitiuo orgoglio
I freni eterni del gran Dio de gl'anni.

Sia pur scherzo à quest'ire vn Campidoglio,
Che a scherno trae de secoli tiranni
Da le gelide tombe i Busti vn foglio.

Ingenium juvenis Phoebæ Patriæq; dicaui
Non minus hæc genio, quam fauet ille stylo.
Nam veterum nostris dum spirant marmora chartis,
Me patriæ memorem consuluisse juvat.

I.R

MDC

Jo. Grog. sculp.

LI

I

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA. LIBER I. SECTIO I.

OCCASIO ET FORMA OPERIS.

Enius, Numen nascentibus datum, Deus est, cuius in tutela, vt quisque natus est, viuit; si Censorino credendum. Is, cum in viuentes maximam potestatem habeat, vitam introeuntibus quid agendum imperat, ac vnicuique nostrum veluti Pædagogus datus, hominumque assiduus obseruator constitutus;

*De die Nat-
tali cap. 3.*

*Ceb. Theb. in
Tab.
Sen. Epist.
110.*

eos ab vtero matris exceptos ad extremum vsque vitæ diem comitatur. Nos, Christi Seruatoris imbuti præceptis, verius naturæ propensionem credimus. Hinc *Posta* concinne:

Nauita de ventis, de tauris narrat arator:

Enumerat miles vulnera, pastor oues.

*Propert. 2.
eleg. 1.*

Vt nihil de me dicam, in primo adolescentiæ limine, ad antiquorum memorias eximia veneratione reolendas, à Genio excitato. Hæc enim, etsi grauiora studia me detinebant, semper primas sibi erga se partes obseruantiaæ meæ vindicabant, & cultum eis debitum, quem mihi Genius suadebat, mente ac sermone non deserebam. Cumque antiqua Numismata, & quæ insculpta faxis, primum animi mei locum occupassent, circa hæc totus esse decreui. Nostra vero Patavina inter cetera occasionem præbebant: tum quia apud Bernardinum Scardeonium, ciuem nostrum nobilissimum ac eruditissimum, primum, antiquorum epigrammatum Patriæ nostræ, diligentissimumque collectorem, ipsius Typographi negligentia forsitan, in eius *De Antiquitate Urbis Patavij Libro Primo, Classe Quarta, Titulo De Antiquis Notis* non pauca mutila, mendosa, & imperfecta legebantur: tum quia ab eius æuo nonnulla recens eruta, quamplurima deperditâ obseruabantur. At quemadmodum præ omni studio antiquitas me perpetuo ad magnam sui admirationem traxerat, Geniusque ad lapidum collectionem impulerat, sic ingenij mei tenuitas ac mediocre studium, & quidam seculi languor ab instituto sæpius auocabant: cum vere illud sit, in quo

Petronij querela.

*Qui pelago credit, magno se fœnore tollit;
 Qui pugas, & castra petit, percingitur auro;
 Wilis adulator picto iacet ebrius ostros;
 Et qui sollicitat nuptas, ad premia peccat;
 Sola pruinosis horret facundia pannis,
 Atque inopi lingua desertas inuocat artes.*

Quamobrem res dubia me diu ancipitem tenebat, animique incertus non inani metu reprimebam Genij impetum, amicorum hortatui meam opponens imbecillitatem. Verum quæ me timidum anxiumq; reddebant, eorundem tandem consilia expugnarunt, vt alacri animo opus aggrederer. Nimirum experientia noueram, aliquando posse inter Olores canoros Anserem strepere, & quod in quacunque

Petron. Sat.

----- *Non omnibus vnum est*

Quod licet. Hic spinas conligit, ille rosas.

Plenum laboris, fateor, negotium: in quo, si euentus ex voto non responderit, Propertianum illud me excusabit:

2. Eleg. 8.

Quod si deficient vires, audacia certe

Laus erit. In magnis & voluisse sat est.

Predeunt itaq; meo studio in vnum collecta veteris æui Monumenta Patauina, quæ vel in Vrbe, vel in agro reperta sunt. Varietas autem inscriptionum ad memoriam certum postulat ordinem; illarum enim, quæ à Scardeonio memorantur, aliæ adhuc supersunt, aliæ prorsus periire. Quæ etiamnum videntur, partim publicis in locis, partim priuatis in ædibus conseruantur. Nec istæ in vrbe omnes. Multæ enim extra Ciuitatem, ac ditionem Patauinam ad exteros translatae hodieque apud eos custodiuntur, vel temporis iniuria prorsus deletæ sunt. In agro pariter quædam nunc visuntur, quædam minime apparent: tandemque non pauca ex alijs regionibus huc allata: aliæ spuræ, ac supposititiæ deprehenduntur. Cuiusmodi sunt etiam reliquæ post Scardeonij operam, & ab alijs nostro seculo repertæ.

Monumenta igitur omnia, vel Patauinæ Urbis, vel oppidorum, vel Vicorum, tribus libris proponuntur, in sectiones distinctis. Harum prima, quæ spectat ad Ciuitatem, continet Monumenta locorum publicorum: nimirum quæ sunt in Templis, Cœnobijs, Foris. Quæ priuatis in ædibus extant, secundum quatuor Urbis vicos seu regiones, Cathedralis videlicet, Pontis Molendinorum, Altinatis, Turricellarum totidem sectiones conficiet.

Sexta sectione spectabuntur aliunde Pat. translata: sicuti Septima, quæ aliquamdiu seruata Patauij, ad exteros postea fuere transportata. Quæ vero in pagis Vrbi Patau. subditis reperiuntur, Octauæ sectionis erunt, tandemque ea, quorum memoria penitus desijt, Nonæ sectioni;

Spuria

Spuria verò ac supposititia Decimę dicata venient. Et quia in priuatorum ædibus, prout modo significauī, multę diuersę antiquę memorię posterorum venerationi vindicantur, quarundam familiarum, ubi huiusmodi asseruantur monumenta, me inuitauit dignitas, vt earum laudes breuiter attingerem, ac viros illustres, qui inde prodierunt, veris ac congruis elogijs famę commendarem. Nollem tamen quisquam suam stirpem à me præteritam doleret, omnium enim fecissem mentionem, si monumenta apud ipsos fuissent reperta, quę huic materię occasionem præbuisent. Interim omnes æqualiter à me æstimari, ac summo honore & reuerentia coli sincere profiteor: in hoc autem opere alium scopum mihi non præfixi, quam vt antiquarum inscriptionum memorię consulërem.

Vrbi accedit ager Patauinus, cuius termini sunt Orientem versus Mare seu æstuaria Veneta, à meridie Athesis fluuius, ad occidentem colles Euganei, à septentrione Muson fluuius. Quorum in Urbis veteri sigillo apud Ioannem de Lazara Comitem Patauinum, ac D. Stephani Equitem, de antiquitatibus meritissimum, hæc est mentio.

Ambitus proinde agri nostri Patauini, frumenti, fructuum omnium, viniq; generosissimi feracis, centum, & octoginta passuum millia explet. Ideoque ad suum commodum ob insignem amplitudinem nostri maiores eum in duas diuiserunt partes. Vnam quippe oppidis in agro sitis adscripserunt, alteram Vicis in Vicariatus distinctis subiecerunt. Hinc libri duo; unus, qui operis secundus, Oppida omnia cum suis pagis excipiet, qui sunt Atheste, Mons silicis, seu Acelum Plinij, Montinianum, Cittadella, Plebs sacci, Campus Sampetrus, & Castrum Baldi,

*Bern. Scard.
De Antiq.
Urb. Pat.
lib. 1. Claf.
1.*

*Nat. Hist.
lib. 3. cap. 9.*

quibus Prætor, Patricius Venetus, quotannis ius dicit. Alter, operis tertius, Vicos cum suis pagis continebit; quales sunt Consylium, Titulum, Arquadum, Miranum, Oriacum, Anguillaria: quibus annis singulis à Consilio Patauino civis, Vicarij titulo, ad ius dicendum præficitur. Oppida vero omnia iunctim prodibunt (quandoquidem, Atheste excepto, pauca in alijs monumenta reperiuntur) ordine, quantum licebit, perspicuo, notisque adiectis, si quæ hodie desiderentur.

Quicquid occurrit obscuri, veterum Historicum & Grammaticorum auctoritate, bona fide, sine plagij nota declaravi; illustrium nempe virorum nomina, actiones, dignitates, magistratus cum nostris quandoque collatos; artes præterea, negotiationes, sculptorum quoque errata non raro indicaui. Monumenta amissa, vel à quibusdam diuersa ratione luci tradita, ex alijs collegi; de quibus etiam interdum sententiam tuli.

Ne quid tamen inconsulto; e Patauinis mihi præluxere Ioannes de Nono, Gulielmus Vngarellus nondum publici iuris; quique iam in lucem venere, Albertinus Mussatus, Bernardinus Scardeonius Canonicus & Historicus Patauinus, Iacobus Cauacius Cœnobita Cassinensis, Cœnobijque D. Iustinæ scriptor solertissimus, Angelus Portenarius Sancti Augustini Eremita *Patauina Felicitatis* Italice conscriptæ auctor; itemque Laurentius Pignorius, & Iacobus Philippus Tomasinus Æmoniaæ Præsul, omnes de patria optime meriti: quorum, sicubi opus fuit, sententiæ nonnumquam candidè intercessi; hac tamen lege, ut quisque liberam in hæc mea censuram exerceat, ne meliora lateant.

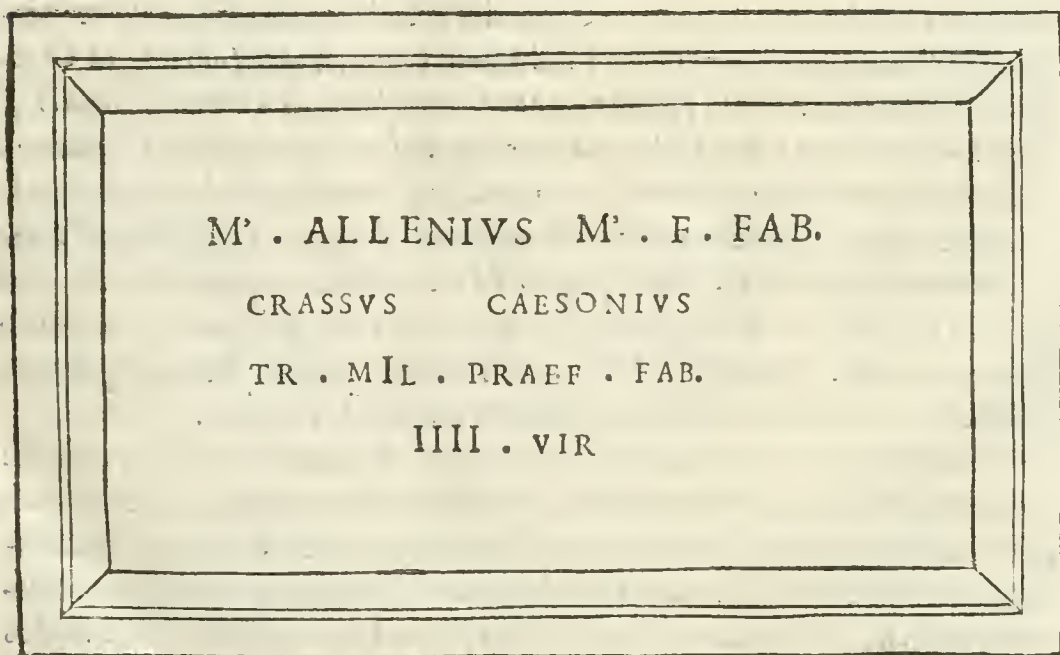
AD BASILICAM CATHEDRALEM.

Inter sacras aedes primus iure locus Cathedrali debetur. De cuius stru-
tura quid certi in tanta de rebus Patauinis scriptorum discrepantia,
& post tot erumnas, atque excidia, quæ diu patriam nostram vexarunt.
Sunt enim, qui à Tricidio Fontana, anno salutis DCXX. urbis huius
Episcopo, à Diuæ Sophiæ Templo, omnium in urbe vetustissimo, in eum,
quo nunc visitur, secum translata; alij ab Henrico IV. Bertæ uxoris,
& Milonis Episcopi suasu, à D. Iustinæ Templo in media urbe sub an-
num MLXXX. constitutam putant. Quicquid sit, originem ea anti-
quissimam certe, ac nobilissimam agnoscit. Terræmotu autem anno
MCVII. templum hec deiectum Clerus anno MCXXIV. suis im-
pensis restaurauit, Macilo quodam Architecto; ut testantur carmina,
in epystilio vastæ columnæ lateritiæ, quæ secunda à summa templi area
progredientibus ad dextram occurrit.

*Guicel. Vn-
garellus M
S. lib. 2. Hi-
stor. Pat. m.
Ang. Port.
de Felic. ur-
bis Padue
lib. 9. cap. 4.
Iacob. Ca-
uacius Hi-
stor. Cænob.
D. Inst. lib.
1. fol. 33.
Scard. lib. 1.
class. 2.
Porten. ibi.*

ME TERRÆ PRIMVS MOTVS SVBVERTIT AB IMO
SET MACILI LIMO PVLCHRE ME STRVXIT AB IMO
✱ ANNO AB INCARNATIONE DOMINI M. CXXIV. IND. II.
ARTE MAGISTRALI MACILI CONSTRVXIT AB IMO.
Quo forsan tempore, dum fundamenta iacerentur, prisca ibi inuenta
fuerunt munimenta: Quorum primum, in summa area ad orientem olim
sita, ac postea Federici Cardinalis Cornelij munificentia in occiden-
tem translata, forsan situm, hodie in pariete prope terram, e regione
domicilij Archipresbyteri, literis uncialibus elegantissimum spectatur.

I.

2.

In turri hoc extat Fragmentum.

3.

*In sacello D. Hermacore, quod aula
adiacet Episcopali, ara gradum
exornat hic titulus.*

..... C. F. FAB. VEIO
TESTAMENTO FIERI IVSSIT

ANTONIA. C. F. VXOR
TERENTIA P. FILIA.

I. M'] Quod igitur felix faustumque velit verus sapientię fons, ingenij mei tenuitas proposito instituto limina pandet. Etenim quam primum ad priscorum monumenta me genius impulit, huius ALL ENII prænomen diu perpendi, multumque circa ipsum hæsitavi, donec eruditissimi Laurentij Pignorij de patria nostra præclare meriti, ac antiquitatum disertissimi Oedipi facula ductus MANIVM esse intelligerem, prout vir eximius in Adnotationibus ad suas Patauinas origines ostendit. Quod prænomen sic inscribebatur, quasi ex M. N. A. in unum colligatis compositum foret.

Fol. 172.
Onuphrius
Panum. de
Antiq. no-
min.
De verb. si-
gnif. Lit. M.
De Roman.
Nomin.

Rationem eius dedit Festus in hæc verba: *Manium prænomen dictum est ab eo, quod mane quis initio natus sit.* Sigonio autem Varronis, Valerij, & Macrobij auctoritate: *Manius dictus est, qui mane sit ortus, aut ominis causa quasi bonus; & eodem teste M'. inscribebatur MANIVS ad distinctionem M. qua litera MARCVS designabatur.* Quod sane discrimen si aduertisset Portenarius, utique monumentum hoc aliter explanasset, cuius de Cathedralis restauratione hæc sunt verba: *Nell' anno poi 1107. il Clero del Domo cominciò à rifabricar la Chiesa, e deputò sopra detta fabrica quattro cittadini, li nomi delli quali si leggevano nel muro della Capella vecchia del choro verso il Cimiterio, cioè Aliuio, Allenio, Marco Fabio, Crasso Cesenio Tribuni de Cavalieri.* De quibus antiquitatum cultores sententiam ferant. Mihi satis est indicasse neutiquam M'. F. FAB. pro Marco Fabio legendum esse, sed MANII FILIVS FABIA, quę nomen est Tribus de qua paulo post nonnulla. Nec TR. MIL. de Tribuno, vel Tribunis equitum, sed de TRIBVNO vel TRIBVNIS MILITVM.

Lib. 9. cap.
4.

Nec sane prætereundum, quod notum est etiam omnibus, tametsi parcius nostræ Ciuitatis memorias colentibus, eo tempore, quo Basilica reficiebatur, apud nullos Patauinæ Ciuitatis historicos illarum familiarum, e quibus Portenarius Præsides eius instaurationi delegatos affirmat, reperiri mentionem; haud dubie, quod non essent. Nec titulus ille

ille à Romanæ dictionis puritate alienus, quæ reparati templi seculo iam exoleverat. Imo, quod omnium validissimum est argumentum, Patauius ab Henrico I V. Bertæ vxoris, & Milonis Episcopi hortatu ad Reip. formam in libertatem restituto, Consules S. C. creati cœperunt; Henrico autem vsque ad annum MCVII. superstite, Quatuoruiris iuridicundo locus non erat.

*Scard. lib. 1.
Class. 2.*

ALLENIVS] Gentem Alleniam regionibus claruisse nostris, tum hoc monumentum, cum Vicentinum etiam, quod heic exhibeo, satis demonstrat.

V . F
TI . ALLENIVS . FLORVS
SIBI . ET . ALLENIÆ . MVRENÆ
LIBERTÆ . VXORI . ET
FILIIS . LIBER.
SV . O . ET
TI . ALLENIO . TI.
IANNO

*Merci. r.
Hist. Vicen.
lib. 1.*

FAB.] Neminem puto etiam antiquitatum notitia leuiter tinctum, qui neget particulam hanc indicare Tribum FABIAM. In omnibus enim monumentis Tribum referentibus, statim post patris nomen, illius, cui positum est monumentum, Tribus designatur; vt testis est Cicero: *Ser. Sulpitius Qu. F. Lemonia Rufus*: & passim in antiquis lapidibus apparet. In Tribum autem FABIAM Patauium receptum fuisse, tum antiquæ memoriæ, cum Scardeonius testatur. Præterea in ipsa Romæ comitijs interfuisse, suffragiaque tulisse, Prætores, Ærarij Præfecti, & Consules, qui in nostris inscriptionibus leguntur, satis declarant. Scio quidem altum inter Patauinorum rerum scriptores, nec sublatum hæcenus dissidium, an Patauium ciuitas fœderata, Municipium, siue Colonia Romanorum fuerit? Nec me fugiunt hinc inde rationes, & auctoritates allatæ; hanc tamen litem meam facere nolo. Sed si quis fortasse contenderit, Patauium Ciuitatem fuisse fœderatam, vnde dictator Consules, Prætores, teste Sigonio fœderatarum Ciuitatum magistratus? Si non Municipium, vel Colonia, cur Duumviri, Triumviri, Ædiles, Augures, Quatuorviri, teste Panuino, officia Municipijs & Colonijs propria? & si sui iuris fuit, cur Patricij, Equitesq; more Romano? Verum Patriæ meæ hinc quidquam detractum non velim; cuius ego gloriæ studendum censeo. Si tamen Patauini Romæ ad magistratus, & quidem summos fuerunt euecti, verisimile est, Patauium Romanis aliquando paruisse. Societatem enim non admittebat Imperium, quod orbem subegerat. Vtra vero gloria maior, vel Ciuitatem nostram mansisse liberam quidem, sed Reipublicæ Romanæ honoribus inferiori-

Philip. IX.

Class. 2.

*De Antiq.
iur. Ital. lib.
2. cap. 14.
Antiq. Ve-
ron. lib. 2. à
cap. 7. vsque
ad 13.*

rem, vel Consules ex sua gente habuisse, qui Mundum rexere, tantique nominis, ut de Nerone, cum mortem Traſeę exoptaret, protulerit Tacitus, quod *virtutem ipsam exscindere concupisceret*. Sed de Patria nostra, si meliora quis habet, proferat: me. n. & mea omnia lubens veteri sententię submitto.

Si tamen, quod omittendum non arbitror, Patauini Romanis aliqua ratione non fuissent subiecti, utique ad Patauinorum seditionem comprimendam in nostras regiones M. Æmilius non misissent: pro ut Liuius in hæc verba testatur: *Ex ijs M Æmilio Senatus negotium dedit, ut Patauinorum in Venetia seditionem comprimeret, quos certamine factionum ad intestinum bellum exarsisse, & ipsorum legati attulerant. paucisq; interiectis subdit: Patauinis saluti fuit aduentus Consul: neque aliud, quod ageret in prouincia, cum habuisset, Romam redijt.*

CRASSVS] Crassi cognomen ex ijs est, quæ à corpore desumpta fuerunt. Ideo Crassos à sagina corporis, & à creando carnes Ildorus appellatos putat.

CAESONIUS] Forsitan Allenius sic dictus, quia ex utero matris mortuæ excisus fuit, cum Felto *Casones appellentur ex utero matris exsecti*.

TR. MIL.] TRIBVNVS MILITVM intelligendus, non illius tamen generis, quorum causa apud Liuium anno ab V. C. CCCX. *Comitia Tribuni consulari potestate tribus creandis indicuntur*, Sed ut memorat Varro: *Tribuni Militum, quorum terni Tribus Tribubus Ramnium, Lucerum, Tarcisium olim ad exercitum mittebantur*. Horum Asconius Pedianus duo genera statuit. Primum eorum, qui *Rufuli dicuntur. Hi in exercitu creari solent. Alij sunt comitiati, qui Romæ comitijs designabantur*. Porro Tribunus à Tribu vocabatur, quia Vegetio autore *Præerat militibus, quos ex tribu primos Romulus legerat: Cumque ex decem cohortibus constaret Legio, prima Miliaria vocabatur; in qua, ut Vegetius ait, Censu, genere, literis, forma, virtute pollentes milites mittebantur. Huic Tribunus præerat, armorum scientia, virtute, corporis morumque honestate præcipuus*.

PRAE. FABR.] PRAEFECTVS FABRORVM indicatur. Is, ut notat Vegetius, & Pomponius Lætus, omnibus illis, qui ad quæcumque fabrilia officia, etiam cuniculos subterraneos in expugnatione Urbium agendos adhibebantur, præerat. Ideo eligebatur idoneus, ut omnia sciret bene disponere, ac procurare: Nostro forsitan auo in exercitu *Il spraintendente del Artiglieria* indigitatur. Horum classem collegium Fabrorum Plinius vocat: *Tu Domine dispice, an instituendum putes Collegium Fabrorum; & : Collegium Fabrorum apud Nicomedenses constitui*. Quicquid sit, ordo eius antiquissimus sane, ut qui coepit sub Seruio Rege, qui Romanam Ciuitatem

in classes diuisit. Ait Liuius, quod *Prima Classis omnes appellati Seniores, ad Urbis custodiam ut præsto essent: iuuenes, ut foris bella gererent, arma his imperata, galea, clypeus, ocreæ, lorica, omnia ex ære hæc ut tegumenta corporis essent: tela in hostem hastaq; & gladius* *Aditæ huic classi duæ fabrum centuriæ, quæ sine armis stipendia facerent, datum munus, ut machinas in bello ferrent.* *Hist. lib. 1.*

IIII. VIR.] QUATVORVIRI quinam essent paucis docet Panuinius: *Ex Decurionibus singulis annis duo vel quatuor viri omnium suffragijs creabantur, iuxta Coloniae magnitudinem, vel paruitatem, qui II VIRI, vel IIII VIRI I. D. idest iuri dicundo vocabantur. Hi Consulibus, & Prætoribus speciẽ representant.* Inde colligere licet, Quatuorviro in Ciuitate summo officio functos esse. Cuius quidem dignitatis memoriam nulla deleuit ætas; quamuis, pro varietate Principum & Status, alijs magistratibus nostra Ciuitas claruerit. Quatuorvirorum autem regimen ceteris diuturnius, & firmitus fuit. Nimirum cum Quatuorviri olim ex Decurionibus eligerentur, ut credere fas est, ex melioribus, & idoneis, Anno MCCCCLXXII Ciuitatis decreto constitutum fuit, ut *eligantur quatuor boni ciues, & habitatores Paduæ de melioribus, & sufficientiori us Ciuitatis, qui vocentur officiales publicæ utilitatis, seu Deputati ad utilia communis Paduæ: vbi paulo post additur, quod Generaliter procurare debeant omnia, quæ sunt utilia, & honorabilia.* Quatuorviri etiam antiquitus cum iuri dicundo præessent, eorum exemplo in Vrbe nostra statutum fuit, ut nostri Quatuorviri seu Deputati ad utilia teneantur *sedere in officio Cancellariæ communis & ibi iudicialiter sedere, audientiam dare in omnibus ad officium suum spectantibus.* Ac veluti Quatuorviri illi Consulibus & Prætoribus speciem exhibuerunt, ita, ut Quatuorvirorum nostrorum dignitas inter nos esset prima, decretum fuit anno MCDLV. *ut Deputati ad utilia inter ciues seculares in actibus, & locis publicis, & sessionibus tam cum Magnificis Dominis Rectoribus, quam aliter, haberent primum locum, sicuti iuridice tanquam primi officiales Communis.* Ex quibus omnibus, memoriam Quatuorvirorum antiquorum apud nos durasse, cunctis perspectum opinor: quorum dignitas quanti nostro etiam sit æuo, vel hinc apertum est, quod ad ipsam soli euehantur viri aut nobilitate clari, aut iudicio pollentes, aut ætate graues. *Antiq. Veron. lib. 2. cap. 12.*

2 C.] Prænomen, quod & C. & G. scribitur, CAIVS est, sumptum à gaudio parentum, ut cum Valerio Panuinius & Sigonius notant. Per G. proferendum esse, etsi per .C. scribatur, Diomedis fide Panuinius, & Quintilianus docet: quod semper virum significare pro certo habendum, nisi sit inuersum. C. Caiam .n. mulierem tunc denotare antiqua laxa demonstrant; aliquando tamen, unico L. subsequente, conlibertum vel conlibertam; ut videbimus in nostris inscriptionibus. *Ex statuto Patavino M. S. in membranæ fol. 16.*

Lib. 1. Class.
4. fol. 8.
Antiq. Roman.
fol. 893. n. 16.

VEIO] vt habet saxum, non VEGIO, sicut est apud Scardeonium, & Gruterum.

TESTAMENTO FIERI IVSSIT] etsi saxum, mutilum forsitan, FIERI IVSSIT habeat, cum tamen multis in lapidibus expressum sit *Testamento fieri iussit*, inscriptionem hoc modo restituere libuit. Monumentum vero post mortem erectum credo, nempe testamento legatum: ceteris enim erectis in vita insculptum fuit V. F. quod omnes interpretantur *uiuens*, seu *uiuus fecit*.

De Antiq.
nom.

3 ANTONIA] Mulieres familiæ nomine appellatas fuisse notum est omnibus, eotamen discrimine, quemadmodum putat Panuinius, ut si una foret, nullum prænomen aut cognomen ei adderetur; si duæ essent, nomine maioris, & minoris distinguerentur; si tres aut plures, nomen Primæ, Secundæ, Tertiæ, Quartæ adsciscerentur vt suo loco in Liuiana inscriptione patebit; in qua LIVIA T. F. QVARTA legitur.

Lib. 1. Class.
4. fol. 78.
Fol. 755. n. 7

Scardeonio, & Grutero, qui ex illo collegit. F. deest. Non. n. scriptum est ANTONIA. C. VXOR. sed ANTONIA C. F. VXOR

Valer. de
de nom. im-
posit.
De nom. an-
tiq.

P.] PVBLII prænomine, quod vnico P. scribitur, donabantur hi, qui vel prius pupilli facti erant, quam prænomina haberent, aut ominis causa ex pube. Panuinius vero præterea cum Festo Publij prænomen datum dicit ei, qui populo gratus fuit; traditque ab hoc prænomine Publiorum gentem mansisse.

I N T E M P L O E T C O E N O B I O
D I V Æ I V S T I N Æ.

HAnc Basilicam, cuius magnificentiam quisquis intuetur,
----- *Stupet, obtutuq; hæret defixus in uno,*
ex æde Concordiæ ab Antenore erecta, Diuus Prosdocimus, primus
Patauij Episcopus, Virgini Deiparæ dicauit: Opilio V. C. ad hono-
rem Diuæ Iustinæ in pulcherrimum templum conuertit, pretiosissimis
que ornamentis auxit. Cœnobium à Longobardis postea in cineres re-
ductum, Gauslinus Præsul Patauinus, ex Transalgardorum nobi-
lissima semper & clarissima familia, Patauij olim Forzatea, ho-
die Capilistea nuncupata, Vir summæ pietatis eximixque liberalitatis
adeptus famam, inter præcipua pietatis opera vna cum templo repara-
uit, auxit, & locupletauit. Ceterum hoc ipsum Templum postea terræmo-
tu euersum, sequenti vero seculo cœnobium Ezelini militibus
pro statione destinatum est. Opibus itaque dissipatis vtrumque diu in-
cultum desolatunque stetit, donec Ludouicus Barbus Venetus, anno
M CD XI, Sancti Georgij in Alga Venetorum Canonicus, huic Cœ-
nobio præfectus, nitorem primum restituit. Anno tandem M D I
Eusebius Fontana, Mutinensis Abbas nominatus, magnificentissimi
templi structuram molitur, & inchoat. Verum ex palustri solo vastæ vli-
gines, & frequentes aquarum scaturigines magno impetu erumpen-
tes, destinatas toti ædificio impensas in fundamentis struendis absum-
pserunt. Moram itaque amouendam suasit Cœnobitis Bartholomæus
Liuianus Vrsinus, Venetarum copiarum Imperator, ipsosq; excitauit, ac
tantæ molis erigendæ, vt erat architecturæ peritissimus, limites sæpius deli-
neauit. Eo fati sublato, Andreas Crispus Patauinus, Architectus &
cælator insignis, templi typum efformauit, quem paucis immutatis,
fabrica hodierna refert.

Augustissimæ huic Basilicæ Cœnobium accessit tam splendidum
adeoque amplum, vt in vniuersa Italia vix ei par aliud inueniatur.
Elegantis namque formæ structura est, ambitusque vltra quingentos
extenditur passus. Monumenta vero templi cœnobijque prisca, quæ
paucis exceptis subieci, vel ruderibus immixta iacent, vel temporum
iniuria penitus interiere.

Scard. lib. 1.
class. 1.

Vngarell.

par. 2.

Portenar.

lib. 9. cap. 13

Cauac. Hi-

stor. Cœnob.

D. Iust. lib. 1.

fol. 16.

Portenar.

loc. cit.

Scard. lib. 2.

class. 6.

Cauac. lib. 1

fol. 18. &

lib. 2. fol. 60.

Portenar.

ibi.

Cauac. lib. 4

fol. 194.

Et lib. 5.

fol. 198.

Portenar.

ib. 9. cap.

15.

Cauac. lib.

6. fol. 257.

Portenar.

lib. 9. cap.

15.

Idem ibid.

I N T E M P L O
 Qua ad Sacellum Sancti Prosdocimi pergitur,
 ad dexteram in pariete legitur.

I

I N C O E N O B I O

2

*In Viridario Nouitiorum, Sacelli parieti
 exterius tale fragmentum insertum est.*

3

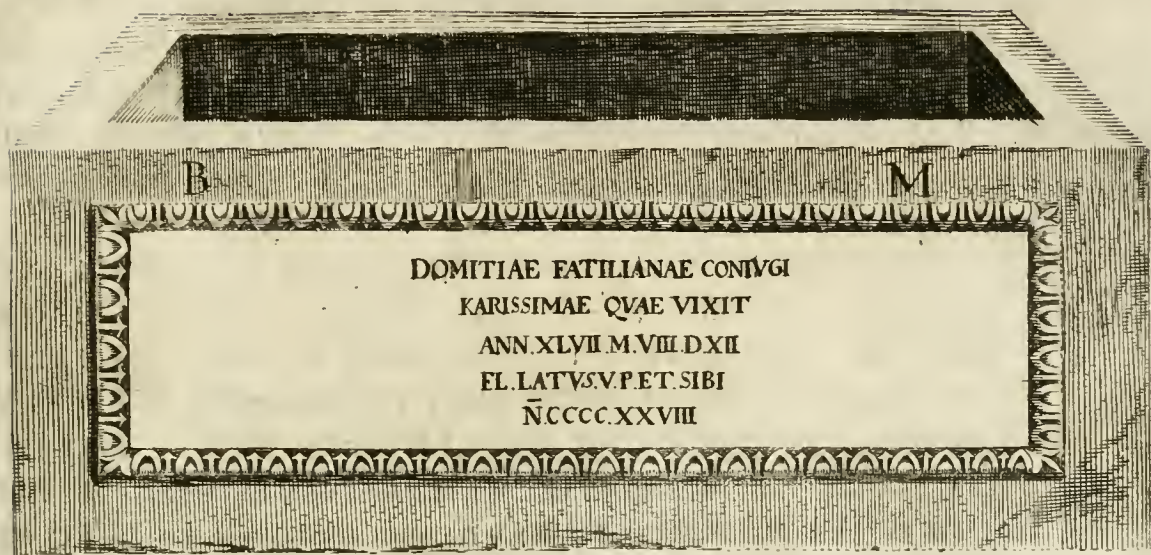
Pro gradu ostij Culinae.

.. CAL . S . C . . . . .
 . . . . R V F V S . . . . .
 . . . . A V G V R . P R . . . .
 . . . . V F E I V S . P . F . . . .
 . . . . I I . V I R . I . D . P . . . .
 . . . . T E S . D V . . . . .

TARBENIVS L.F. FAB.
 TESTAMENTO FIERI.

4

In cella penaria, quæ per culinam aditur.

G Georg fecit.

1. Opilionis hoc monumentum, etsi à Romana elegantia defleat, ea tamen est veneratione dignum, vt merito illi talis debeatur locus. *Cauac. lib. 1. fol. 16.*

Illud è veteris templi ruderibus effossum, in religiosissimi viri memoriam asseruatum fuit, qui Diuæ Iustinae templum tessellato opere, Porphyriticisque, & Alabastri lapidibus insigniter decoratum excitauit. *Scard. lib. 3. class. 13. Cauac. lib. 1. fol. 19.*

OPILIO fuit vir quidem abiectis temporibus, ad excubias tamen Palatinas electus. Qui multo amplius crescere potuit, nisi fides sub auidissima remunerationis sterilitate iacuisset, dixit Cassiodorus. Aetium V. C. patrem habuit eodem teste: dummodo, vt caute obseruat accuratissimus. *Vngarel. M. S. par. 3. Portenar. lib. 9. cap. 12. Variar. lib. v. num. 41.*

Cauacius pro Carpilione, quod mendosum, reponas Opilione. Cassiodori .n. epistola ad Romanum Senatum, in qua Theodoricus Rex ipsum colaudat, & patris eius merita commendat, hæc memorat: *Variar. lib. 1. n. 4.* *Patricio Aetio pro iuuanda Republica magna fuit caritate sociatus. Quem tunc rerum Dominus propter sapientiam sui, & gloriosos in Republica labores, in omni consilij parte sequebatur. Ad Attilam igitur armorum potentem cum supradicti filio Carpilione legationis est officio non irrite destinatus. Vbi minime mirum, si pro Opilione imperiti illorum temporum librarij Carpilione scripserint, vocum affinitate decepti. De Carpilione autem nec historię, nec illorum tempotum fasti quidquam prodidere, at de Opilione plurima: Consulem .n. eum cum Vincomalo fuisse Anno Christi CDLII, & Marcellinus comes, & Cassiodorus, & Panuinius vnanimestestantur: imo Cassiodori verba sunt.* *In chron. sub indict. 6.*

OPI-

O P I L I O E T V I N C O M A L V S

His Consulibus Attila in sedibus suis moritur

Quæ textum epistolæ hæcenus corruptum satis indicant.

*in Fast. &
in cōment.
Fast. lib. 3.
Cassiod. in
Chron.**Lib. 1.*

Eum nequaquam Patauinum fuisse, firmiter affirmare non vereor ex Panuinianis fastis, qui habent

FL. VINCOMALVS. V. C. FL. OPILIO AETII F. V. C.

*De rebus
Geticis n. 59
io. Bapt.
Egnat. in
Valerian. 3.*

Aetium vero fortissimorum Mæssorum stirpe progenitum in Dorostena ciuitate à patre Gaudentio Iornandes ostendit. Quare si Aetius non fuit origine Patauinus, utique nec Opilio eius filius. Falsum proinde monumentum, in parietibus summi Templi D. Iustine, ad aræ maioris dexteram, ipsi in hanc formam erectum

MEMORIÆ CLARISSIMI VIRI OPILIONIS PICCAVRI NOBILISSIMI PATAVINI PATRIS PATRIÆ PATRITIIQVE ROMANI QVI CVM IMPERATORE HADRIANO CIRCA ANNUM CHRISTI CXXXVII DIVINO AFFLATV VETVS QVOD ERAT CONCORDIÆ TEMPLVM DIVÆ IVSTINÆ MARTYRI CONSECRASSET AMPLISSIMO HOC A FVNDAMENTIS ADDITO AC PLVRIMIS OPIBVS DITATO MONASTERIO IN AVGVSTISSIMA CELLA DIVÆ MARIÆ VIRGINI DICATA PROPE BEATVM PROSDOCIMVM VOLVIT SEPELIRI MONACI CONGREGATIONIS CASSIENSIS MEMORES POSVERE M D LXI.

V. C. INL. P. P. ADQ. PATRITIVS] Quæ à me sic leguntur;

VIR CLARISSIMVS INLVSTRIS PRAEFECTVS PRAETORIO ADQVE PATRITIVS. Alijs rationibus omissis, modus iste scribendi fatis superque declarat, inscriptionem modo exhibitam non vacare suspitione: Opilionem nempe non vixisse Hadriani temporibus, neque Patauium tunc accessisse. Hadriano enim imperante, ac succedente ætate in monumentis magni viri non vocabantur INLVSTRES PRAEFECTI PRAETORIO ADQVE PATRITII. Illius vero Imperatoris quo nitor Latini sermonis non ita erat offuscatus, ut pro illustri atq; Patricio INL. ADQ. PATRITIVS scriberetur. Sed quod omnium maximi facio, nulli Fasti Opilionem Hadriani temporibus, sed Imperatoribus Cæsar. Fl. Placidio Valentiniano, & Fl. Marciano Augustis Consulibus designant; ut iam monui anno Christi CD LIII. cum Hadrianus vi. idus Iulij anno salutis CXXIIX. excesserit, ante Opilionis consulatum CCCXV. Imo, cum formulam illam, qua magni viri Illustres declarabantur, apud Cassiodorum reperiam, fortasse tunc temporis, vel paucis ante annis modus iste dicendi inualuit. Opinioni meæ Notitia dignitatum vtriusq; Imperij adstipulari videtur in hæc verba: *Illustres vero epitheton quando inuentum sit non constat, id serius institutum esse videtur*, Sed de Opilione atq;*Panuin. in
Fast.
Cassi odor. in
Chron.
Marcell. lib.
Panuin. cō-
ment. 2. Fa-
stor.
Variat. lib.
6. n. 11.
Panciol. in
comment. in
Notit. vtri-
usque imp.
cap. 2.*

men-

mendosa eius inscriptione, fuse apud Cauacium & Portenarium.

lib. 1 fol. 16.

V. C.] VIR CLARISSIMVS Senator erat Iſidorus. *Primi ordinis Senatores dicuntur Illuſtres, ſecundi Spectabiles, tercij Clariffimi.* Titulū iſtū valde antiquū Pancirolus ſcribit: *Clariffimi nomen primum Senatoribus eſt attributum, quod iam imperante Tiberio introductum erat.*

lib. 9. cap. 13

Etymol. lib. 9. cap. 4.

comment. in

notit. vtri.

uſq; c. 2.

ſolummodo Patritij Clariffimi erant, ſi recte Guerrinus Piſo Soacius:

Sub Auguſtis Senatorij ordinis homines, ab equite & plebe obſcuriore Clariffimorum titulo ſeiungi cœpere. Vnde & ſenatorum liberi omnes Clariffimi dicebantur. Ordo iſte præcipuos magiſtratus habebat, inter quos primus Conſularis.

De Roman.

& Venet.

Magiſ. inter

ſe compar.

n. 3.

L. ſi Senator

& l. 1. C. de

dignit. lib. 12

Pancirol.

oper. iam ci-

tat.

idem ibid.

Variar. lib.

v. n. xi.

INL.] INLVSTRIS, vt veteres ſcribebant, Senatorum titulus erat, poſt reliquos ſerius, vt modo dixi, inuentus. Huius etiam ordinis certi erant magiſtratus: nempe Præfecti, Palatini, Comites, & alij quamplurimi; de quibus ad Noticiam vtriuſque Imperij lectorem remitto: vt & de Priuilegijs Illuſtrium, & Clariffimorum; nec non ad Caſſiodorum, de modo, quo viri illuſtres deſignabantur. Illuſtres omnes Clariffimorum quoque titulo gaudebant, idque efficiebat auctoritas Senatoria; at non e conuerſo Clariffimi omnes Illuſtres ſalutabantur, quia hic titulus ſuas dignitates habebat, quas adeptus qui non eſſet, Illuſtris non dicebatur. Clariffimi enim epitheton ordinem Senatorium ſignificare, Illuſtris vero adminiſtrationem Guerrinus Soacius putat.

L. 1. C. vbi Se-

nat. vel Cla-

riſ.

De Roman.

& Venet.

Magiſ. in-

ter ſe com-

par. n. 7.

P. P.] PRO PRÆFECTO PRÆTORIO, non pro Patre Patrię, vt aliquibus placet, duas illas litteras accipio. Dignitas hæc penes viros illuſtres fuit, primumq; locum habuit; ita vt idem fuerit Præfectus Prætorio, Pomponio teſte, qui *ſub Regibus Tribunus celerum, & ſub Dictatore Magiſter equitum.* Cumque, vt Aſconio placet, omnis magiſtratus, cui parebat exercitus, Prætor diceretur, hinc in caſtris Prætorium Tabernaculum, & Porta prætoria, & hodie quoque Præfectus Prætorio. Ideoque Præfectus Prætorio militibus præerat, & præcipue eis, quibus Caſarum cultodia fuerat commiſſa. Prætorio Præfecti tantum auctoritatis adepti ſunt, vt cuncta Imperij negotia tractarent. Teſtis ſit ſub Tiberio Seianus. Conſtantine vero immenſam Præfectorum poteſtatem in plures diſtribuit, ac diminuit, & pro duobus quatuor conſtituit. Attamen viguit ita ſemper eorum ſtatus & auctoritas, vt de Præfecto Prætorio apud Caſſiodorum ita Theodoricus Rex verba faciat: *Quedam huic dignitati, & nobiſcum iura communia ſunt.* Qui hanc in rem plura cupit, legat Caſſiodorum, & Pancirolum locis iam dictis.

Comment.

in notit.

vtriuſq;

L. m. ff. de of-

ſi. Pref. Pret.

L. viros C.

de Palat.

ſacr. largit.

lib. 12.

De Magiſt.

Rom. cap. 8.

In 3. Verri-

nam.

Pancirol.

comment. in

notit. vtriuſ-

que cap. 5.

Variar. lib.

v. n. 3.

A D Q.] Forma dicendi corrupti ſeculi pro ATQVE, vt in duobus Stilichonis monumentis Romę poſitis apud Gruterum videre eſt.

Fol. 412. n. 3.

& 4.

PATRITIVS] Romulus condita Roma, rebus diuinis rite adminiſtratis, legibus datis, aſyloque aperto Urbis magnitudinem creſcere perſpiciens, vt narrat Liuius, *cum iam virum haud pœniteret, con-*

Hiſtor. lib. 1.

ſilium

filium deinde viribus parat . Centum creat Senatores , siue quia numerus satis erat : siue quia soli centum erant , qui creari patres possent . Patres certe ab honore , patricijque progenies eorum appellati . Vnde Ouidius .

Iura dabat populo Senior : finitaque certis

S. Pastor.

Legibus est atas ; unde petatur honos .

Et medius iuuenum non indignantibus ipsis

ibat : & interior si comes vnus erat .

Verba quis auderet coram sene digna rubore

Ticere ? censuram longa senecta dabat .

Romulus hoc vidit : selectaque corpora Patres

Dixit : ad hos Urbis summa relata noua est .

Plutarch.
in quest. Ro-
man. n. 76.
Etymolog.
lib. 19. cap.
34.

Horum proprij & quidem tantum calcei Lunati erant; & si Isidorus vera profert, Patricios calceos Romulus reperit IIII corrigiarum, assutaque Luna. Iis soli Patricij utebantur. Luna autem in eis non sideris formam, sed notam centenarij numeri significabat, quod initio Patricij Senatores centum fuerunt. A Censcriptis hisce Patribus qui ortum duxerant, Patricij omnes dicti sunt, Romana Republica vigente. Verum Imperio in Orientem translato, in constitutionibus recentiorum Imperatorum, Patricij Imperatorum consiliarij, quasi eorum patres, vocati sunt, honosq; Patriciatus ab Imperatoribus mox ut datus fuerit, in vitæ tempus reliquum homini fit coæuus, ornatus indiuiduus, cingulum fidele, quod nescit ante deserere, quam de mundo homines contingat exire, quemadmodum scripsit Cassiodorus in promotione ad dignitatem Patriciatus.

Nicoph. Ca-
list. Hist. Ec-
cles. lib. 13.
cap. 1. 4.
L. fia. C. de
Consul. lib.
xii. Variar.
lib. v. n. 2.

Lit. B.

Etymolog.
lib. 15. cap. 4

HANC BASILICAM] *Basilica ἀπό τοῦ βασιλέως , hoc est rege dicta : Basilicum , regale , Festus ait . Vnde Isidorus : Basilicæ prius vocabantur Regum habitacula , unde & nomen habent . Nam βασιλεύς ; rex , & Basilicæ regia habitationes . Nunc autem ideo Diuina templa Basilicæ nominantur , quia ibi regi omnium Deo cultus , & sacrificia offeruntur . In Basilicis ipsis ius dicebatur Romæ , inter quas maxime erat con-*

Siluar. lib. 1. *spicua Pauli , de qua Staius :*

Et laterum passus hinc Julia templa tuentur ;

Illinc belligeri sublimis regia Pauli .

Lib. 5. epif.
21.

Item Julia , de qua C. Plinius secundus : Vlpia , quæ in numismatis Traiani tam argenteis , quam æreis conspicitur ; aliæque multæ , de quibus apud P. Victorem de regionibus Urbis , & apud Panuinium in in Vrbe Romæ .

SANCTÆ IUSTINÆ] Vitaliani , non Regis , vt male quidam opinati sunt , sed Patricij Patauini , summi inter primos , & Perpedignæ eius vxoris filia fuit Iustina , precibus Sancti Prosdocimi primi Patauini Episcopi suscepta : qua de causa Vitalianus , & Perpedigna sacro fonte abluti sunt . Parentibus defunctis , à Nerone Christi Sectatoribus

toribus infenso Maximianus quidam Patauium missus, Iustinæ Christianum cultum profitenti, post varias sed irritas minas, pectus gladio transfigi iussit, nonis Octobris, Imperij Neronis anno duodecimo, aut decimo tertio; si Portenario credendum.

Scard. lib. 2.

Class. 6.

Lib. 9 cap. 2.

Characteres crucibus appensi annos videntur indicare eruditissimo cui nostro Iacobo Philippo Tomasino Aemoniæ Præsuli, viro antiquitatum peritia nulli secundo, ad Patriæ suorumque civium gloriam nato, maximæque apud me semper auctoritatis. Motus forsitan fuit verbis Ioannis Pierij Valeriani in Hieroglyphicis: *Manifestum est millenarij numeri notam, quæ tam antiquis in marmoribus inspicitur, hanc fuisse figuram* : quod & obseruatur apud omnes antiquarum notarum interpretes, & ex ijs, quæ ad dicta lib. 37. c. 38. subnectit idem Pierius: *Quod si pollicis eiusdem suffragio lateri vel dorso in læua eiusdem indicis superinducta sit, ut signo * facti digiti ambo, quantum fieri potest, extendantur, indice tanquam horologij cuiuspiam gnomone prominente, quadraginta significabantur.* Sed cum annorum supputatio, quæ ex illis Characteribus, iuxta eius explanationem, vel ex alia quapianam interpretatione resultat, neque cum annis Urbis conditæ, neque cum fundatione Patauij, aut cum annis salutis, vel cum Consulatu Opilionis, siue cum structura, aut restauratione templi conueniat, quid sibi velint characteres illi, libere me fateor ignorare. At cum me Dauum esse cognoscam, feliciori cuiquam Oedipo huius ænigmatis enodationem libentissime committo. Sunt tamen, qui existiment, notas illis nihil aliud esse, quam A & Ω, quibus principium & finis in sacris literis denotatur, interposita salutari crucis nota: quæ literæ etiam in nummis Christianorum Imperatorum inferioris æui cernuntur: ita tamen, vt à dextro latere præponatur omega, postponatur alpha; scilicet vt respiciat ad sinistrum latus, in quo vtraque litera ordine suo collocatur. Quem morem priscorum fuisse Christianorum, aperte denotant ipsorum monumenta, è cœmeterijs Romæ effossa: in quibus à cruce pendentia A & Ω conspiciuntur: vt in *Roma subterranea Bossij* amplissime deprehendi potest.

In Animad. & Not. ad Mou. Patau. fol. 390.

Lib. 37. cap. 42.

Cap. 39.

2. Fragmentum, quod sequitur, fortassis non ita pridem repertum fuit, cum fundamenta porticus, qua ad sacellum patet aditus, ponerentur. Nimirum visæ heic absides, & loculamenta lateritia politici operis, obeliscorum fragmenta, tabulæ lapideæ decempedales, aliæque vetustatis monumenta: quæ omnia fuissent effossa, ni periculum edificijs impositis obstitisset. Templo Concordiæ ab Antenore constructo hæc omnia fuisse inserta putabantur. Ceterum pulcherrimis hoc monumentum literis conspicuum se præbet: ex quo, etiam mutilato, Auguralem Patauij dignitatem viguisse constat: Quarum autem Ciuitatum propria fuerit, Panuinius & Sigonius ostendunt.

Cauac. lib. 5

Antiquit. Veron. lib. 2. cap. 12.

De Antiq. Iur. Ital. lib. 11. cap. 4.

dant. Cornelij Auguris, conterranei nostri splendidissimi, meminit Lucanus.

Pharsal.
lib. 7.

*Euganeo (si vera fides memorantibus) Augur
Colle sedens, Aponus terris ubi fumifer exit,
Atque Antenorei dispergitur unda Timavi,
Venit summa dies, geritur res maxima dixit:
Impia concurrunt Pompej, & Casaris arma.*

Noct. Atti-
car. lib. 15.
cap. 18.

De eodem Aulus Gellius miranda hæc narrat: Quo C. Caesar, & Cn. Pompeius die per civile bellum signis collatis in Thesalia conflixerunt, res accidit Patauij in Transpadana Italia memorari digna. Cornelius quidam Sacerdos, & loco nobilis, & Sacerdotij religionibus venerandus, & castitate vitæ sanctus, repente mota mente conspici se procul dixit pugnam acerrimam pugnari, ac deinde cedere alios, alios urgere: cædem, fugam, tela volantia, instaurationem pugnae, impressionem, gemitus, vulnera, proinde, ut si ipse in prælio versaretur, coram videre sese vociferatus est; ac postea subito exclamavit, Casarem vicisse. Addit aperte Plutarchus, ipsum e capite detraxisse coronam, non amplius repositurum, nisi de veritate constaret. Quæ omnia post Iulium Obsequentem, sub Consulatu Lucij Pauli, & Caij Marcelli, Cælius Rhodiginus in Patauinorum gloriam confirmat.

In Vita Ca-
saris.

De Prodi-
gijs.
Lib. 7. cap.
27.

Var de Ling.
Lat. lib. 5.

Fest. Lit. L.
P. in uis. de
Antiq. Nō.
Hist.
Lib. 1.

L.] Prænomen LVCII denotatur, & est eius, qui primus fuit, qui oriente luce natus est; vel à Lucumonibus Etruscis dictum est: multa enim alia ab his oriri Panuinius tradidit: ut Lucius Tarquinius Priscus, qui Lucumo prius vocabatur, quod idem Liuius affirmat; & Lucercus equites, & Tribus Lucerum. quamquam Lucerum nominis & originis causa incerta est, Liuius auctore.

Huic porro inscriptioni nihil superest memoria dignum, nisi quod vitio loci breui ipsi ominari licebit excidium: cum & nostra ætate literæ vix conspiciantur; & ubi apud Gruterum PA obseruatur, FAB, ut est in saxo, reponendum sit.

Fol. 924. n. 1

4. Inscriptio, quæ quarto spectatur loco, ex arca, in testimonium maritalis affectus posita, ad vrnæ oleariæ vsu nunc translata est. Culinam quippe ingressus, si ad dexteram paulo deflexerit, in cella penaria arcam istam videbit inter duas alias: quarum pariter vna, duorum Abbatum, ex Liminia antiquissima potentissimaque Patauij familia, cineribus primum dicata, hodie oleum recondit.

Lib. 1. class.
4. fol. 59.

Notram vero si quis curiosior expendat, mensuram eius sex pedum longitudine, duorum altitudine, totidemque cum semisse latitudine deprehendet. Hanc reuera vnam Scardeonius geminatam ponit: primamque Ioannis Marcancuæ obseruatione, paucis immutatis, hoc titulo exhibet.

In Templo Diæ Iustinae

DOMITIÆ
ATTILIANÆ
CONIVGI QVÆ
VIXIT AN. XLVII
FI. Δ. LÆTVS Δ. VC.
Δ. ET. SIBI N. CCCC
XXVIII

Alteram sua annotatione, quam heic descripsimus. Vtrumq; vero titulum mutilum, ac mendosum ab eo relictum, ipsumq; & Gruterum secutum esse, abunde monstrat nostra delineatio.

Lib. 1. class.
4. fol. 78.
Fol. 778. n. 8.

B. M.] BENEMERENTI Paulus Diaconus legit: BONAE MEMORIAE autem Probus, & Aldus P. F., qui etiam BONAE MULIERI habet.

De Not. Literar. Lit. B.
De Not.

FL.] FLAVIOS à FLAVO denominatos, nomenq; gentilitium esse à cognominibus desumptū Panuinius docet. Nomen tamen fuisse aliquando fatetur ipse his verbis: Nomina autem, quæ recentioribus temporibus pro prænominibus usurpata sunt, fuerunt, ut ex antiquis monumentis observavi, AV R. AVRELIVS. CL. CLAUDIVS. FL.

Rom. Lit. B.
De Veter.
Not. Explic.

FLAVIVS. quibus addit: Mos ille non nisi labefactata Republica usurpatus, & tantummodo post Diocletiani tempora. Ex quibus tempus constructionis aræ huius facile elicitur.

De Nom. Antiq.
Sigon. de Nom. Rom.

Ñ CCCC XXVIII] Per numerum istum quid auctor monumenti intellexerit, proptus dicere non ausim. At cum in deperditis rebus, vel ipsa vetustate obrutis, liceat unicuique quid sentiat libere proferre; cum nulli scribendi generi venia iustior debeat, quam Antiquitatum indagatiōi, Valerij Probi & Aldi P. F. fultus auctoritate, qui Ñ ita signatum nummum quandoque denotare tradunt, verisimile existimo, in hoc monumentum nummos quadringentos ac viginti octo erogatos fuisse. Et huius generis etiam est saxum hoc, quod habet Gruterus, ex Heluetiorum pago Wyler depromptum.

De Not. Rom. Lit. N.
De Veter. Not. Explic.
Lit. N.

DEÆ AVENT
T. TERTIVS
SEVERVS
CVR. COLON
IDEMQ. ALL
CVI INCOLÆ
AVENTICENS
PRIM. OMNIVM

Fol. 110. n. 3

Ser. Vrf. Mon. Pat.

OB. EIVS . ERGA
SE MERITA

TABVLAM . ARG.

P . . . L . POSVER

DONVM . D . S . P .

EX . HS . N̄ CC . L D . XL

Quæ postremæ literæ, in indicibus ad Gruterum, à Iosepho Scaligero concinnatis, capite *De Notarum, ac Literarum Singularium Vocum Abbreuiatarum Interpretatione*, sic explanantur. *De sua pecunia; vel, de suo posui ex sestertiorum nummorum ducentis quinquaginta millibus quingentis quadraginta.*

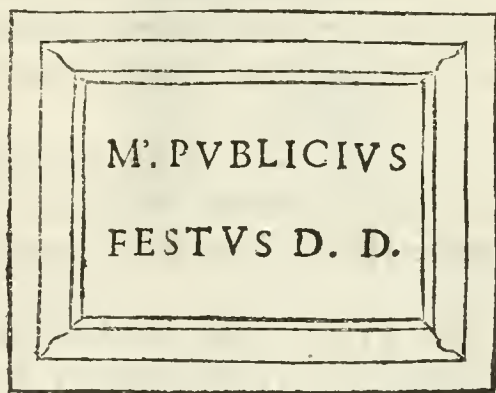
IN MONASTERIO SANCTI STEPHANI.

Ingens cœnobium, S. Stephano Protomartyri sacrum, à religiosis Virginibus sub Diui Benedicti institutione habitatur. Cuius origo quamuis parum sit certa, eius tamen antiquitatem perampla declarant testimonia, in tabellis apud ipsas magna cura seruatis. Sunt nempe hoc in loco instrumenta censuum, data sub anno septimo Henrici secundi anno MXXX ad Imperium euecti, Donationum etiam sententia sub annum Christi MLXII. Henrici V. Imperatoris in Monasterij fauorem. Annuis vero prouentibus locupletissimum maioribus opibus auxerunt Moniales, quæ olim extra OMNIVM SANCTORVM portam habitabant, vulgo Sancta Maria de Fistomba nuncupatæ; quæ anno MCDLIX, in D. Stephani Monasterium receptæ, bona huc omnia transtulere. Aucto itaque in dies Virginum numero, ædificium anno MDCXXXII ampliatum fuit, Vicario Capitulari Abbate Albertino Barisonio, Archypresbytero Patauino, viro generis splendore, atque eruditione claro, & dum hæc condo, Pontificis Maximi INNOCENTII DECIMI beneficio ad Censentem Episcopatum electo; Abbatissa Margarita Polcastra, Protectoribus Aloylio de Strata Philosoph. ac Medic. doctore, & Vrsato Vrsato Equite patre meo: quorum cura dum noua struuntur cubicula, huius maxime, utpote antiquitatum cultoris eximij, diligentia saxum hoc effossum horti muro fuit impositum.

*Pannin. 4.
Faslor.*

*Ex Archiu.
Monial. S.
Steph.*

*Ex Eodem.
Portenar.
lib. 9. cap. 35*

Votiuum monumentum fuisse Dis Manibus dicatum ex eo credere audeor, quod dum fundamenta noui Templi S. Stephani iacerentur, eodem ferme loco effossæ sint spectatæ magnitudinis aræ, in quibus, à nostris maioribus proditum mihi est & cineres, & numismata fuisse reperta. Nunquid fuerunt trientes ad Acherontis naulum ori defunctorum inditi? In hanc rem Iuuenalis.

————— *At ille*

Satira 3.

Jam

*Iam sedet in ripa, tetrumque nouitius horret
Porthmea, nec sperat cœnosi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore tridentem.*

In area quoque ædium Ioannis Dominici Sala, Medici numquam interituræ memoriæ, e templi huius regione, quam plurimas diuersæ formæ urnas lateritias reperire licuit. Ex quo pronum est credere, locum mortuorum cineribus reponendis fuisse destinatum. Quod etiam innuit, istam inscriptionem sibi à Patre meo traditam expendens, Doctissimus Tomasinus. Vbi silere haud possum, saxum istud minime fuisse repertum in fundamentis Templi, ut ipse habet, cui anno M D XCVII. manus extrema fuit addita; sed in hortis, ubi noua structura anno M DC XXXVIII. fieri cœpit.

*De Donar.
seu Tabel.
Vot.*

*De Antiq.
Nomiu.*

*De Famil.
Romar.*

*In Gen. Pu-
blic.*

PUBLICIVS.] P O B L I C I A M gentem, sic antique dictam (quãdo quidem Publij antiquitus Poblj vocabantur) plebeiam, & ex ea Consules Malleolum & Bibulum cognominatos fuisse, Panuinius & Vrsinus testantur. Hæc ob C. Publicium Bibulum meruit, ut Senatus decreto ipsi posterisque eius, virtutis, & honoris causa, locus monumenti publice daretur: quem in vrbe concessum fuisse, putat Vrsinus ex inscriptione, quam sub Capitolio in monumento quadrato ex lapide Tiburtino visam ipse exhibet.

*Nonius Mar-
cellus.*

*Lib. 3. cap.
11.*

*Act. 3. Scen.
5.*

FESTVS.] *Faustum & festum his intellectibus discernuntur: etenim faustum quasi à fauendo dictum, ac per hoc prosperum, & propitium, unde contra infustum minax, & impresperum: Festum vero solenniter lætum, & feriatum. Ex quibus opinor FESTI cognomen, vel ex eo ortum; quod, ut ait doctissimus Turnebus in suis Aduersarijs, pro fausto homine, & auspicato, & aptato dicatur, translatione ducta à diebus festis; vel ex eo quod notat Muretus ad illud Terentianum in*

Eunucho.

— — — *ô festus dies hominis*

Nempe ex iucunditate illius, qui hoc cognomine fuit præditus: ipse enim illud dictum explicat: *ô homomihî iucundissime.*

*SAXVM IN HORTIS COENOBITARVM S. MI-
CHÆELIS, IN VICO VANTII EFFOSSVM.*

S Ancti Michaelis templum, quod antiquitus Sanctorum Archangelorum nuncupabatur, munificentissimus Gauslinus Transalgar-
dus Episcopus Patauinus cœnobitis Sanctæ Iustinæ inter cætera donauit; ut antiqua eius donationis tabula, in cœnobij archiuo asseruata, & ab eruditissimo Cauacio ad verbum tradita testatur; Ex qua

*Hist. Cœnob.
D. Iust. lib. 2.
Porten. lib.
9. Cap. 22.*

hæc in rem nostram. *Ego in Dei Omnipotentis nomine Gauslinus Patauiensis Ecclesiæ Episcopus donamus & confirmamus ad Monasterium*

Sanctæ Justinæ Virginis, & ecclesiam Sanctorum Archangelorum, quæ constructa est foris ciuitate Patavij in loco, qui dicitur Vantio, cum suis finibus. Verum cum, extincta monachorum disciplina, ditissimam Divæ Iustinæ Abbatiam Summi Pontifices presbyteris in commendam, ut vocant, concessissent, ijs temporibus est credibile ecclesiam Sanctorum Archangelorum separatam à monasterio Sanctæ Iustinæ fuisse, ac electum Præpositum, qui sacris præesset; cuius dignitas hodieque perdurat. Anno tandem M CD LXXIX. cum nonnullis annis proventibus ædem hanc Sixtus IV. Pontifex Maximus cœnobitis Sancti Spiritus Venetijs eo pacto donavit, ut Præpositum alerent. In prædiolo itaque, quod in vico Vantij possident, anno Christi M DCL. vigesimo die Decembris, cum altius terra foderetur, repertum fuit pulcherrimum, quod exhibeo, monumentum, quatuor pedes altum, vnum cum semisse latum, ab omni temporis iniuria intactum: quod in parietibus cœnobij Diui Michaelis Monachi reponendum censuere.

*Ung. vel.
M.S.p. 2.
Portenar.
ibi.*

Gio. Georg. sculpsit.

De Famil.
Rom.

De Antiq.
Nom.

De Rom.
Nom.

De Antiq.
Nom.

2. Instit. Ti-
tulo. 20.

§. Opti. Le-
gat.

Lege 2. ff. de
Option. Le-
gat. lib. 33.

T. 5.
L. 37. de Le-
gat. 1.

COELIÆ] Vrsini & Panuini] fide Romæ Cœlia gens Plebeia fuit, Consulesque, Caldos & Rufos cognominatos, habuit.

A.] AVLI prænominis est nota. Auli vero prænomen, ut Si-
gonius & Panuinius ex Valerio habent, illi assumebant, qui *Dijis a-*
lentibus nascebantur. Addit tamen ex Quintiliano Panuinius, ab olla
Aulos prænominatos fuisse; cum ollam veteres aulam dixerint, Fabio
teste. E quo prænomine Aulorū gentē emanasse Panuinius auctor est.

OPTATVS] Videlicet electus ad libertatem, namque idem
valere hæc nomina tradit Nonius. Cognomen itaque Optati susce-
perat iste Aulus Cælius, quod fortassis inter alios seruos fuerat ad ma-
numissionem electus. Vel etiam Optatus erat dictus, quia inter ser-
uos per testamentum legatos optatus fuerat, ut antiquitus mos fere-
bat: hac tamen cautione, ut seruus Optatus, nec optimus, nec pessimus
esset.

D. S. F.] Scilicet DE SVO FECIT.

IN. F. P. XX. R. P. XX.] Hoc est IN FRONTE PEDES VI-
GINTI RETRO PEDES VIGINTI. Quæ dicendi forma paulo post
explicabitur.

Etymolog.
lib. 19.

Lit. M.

select. ex
Iur. Civil.
Antiq. lib. 1
cap. 4.

Mulieris stolatæ hæc est effigies; si stola, ut Isidoro placet, est *Ma-*
tronale operimentum, quod cooperto capite & scapula à dextro latere in la-
uum humerum mittitur. Matronarum habitus stola fuit; quamvis No-
nius asserat: *Stolam veteres non honestam vestem solum, sed etiam omnem,*
quæ corpus teget, dixere. Nam Festo auctore, *Matronas appellabant eas*
fere, quibus stolas habendi ius erat. Imo Barnabas Brissonius vir Iurispru-
dentæ in antiquam dignitatem restituendæ natus, Tertulliani inni-
xus auctoritati, ostendit meretricibus turpibusque & inhonestis mulie-
ribus stolarum usu legibus interdictum fuisse: habetque de diverso ma-
tronarum, & meretricum vestitu, elegantissimum tractatum: ad quem
lubens lectorem remitto.

IN PRÆTORIO.

Quo olim loco Manfredæ apud Patauinos familiæ clarissimæ, quæ Fautentiæ, Fori Cornelij, ac Fori Liuij quondam imperauit, ample spectabantur ædes, ingens hodie surgit Prætorium, non tam nostræ Urbis, quam vniuersi orbis miraculum. De quo opinari audeo vaticinatum fuisse Martialem canendo.

Barbara Pyramidum sileat miracula Memphis,

Assiduus iac̄et nec Babylona labor:

Nec Triuiæ templo molles laudentur honores,

Dissimuletque Deum cornibus ara frequens:

Aere nec vacuo pendentia Mausolea

Laudibus immodicis Cares in astra ferant.

Cœptum hoc fuisse anno Christi M CC XXIIX., Prætorio Ioanne de Rusca Cornensi, restantur carmina in ostio quodam inferioris fornicis, vulgo (*la Scauczzata*) olim sita.

COMI NATVS RVSCONVM DE GENTE IOANNES

NOBILIS ET STRENVVS PADVAM NVNC FORTE REGEBAT

CVM FVIT ISTVD OPVS VLTRA SPECVLARIA FACTVM

ANNIS MILLE DECEM LAP SIS NOVEM QVE DVCENTIS.

Perfectum fuit mira celeritate anno sequenti, Prætorio Malpileo de Sancto Miniato; vt omnes Patauini Chronologici referunt. Huic operi toti fornicato, lateriteisque columnis suffulto, ducentos quinquaginta sex pedes longo, sex & nonaginta lato, nullique edificio inherenti, non casu seu necessitate situs, sed arte figura Rhomboides data est: vel quia apta magis esset ad vasta edificia fulcienda; cum doceat Natura hominem erectum facilius procidere in terram, quam aliquantisper retractum in modum figure Rhomboides; *quæ & opposita latera, & oppositos angulos inter se æquales habet, neque æquilatera est, neque rectangula*: Vel quod ibi omnia Mystica obseruentur. Anguli enim eius ita quatuor Cœli plagas respiciunt, vt Æquinoctij tempore Solis orientis radij per orientales tecti fenestras admissi Occidentales fenestras feriant, & versa vice sole occidente in orientales reflectantur, atque solstitiorum tempore per meridionales fenestras versus boreales tendant. Tectum asseribus tegulisque initio stratum fuit, ductisque per medium muris, in tres partes diuisum, stetit vsque ad annum M CCC VI. quo tempore, interstitijs manentibus, Palatium deiecto culmine altius extructum fuit, laminisque plumbeis coopertum, Prætorio Ciuitatis Poncino de Picenardis Cremonensi. Ceterum vt in monumento hic erecto adhuc legitur.

*Ioan. de No
no de Famul.
Pat. M.S.
Iason in pra
fat. ad 2. Di
gest. Vter.*

*Spectac. lib.
Epig. 1.*

*Memor.
Tép. de Falt.
in March.
Tarui. lib. 1.
cap. 16.
Rolād. Chrō.
de Reg. Po
rest. Pad. an.
1218.*

*Mantissa
adiac. Chron.
Monac. Pa
duani sub.
eod. an.*

*Portenar.
lib. 3. cap. 7.
Euclid. Ele
ment. lib. 1.
Probl. 33.*

*Itiner. Ital.
P. v. 1. fol. 17.
Porten. lib.
3. cap. 6.
Mantissa iā
cit. sub. an.
1306.*

*Portenar.
lib. 3. cap. 7.
Chron. Re
gi. Pot. Pad.
sub. an. 1306.*

ANNO DOMINI M CCCC XX VRBI NOSTRAE TVNC
 IVS DICENTE PRO SERENISSIMO DVCE NOSTRO
 VENETIARVM IVSTISSIMO PRAETORE MARCO
 DANDVLO D. BENEDICTI PALATIVM HOC REAE-
 DIFICARI COEPTVM EST CVM PRIVS EODEM AN-
 NO SVBITA VIS IGNIS ATQVE INTEREA OPVS
 MAGNIFICVM AC MIRABILE QVOD ANNIS CCI
 INVIOLATVM STETERAT SPATIO TRIVM HO-
 RARVM CONSUMPSISSET AD QVOD TRISTE IN-
 FAVSTVMQVE SPECTACVLEVM CVM TOTA CIVI-
 TAS NON ALITER QVAM AD COMMVNE ALI-
 QVOD FVNVS CONCVRRERET OMNESQVE SIMILE
 POSTEA REFI CI DESPERARENT STATIM ILLVS-
 TRISSIMA DVCALIS DOMINATIO PECVNIAM OM-
 NEM QVA PVLCHRVS ALIVD AVGVSTIVSQUE
 CONSTRVERETVR EX PVBLICO EIVS AERARIO
 DEPROMENDAM SENATVSCONSVLTO DECREVIT
 CVIVS TANTAE LARGITIONIS IMMORTALE BE-
 NEFICIVM HVIC ORNATISSIMAE INSCVLPI TABV-
 LAE VOLVIT AVREISQVE LITTERARVM MONV-
 MENTIS SEMPITERNAE MANDARI MEMORIAE.

Parietibus ipsum diuidentibus dissectis, vastam in aulam, quæ ho-
 die extat, opus mutatum fuit, Iconesque Petri Aponensis ingeniosissi-
 mi cuius nostri studio, ad hominum, sub duodecim signis Zodiaci, se-
 ptemque planetis, duodecim mensium curriculo nascentium, naturas
 indicandas inuentæ, per Giustum pictorem insignem restitutæ fuere: quæ
 & nostris temporibus integræ visuntur. Occidentem versus positum
 est T. Liuij Monumentum, prout heic delineatum est.

Scard. lib. 2.
 Class.
 Portenar.
 lib. 3. cap. 6.

LIVIVS] Liuiam gentem in numero plebeiarum reponit Panuinius: Consules tamen habuit, & quidem clarissimos, Salmatorem, Dentrem, Drusum, Libonem cognominatos, Patauioq; Summum conciliauit splendorem, quod Liuium nostrum ediderit. De cuius Patria & natalibus nihil referam; cum & à proposito instituto recedat, & clarissimorum virorum innumera suppeditent testimonia, qui eum Patauinum, genere clarum, historiæque parentem declarant: inter quos de eius gloria hoc vnum Plinij ad Nepotem plurimorum loco sufficiat. Numquamne legisti Gaditanum quendam, Titi Liuij nomine gloriaque commotum, ad visendum eum ab ultimo terrarum orbe venisse, statimque, ut viderat, abiisse? Vixit Romæ vsque ad Augusti decellum, cui summe gratus erat. Post eius vero mortem honoribus annisque defessus, in Patriam reuersus, publicis à Patauinis receptus fuit acclamationibus: vbi Tiberio Cæsare Augusto III. & Germanico Cæsare II. Consulibus, anno V. C. D CC LXXI., à partu Virginis XIX., Imperij Tiberij quarto, suæque ætatis LXXVI. e vita excessit. Corpus eius haud procul à Concordiæ templo conditum fuisse, & saxum istud, & eius ossa ibi eruta abunde confirmant. Id cum Iacobus Cauacius Congregationis Diuæ Iustine Cœnobita, eiusque monasterij Historicus, fide & solertia eximius, fuisse, ac sine fuce, e tabulario depromat, ipsius verba heic apponere opportunum existimaui.

Lib. 2. Epist.
3.

Panuini.
Fast. lib. 2.

Hist. Cœnob.
D. Inst. lib. 5.
fol. 218.

Scd nos in urbem reuocat T. Liuius Romanae historiæ parens, & Patauinorum decus, cuius sepulcrum in nostro cœnobio repertum est. Pone Abbatis edes, vbi nunc valetudinarium est, ante annos quinquaginta effossus fuerat antiquus lapis cum epitaphio.

V. F.
T. LIVIVS
LIVIAE T. F.
QUARTAE . L.
HALYS
CONCORDIALIS
PATAVI
SIBI ET SVIS
OMNIBVS

Hunc Patres in vestibulum templi transtulerant, atque Liuij imaginem appinxerant, quam situ exoletam Andreas Abbas nuper nouauerat. Marinus Ludouici frater cum saepe ad eum diuerteret, & aliquod negotium inferret disciplinae Monachorum, statuit pone Abbatis domicilium sibi ediculam extruere. Hic dum pro fundamentis altius effodiuntur, apparuit vetustissimum pavimentum ex quadratis lateribus affabre extructum.

Etum. Eo diruto reperta est arca plumbea sexpedalis, qua hominis ossa continebantur. Accurrere ex Monachis aliquot, qui meminerant, vel acceperant à maioribus effossum ibi veterem lapidem cum Liuij epitaphio. Inde constans omnium opinio fuit, id esse Liuij corpus. Rolandus Monachus de his actutum admonuit Xiconem Polentonum egregium & eruditum ciuem; qui cum vniuersa lustrasset, in Prætorium rediens, celebriorem apud ciues de Liuij corpore opinionem fecit, mox eo præstantiores aliquot secum traxit. Quidam præuenerant, & ex ossibus fragmenta diripiebant. Id quasi ad emulationem reliquiarum Sanctorum Dei impie factum, mouit Vicarium Abbatis, ut de comburendis Liuij ossibus cogitaret. Cæperat iam malleo craneum diffringere, cum negotijs quibusdam grauioribus e Cænobio euocatur. Vix abscesserat, cum Rolandus rogatus à nobilium virorum turba quæ confluxerat, arcam, & ossa T. Liuij patriæ dono dedit: Proceres ac si viuentem Liuium amplecterentur, plumbeum tumulum extulere. Libet illustres viros recensere, qui humeros submiserunt. Alterum arcæ caput extulit Andreas Dandulus Patricius Venetus, alterum Polentonus, medium subiere Palamedes (Palaminus vulgo) Vitalianus, & Peraghinus Peraga aurati Equites, Alexander de Doctoribus, Io: Franciscus Capilisteus, & Nicolaus Porcellinus Iurisconsulti. Sequebantur feralem pompam Zacharias Triuisanus Prætor; & Leonardus Mocenicus Præfectus, mox quicumque litterarum studio, vel patriæ charitate tenebatur. Funus delatum est per frequentiora Urbis loca in Prætoris regiam, donec publico decreto statueretur, qui optimi ciuis memoria satis prospici posset. Quorundam sententia fuit, ut apud Fanum Sancti Clementis, qua forum respicit, publico ære Cænotaphium T. Liuij e marmore excitaretur. Quidam optimates priuata pecunia Liuij multo nobilius monumentum pollicebantur, si prope eorum ades liceret ipsius Liuij ossa transferre. Duo potissimum ad eam rem contendebant, Ludouicus Buzzacarinus eruditus ac diues admodum, & Henricus Scrouinius Eques. Attamen publicæ in Liuium pietati decere visum est, ipsius ossa in augustissimam aulam Prætorij referre, & antiquum lapidem cum Epitaphio adycere. Hęc Cauacius. Vberius totam historiam complures alij hoc loco persequuntur; quos lector inspicere potest.

Ad publicæ voluntatis decretum loco selecto, ossa Liuij occidentem versus in Prætorij pariete supra ostium, qua nunc Sanitatis officium, ut vocant, aditur, locata fuere: eaque sub rudi simulacro, & ab eius effigie omnino dissimili, hoc epitaphio, à Leonardo Iustinianno Patauij tunc Prætoze addito, condecorata fuere.

Blond. Flau.

Ital. Illus.

Teod. Zuin.

in Method.

Apod. lib. 3.

fol. 273.

Paul. Me-

rul. in Cos-

mog. Ital.

Par. 2. lib. 4.

Gerard.

Voss. in Al-

not. ad Lat.

Hist.

Scard. lib. 1.

Class. 3.

Porten. lib.

3. cap. 6.

Pignor. in

Orig. Pat.

fol. 124.

Tomasin. in

Vita Liuij

fol. 52.

Idem ibid.

Cap. 9.

OSSA

T. LIVII PATAVINI VNIUS OMNIUM
MORTALIVM IVDICIO DIGNI CVIVS
PROPE INVICTO CALAMO INVICTI P. R.
RES GESTAE CONSCRIBERENTVR

Anno MCDLI. eximium quodpiam Liuij monumentum expe-
tens Alphonsus Arragonum Rex, per Antonium Beuatellum Panor-
mitanum Legatum suum, poetam insignem, à Patavinis brachij os
impetrauit. Eodem tempore Liuij maxilla, æneo orbe clausa, fornici
Archii Ciuitatis nostræ appensa fuit; vbi & hodie spectatur. Supra
ostium vero, vbi ossa reposita fuerunt, illa parte, qua Palatium respi-
cit, tale positum fuit monumentum.

INCLITO ALPHONSO
ARAGONVM REGI STUDIO SVRM FAVTORI
REIPVBLICAE VENETAE FOEDERATO ANTONIO
PANORMITA POETA LEGATO SVO ORANTE
ET MATTHEO VICTVRIO HVIVS VRBIS
PRAETORE CONSTANTISSIMO INTERCEDENTE
EX HISTORIARVM PARENTIS T. LIVII OSSI-
BVS QVAE HOC TVMVLO CONDVTVR BRA-
CHIVM PATAVINI CIVES IN MVNVS CONCES-
SERE ANNO CHRISTI M CCCC LI
KIII. KAL. SEPTEMBRIS

Regis autem desiderium mors anteuertit; Brachium namque istud
à Panormitano vix Neapolim delatum est, cum Alphonsus fatis con-
cessit. Illud itaque Panormita religiose custodiuit, ac in delicijs ha-
buit dum vixit. Eo mortalibus erepto, cum Io. Iouianus Pontanus pu-
blici muneris, quo fungebatur, à secretis Regni successor ipsum quo-
que brachium obtinisset, exiguo id tumulo, extra delubrum à se ere-
ctum, sub tali inscriptione condidit.

*Pignor. in
Origin. Pat.
cap. 17.*

T. LIVII HISTORICI BRACHIVM QVOD OLIM ANTONIVS
PANORMITA A PATAVINIS IMPETRAVERAT IO. IOVIA-
NVS PONTANVS MVLTOS POST ANNOS CONDIDIT.

Monumentum vero Liuij, quod in D. Iustinæ æde conseruabatur,
anno MDXXXVII. in Prætoriana vna cum ipsius ossibus fuit trans-
latum; vbi nostra ætate conspicitur. Apici eius additus fuit vultus e

mar-

marmore, qui penes Alexandrum Bassanum Patavinum servabatur. Aenea utrinque accesserunt simulacra; e parte dextra Aeternitatis, e sinistra Mineruae; sub primo Tiberis, sub altero Medoacus excurrit: inter utrumque fluuium Lupa Romulo & Remo vbera praebet. Subiectam his simulacris tabulam aeneam Lazarus Bonamicus Bassanensis, vir doctissimus, politiorum literarum in Gymnasio tunc professor celebris, hoc epigrammate decoravit.

OSSA, TVVMQ; CAPVT CIVES TIBI, MAXIME LIVI,
 PROMPTO ANIMO HIC OMNES COMPOSVERE TVI.
 TV FAMAM AETERNAM ROMAE, PATRIAEQ; DEDISTI,
 HVIC ORIENS, ILLI FORTIA FACTA CANENS.
 AT TIBI DAT PATRIA HAEC, ET SI MAIORA LICERET,
 HOC TOTVS STARES AVREVS IPSE LOCO.

Inscriptionem potro idem subdit.

T . LIVIVS
 QVARTO IMPERII
 TIBERII CAESARIS
 ANNO VITA EXCESSIT
 AETATIS VERO SVAE LXXVI.

Ceterum ne summæ erga clarissimum ciuem obseruantiae testimonia deficerent, etiam supra Prætorij ostium, sub magna statua marmorea librum apertum tenente, manumque ori admouente cum hoc symbolo

PARVVS IGNIS MAGNVM SAEPE SVSCITAT INCENDIVM
 Maiores nostri hoc monumentum statuerunt.

T . LIVIVS PATAVINVS
 HISTORICORVM LATINI NOMINIS FACILE PRINCEPS
 CVIVS LACTEAM ELOQVENTIAM AETAS ILLA QVAE
 VIRTUTE PARITER AC ERVDITIONE FLOREBAT A DEO
 ADMIRATA EST VT MVLTIVM ROMAM NON VT VRBEM
 RERVM PVLCHERRIMAM AVT VRBIS ET ORBIS DO-
 MINVM OCTAVIANVM SED VT HVNC VIRVM INVI-
 RENT AVDIRENTQVE A GADIBVS PROPECTI SVNT.
 HIC RES OMNES QVAS POPVLVS ROMANVS PACE
 BELLOQVE GESSIT QVATVORDECIM DECADIBVS MIRA-
 STILI FELICITATE COMPLEXVS, SIBI, AC PATRIAE GLO-
 RIAM PEPPERIT SEMPITERNAM.

Veterem Liuij inscriptionem in aula Prætorij positam, aliamque in ædibus Capiliteorum ad Sanctum Danielem, suo loco expendendam, minime ad Liuium pertinere, his verbis demonstrare conatur ingeniosissimus Pignorius. *La iscrizione si come l'ho per antica, così non credo, ch'è appartenga al nostro T. Liuiio. Il mio argomento è, che T. Liuiio scriueua SIBE & QVASE, non SIBI & QVASI, & così Asconio Pediano, come racconta Quintiliano nel libro primo à capi VII delle sue institutioni oratorie, & questa ò simile peregrinità di ortographia, e di voci, & forse di elocutione era la Patauità, che Asinius Polione haueua offeruato in Liuiio. Quo quidem argumento Liuij in monumento nequicquam decedere puto: etenim Asinius Pollio, non vt styli elegantiam extolleret, sed vt formam dicendi irrideret, acerbe dixerat, Liuium sibi videri. Patauitatē sapere: vt bene Patriæ studiosissimus Tomasinus obseruauit. Pub. Terentius etiam, qui Tranquillo teste, Inter finem secundi belli Punici, & initium tertij natus est & mortuus, multo ante Liuium, in Eunucho loco soli scripsit*

In Vita Liuij cap. V.

Æt. 5. Scē. 6.

— — *Mihi sola ridiculo fuit.*

Suspectar. Lect. lib. I. Ep. I.

Instit. Orat. lib. I. cap. 4.

Fol. 958. n. 1.

Quam dicendi formam obseruauit Clarissimus Clarauallensis Comes Gaspar Scioppius, qui in Patria nostra sibi gratissima aliquamdiu vixit, diemque nuper clausit extremum. Quid apud Quintilianum clarius? *Non E quoque I loco fuit: vi Menerua, & Leber, & Magester, & Dijoue, & Veioue, pro Dijoui, & Veioi?* Adde lapides antiquos minime Pataunos; in quibus SIBE pro SIBI obseruatur. Talem e Romanis descripsit Gruterus.

DIS . MANIB
M . VINICI . M . F.
SALVIARI
VIXIT . ANN . XXXII
MENS . VI
VINICIA . HELPIS
PATRON . ET
CONIVGI
INDVLGENTISS.
ET . SIBE

Lit. T. De Nom. Imposit.

De Nom. Rom.

De Antiq. Nom.

T.] Liuij prænomen TITVS est; vel quod Festo auctore, *Tituli milites appellarentur, quasi tituli, quod patriam tuerentur, unde & Titi prænomen ortum est; vel à Sabino nomine, vt putat Valerius, quem Sigonius, & Panuinius secuti sunt.*

LIVIAE T. F. QUARTAE L. HALYS] Hæc quarta Liuij filia fuit, vt iam obseruauimus : & , vt docet Panuinius , LIVIA T. F. QUARTAE nupsit L. HALY. sic enim credo cum Scardeonio hæc explananda esse; non autem LIVIAE T. F. QUARTAE LEGIONIS HALYS; vt teste Scardeonio Blondus Flauius de Italia Illustrata censuit. Scardeonius enim vere affirmat, quod Legio non sola litera L., sed LEG. in monumentis exprimebatur; & quod Legio quarta non Halys, sed Scythica erat dicta; vt in quodam ex nostris epitaphijs, in vico Putei Vitaliani sito, suo tempore declarabimus. Sitne vero L. HALYS ille, qui & L. Magius appellatur, gener T. Liuij, Soerique causa laudatissimus Rhetor, de quo Seneca, prudens sileo, cum certi nihil habeam. Eundem tamen esse Scardeonius asserit: Quod autem LVCIVS MAGIVS & HALYS appelletur, minime absurdum videri debet: cum id fere ciuibus Romanis conueniat, vt tribus nominibus inscribantur. Dicitur autem est HALYS ab HALY fluuio & cognomine Hispano, unde forte profectus erat. Pro sententiæ suæ fundamento epitaphium Saguntinum, ab Achille Statio Lusitano receptum, sed mutilum affert: quod vt integrum habeatur, sic legendum ex Grutero.

De Antiq. Nom.

Lib. 1. Class.

3.

In March. Taruis.

In Epist. lib. 5. Controu.

Loca citat.

Fol. 778. n. 2

V. F.
C. GRATIVS
HALYS. SIBI. ET
GRATTIÆ. MYRSINI
VXORI. KARISSIM
ANN. XXXVII
SIBI. ET. SVIS

CONCORDIALIS.] Ex hac voce ea semper mihi fuit opinio, Templum Diæ Iustinæ non fuisse ædem Iouis, in qua Cleonymi Lacædemonij spolia appensa fuere, vt Blondo Flauio placet; nec Martis aut Iunonis, vt tradit Paulus Merula; sed Concordiæ. Non enim vnum hoc saxum habemus, quod Concordialis dignitatis testimonium præbeat, nempe Sacerdotis Dæ Concordiæ, sed alia etiam, quæ hoc ipsum confirmant. Concordialis autem sacerdos teste Scardeonio, cui lubens subscribo, Patauij fuit magnæ dignitatis & æstimationis; qui nempe præerat Templo ab Antenore erecto: in quo forsitan, postquam

In Ital. Illustr. Loc. cit.

Cosmogr. Par. 2. lib. 4.

Scard. loc. cit.

Urbem Patani sedesque locavit

E

Tota

*Aeneid. 1.**Teucrorum, & genti nomen dedit, armaque fixit.**Hist. Lib. 10.*

Et quoniam de Cleonymo mentio incidit, non possum præterire festiuium nauium certamen, quod singulis etiamnum annis apud nos tamquam vrbi peculiare celebrari in flumine solet, originem haud dubie sortitum ab illo, quod fuis Cleonymo duce Græcis, Patauij ob publicam lætitiã fuit editum. Et hinc ait Liuius: *Patauij monumentum naualis pugne eo die, quo pugnatum est, quotannis solemnĩ certamine nauium in flumine oppidi medio exercetur.* Vnde & mihi persuadeo eandem pugnandi formam retineri. Paruæ enim nauiculæ, sex robustissimorum remigum impulsu incitate, ex aduerso sibi committuntur: in prora viri lanceis armati, asserem, densissimis clavis infixis munitum, scuti loco prætendentes consistunt; qui validissimo impetu tandem in se mutuo irruunt, dum alteruter in aquas deijciatur. Hoc autem celebre spectaculum diebus festis Pentecostes plerumque peragitur.

PATAVI.] Vox ista, quæ loco Patauij heic habetur, monumenti huius antiquitatem eruditissimo cuidam viro suspectam reddit; quod nec publice profiteri est veritus. Verum enim vero facili negotio mihi dubium tolli videtur; cum Virgilius ipse, qui T. Liuij temporibus vixit, *Pataui* loco Patauij scriptum reliquerit: vnde quidni hoc etiam in monumento toleretur?

In Orig. Patav. cap. 17. In Vita Liu. Cap. 10.

De capite vero supra Liuianum hoc monumentum posito, quod Pignotius Cn. Lentuli Marcellini effigiem referre putat, consulatur eruditissimus Tomasinus.

35

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA. LIB. I. SECT. II.

REGIO PRIMA TEMPLI CATHEDRALIS.

Ocis publicis iure succedunt priuatorum ædes, quæ, quotquot priscis monumentis sunt conspicuæ, iuxta quatuor regiones Ciuitatis commode perlustrantur. Prima inter eas occurrit ad occidentalem vrbis partem; altera ad pontem Molendinorum septentrionem versus; pontis Altinati tertia ad orientalem plagam pro- tenditur; quarta tandem Turricellarum meridiem spectat.

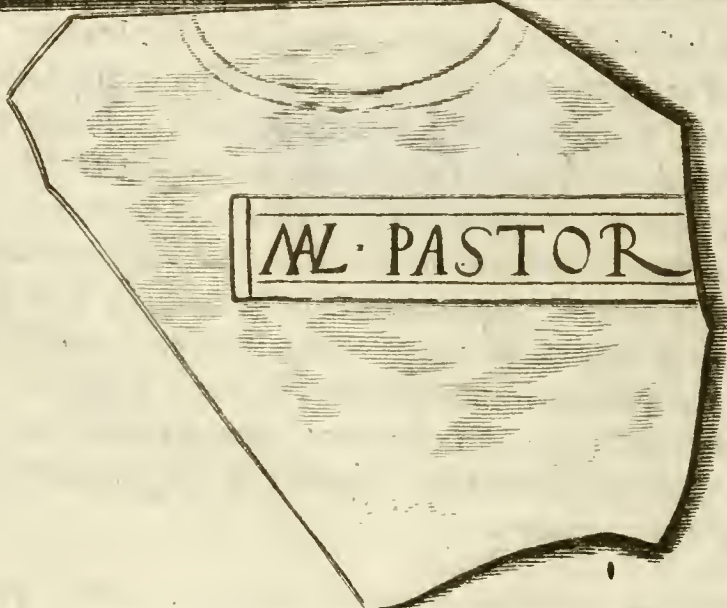
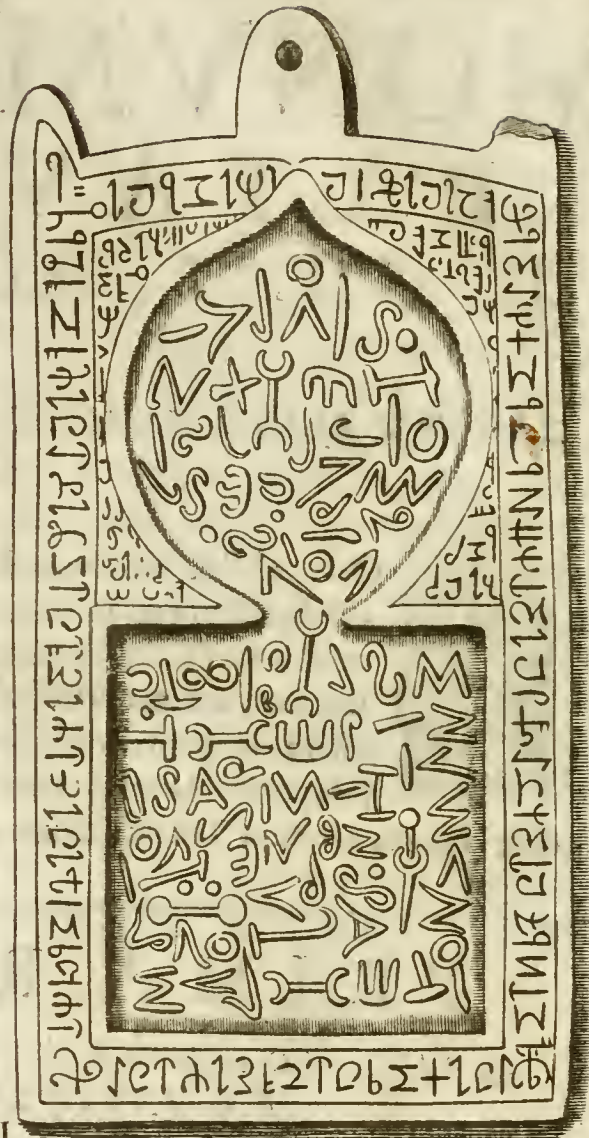

PRIMA REGIO

*APVD IOANNEM GALVANVM
I. C. INSIGNEM.*

PRiuatas ædes lustranti iure merito primus occurrit Ioannes Galuanus, Ciuis Patauinus, Iurisconsultus disertissimus, atq; patrio in Gymnasio cathedræ criminalis eruditissimus possessor. Pollet enim vir eximius non modo iurisprudencia, in qua nulli est secundus, sed etiam penitiori eruditione, antiquitatumq; peritia vere primus habetur in patria, magnaue celebritate fama eius vniuersum orbem gloriose peruagata est. Inter antiquitatum cimelia itaque, quæ augustum musæum in eius ædibus in vico Sancti Spiritus pone Obicios erectum ornant, numismata innumerabilia, statuæ, aliaque quamplurima, quæ priscorum ingenium ostentant, obseruantur: præ ceteris tabella ænea ignotis characteribus signata, ac fragmentum quod sequitur, religiose custodiuntur.

1. Huiustabulæ, quam eruditorum contemplationi subijcio, Athanasius Kirkerus, Societatis Iesu ornamentum, penes quem multiplicis scientiæ stat imperium, epistola, disertissimo Io. Rhodio, viro doctrina morumq; suauitate eximio, quem summo semper amore colo, scripta, luculentissimam promisit explanationem. Faxit Deus, vt infinita profundissimæ eruditionis opera, quæ mirando summus iste vir ingenio parturit, ea temporum diuturnitate perennent, vt & amicis, & Reipublicæ literariæ in horum characterum, ac symbolorum enodatione sufficiat, quum ferme solus hanc molem sustinere valeat.

Ego quidem, si inter densissimas tenebras conijcere licet, tabellam hanc votiuam suspicor, ex foramine, cuius generis varia in eiusmodi veterum tabellis obseruauit. Tale quidpiam sedentis icon videtur significare: forsan & characteres ipsi, quorum significationem à doctissimo Kirkerō desideramus.

2. M. VAL. PASTOR] Quod est MARCVS VALERIVS PASTOR. Fragmentum hoc lateritium, quinto ab vrbe lapide in prædiolo nostro, quod Vicus Casalis Serugi vulgo cognominatur, viginti abhinc annis; inter varia tegularum atque vrnarum fictilium rudera erutum, Parens meus eruditissimo Galuano donauit, ratus monumentum hoc nusquam dignius habitum iri.

PASTOR] Hoc cognomen eadem ratione, qua Oniculæ, & Caprarij, ex viri conditione depromptum videtur. Pastor autem vocatus fuit, vt notat Torrentius, vir doctissimus, ad Suetonium in Augusto: *Qui & aratores, & coloni, & agricola, & pastores sæpe à Cicerone* Cap. 42. *atque alijs appellantur, non quod ipsi vel ararent, vel pascerent, sed quod obstricti publicanis circa eadem negotia versabantur, eo utiliores Reipub. quo in opere quisque suo diligentius negotiabatur.* Cognomen proinde illud non vile, vt illud Caprarij, sed nobile censendum. Hac mente quoque Seruius in Virgilium: *Pastor vt Rex, & re vera* Aeneid. lib. 12. *pastor est & ductor exercitus; vnde eodem quoque libro subdit: Proprie magistri sunt militum; Pastores, pecorum. Sed reciproca sunt iste translationes. Nam ductor militum pastor vocatur, vt diximus supra, & magistros pecorum diximus.*

Nec poetarum duntaxat vel doctiorum hominum hoc fuit cognomen, vt placuit Virgilio,

*Vt Linus hæc illi diuino carmine pastor,
Floribus atque apio crines ornatus amaro
Dixerit.*

Ecloga. 6.

sed & Deorum nonnulli ita sunt nuncupati: vnde Poeta de Apolline ipso, vt mittam alios:

*Te quoque magna Pales, & te memorande canemus
Pastor ab Amphryso*

Georg. lib. 3.

IN ÆDIBVS OBICIORVM.

Istæ ædes, quæ non procul ab Episcopio visuntur, olim Nigrorum, seu Rogatorum fuere; quæ gens vtraque summa semper nobilitate claruit. Nigra enim de Nigris, ex sua antiqua familia sola superstes, cui amplissima dos obtigerat, Antonium Obicium illustrissimum virum, Luca (vbi maiores ipsius imperauerant) oriundum, ob singulares corporis & animi dotes, eximiamque virtutis æstimationem Patauij reliquis omnibus, à quibus in matrimonium fuerat ambita, præposuit, anno MCDXXII: ex quo in hunc vsq; diem Obiciorum splendissima familia, non minus antiquitate & opibus, quam viris præclaris insignis, Patauij floruit. Et certe si omnes recensere in animo esset, quamplurimæ non sufficerent paginae. Satis sit itaque dicere, quod hodie inter numerosissima amplissima istius familiae sydera emicat nulli secundus Pius Æneas Orciani Marchio, qui ad maiorum decora amplianda natus, nostro æuo suam familiam, in qua primum locum obtinet, tum heroica indole, cum literarum & armorum gloria longe lateque illustrat. In his itaque ædibus e regione portæ in rudi saxo hæc inscriptio legitur,

V X O R I
M . A L L I O . M . F . F E S T O
F I L I O
H O S T I L I Æ . C . L . S E V E R Æ
N . F . F . N . S . N . C .

M.] Prænomen MARCVS designatur, quod ijs imponebatur, qui Martio mense in lucem venere, Valerio, Panuino & Sigonio testibus; Manliæ familiæ nequiquam. Siquidem teste Festo, *Manliæ gentis decreto nemo ex ea Marcus appellatur: Quod M. Manlius qui Capitolium à Gallis defenderat, cum regnum affectasset, damnatus, necatusque est.* Quam inhibitionem & Antonia genti post Antonij III

De Nom. Impof. VIRI mortem factam Panuinius ex Plutarcho docet.

De Antiq. Nom. ALLIO.] Allia familia eadem cum Aelia, siue Ailia, Plebeia, sed antiqua fuit, maximisque magistratibus clara, & Consulibus præcipue; vt in Capitolinis patet monumentis.

Vrsin. de Fa mil. Rom.

HOSTILIAE] Hanc gentem Hostiliam, ab Hosto Hostilio Sabi-
 norum aduersus Romulum belli duce, ac postea ciuitate donato exor-
 tam, duplicem, patriciam, & plebeiam fuisse, ac in Patriciam Hosti-
 lium prædictum, & Hostilium Regem relatos ex Dionysio, & Liuius no-
 to; in Plebeia Consules varios, Mancinos, Safernates, Tubulos, Catones
 cognominatos deprehendo.

C. L.] CAII LIBERTAE. *Libertus vocatus, quasi liberatus: erat
 eni iugo seruitutis addictus. Libertorum autem filij apud antiquos Li-
 bertini appellabantur, quasi de libero nati, vt ait Isidorus. Forma liberta-
 tis impettendæ seruis manumissio dicebatur; qui tribus modis manu-
 mittebantur: aut si quispiam seruus assentiente, vel iubente Domino
 nomen suum in censum detulisset; aut si à Domino seruus testamen-
 to liber legatus fuisset; aut si virga in serui caput à Præto-
 re quæ vindicta vocabatur, in libertatem esset vindicatus; sic enim Cice-
 ro, si neque censu, neque vindicta, nec testamento liber factus est, non est
 liber. Modum vero manumissionis Festus sic tradit. Manumitti ser-
 uus dicebatur, cum Dominus eius, aut caput eiusdem serui, aut aliud
 membrum tenens dicebat: Hunc hominem liberum esse volo: & mittebat eum
 è manu. Seruo autem Prætori se sistente subdit Sigonius, quod
 Prætor vindicta, id est virga, eiusdem serui capiti imposita, ita di-
 cebat: Dico eum liberum esse more Quiritum. Inde conuersus ad Lic-
 torem addebat: Secundum tuam causam, si, uti dixi, ecce tibi vindicta. Tum Lic-
 tor accepta à Præto-
 re vindicta caput serui percutiebat, faciem palma tergumque verbera-
 bat. Quibus actis nomen manumissi in acta à scriba referebatur. Sed
 circa manumissionis solemnia elegantissime eruditissimi Iuris Consul-
 torum Coryphæi Brissonius & Cuiacius.*

Omittere tamen hic nolacum Sigonio, quod hæc manumissio ali-
 quando pro tribunali Præto-
 re sedente, aliquando vero in transitu,
 Præto-
 re aut lauandi, aut gestandi, aut ludorum causa prodeunte,
 peragebatur. Erant & alij manumittendi modi; nempe inter ami-
 cos, per mensam, & per epistolam. Sed sic manumissi serui, ex lege
 Iunia Norbana, minorem libertatem consequebantur.

Sed & libertate donati capite raso pileum gestabant, libertatis insi-
 gne. vnde Liuius de Seruis, qui Volones dicti, à Gracho post Han-
 nonem deuictum libertate donatis: *Ante suas quibusque fores prolata
 omnia. pilcati, aut lana alba velatis capitibus volones epulati sunt.*
 Sic in antiquorum Imperatorum numismatibus libertatis typus specta-
 tur dextra tenens pileum. Adhæc, quemadmodum pueri nobiles
 bullam, ita Libertorum filij lorum ex collo gestabant. Liberti in
 quatuor urbanis tribubus, quæ rusticis ignobiliores erant, suffragium fe-
 rebant; sicut & libertini libertorum filij ad aliquod tempus: at pau-
 lo post legem tulit P. Sulpicius Trib. Pleb. L. Sylla. Q. Pompeio
 Coss.

Hist. Lib. 1.

Fast. Lib. 1.

Etymolog.
lib. 9. cap. 4.

Topicor. lib.

Lit. M.

De Indic.
lib. 1. cap. 13De Formul.
lib. 8.In Partitill.
ad lib. 40.
tit. 2.De Indic.
lib. 1. cap. 13Alex. ab
Alex. Gen.
Dier. lib. 4.
c. 10.Ioz. Ros.
Antiq. Rô.
lib. 1. cap. 20

Hist. lib. 24.

Macrob. Sa-
tura. lib. 1.
cap. 6.

Paul. Man.
de Legib.

Cos. ut in omnibus tribus Libertini suffragium ferre possent. Non licebat tamen Senatoribus, nec eorum filijs, vxorem libertinam ducere sub dignitatis iactura, vt docuit idem Manutius.

Idem ibid.

SEVERAE] cognomina non tantum viris, verum etiam mulieribus antiquitus indita obseruo; nam eadem erat cognominum necessitas apud mulieres, quæ apud viros habebatur: ideo à moribus hæc mulier Seuera dicta.

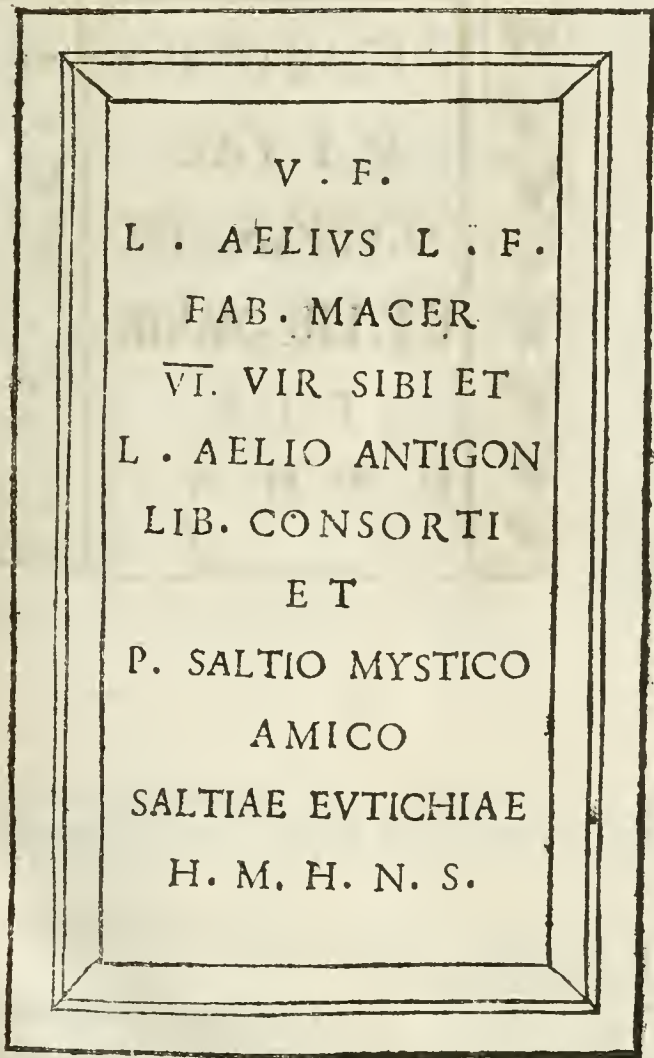
N. F. F. N. S. N. C.] Septem hæc literæ cum Scaligero penitus ignotæ sunt mihi. Ipse enim in indicibus ad Gruterum, cap. de notarum, ac literarum singulatum, & vocum abbreviatarum interpretatione, litera N., eas inexplicatas relinquit. Vnde quid mihi post tantum virum? cuius maiores (vt & hoc patriæ gloriæ accedat) Patavini fuerunt; vtpote qui teste clarissimo Scioppio e Bordonia familia, ad hunc vsque diem vigente, originem traxere.

IN ÆDIBVS CONTARENORVM.

POne templum Cathedrale versus pontem Sancti Ioannis, è regione Siluaticorum, quorum hodie familiam Benedictus, Medicus & Eques, non tam in Patauino Gymnasio medicinæ summus, ac dum hæc scribo, supraordinarius declaratus professor, quam omnium nostro æuo medicorum facile Princeps exornat, ædes Nobilium Venetorum de Contarenis, vulgo *dal Scigno*, satis amplæ, conspiciuntur, in quibus hæc monumenta apparent.

In parietibus area in rudi saxo.

*In parte vero huius saxi,
 quæ in pariete conditur,
 receptum est hæc esse
 inscripta.*

L . S . M . C .
 I N . F . P . XXI .
 R . P . XXVI .

2

*Ad Dextram ianua
 horti.*

L . C A E D I V S
 L . L . E R O S . SIBI
 ET LIBERTO HIL . . .
 ET LIBERTO AG . . .

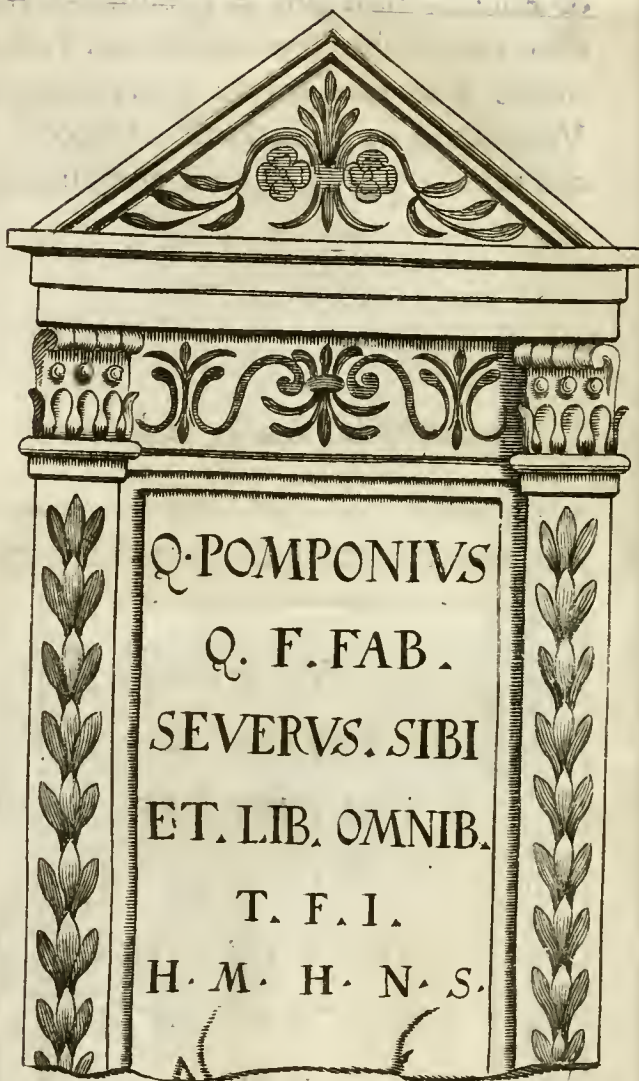

*Fragmentum rude eximia
magnitudinis.*

L . CANIVS FESTVS . . .
C . AVFIDIVS . CANDI
DVS . C . VVILIVS Q.F.
CERVIVS ... LISP . . . AD
LECTI . DECVRIONES
CONSVLVERVNT . VI
NONAS MAIAS . IN .
RIA . . . . .

ST.RABO C . ACILIVS .

QVOD . . . . .

Io. G. f.

I. V. F.] VIVVS, seu VIVENS FECIT, ab omnibus explicatur
AELIVS.] Plebeia familia Aelia, alias Allia, de qua iam di-
ctum est.

MACER.] Cognomen ex eorum numero, quæ ab habitu cor-
poris desumuntur; ortum nempe à gracilitate.

VI. VIR.] Magistratus SEXVIRORVM Romæ creabatur,
quoties aliquod munus difficile Reip. impendebat, in quo præcipua aliquo-
rum opera fidesque. exquirebatur, ubique multum studij curaque opus erat,

ait

ait Alex. ab Alex. In Colonijs etiam, & Municipijs Sexviros electos Pan-
 uinius ostendit: imo apud ipsum legitur. *VI Vir Senior. VI Vir*
Junior. VI Vir Vrbanus. & inter Sacerdotes Municipales, & Co-
 loniarum apud eundem reperiuntur, *VI Vir Augustorum. VI Vir Au-*
gustalis. VI Vir Augustalis, & Flaminalis. VI Vir Junior, & Au-
gustalis. VI Vir Senior & Augustalis. Quos omnes Magistratus, &
 Sacerdotia lapidum testimonio confirmata apud eum loco citato no-
 tare est. Præterea Sexviros Præfecturarum apud Sigonium inuenio:
 Præfecturæ namque, Festo autore, *æ appellabantur in Italia, in qui-*
bus & ius dicebatur, & nundinæ agebantur, & erat quædam Resp. ne-
que tamen magistratus suos habebant, in quas legibus præfecti mitteban-
tur quotannis, qui ius dicerent. Quarum genera fuerunt duo: alterum,
in quas solebant ire præfecti quatuor (sex virum pro populi suffragio crea-
ti erant) in hæc oppida Capuam, Cumas, Casilinum, Vulturnum, Liter-
num, Puteolos, Acerras, Suessulã, Atellum, Calatiam: alterum, in quas ibant,
quos Prætor Vrbanus quotannis in quæq; loca miserat legibus, ut Fundos &c.

Genial.
Dier. lib. 3.
cap. 16.

Antiq. Ve-
ron. lib. 2.
cap. 12.

De Antiq.
Iur. Ital. lib.
2. cap. 12.

Lit. P.

Qualis esset Sexvitalis magistratus, Alciatus declarat hisce verbis:
Sextum viri, & ipsi de his quæ ad Rempublicam pertinebant solebant co-
gnoscere. Ex quibus credere est, magistratum istum potius ad iura,
 tuenda institutum fuisse, exceptis tamen Sexviris Augustalibus, de qui-
 bus suo loco, nostris in lapidibus.

De Verb.
Signif. leg.
39.

MYSTICO] Mysticum à Mysterijs depromptum, nempe
 quod in arcanis Deorum sit; vnde Mysticos illos dictos vult Bulen-
 gerius, qui arcanorum principum conscij essent: propterea Mysticus
 iste forsitan a singulari fide in non propalandis secretis.

De Imper.
& Imperio.

AMICO] Mos antiquorum erat, loco sepulturæ delecto
 in cippis designare, quibuscum sepulchri ius commune habere vel-
 lent. Propterea PVBLIO MYSTICO AMICO, ceterisque in monu-
 mento expressis, sepulturam communem destinavit auctor.

EVTICHIÆ] Cognomen quod fortunatam fœminam significat.

H. M. H. N. S.] Id est HOC MONVMENTVM HAEREDES
 NON SEQVITVR sic in Gruteriznis indicibus Scaliger, vt consta-
 ret, ad quos ius pertineret sepulchri; vnde Horatius.

Mille pedes in fronte trecentum cippus in agrum

Hic dabat: hæredes monumentum ne sequeretur.

Lib. 1. Satir.
8.

Quod fortasse notauit Alex. ab. Alex. *Reliqui vero in agris quisq; suis,*
aut in fundo suburbano, seu auito, & patrio solo ex S. C. Gn. Duilio
Cons. Romæ humari consuevere. In quibus sepeliendi licet toti genti fa-
miliæ ius esset à principio, postea vt in familiam ius sepulchri non
descenderet, recentiore cura prouisum fuit. Mos iste ad hæc vsque tem-
pora durat, vt passim in nostris sepulchris obseruatur.

Genial.
Dier. lib. 3.
cap. 2.

L. S. M. C.] Scaliger. *LOCVM SIBI MONVMENTO CEPIT: si*

post tantum virum quidpiam licebit, dixerim, LOCVM SVI MONUMENTI CVRAVIT, vel CONSTITVIT.

IN. F. P. XXI. R. P. XXVI.] Quæ ab omnibus leguntur: *Ciccr. de leg.* IN FRONTE PEDES VIGINTI VNVM. RETRO PEDES VIGINTI SEX. Ne mortui homines in vrbe conderentur, lege XII. tabularum cautum fuit: *Hominem mortuum in vrbe ne sepelito, neue vrito.* Ideo scriptum reliquit Alex. ab Alexandro, vt iam vidimus, quod omnes in agris suis, vel in fundo auito, seu suburbano Romæ humari consueuerant: propterea & hodie Patauij vicum suburbanum habemus, nostra lingua *Terra negra* vocatum, quem sepulchris destinatum fuisse, notat omni laude maior Pignorius noster, hisce verbis. *La nostra terra negra è senza dubbio da l' antico, & perche seruiua à sepelire comunemente, però sù chiamata con voce mezza latina, & mezza greca Terra nera:* Quod Strabonis auctoritate confirmat, qui ait. *Postea est Necropolis, & suburbanum, in quo horti plurimi sunt, & sepulchra, mansiones condiendis mortuis idoneæ.* Terræ autem nomine sepulchra communiter appellabantur: hinc Tibullus.

In Adnot. ad Pat. Origin. fol. 168.

De Situ Orbis lib. 17.

2. Elegiar. 4.

*Et bene discedens dicet, placideque quiescas
Terraque securæ sit super ossa leuis.*

Pro Roscio Amerin.

Cum igitur in agris mortuorum corpora conderentur, venditori agri ingens erat probrum, non apud se iura sepulchrorum retinere, teste in orationibus Cicerone: *Cui de tanto patrimonio prado iste nefarius, ne iter quidem ad sepulchrum patrum reliquisset.* Et ideo miser ille agricola apud Apuleium, auaritia diuitis cuiuspiam, qui terram eius totam sibi vindicauerat, omnibus bonis spoliatus, *vt suo saltem sepulchro paternum retineret solum, amicos plurimos ad demonstrationem finium, trepidans eximie corrogarat.*

Metamorphos. lib. 9.

Fol. 143.

Locus sepulchrorum sacer declarabatur antiquis legibus. *Vbi corpus demortui hominis condas, sacer esto: & alibi: Ne quis vestibulum adiuuante ad sepulchrum usu capiro:* vt Paulus Manutius in suo de legibus refert. Ideo ne totus ager cineribus destinatus videretur, in unis cippi pedum mensuram adnotabant veteres, tum vt, quantus locus à fronte, à latere, à tergo seu retro sacer purusque relinquendus esset, cognosceretur, cum etiam vt area sepulchralis ab omni parte suum liberum haberet accessum. Quod suo tempore in lege dedicationis areæ sepulchralis videbimus; quæ olim Patauij in Buzzacarenorum ædibus, nunc Atheste apud solertissimum antiquitatum cultorem, eximiumque Senatorem Venetum Georgium Contarenum religiose custoditur.

2. Eleg. 10.

Frons monumenti erat, quæ viam, vel agri limitem tangebatur; pars posterior, quæ agrum respiciebat. Pro copia, & angustia opum maior, & minor erat sepulturae locus; vnde suum adeo paruum designat Propertius.

Deinde

*Deinde ubi suppositus cinerem me fecerit ardor,
Accipiat Manes paruula testa meos:
Et sit in exiguo Laurus super addita busto,
Quæ tegat extincti funeris umbra locum.*

Monumenti autem pars, quæ agrum respiciebat, illa erat, quam in cippis antiqui denotabant per illas voces. RETRO. IN ARGV M, nec non aliquando IN PARTEM POSTERIOREM: ut aperte hoc Aquileiense monumentum demonstrat, quod legi in ædibus illustrissimi Comitum Ioannis Iosephi de Strassoldo consanguinei mei omni elogio dignissimi, quas ibi possidet.

L O C V S
S E P V L T V R Æ
G E N T I L I V M
V E T E R A N O R
I N . F R . P . X X V .
I N P A R T E M
P O S T E R I O R E M .
.....

Loca tandem frequentiora monumentorum erant secundum viam. Varro de memoria loquens habet. *Monere ab eodem, quod is qui monet, proinde sit ac memoria. Sic Monumenta quæ in sepulchris. Et ideo secundum viam, quo prætereuntes admoneant, & se fuisse, & illos Mortales.* & Iuuenalis.

*De Ling.
Lat. lib. 5.*

— — *Experiar, quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia tegitur cinis atque Latina.*

Sat. 1.

Item Propertius.

*Di faciant, mea ne terra locet ossa, frequenti
Qua facit assiduo tramite vulgus iter.*

3. Eleg. 14.

2. CÆDIVS] Gentem istam hisce regionibus non fuisse obscuram antiqua saxa demonstrant, ac præcipue Gruterianum, quod sub hoc titulo habetur: *Paduæ in Foro Iulij ex Appiano, & Scardeonio; item Carolo Sigonio, qui Feltriæ extare ait.*

fol. 379. n. 5.

D . . . M
 Q . CAEDIVS . P . F . PVB
 SEXVIR . TERGESTAE
 V . F . VINISIA . Q . F
 M A X I M A . V X O R
 A P V S I D I A . C . F
 SECUNDA . MATER
 C . CAEDIVS . P . F
 F R A T E R

*Fol. 341.
 Lib. 1. Class.
 4. fol. 63.
 De Antiq.
 Iur. Ital. lib.
 3. cap. 3.*

Sed titulus inscriptionis huius, quam cum Appiano, Scardeonio & Sigonio Gruterus Patauij fuisse scribit, animum torquet meum. Neque enim capio, quid Appianus & Gruterus hisce verbis intelligant, *Patauij in Foro Iulij*: siquidem Patauij nullum est Forum, Iulij nomine, & minus in Foro Iulij Patauium situm est; quod olim in Transpadana Italia, nunc in Marchia Taruifina describitur.

EROS Græcum Amoris nomen: unde ex amabili morum consuetudine forte Amoris cognomen hic affecutus est.

*Lib. 3. Class.
 4. fol. 50.*

Ceterum hoc monumentum cum in paucis variet, idem suspicor, quod Scardeonius apud Diuam Luciam in quadam domo describit, & Gruterus *Ad Diui Luciani* habet.

Fol. 265. n. 2

L . CAEDIVS
L . L . EROS
SIBI ET LI
BERTINAE
ET LIBERTO
. . . . AG.

3 Fragmento sequenti ab iniuria temporis vindicando omnem operam diligentiamque meam impendis; attamen vix quidquam diuinare integrum fuit. Plura namque verba sunt mutata; quæ, vt integra apparerent, restituere conatus fui, literis minoribus in monumento substitutis, atque vtinam omnibus. Quod si nimis audacter id à me factum est, studio conseruandi eiusmodi monumenta venia dabitur.

AUFIDIUS.] De gente Aufidia nihil Vrsinus. Paninius eam plebeijs accenset: apud quem consules ex ea cognominantur Orestes, Tuca, Lurco.

1. Fastor.

STRABO] Cognomen Consulis ex Pompeia familia; fuitque Strabo dictus Cn. Pompeius, Magni Pompeij pater, qui cum Lucio Portio Catone in Bello Marsico anno ab V. C. DC. LXV. occiso, consulatum gessit; quiq; etiam Asconio nostro teste Transpadanas colonias deduxit. Alterius Strabonis pariter Consulis ex Fannia gente cognomen extat in Fastis, anno ab V. C. D XCIIII. vbi C. Fannius C. F. C. N. Strabo in Consulatu reponitur cum M. F. M. N. Messala, & C. Fannius C. F. C. N. Strabo cum GN. Domitio GN. F. GN. N. Ahenobarbo, anno V. C. DC XXXIII.

Panuin. Cõment. in 1. Fast. Comment. in Pisonian.

Panuin. 1. Fastor.

Ceterum Strabones cognominabantur illi, quorum oculi peruersi ac detorti erant. Isti tamen tanta oculorum acie pollebant, vt Plinius (quod incredibile fermeque ridiculum est) tradat fuisse Strabonem quendam vocatum, qui præuideret C. XXXV. M. pass., solitumque fuisse *Punico bello, à Lilybeo Siciliæ promontorio, exeunte Classe Chartaginis portu, etiam numerum nauium dicere.*

Plin. Hist. Natur. lib. 7. cap. 14. lib. 11. c. 73.

Lib. 7. cap. 2.

4. **Q.**] **QVINTI** prænomen, quod litera Q. designatur, ab ordine nascendi desumptum, ex Varr. 2. de Analog. Paninius docet, non secus ac prænomina **SEXTI** & **DECIMI**. Libeat hic tamen cum isto eruditissimo viro obseruare, prænomina iam memorata, vt & illa, Manij, Lucij ac similibus, non omnibus qui **DECIMI**, **SEXTI**, & **QVINTI**, vel qui mane, aut prima luce exorti erant, indita esse; sed primum eo numero vel tempore natos; deinceps vero, etiam alios amicitia, aut discriminis, aliave nonnunquam de causa istis prænominibus appellatos fuisse.

De Antiq. Nomin.

POMPONIUS.] Pomponiam gentem plebeiam facit Vrsinus, quamuis eam cum Plutarcho à Pompono Numæ Pompilij Regis filio originem duxisse demonstret. Paninius vero, & Patriciam, & Plebeiam ostendit: Patriciam his verbis: *Post Numam Pompilium Regem fuerunt familie patriciæ minorum gentium hæ: Pompilia, Calpurnia, Pomponia, Mamercia;* quod ipsum forsitan cum Plutarcho innuit Vrsinus minorumque gentium loco, vt est apud Paninium, plebeiam Pomponiam gentem vocauit. Plebeiam vero idem Paninius declarat, vbi

De Famil. Roman.

De Antiq. Nomin.

gen.

gentes Romanæ plebeïæ ante Augusti Cæsaris tempora literarum serie enumerantur. Quidquid sit, Consularis hæc familia fuit, neque multis tantum Consulibus, sed doctissimis etiam viris illustris: inter quos Sex. Pomponius Iurifconsultus, de quo in Alexandro Severo, cui vir iste carissimus fuit, hæc Lampridius: *Et ut scias, qui viri in eius consilio fuerint, Fabius Sabinus, Sabini insignis viri filius, Cato temporis sui; Domitius Ulpianus iuris peritissimus, Aelius Gordianus Gordiani Imperatoris pater, & ipse re vera vir insignis, Iulius Paulus iuris peritissimus, Claudius Venatus orator amplissimus, Pomponius legum peritissimus.*

*In Alex.
Sever.*

SEVERVS] Cognomen hoc à moribustractum esse, facile patet: nam Seuerum à sæuo Cornelius Fronto deriuat.

ET. LIB. OMNIB.] Affectus Domini eximius in suos libertos, cum quibus ius sepulchri commune voluit.

T. F. I.] TESTAMENTO FIERI IVSSIT omnes explicant, vt sæpius expressum videbimus.

IN ÆDIBVS BASSANORVM.

IN hoc ipso vico paulo vterius progredienti ædes occurrunt, vulgo *La casa de' specchi* appellatæ, à politissimis orbibus porphyreticis, iaspide, alijsque pretiosi marmoris speciebus, quibus vndique nitent. Ædes hæc olim Magiorum Bassanensium, Patauij non obscuro genere natorum, fuere. Quos inter Alexander iunior, ad præclari Iurisconsulti Alexandri senioris discrimen, summa cura & impensa non solum eas superbe ornauit; sed vt antiquitatis studiosissimus, ac peritissimus erat, nulli parcendo labori, diligentia, & dispendio, in eis adeo multa antiqua monumenta intus, forisque reposuit & collocauit, vt, quisquis externos parietes, vestibulum, aream, hortumq; tanto monumentorum numero conspexerit refertum, non immerito miraturus sit, qua ratione priuatus, nec magnæ fortunæ vir tam amplam monumentorum suppellectilem sit adeptus. Quæ namque heic non sunt columnarum fragmenta vastæ magnitudinis? vrnæ marmoreæ, inscriptiones Græcæ, Latinæ, alijsque linguis memorabiles? & quid non antiquitatum? ita vt vulgus noster T. Liuij ædem & credat, & nuncupet. Etsi vero Alexandri heredes domicilium hoc Bucinellis ciuibus Patauinis in emphiteusim concesserint, omnia tamen ferme, quæ Alexander collegit, in hunc vsque diem sunt integra.

I

II

C. SEMPRONIUS
Q. F. PRIMVS VIV
OS. F. SIB. ET. VXORI
CLODIAE SECVNDAE
ET. Q. SEMPRONIO
TERTIO FRATRI SVO
INF. P. XXXVI. RET.
P. XXVI. ILLI DE
OS. IRATOS QVO
S. OMNIS COLVNT. SI
QVIS. DE. EO SEPVLCR
VIOLARIT

III

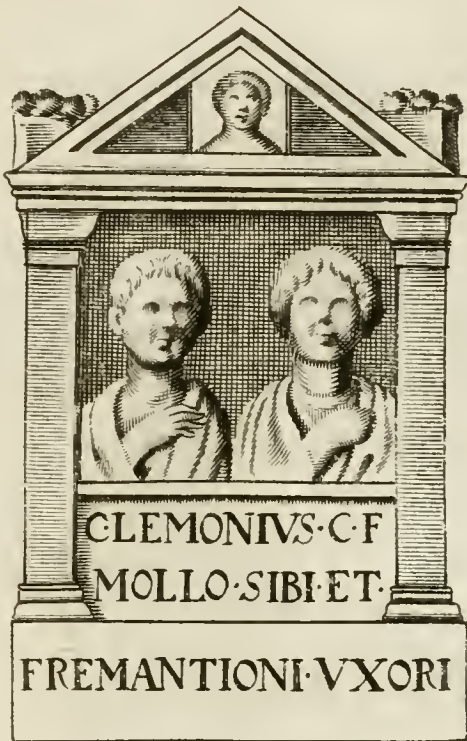

Jo. Georḡ. sculps.

IV

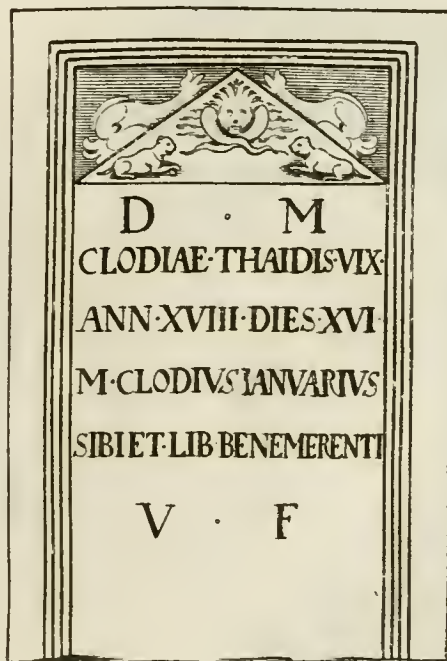
V

VI

VII

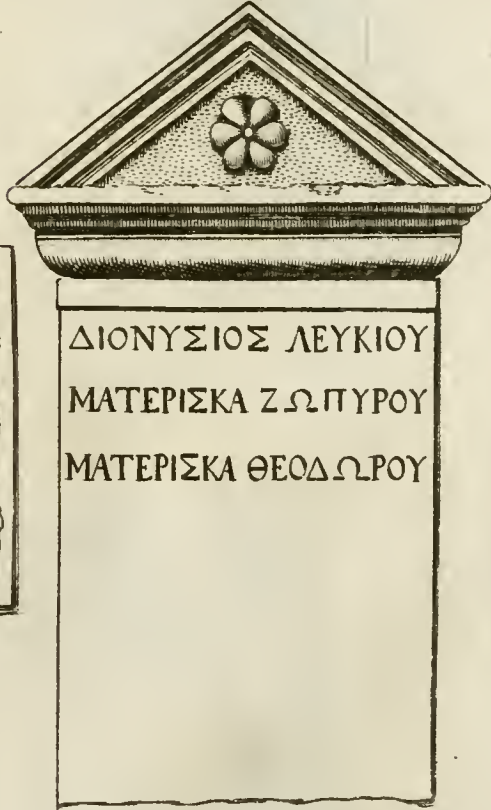
VIII

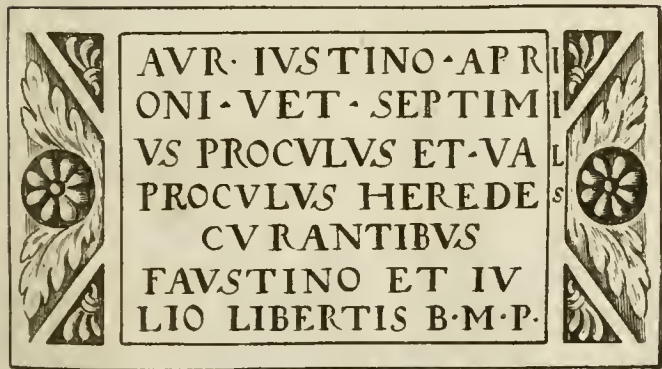
IX

XI

X

G. George f.

THE UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE
LIBRARY

XII

D

M

C·VALERIO
 DIODORO
 VIX·AN·XIIIX
 C·VALERIUS
 PLACIDVS
 ET·VALERIA
 MYRTALE
 PARENTES
 FIL· ET SIBI·

XIII

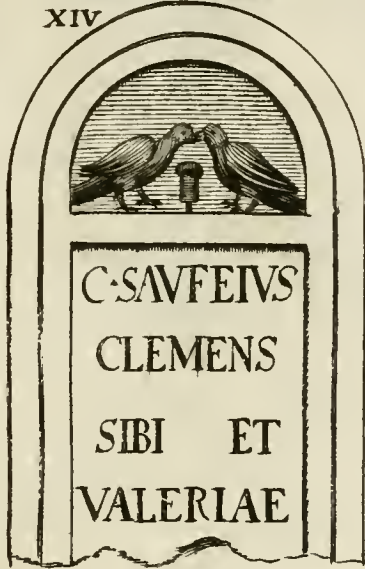

POPILLIAE

C·F

PRISCAE

XIV

C·SAVFEIVS

CLEMENS

SIBI ET

VALERIAE

XV

VETVRIA PRIMIGENIA
 TI·VETVRI·FVSCI LIBERTA
 ANNORVM XXIIII
 HIC·SITA·EST
 C·SYNAECIO APRILI

RECEIVED
 BY THE
 SECRETARY
 OF THE
 BOARD OF
 AGRICULTURE
 AND
 MECHANICAL
 ARTS
 WASHINGTON
 D.C.
 1867

RECEIVED
 BY THE
 SECRETARY
 OF THE
 BOARD OF
 AGRICULTURE
 AND
 MECHANICAL
 ARTS
 WASHINGTON
 D.C.
 1867

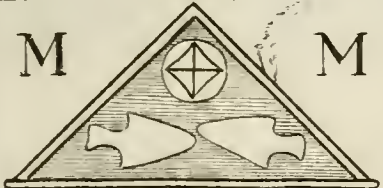
XVI

 V · F
 Q · MVSTIVS
 EVSEBESSIBI
 ET CAETRONAE
 PROCVLAE VXORI
 ET SAVFELIO NIGRINO
 FILLASTRO
 POSTERISQSVORVM
 LOCO · PRIVATO
 IN · F · P · XXX
 IN · A · P · XXX.

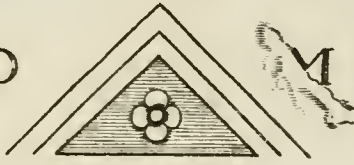
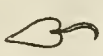

XVII

CH ·
 ALEX ·
 MIL · A · XXVII ·
 M · TITIVS
 HONORATVS · HER ·
 III · APOL ·
 B · M · P ·

XVIII

 M M
 M · AVRELIO
 MARCELLINO
 CONIVGI
 DVLCISSIMO
 SAVFEIA
 CRISPINA
 CONIVX

XIX

 D M
 P · MARIO · NI
 GRO · CORVI
 NA · NI · CON ·
 VIX · AN · LXII
 MIL · AN · XXV
 III · AESCVLA
 PIO
 ASCLEPIO
 DOTI
 II · COL · VC

Io. Georgi fecit.

Received of
 the
 Treasurer
 the sum of
 \$100.00
 for
 the
 year
 1875

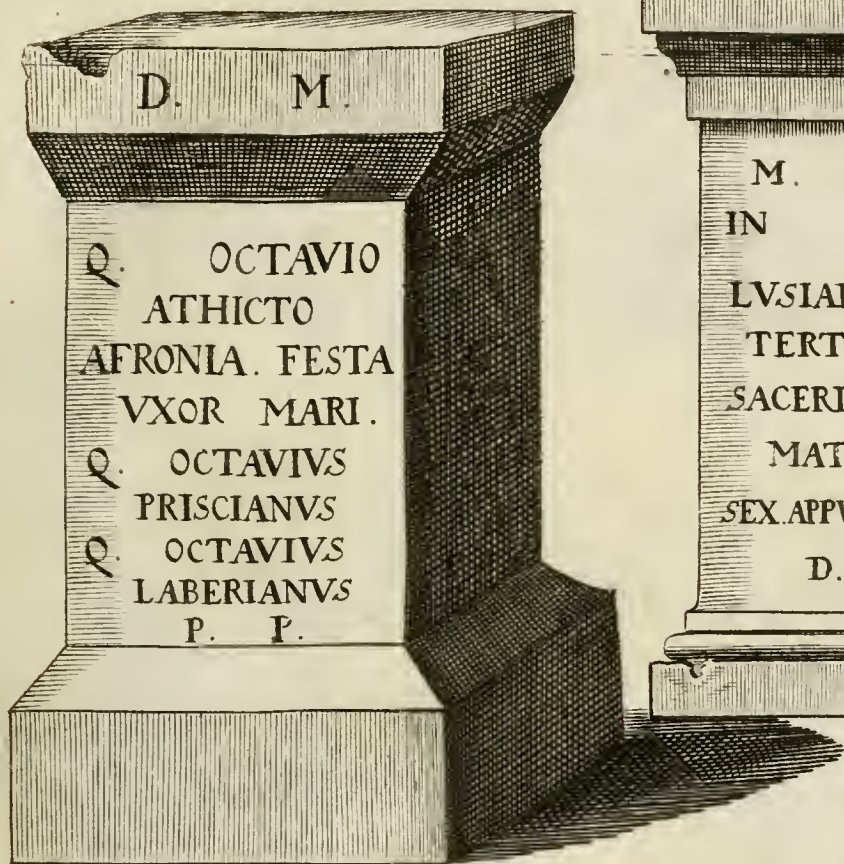

Received of
 the
 Treasurer
 the sum of
 \$100.00
 for
 the
 year
 1875

Received of
 the
 Treasurer
 the sum of
 \$100.00
 for
 the
 year
 1875

Received of
 the
 Treasurer
 the sum of
 \$100.00
 for
 the
 year
 1875

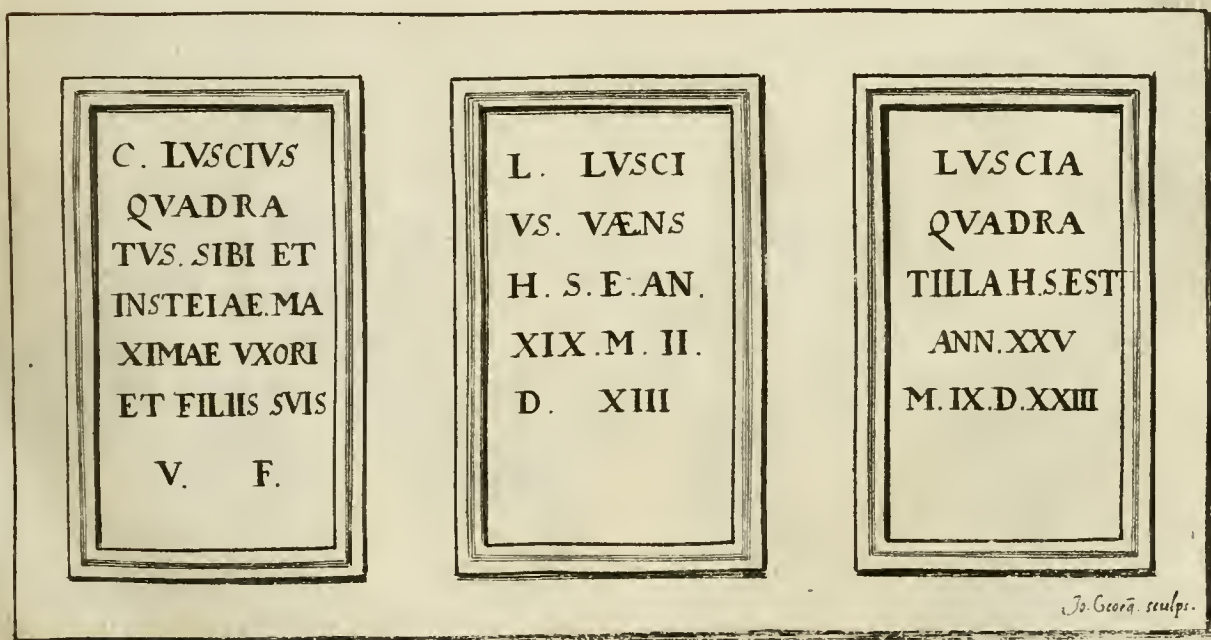
XX

XXI

XXII

[Faint text in a rectangular box, possibly a list or table of contents]

[Faint text in a rectangular box, possibly a list or table of contents]

XXIII

Q·AETRI·ROM

MACER·MIL·COR.

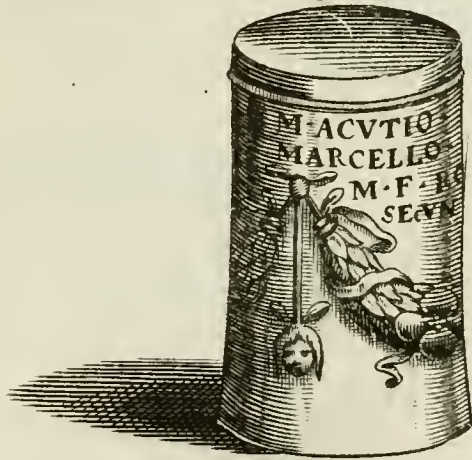
X·PRAETOR·E

XXVI

XXIV

XXIV

M·ACVTIO·M·F·ROM.

MARCELLO·C·ACVTIO

M·F·ROM.

SECVNDO

Io. Georgi fecit.

PLATE I

PLATE I

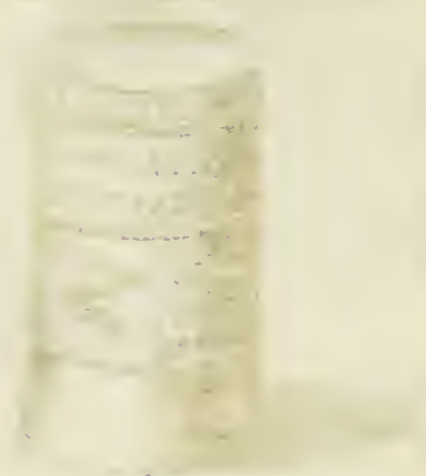
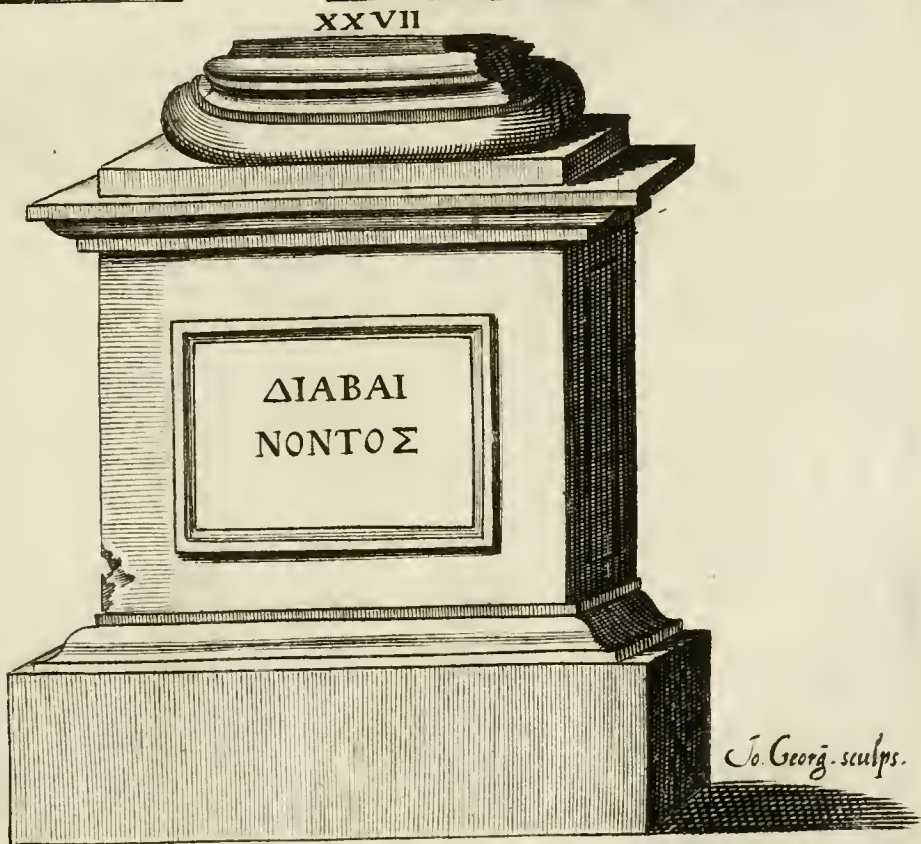

PLATE I

I
ΔΙΑΒΑΙ
ΝΟΝΤΟΣ

II
ΤΟΥ
ΑΙΝΕΙΟΥ

III
ΠΕΡΑΣ

IV
ΤΡΟΙΑΣ
ΑΛΟΥΣΗΣ

Fig. 1. Fig. 2. Fig. 3. Fig. 4.

29

30

C . ASCONIO . C . F.
 FAB . SARDO
 III VIR I . D.
 PRAEF . FABR.
 FRATRI
 CVSINTAE M . F.
 SARDI MATRI
 ET SIBI
 ASCONIA : C . F.
 AVGVINI
 SACERDOS
 DIVAE DOMITILLAE

: ATILIVS
 LACHES ET
 ATILIA . PHOEBAS
 PIENT . B . M . P .
 QVI LEGIS . T . VALE.

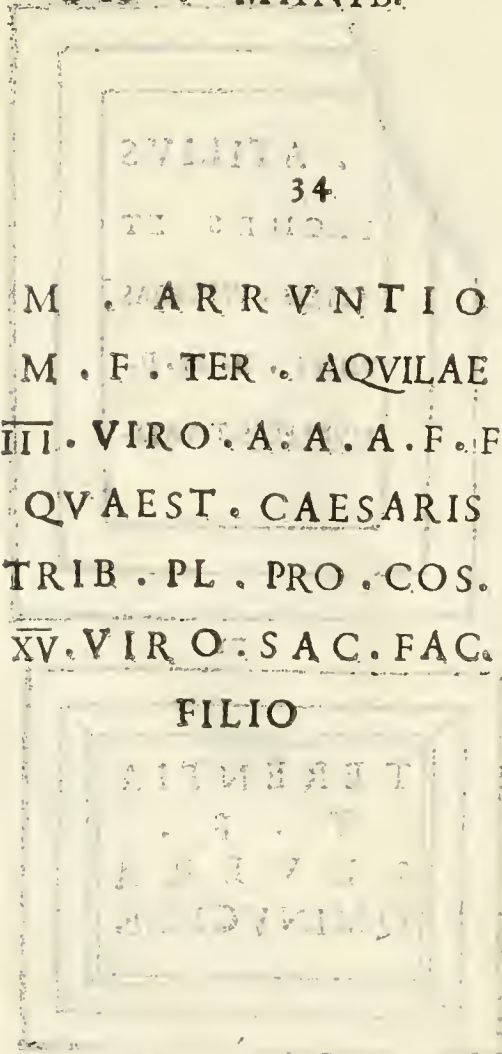
TERENTIA
 T . F .
 SEVERA
 Q . MINVCIO . F .

I

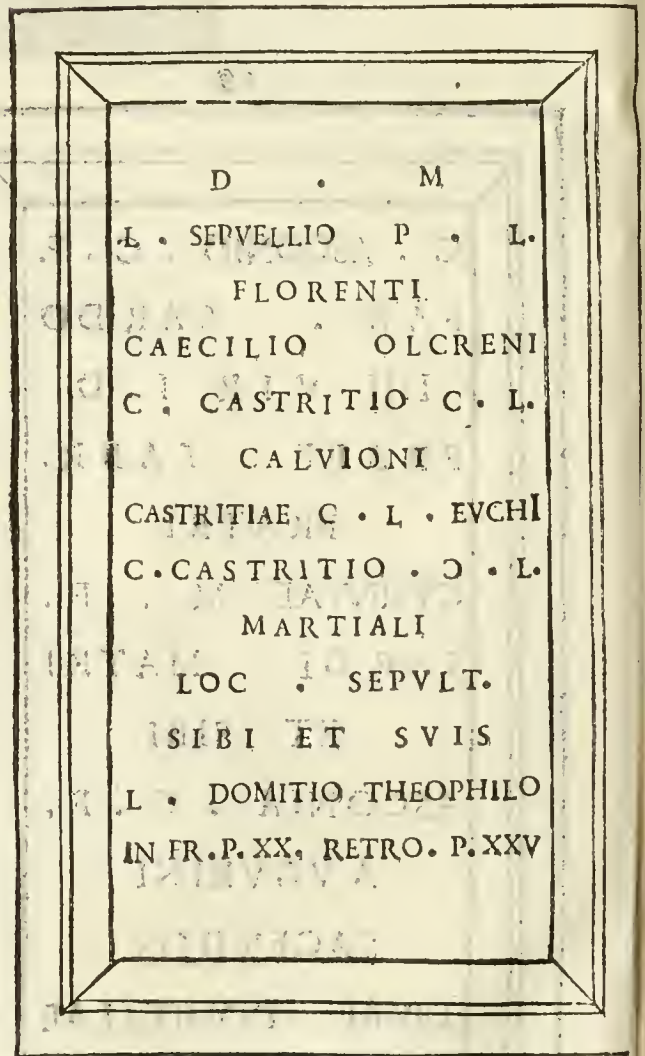
T. AV.

T. AVRELIVS. T. L. FELIX.
 VIVOS. FECIT. SIBI.
 ET. LIBERTIS. SVIS.
 OMNIBVS. ET.
 CONLIBERTIS. SVIS.
 ET. CONLIBERTAE.
 GRATIAE. SVAE
 IN. FR. P. XVI. IN. ARG.
 P. XX
 MON. H. M. N. S.
 DIS. MANIB.

MEMINIA
 SIBI. ET. LEPONIAE
 M. Q. LEPONIORVM
 ET. VNICAE. MATRI. SVAE
 VIVA. FECIT. LOC.
 SEPVLTVRAE. IN. FRON.
 TE. P. XV.

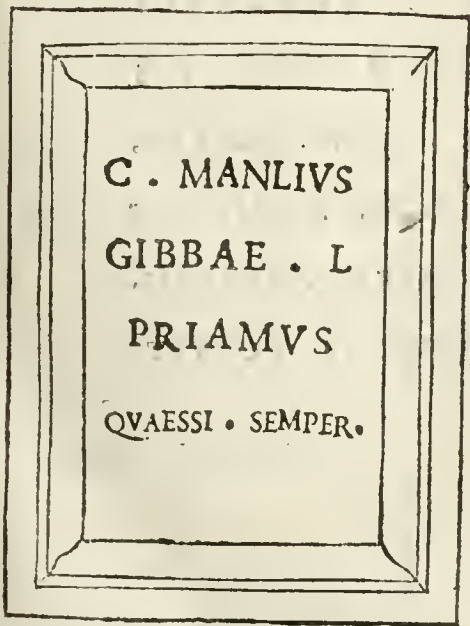
36

H A T E R I A E
F E L I C I T A T I
A N . X X X I I I
H A T E R I A
I V S T I N A . M A T E R
E T . T . F L . H Y G I N V S
M A R I T V S . P

38

M : L A E P O
N I V S . C . L .
S V R V S
S I B I E T
A . . . . . I I
A . . . S V R I . L .
A . . . . L A E
. . . . P O N I O
. . . . . E

40

37

L . A R R I V S . T . F .
S E X . V I R
O P I T E R G I
S I B I . E T . S V I S
T . . . . F . I .

39

C . L V C I L I . P . F .
F A B . X X . P . Q V
O Q V O . V E R S .
F A M I L : Q V E
E I V S : P O S T E R .

41

V A L E R I A M A T E R
E T . V A L E R I .
: : R I O N I
: : L I B E R T O
I N . F . P . X X . R E . P . L .

42

M E R C V R I O
 A V G . S A C R .
 I N . M E M O R I A M
 C . L A R T I . T A V R I N I
 F I L I . P O S V I T
 E L I A M A X I M A
 M A T E R . L . D . D . D .

44

P O P P I A C A V A L E R I N A . E T . A T I C . .
 M A R C E L L V S . Q V I E T . A R S I N O O . .
 A B S O L O F A B R I C A V E R V N T N C C C . .

46

. . C . F . F A B . S A . .
 . . D O . P . C E S T I . .
 . . B R I O . D E X T R O . .
 . . D V C E N I O
 . . S . P R O V I N C I A . .

43

V I V A F . S . E T . S . L . C A E T R O
 N I O . L . L . A N D E R O V D O . V I R O
 L . C A E T R O N I O . L . F . F I R M O . F .
 C A E T R O N I A I . L . F . P R I M A I . F .

45

C I P I A . P . F . S E C V N D A
 F I E R E I . I V S S I T .
 L O C V S . I N . F R O N T E . P . X X
 I N A G R V M . P . X X V .

47

. . P . A V R E L I V S
 . . E N O D O T V S
 . . T . E X . 7 . S I B I . E T .
 E L I A E . A Q V I L E I A E
 C O N I V G I . D V L C I S S .
 V I V V S . P O S V I T

P. MANLIUS SVRVS P. F. III. V. CAP.
 ET POMPONIA. GN. F. MARITALI. CO
 NCORDIA INCOMPARABILES. S. V. P.
 HAC. F. SINE. VLLA. PENA VT SVPER
 TES ROSIS. S. IACENTIS QVOT
 AN KAL. IVN. EXORNET. HIC Q. CVM
 SVR. OMNIBVS EPVLETVR. QVOS MO
 RIENS DAMNET AD TALE POSTEROS
 QVI SVPERERIT. HVC DEFVNCTVM
 NICHILQ IMMVTATO. QVOD AD COR
 PVS ATINET COMITETVR. QVAN
 . . . ST OMNIBVS IMMVTABILI. F. L.
 . . . IDVM N. S. H. M. NAN. VT
 . . . . ORVM ANIMVS STETIT ITA
 . . . . TVORVM CINIS. H. IACEAT.

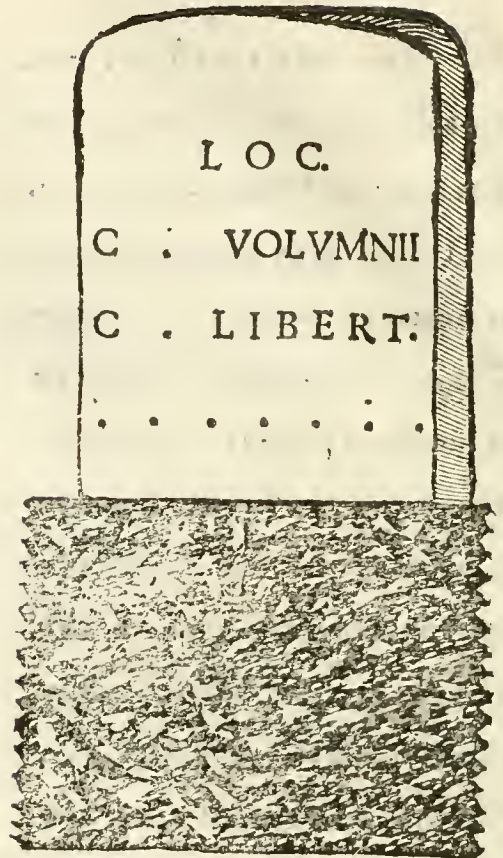
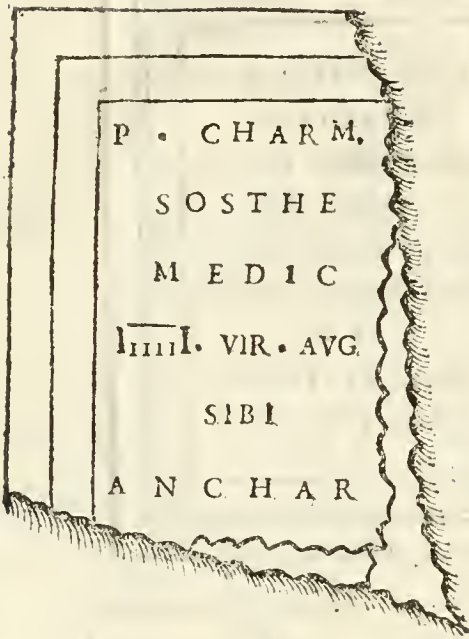
C. BRICENIO. C. F.
 CLEMENTI. S. ET.
 COELIAE. VOTIENAE
 VXORI
 LOCVM DEDIT
 SALVIO. NIGELLO
 ET.
 SALV. IVCVNDAE

P. FLAVIVS Q. F. ROM.
 STABILIS
 ADLECTVS. DECVR.
 SIBI. ET
 P. FLAVIO. P. F. FESTO
 FILIO ADLECTO DECVR
 ET
 FLAVIAE. TERTIAE
 VXORI. T. F. I.

D. M.
 FLAVIAE. QVIN
 TILLAE. P. Q. F. ET
 L. CVRVLLO. CON
 IVGI IMPACIENTIS.
 VNA. H. SVPERSTI
 TI. P. QVINTILLVS
 VIX DOLORE. V.
 ET. S. H. M. P. C

C. CAESIDI HERME
 ROTIS. ET. CAESIDI
 AE. HORAE. LI
 BERTAE ET COIVGI
 V

55

C. TITIVS. STELAN.

56

M. AGRIPPA

.....

57

... I. TRA ...
... IERV ...

58

.. AE .. ALE .. LIO
.. RIB .. POTE ..

59

I N . F . P.
X I I I . I N
A G . P . XXX

60

.. CVRATORIS : :
.. ILLYRICI . .
.....

61

ΕΙΠΕ ΚΙΩΝ ΤΙΝΟΣ ΑΝΔΡΟΣ ΕΦΕΣΤΩΣ ΣΗΜΑ ΦΥΛΑΣΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΚΥΝΟΣ ΑΛΛΑ ΤΙΣ ΗΝ ΟΥΤΟΣ ΑΝΗΡΟ ΚΥΟΝ
ΔΙΟΓΕΝΙΣ ΓΕΝΟΣ ΕΙΠΕ ΣΙΝΩΠΕΤΣ ΟΣ ΠΙΘΟΝ ΩΙΚΕΙ
ΚΑΙ ΜΑΛΑ ΝΤΝ ΔΕ ΘΑΝΩΝ ΑΣΤΕΡΑΣ ΟΙΚΟΝ ΕΧΕΙ
ACCI.

1. ACCILIA] Libertæ nomen desumptum ex familia, in qua libertatem adeptæ est. Accilia enim gens plebeia fuit, testibus Vrsino & Panuino, Consularis tamen; & in ea Consules cognomine Balbus & Glabrio.

De Famil.
Rom.
De Antiq.
Nom.

CARTORIO] Cartorij nomen, quo aliud Patauij monumentum habemus insignitum, familiæ olim Patauij nobilissimæ cognomen fuit. Cuius originem splendidissimæ Maltrauerforum familiæ adscribit tum Ioannes de Nono, cum Scardeonius: unde Cartorium villa, vulgo *Carturo*, hodieque nomen seruat; cui gens Cartoriorum ratione meri, & mixti imperij præfuit; donec læua Eccellini Tyranni immanitate, Guilielmo Cartorio carceris squallore absumpto, filijque ipsius Guilielmo & Eccelino publice securi percussis, familia hæc penitus euerfa fuit.

De Famil.
Patau. M. S.
in membr.
Lib. 3. Class.
13.

Scard. ibi.

Non BASSIO nec SIRTO vt Scardeonius, sed BASIO & SCIRTO habet saxum.

Lib. 1. Class.
4. fol. 74.

2. SEMPRONIUS] Sempronia gens patricia primum fuit, postea ad plebem traducta est; quemadmodum notat Vrsinus, cui Panuinius consentit. In patricia consules multi Atratini semper cognominati; in plebeia varij, sed varijs etiam cognominibus; vt Sophus, Tuditanus, Longus, Blæsus, Gracchus, Afellus.

De Famil.
Rom.
De Antiq.
Nom.
1. Fastor.

1 & 2. Fast.

VIVOS] Pro Viuis scripsisse veteres, indicant hæc Fabij: *Quid O atque V permutata inuicem? vt Hecoba, & Notrix.* Quod confirmat Festus: *Sed antiqui quatenos dicebant, quod nos quatenus: quem etiam in modum Plautus.*

Instit. Or. it.
lib. 1. cap. 4.

Lit. Q.

Persa Act.
4. Scen. 3.

Eleusipolim Persæ cepere urbem in Arabia

Plenam bonarum rerum, & antiquom oppidum.

Et Lucretius.

Aere solum terræ tractabant, æreque belli

Miscebant fluctus, & vulnera vasta ferebant.

De Rev. Nat.
tur. lib. 5.

Quem scribendi modum Vmbrorum fuisse, in diuersorum ad Plautum adnotationibus indicat Clarissimus Marcus Zuerius Boxhornius, in primum prologi Amphitruonis versum: *Margini adscripsit MS. Palat. tert. Lingua Vmbrorum vertit O in V. Hetrusca contra. A in V.*

CLODIAE] Hoc est Claudiæ: nam hæc gens Clodia, etiam Clodia dicta fuit Vrsino teste. Claudiam vero gentem idem in Patriciam minorum gentium, & Plebeiam discriminat: ex illa fuisse Pulchros; ex ista Marcellos, sed clariores demonstrat. Panuinius vero huius gentis patriciæ principem facit Actium Clausum, qui ex Regillo Sabinorum Oppido Romam commigrauit, ac ipsam gentem in Sabinos, Regillenses, Crassos, Crassinos, Cæcos, Pulchros, Caudices, Centones, Nerones, Hortatores, & Rufos distinctam ostendit. Plebeiam vero à quodam Claudio gentis patriciæ cliente ortam,

Famil. Rom.
fol. 200.

Vrsin. in
Gent. Claud.

De Antiq.
Nom.

nec potentia, nec dignitate, patricia minorem, in Marcellos, Glitias, Æterninos, Flaminius, Afellos, Rufos, Caninos diuisam refert.

In Fiber.
cap. 1.

Loco cit.

Verum Suetonius patriciæ Claudiæ gentis auctorem Titum Tatium consortem Romuli, seu Attam Claudium dicit; quem nonnulli Actium Clausum nominant. Hæc gens, ipso Tranquillo monente, *Lucij prænomen consensu repudiauit, postquam e duobus gentilibus præditis eo, alter latrocinij, cædis alter conuictus est.*

Lib. 1. Class.
4. fol. 73.

VXORI CLODIÆ SECUNDÆ] Non secundæ Vxori, vt aliqui credunt, sed secundæ filiæ ad distinctionem Clodiæ primæ.

Inscr. ip.
Ital. fol. 339

In hoc monumento, quod apud Scardeonium extat, Q. E. PRIMVS. sculptum est, pro Q. F. PRIMVS. In locum vero illorum verborum, ILLI DEOS IRATOS QVOS OMNES CVIVNT SI QVIS VIOLARIT, sic restituendum ex lapide ipso: ILLI DEOS IRATOS QVOS OMNIS COLVNT SI QVIS DE EO SEPVL-CRO VIOLARIT. quæ pariter in monumentis *Sacrofanctæ Verustatis Petri Appiani, & Bartholomæi Amantij* reponenda sunt: apud quos legitur, ILLI DEOS IRATOS QVOS OMNIS, sed reliqua desiderantur. vbi etiam in principio monumenti G. in C. mutandum est.

De legibus.

3. OPPIO] Oppia gens plebeia, in qua claruit C. Oppius Tr. Pl. qui de matronarum habitu legem tulit: *Ne qua mulier plus semuncia auri haberet, neu vestimento versicolori vteretur, neu iuncto vehiculo in vrbe, oppidoue, aut propius inde mille passus, nisi sacrorum publicorum causa veheretur:* vt notat Paulus Manutius.

De Antiq.
Nom.

Fam. Rom.
fol. 128.

RUTILIÆ] Hanc gentem plebeiam tantum Panuinius facit, & ex illa Consulès Lupum, Rufum, Crassum, Caluum cognominatos dicit: at Vrsinus eam in Patriciam & Plebeiam distribuit; obseruatq; ex Valetio Maximo Censorinum, ex numismatibus Flauum cognomina Rutiliorum fuisse.

In Augur.
cap. 51.

CASSIÆ] Patricia, & Plebeia hæc gens fuit: Patricia consulares simul & triumphales viros habuit, Viscellinos cognominatos; plebeia Consulares; Longinum, Varum, Rauillam, Kalenum. Et cum de Cassia gente mentio incidat, non omittendum censeo, illam, etsi plebeiam, floruisse quoque Patauij: prædicat enim Suetonius fortitudinem Cassij Patauini, in exilium ab Octauiano Augusto eiectioni, quod libero animo mortem ipsi comminari esset ausus: *Iunium Nouatum, & Cassium Patauinum, e plebe homines, alterum pecunia, alterum leui exilio punire satis habuit: cum ille Agrippæ iuuenis nomine, asperrimam de se epistolam in vulgus edidisset: hic conuiuio pleno proclamasset, Neque votum sibi, neque animum deesse confodiendi eum.* Hic Scardeonio fuisse

Lib. 1. Class.
3.

Lucius prænominatus videtur; verum nudo Cassij Patauini nomine apud Suetonium inuenitur: & cum de eo alio in loco memoria non

extet, quomodo Lucij prænominie vsus sit, nescio, siquidem duos illos alios Cassios, quorum eodem capite meminit Sardeonius, Patauinos exitisse, asserere non audeo; cum nec Cæsar loco à Scardeonio citato Cassium Patauinum dicat, sed *Q Cassium Tribunum Plebis*; nec Tacitus aliud habeat, nisi hæc tantum verba: *Iussu Imperatoris à Cassio milite, qui ob insigne corporis robur adstabat, corripitur, vinciturque.*

De Bell. Ciuil. lib. 2.

Annal. lib. 15.

T. F. L.] Hoc est TESTAMENTO, vel TITVLVM FIERI LEGAVIT.

FACIVNDVM] Hoc modo scripsisse veteres, ex Gn. Cornuto auctor est Cassiodorus. *Lacrumæ, an lacrimæ, maxumus an maximus, & si quæ similia sunt, quomodo scribi debent, quæsitum est. Terentius Varro tradit, Casarem per I eiusmodi verba solitum esse enuntiare, & scribere: inde propter auctoritatem viri consuetudinem factam: sed ego in antiquioribus multo libris, quam Caius Casar est, per V pleraque scripta inuenio. Optumus, intumus, pulcherrumus, lubido, dicundum, faciundum, maxumæ, monumentum, contumelia, minima. Vnde Lucretius.*

De Orthographiæ Rat.

De Rer. Nat. lib. 6.

Nunc ratio reddunda, agmen cur nesciat æquor.

4. DL.] Hoc est CONLIBERTO; Conliberti enim, qui simul liberati erant, ut omnibus notum est, vocabantur.

GALLAI.] Pro GALLAE: sic enim ex Papyriano Cassiodorus: *Æ syllaba, quam nunc in fine sermonis diphthongon scribimus, ut cogitationes magnæ, apud antiquos per ai scribebatur, ut esset distractio genitiuorum à datiuis. Nam genitiuo hanc diuisionem dabant, ut non esset syllabis similis datiuo, si trisyllabus inueniretur, ut Magnai, Asiæ, Australi, rugai, ferai. Ideo Lucretius.*

De Orthograph. Cap. 4.

De Rer. Nat. lib. 5.

*Nonne vides etiam, quam magno pondere nobis
Sustineat corpus tenuissima vis animæ?*

Et Virgilius.

*Donec longa dies per fectò temporis orbe
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Æthereum sensum, atque auræ simplicis ignem.*

Æneid. lib. 6.

Inscriptionem istam nullo verbo immutato, sed aliquibus omissis, geminam dat in iisdem ædibus Scardeonius.

Lib. 1. Class. 4. fol. 72.

5. LEMONIVS] Fortasse gens ista Lemonia à pago Lemonio dicta, quemadmodum & Tribus Lemonia, Festo auctore, à pago Lemonio appellata est, qui est à porta Capena via Latina.

Lit. L.

MOLLO] Cognomen forte, à voce Greca *Μαλακός* depromptum, quod lenem, mitem, placidum, mollem significare valet.

6. D. M.] Id est DIS MANIBVS. *Manes Dij ab auguribus vocabantur, quod eos per omnia manare credebant: eosque Deos superos & inferos dicebant, obseruatione Festi. At Platonici, ex quibus præci-*

Lit. M.

puus Apuleius, existimarunt Manes nil aliud esse, quam animas hominum corporibus functas. *Est, inquit, species Dæmonū, siue geniorum, animus humanus emeritis stipēdijs vitæ corpore suo abiurans: hunc veterē lingua Lemurem reperio dictitatum. Ex his qui posterorū curas sortitus pacato ac quieto numine domū possidet, Lar dicitur familiaris; qui vero ob aduersa vitæ merita, nullis bonis sedibus, incerta vagatione, ceu quodam exilio punitur, inane terriculamentum bonis hominibus, ceterum noxium malis, id genus Laruas pleriq; perhibent.* Cum igitur eos Deos crederent, vt placatos haberent, D.M. sepulcra inscribebant. Alij simpliciter Deos Manes Deos inferos interpretatur, sub quorū potestate erant. Acron in Horatiū: *Dij Manes, Dij boni, à manum, quod est bonum.* Seruius ad Virgilianum illud,

— — — *stant manibus aræ,*

Ceruleis mæsta vittis, atraque cupresso

per antiphrasim ait Manes esse Deos Inferos, quia non sint boni.

Lil. Greg. His ter in anno sacrificabant veteres: postridie Vulcanalia; ante diem tertium Nonis Octobris; & ante diem sextum Idus Nouembris; eoque tempore nihil in Republ. fieri volebant, nisi summa exigente id necessitate.

Gerald. De Dis gent. Synt. 7.

§. FANNIO] Fannia plebeia quidem gens, attamen consularis; in eaq; consules cognomine Strabones. De hac plura qui velit, Traxæ Pæri vitam ab acutissimo comite Iacobo Zabarella Patauino Herulisco sermone descriptam legat.

Pamun. de Nom. Ant. 119.

De Nom. Rom.

FELICI] Cognomen a fortuna natum Sigonius ostendit.

Lit. P.

PATRONO] Patronus ab antiquis cur dictus sit, manifestum: quia vt patres filiorum, sic hi numerari inter dominos clientum consueverunt: ita Festus: hoc est sicuti filij patres, ita clientes eos, in quorum tutela erant, patronos appellabant. Romulus autem patronorum fuit auctor, vt Halicarnasseus docet. *Patricijs autem plebeios commendauit, unicuique de plebe libera optine data, vt sibi quem vellet patronum eligeret.* Ex quo etiam colligo munus patronorū fuisse clientibus suis tam publicè quam priuatim omnem quietem procurare, atque præsidio, & quacumque ope eos semper tueri. Nec plebs tantum in ipsa Vrbe sub patronorum tutela erat, verum etiam Colonia Romanorum, & ciuitates, quæ societatis, amicitie, aut belli causa se

Antiq. Rō. Lib. 2.

populo adiunxerant Romano, patronos habebant suos, & sæpe harum urbium, & gentium controuersie ad patronorum iudicium remittebantur; quod Senatus ratum habebat. Vnde Cicero: *Primum omnis Pompeianorum, colonorumque dissensio delata ad patronos est, cum iam inuicta esset, ac multos annos esset exagitata.* Ceterum clientes erga patronos mutuis beneficijs se ostendebant promptos; &, ne vna pars ab altera vinceretur, nullum ministerium patronorum causa recusabant; ita vt mutuo amore patroni, & clientes coalescerent. Quare apud Ciceronem colonos, qui sub patrocínio L. Syllæ erant, vide-

Dionys. Antiq. Rom. lib. 2. Orat. Pro L. Sylla.

Dionys. ibi.

mus

mus pro sui patroni conseruatione anxios: *Atque hoc Iudices ex hac frequentia colonorum, honestissimorum hominum, intelligere potestis: qui adsunt, laborant, hunc patronum, defensorem, custodem illius coloniae, si in omni fortuna, atque in omni honore incolumem habere non potuerunt, in hoc tamen casu, quo afflictus iacet, per vos tutari conseruariq; cupiunt.*

Ciccr. Loco citat.

Saxum extrema tituli parte mutilum, vbi nil aliud quam . . . NIAE. C. L. conspicitur, interpretor FANNIAE CAI LIBERTAE; quod conijci potest etiam ex huius monumenti, etsi vnicum sit, duplici delineatione, quam in domo ista Scardeonius exhibet: vbi vno loco id mutilum, prout est, alio vero integrum describit.

Lib. 1. Class. 4. fol. 70. & 74.

9. P. SERVILIAE] Mulieres vetustissimis temporibus praenomina habuisse, praeter ea, quae habent Sigonius & Panuinius, hoc saxum testatur; in quo Seruilia mulier PUBLIAE praenomine decoratur. Postremis vero Reipub. temporibus mulieribus praenomina minus frequentia fuere imposita; tandem penitus sublata sunt.

De Nom. Rom. De Nom. Antiq.

SERVILIAE.] Alba excisa gens Seruilia in Ciuitatem Romanam à Tullo Hostilio Rege adscita fuit, anno ab V. C. XXCV. regni eius IV. Is enim, Liuo teste, *Principes Albanorum in patres, ut ea quoque pars Reipub. cresceret, legit: Tullios, Seruilios, Quintios, Geganos, Curiatios, Cloelios.* Liuo subscribunt Vrsinus & Panuinius; hoc tamen discrimine, quod in Panuiniano Codice IULIA legitur; nisi typographi errore pro TVLLIA irrepsit IULIA. Vrsinus hanc familiam in patriciam, & plebeiam distinctam fuisse obseruat. Quicquid sit, gens ista stante Reipub. fuit clarissima, cum in ea fasti, & Consules, & Dictatores, & Magistros equitum, itemq; Tribunos militum consulari potestate enumerent.

Fastor. lib. 7.

Histor. lib. 1.

De Famil. Rom.

De Antiq. Nom.

Fastor. lib. 1.

SEXTILIA.] Hanc gentem plebeiam fuisse satis superque ex Liuo constat: qui, dum Velitris expugnatis, ac Praeneste in deditio- nem recepto, comitia tribunorum militum consulari potestate commemorat, ait: *aquatus patriciorum, plebeiorumque numerus fuit; subditque: ex patribus creati P. & C. Manlij cum L. Julio: plebes C. Sextilium, M. Albinum, L. Antistium dedit.* Ex hac gente Sextilia, Virginem quandam Vestalem, ob incestum damnatam, viuam fuisse defossam, auctor est, qui Liuij epitomen concinnauit: quam à nostra Sextilia diuersam fuisse verisimile est.

Histor. lib. 6.

Lib. 14.

VIR. VEST.] VIRGO VESTALIS. Virgines Vestales primus Numa Pompilius Rex instituit. Hæ sacrum ignem custodiebant, Vestæq; operabantur. Vesta quid esset, docuit Cicero. *Cumque Vesta quasi focus urbis, ut Græco nomine est appellata, quod nos prope idem Græcum interpretatum nomen tenemus, inspecta sit, ei colendæ virgines praesint, ut aduigiletur facilius ad custodiam ignis, & sentiant mulieres in natura fæminarum omnium Deum castitatem pati.*

2. De Leg.

Si ignis inertia virginis, quæ ipsius curam gerebat, extinctus fuisset, inuoluta linteo, in obscuro, & umbroso loco flagris cędebat: quod etiam fiebat, quando earum aliqua quocunque modo deliquerat, incestu excepto. Huius enim criminis rea Vestalis, lecticæ imposita, ac velata, lorisque reuincta, ita ne vox audiretur, per forum tacite, & cum mœrore in sceleratum campum delata, viua defodiebatur.

Vestales primum à Numa quatuor institutæ fuere: Gegania, Bere-mia, Camilla, & Tarpeia: at temporis progressu, populo in sex partes diuiso, vt quæuis pars Vestalem ministram sacrorum haberet, duæ fuerunt additæ: quarum præses Maxima dicebatur. Sed de Vestali-bus plura qui cupit, A. Gellium, ceterosque Romanatum rerum scri-ptores consulat.

Not. At-
tic. lib. 1. cap.
12.

Cap. 11.

Tacit. An-
nal. 12.

Lipsius loco
cit.

Tar. Ma-
rit. de Le-
gib.

De Situ Urb.
lib. 5.

In hoc eodem saxo sculpta conspicitur biga muliere aurigante, cui alia innititur: quod quid sibi velit, non ita planum video. Ceterum cum in monumentis honores, dignitates, animi symbola & similia in-sculpta fuisse sciam, existimo signum esse illius honoris ac venera-tionis, qua apud Romanos Vestales decoratæ erant. Iphis namque carpentum honoris gratia concessum fuisse, testis est vindex antiqui-tatum supremus, Iustus Lipsius, Syntaxi de Vesta & Vestalibus; cuius verba ita sonant: *Sed addo & pilento siue carpento plurimum vestas.* Et ad illa Taciti verba, *Suum quoque fastigium Agrippina extollere alius, Carpento Capitolium ingredi: qui mos sacerdotibus, & sacris an-tiquitus concessus, venerationem augebat fœminæ*, subdit ipse: *Sacerdo-tibus nempe istis Vestæ.* Vnde Vestalibus venerationis gratia carpento vti licebat: quod lege Oppia alijs Romanis mulieribus vetitum erat, nisi sacrorum causa, vt obseruauimus in gente Oppia. At cum non carpenti, sed vehiculi forma in saxo exprimat, hoc profe-cto me dubium, anxiumque reddidit. Dicere tamen fortasse licet, non vbique Virginibus Vestalibus carpentum concessum fuisse, ne Romana maiestas, quæ venerationem ab hominibus, sed non imita-tionem expetebat, vilesceret potius, quam coleretur; & ideo Patatui-nas Vestales carpenti loco vehiculo vti consueuisse. Quod autem Patauij quoque Vestales fortasse fuerint, suggessit mihi eruditissimus Octavius Ferrarius, Mediolanensis, in Patauino Gymnasio politiorum literarum summus, & eximius interpres, vir ob præclaras virtutes, & singularem morum amœnitatē assidua à me veneratione cultus. Si enim, dixit ille, Patauij tantus Equitum ordo fuit, vt teste Strabone, *in ea cen-sifint quingenti equestris ordinis viri*; Si Amphiteatium, quod prisca voce adhuc *l' Arena* dicitur, tam amplum, quam vestigia etiam hodie de-monstrant; Si campus Martius, vulgo *Prato della Valle*; si Templum Concordiæ, Iunonis, Cereris, Rheæ vt Roma fuere, cur non etiam, Vestales, quæ ignem sacrum, seu Vestam, quasi focum vrbis, vt habet

Cice-

Cicero, Palladium ac Deos Penates custodirent, fuisse credamus? Ad-^{2. De Legib.}
do ego, quid obstitit, quo minus & nos mores, ritus, ac sacra Romano-
rum seruaremus, quæ illi ex Troiano instituto colebant, cum æque
ac ipsi Phrygio sanguine fuerimus prognati. Imo si Palladium à Ve-
stalibus custoditum Troiana Minerua erat, Lucani fide,

Pharjal.
lib. 1.

*Vestalemque chorum ducit vittata Sacerdos,
Troianam soli cui fas vidisse Mineruam.*

minime dicere verebor, nos origine Troianos Palladium habuisse,
ideoque Vestales ipsas, quæ illud custodirent. Adhæc eximie,
meæ fauet opinioni Theano Antenoris vxor, quæ Troia relicta, cum
marito, & liberis in Euganeos venit; vt notat Seruius ad illud Vir-
gilij,

Aeneid.
lib. 1.

Antenor potuit medijs elapsus Achiuis.

Eratque Troiæ Homeri sententia Sacerdos Palladis, Palladioq; mi-
strabat. Cum Hecuba enim, vt ipse ex versione Henrici Stephani ait,
Palladis templum accessisset,

Iliad. lib. 6.

Ei fores aperuit Theano pulchras genas habens,

Cisei filia vxor Antenoris equorum domitoris.

(illam enim Troiani fecerunt Mineruæ sacerdotem)

Ex his igitur Patauij fuisse Vestales credere licet. Quoniam vero
loco Vestam ac Palladium coluerint, sine rubore fateor me ignora-
re; cum post tot, quæ hæc ciuitas passa est excidia, vix sit, qui affir-
mare possit: Hic Patauium fuit. Si quis vero putet, hanc bigam
currum esse agitatorum, dicat mihi quæso, quid Vestalibus cum agi-
tatoribus? & quomodo duos agitatorum currus caperet? eique lu-
bens acquiescam: quamuis incertus adhuc hæream, num figuræ,
quæ in vehiculo visuntur, mulierum sint, adeo imagines ipsa vetusta-
te obtrita sunt.

10. AVR.] Prænomen AVRELII desumptum est, teste Pan-
uinio, ex familiarum nominibus. De familia vero Aurelia sic Festus:^{De Antiq.}
Aureliam familiam ex Sabinis oriundam à Sole dictam putant: quod^{Nom.}
ei publice à populo Romano datus sit locus, in quo sacra facerent Soli.^{Lib. A.}
Nomina autem familiarum quando pro prænominibus vsurpat
sint, cum Panuinio superius tradidi.

VET.] VETVRIA lego; quod nomen est Tribus decimæ nonæ,
à gente Veturia sic dictæ; quæ antea, si Rosino credendum, Vetulia
vocabatur. Rustica Tribus fuit. Rusticæ vero Tribus omnes Vrba-^{Antiq. Rõ.}
nis nobiliores fuerunt; cuius rei in suo *de Re Rustica* talem reddit ra-^{lib. 6. c. 15.}
tionem M Terentius Varro: *Vini magni nostri maiores non sine causa*^{Lib. 2. in}
præ-^{Trif.}

præponebant rusticos Romanos urbanis. Ut ruri enim, qui in villa uiuunt, ignauiores quam qui in agro versantur in aliquo opere faciundo: sic qui in oppido sederent, quam qui rura colerent, desidiosiores putabant. Itaque annum ita diuiserunt, ut nonis modo diebus urbanas res usurparent, reliquis VII ut rura colerent. Quod dum seruarunt institutum, utrumque sunt consecuti, ut & cultura agros fecundissimos haberent, & ipsi valetudine firmiores essent. Ideo Plinius: Rusticæ Tribus laudatissima eorum, qui rura haberent: Urbane vero, in quas transferri ignominia esset, desidia, probro. Propterea in Urbanis Tribubus, tanquam ignobilioribus, liberti, prout iam diximus, suffragia ferebant.

Hist. Nat. lib. 18. cap. 3

SEPTIMIUS] Gentem istam à Septimo denominatam, plebeiam Panuinij testimonio deprehendere licet.

Lit. P. PROCVLVS] Huius cognominis Festus duplicem rationem his verbis assignat. Proculum inter cognomina cum dicunt, qui natus est patre peregrinante à patria procul. Proculos sunt qui credunt ideo dictos, quia patribus senibus, quasi procul progressis aetate nati sunt. Verum In Marc. Coriol. Plutarchus Proculos tantum cognominatos putat, qui absente patre editi fuere.

Lit. H. HEREDES.] Heres apud antiquos pro domino ponebatur, ut Festus ait. Ideo iurisperitorum sententia heredem instituere, nil aliud est, quam designare aliquem bonorum suorum post mortem futurum dominum, quia heres proprie est successor in vniuersum ius, quod defunctus habuit; isque vocabatur apud antiquos ex asse heres, vnde Dionysius: Alij dicunt Asnea defuncto Ascanium ex asse regni heredem relictum: & Martialis

§ Item ex tran. de Hered. Qual. & diff. L. Heredit. ff. de Regul. Iur.

Antiq. Rō. lib. 1.

L. 7. Epigr. 65.

Heredem Fabius Labienum ex asse reliquit:

Plus meruisse tamen se Labienus ait.

Cumque ex asse heres esset, ad quem solum hereditas tota deuoluebatur, ideo veteres assem in partes diuidebant: quod Suetonius Cæsaris testamento demonstrat. Sed nouissimo testamento tres instituit heredes, sororum nepotes, C. Octauium ex dodrante, & L. Pinarium, & Q. Pedium ex quadrante: reliquos in ima cera. Et in Augusto: heredes instituit primos Tiberium ex parte dimidia, & sextante, Liuiam ex parte tertia, quos & ferre nomen suum iussit; secundos Drusum Tiberij filium ex tricente, & ex partibus reliquis Germanicum liberosque eius tres sexus virilis.

In Jul. Cæs. cap. 33.

Cap. 101.

CVRANTIBVS] CVRATOR generali vocabulo is dicitur, qui rebus alicuius curandis gerendisve præficitur. Curatores ego & publicos, & priuatos reperiri existimo: Publicum Curatorem arbitror In August. cap. 37. fuisse eum, qui vel Republicæ, vel cum Suetonio Curam operum publicorum, viarum, aquarum, aluei Tiberis, frumenti populo diuidendi habebat. Vnde in priscis monumentis legitur: CVRATOR AERARII.

In August. cap. 37.

Gruter. Fol. 490. n. 8. 381. n. 3.

CVRATOR ALBEI TIBERIS, ET CLOACARVM VRBIS. CVR. 451. n. 5.
199. n. 1.
26. n. 3.
PEC. PVBLICAE. CVRATORI FRVMENT. CVRATOR VIARVM.
CVRATOR OPERVM PVBLICORVM . Omitto varies in quam-

plurimis alijs monumentis curatores, quos omnes ex munere publi-
cos puto . Priuatum vero curatorem censeo illum, qui, vt notant Iu-
risconsulti, datur cuiquam vel adolefcenti, vel furioso, vel prodigo, vel
muto, vel surdo, vel dementi, vel fatuo, vel debili, vel cuius alij, qui
suis rebus præesse non possit: cui non publici negotij, sed priuatæ fa-
milix cura incumbit.

*ff. & C. de
curat. furios.
& Iust. de
curat.
L. 1. §. ult. &
L. 2. 3. 4. &
5. ff. de po-
stul.
Lib. 1. Class.
4 fol. 73.*

In hcc monumento non est V. ET, vt apud Scardeonium, sed
VET. Tribus nota, vt iam dixi: neque etiam particulæ, EIVS, quam
ipse hoc loco apposuit, vestigium apparet.

11. Græcam hanc inscriptionem sic intelligendam credo.

DIONYSIVS LEVCII
MATERISCA ZOPYRI
MATERISCA THEODORI.

Materisca nomen proprium videtur, vt sit Dionysius Leucij filius,
Materisca Zopyri & Theodori, aut filia, aut vxor .

12. VALERIO .] VALERIA gens ex Sabinis oriunda, bello
Sabino confecto, Romæ inter Patricias minorum gentium annume-
rata fuit . Tarquinius enim Priscus Rex, Liuius teste, *non minus regni
sui firmandi, quam augendæ Reipub. memor centum in patres legit, qui de-
inde minorum gentium sunt appellati.* Familixque minorum gentium
dicebantur ad differentiam illarum, ex quibus Romulus centum pri-
mos patres elegerat, quæ patriciæ maiorum gentium sunt appellatæ.

Hist. lib. 1.

*Dionys. An-
tiq. Rom. lib.
3.*

*Auct. de
Vir. Illust.
in Poplicol.*

*Pauin. de
Antiq. Nō.*

Hæc familia quamplurimis Dictatoribus, Magistris Equitum, Con-
sulis, Tribunis militum, Censoribus claruit: qui cognominati Po-
plicolæ, Volusi, Potiti, Maximi, Corui, Falti, Coruini, Læuini, Mes-
sallæ, Nigri, Barbati, Flacci . Sed eam præ ceteris illustrauit Vale-
rius Volusi .F. Volusus, L. Iunij Bruti primi consulis collega; de quo
Plutarchus fuit . Hanc gentem Vrsinus in patriciam ac plebeiam di-
uidit: vbi obseruo, quod, antequam Consules è plebe fierent, gen-
tis Valeriæ consules cognominati fuerint Poplicolæ, Potiti, Volusi. Ma-
ximi: postquam vero Consules e plebe designari cœpere, Valeriæ gen-
tis Consules cognominatos reperio Coruos, Flaccos, Maximos, Cor-
uinos, Læuinos, Messallas, Faltos, Acifculos: vnde priores ex familia
patricia, istose plebeia originem traxisse credo: nisi quis dicat facili

Festor. lib. 1.

*2.
In Vita Po-
plicolæ.*

*De Famil.
Rom.
Festor. lib. 1.*

Festor. lib. 1.

nego-

negotio, totam hanc gentem à Patribus ad plebem transmigrasse, cum plebi maxime deditam fuisse, quisque cogniturus sit, qui Liuium, & Dionysium consuluerit.

Ex Gente Valeria Flaccorum familiam quoq; emerfisse Patauij, mihi persuadet C. Valerius Flaccus Setinus, qui Argonauticū opus heroico, ac pene diuino carmine concinnauit. De quo iure Petrus Crinitus:

De Post.
Latin. lib. 4.
cap. 68.

Lib. 1. Epig.
62.

Et mirum videri debet, quanto spiritu Flaccus insurgat, quantaque ingenij felicitate in scribendo carmine præstet. Hunc Patauinum fuisse, pace illorum, qui è Setia Campaniæ oppido ortum volunt, ex Martiale non vno in loco colligimus.

*Consetur Apona Liuiio suo tellus,
Stellaque nec Flacco minus.*

Lib. 1. Epig. Et alibi
76.

*O mihi curarum pretium non vile mearum,
Flacce Antenorei spes & alumne Laris.*

In quo loco, vt ipsum à Muls ad forum reduceret, eo quia modicis opibus erat instructus, prædiumque possidebat exiguum, Martialis his argumentis vsus est.

Idem ibid.

*Pierios differ cantusque, chorosque sororum:
Æs dabit ex istis nulla puella tibi.
Quid petis à Phæbo? nummos habet arca Mineræ:
Hæc sapit, hæc omneis fœnerat vna deos.
Quid possent hederæ Bacchi dare? Palladis arbor
Inclinat varias pondere nigra comas.
Præter aquas Helicon, & Serta Lyrasque dcorum
Nil habet, & magnum semper inane sophos.
Quid tibi cum Cirrha? quid cum Permessidos vnda?
Romanum propius, diuitiusque forum est.
Illic ara sonant: at circum pulpita nostra
Et steriles cathedras, basia sola crepant.*

Instit. Orat.
Lib. 10. c. 1.

Dialog. 4.

Argonaut.
lib. 1.

Hic iuuenis admodum diem obiit; vnde Fabius: *Multum in Valerio Flacco nuper amissimus*. De eodem addit Lilius Gregorius Gerdaldus de Poetis, & Historicis: *Sunt & qui Decemvirum Sibyllinum putent eum fuisse, ducti illis eius versibus.*

*Phæbe mone, si Cumeæ mihi conscia vatis,
Stat casta cortina domo;*

Hic est, inquam, Valerius Flaccus, cuius Argonauticum opus extat, Vespasiano patri inscriptum, vt facile ex eius carminis principio colligitur. Opus inquam, quantum per iuuenem præstari potest, cultum, eruditum & varium, sed in quo plus est virium, quam virtutis, vt in eo animos, & audaciam quandam iuuenilem facile offendatis.

DIODORO] Cognomen ex Græco prognatum, quod significat

cat Dei vel Iouis donum : nam Græcis Iuppiter Ζεύς dicitur , cuius genitius Διός . Item Δίος per contractionem pro Δίος, quod idem est ; atq; à Ioue oriundus.

PLACIDVS] De cognomine isto ad irridendam aliquorum ineptiam hæc Quintilianus . *Et hæc tam frigida , quam est nominum fictio , adiectis , detractis , mutatis litteris : ut Acisculum , quia esset paciscus , Pacisculum : & Placidum nomine , quia is acerbus natura esset , Acidum : & Tullium , cum furesset , Tollium dictos inuenio .* Quæ , utcunque sint , relinquo ; maxime cum apud Aelium Donatum legam : *Clemens est circa recte agentes , placidus etiam circa delinquentes : clementis est nulli ledere os , placidi arridere omnibus .* Ideo placidum ex miti vultu , & obuia erga omnes comitate dictum puto : Nonio vero Marcello placidum à patiendo & silendo nomen traxisse videtur.

Instit. Orat. lib. 6. cap. 4.

Hanc inscriptionem , quamvis omnino sibi similem , nescio cur Scardeonius duplicem proferat eidem in ædibus ; utriusque tamen literæ D. M. addendæ sunt , quæ in monumento obseruantur.

Lib. 1. Class. 4. fol. 74. & 75.

In hoc saxo apparet imago mulieris sedentis velato capite , fortasse oblutum : cui adstat puerulus tunicatus , & penulatus , eadem fere forma , qua visitur alius in monumento decimo septimo ; quemadmodum iudicat , & propediem explicabit , in altera parte . *De Re vestiaria* , eruditissimus , ac omni laude maior , Octavius Ferrarius .

13. POPILLIÆ] POPILLIA gens Romæ inter plebeias à Panuinio enumeratur : ex qua varij prodire Consules , omnes cognomine Læna . Illustriorem tamen præ reliquis famam sibi conciliauit Gn. Popillius , qui ad Antiochum Epiphanem legatus , ut ipsum ab obsidione Ptolomæi pueri desistere iuberet , tempus ad respondendum petentem *circumscripsit virgula , iussitque prius responsum reddere , quam egrederetur finito arene circulo .* Vnde , quasi miraculum aliquod allaturus , subdit Paterculus : *Sic cogitationem Regiam Romana disiecit constantia : obeditumque Imperio .*

De Antiq. Nom.

Vell. Patercul. Hist. lib. 1. Liu. Hist. lib. 45.

PRISCÆ] Priscus Tarquinius est dictus , quia prius fuit quam superbus Tarquinius , monente Felto . Vnde forsitan Popillia hæc Prisca dicta , quia alijs sororibus prior ; nisi id parentis cognomen fuit.

Lit. P.

14. SAUFEIUS] Saufeiam gentem plebeiam fuisse refert Panuinius : & cuiusdam L. Saufeij Attici amici meminit Cicero : *eius consolationem ad te L. Saufeium missurum esse arbitror .* Et de eo ad eundem libro septimo : *Dederam equidem L. Saufeio literas , & dederam ad te unum : quod cum non esset temporis mihi ad scribendum satis , tamen hominem tibi tam familiarem sine meis literis ad te venire volebam .*

De Antiq. Nom.

Ad Attic. lib. 1. Epist. 2

Epist. 1.

CLEMENS] Quis non agnoscit hoc cognomen ex ingenij facilitate desumptum ? vidimus enim superius , cum de Placidi cognomi-

Metamor-
ph. lib. 1.
Lib. 2.
Lib. 4.

ne differeremus, quod Clementis sit nullum lædere. Sed clemens pro moderato ab Apuleio sæpe sapius vsurpatum videtur; habet enim diuersis in locis: *Isto accepto pergit ipse, & iniecta dextra, clementer me trahere adoritur. Nec non: Priusquam totum exorberem, clementer inuadit. Atque: Clementi denique transmissa cliuulo peruenimus ad locum destinatum.*

Hist. Nat.
lib. 10. c. 34.

Hist. Ani-
mal. lib. 3.
cap. 44.

Columbæ sese in summo monumento deosculantes, forsitan amoris, ac fidei coniugalis sinceritatem inter Saufeium & Valeriam testantur. Siquidem columbarum maxime proprium est, teste Plinio, coniugij fidem non violare, imperiosos mares, subinde etiam iniquos ferre, imo, vt placeant, eos exosculari. Ælianus vero prodit, columbas adeo stabili, & certo connubio sibi adherere, vt tanquam mutuo consensu alligatæ nunquam alienum cubile attingant.

De Antiq.
Nom.

15. VETVRIA] Hoc mulieris nomen à gente Veturia desumptum est. Veturiam gentem inter Patricias minorum gentium Panuinius ponit, eamque ex illarum numero dicit, quæ Romæ à L. Junio Bruto primo Consule inter patricias adlectæ fuerunt, ob imminutum Senatum sæuitia Tarquinij superbi. Hanc gentem eximie illustravit Veturia illa Martij Coriolani mater, quæ gloriosa pro patriæ salute legatione functa, filium infestissimo Volscorum exercitu eidem imminentem, in summo discrimine cum Volumnia nuru placauit, vt adeo Dionysius dicat, potuit *Veturia filium recipere, patriam liberare, suos ciues seruare, & immortalem gloriam posteritati relinquere.*

Rom. An-
tiq. lib. 8.
Liu. Hist. lib.
2.
Lit. P.

De Legib.
lib. 2.

PRIMIGENIA] Idem ac Primogenita, vnde Festo *Primigenius sulcus dicitur, qui in condenda noua vrbe, tauro & vacca designationis causa imprimitur.* Sic & Primigenia Fortuna dicta, vt Ciceroni placet. *Recte etiam à Colatino Spes consecrata est: Fortunaque sit vel huius diei. Nam valet in omnes dies, vel respiciens ad opem ferendam, vel forum, in quo incerti casus significantur magis, vel primigeniam à gignendo.* Sic & primigenius dies, de quo Lucretius.

De Rev.
Nat. lib. 2.

*Multaque post Mundi tempus geniale, diemque
Primigenum maris, & terræ solisque coortum.*

FVSCI] A colore obscuro Fusci cognomen depromptum existimo. Nam fuscum illud est, quod obscurum apparet, nec ex tecto nigrum.

Hist. Nat.
lib. 37. c. 10.

16. EVSEBES] Hoc cognomen à lapide Eusebe ortum fortasse opinor; de quo hæc Plinius. *Eusebes ex eo lapide est, ex quo traditur Fyri in Herculis templo facta sedes, ex qua Dy facile surgebant.* Ob hoc forte Eusebium religiosum sonat.

FILIASTRO] Vox hæc quamuis corrupti seculi videatur, apud Gluterum tamen in antiquis monumentis occurrit: qualia sunt.

L . CEIONIUS . MAGNVS . FILIASTRO . BENĒ . MERENTI
 E T Fol.645.n.4
 EPITYNCHANO . FILIASTRO . M . ANTONIVS . HERMEROS . B.M.F. Fol.681.n.8
 E T
 C . IVL . MAXIMVS . FILIASTRO . ET . AVRELIA .
 FAVSTINA . MATER . VNICO . FILIO. Fol.682.n.9

NIGRINO] Cognomen à nigro colore desumptum, aut ad blandiendum, aut ad ostendendam nigredinis lenitatem.

LOCO PRIVATO .] Sepulchra alia fuere publica, alia priuata. Publicum sepulchrum illud erat, quod honoris gratia publico decreto dabatur: vnde in lapidibus legebatur, velut in nostro suo loco obseruabimus,

LOCVS : SEPVLTVR:
 D : D:
 PVBLICE DATVS

Priuatum vero sepulchrum, vel familiare, vel hereditarium erat: Familiare dicebatur, quod quis sibi familiæque suæ constituerat, certisque verborum formulis denotabatur; vt in hac eadem domo.

Ω
 C . LVCILI . P . F.
 FAB . XX . P . QV
 OQVO : VERS
 FAMIL : QVE
 EIVS POSTER

Hereditarium fuit, quod quis sibi heredibusque suis constituerat; & tale in monumentis Gruterianis deprehendo.

Fol. 371. n. 8

HVIVS . SEPVLCHRI . IVS
AD . HEREDES . PERTINET
PROVT . TESTAMENTO
QVISQ . EORVM . SCRIPTVS
EST.

Atque

Fol. 593. n. 7

ET LIBERTIS . LIBERTABVSQ . POSTERISQ .
EORVM . H . M . H . S .

Ultimas has literas ita exponit Scaliger : *Hoc Monumentum here-
des sequitur* . Cum vero sepulchrum neutiquam hereditarium anti-
qui vellent, in ipsis sculpebatur sæpissime

H . M . H . N . S .

Quod omnes interpretantur: *Hoc Monumentum heredes non sequi-
tur* . Quia vero sæpe heredes ex aliena familia erant, ne monu-
mentum de familia exiret, cauebatur aliquando, ne heredes seque-
retur . Quare in aliquibus inscriptionibus hæ notæ habentur: N. D.
F. E. hoc est, NE DE FAMILIA EXEAT .

Paul. Ma-
nut. de Le-
gib.

Sigon. de
Antiq. Iur.
Ciu. Rō. lib.
1. cap. 15.
Polyb. lib. 6.

17. MIL. A. XXVII.] Id est, MILITAVIT ANNOS VI-
GINTI SEPTEM. Milites in Republica Romana, lege à C. Graccho
Tr. Pl. lata, infra XVII. ætatis annum ad militiam non cogebantur,
sed à decimo septimo vsque ad quadragesimum septimum annum,
vel quinquagesimum ad summum militabant. Intra quod tempus, vt
Polybius testatur, equites quidem dena, pedites vicena stipendia ex-
plere oportebat necessario annis quadraginta sex à natiuitate, exce-
ptis ijs, qui infra drachmas quadrigenas censi erant; quos amittebant,
& reservabant omnes ad nauticum usum. Huius tamen legis beneficio
se gauisum non esse, apud populum Romanum conqueritur Sp. Ligu-
stinus, vt apud Liliam videre est; ait enim: *Quater intra paucos an-
nos primum pilum duxi, quater, & tricies virtutis causa donatus ab Im-
peratoribus sum. Sex ciuicas coronas accepi. XXII. Stipendia annua in
exercitum emerita habeo, & maior annis sum quinquaginta. Mos autem
iste seligendi, ac dimittendi milites etiamnum apud Serenissimam*

Vene.

Venatorum Rempubl. obtinet; nemo enim in terris ipsius dominio subiectis in militem conscribitur ante annum decimum octauum, nec ultra quinquagesimum ad militiam adstringitur. Militandi autem tempore finito milites dimittebantur; eratque teste Sigonio duplex. *missio-* Loc. cit.
 num genus: Honestum scilicet, & *Causarium*. Honesta *missio* eorum fuit, quibus iusta militiæ vacatio erat; *Causaria*, quibus necessarium. Iusta vero vacatio esse censebatur, cum quis legitima confecerat *stipendia*, aut maior erat annis quinquaginta; ideoque *Adrianus de militum etiam etatibus iudicabat, ne quis, aut minor, quam virtus posceret, aut maior, quam pateretur humanitas, in castris contra morem veterem versaretur.* *Missio* necessaria erat, cum vel ob morbum, vel dubiam valetudinem miles muneri suo vacare non poterat: hinc *Liuius: Consul educto in aestiua milite, dum quietos Samnites habebat, exercitum purgare missionibus turbulentorum hominum instituit, alijs emerita dicendo stipendia esse: alios graues iam etate, aut viribus parum validos.*

Ceterum *stipendia* Romani milites ex ærario non accipiebant, sed suis priuatis sumptibus militabant, vsque ad annum Urbis conditiæ CCC. XLVII. ex Sigonio, vel ad CCC. XLVIII. cum Panuino. Tribunis enim militum Consulari potestate, P. Cornelio & Gn. Cornelio Cossis L. Valerio Potito. N. Fabio Ambusto, post Anxuris Volscorum oppidi oppugnationem militibus ob hanc causam munera fuerunt data. *Additur deinde omnium maxime tempestiuo principum in multitudinem munere, ut ante mentionem vllam plebis tribunorumue, decerneret Senatus, ut stipendium miles de publico acciperet, cum ante id tempus de suo quisque functus eo munere esset.* Quale autem vniuersorum militum *stipendium* fuerit, in hæc verba declarat Polybius. *Stipendij nomine pedites in diem accipiebant binos obolos: ordinum ductores duplum: equites drachmam.* *Admetiuntur vero peditibus quidem, tritici partes circiter duas medimni Attici; equitibus vero hordei in mensem septenos medimnos, tritici vero binos.* Sociorum peditibus par mensura datur ac Romanis: equitibus tritici medimnus vnus semis, hordei mensura eiusmodi quina, hac tamen diuersitate, ut idem obseruat: Socijs quidem gratis donantur: Romanis siue frumentum, siue vestis tribuatur, aut etiam si quibus armis opus habuerint, horum omnium certa pretia *Quæstor* deducit. Quam quidem *stipendij* formam non semper æqualem fuisse, sed varijs Reipublicæ temporibus auctam aut imminutam, hystoriæ omnes testantur.

Iconcala, quæ in inferiori huius monumenti parte spectatur, Chlamydatam meo iudicio se intuentibus præbet: quamuis palliata doctissimo Ferrario in suo *De Re Vestiaria* videatur. Nam Chlamys, ut ista obseruatur, vestis erat aperta, quæ supra humeros ligabatur, & à ter-

go dependebat . Sic Statius:

Siluar. 1.

It tergo demissa chlamys. ———

Ea communis pueris, militibus, Ducibus, & Imperatoribus fuit: puerorum tamen, quod alarum instar facta erat, alicula vocabatur. Unde apud Virgilium Ascanio Chlamydem offert Andromache,

Aeneid. lib. 3.

*Fert picturatas auri sub tegmine vestes,
Et Phrygiam Ascanio Chlamydem, nec cedit honori,
Textilibusque onerat donis, ac talia fatur:
Accipe, & hac manuum tibi quæ monimenta mearum
Sint puer, & longum Andromaches restentur amorem.*

Aeneid. lib. 5.

Chlamys etiam militaris erat vestis: propterea Aeneas, quicumque in paternis ludis strenue se gesserat, Victori Chlamydem auream largitus est. Sed & militum Duces Chlamydati incedebant: hinc

———— *Ipse agmine Pallas*

Aeneid. lib. 8.

In medio, Chlamyde, & pictis conspectus in armis.

Hist. Rom. lib. 9.

Verum & Imperatores ipsi Chlamyde utebantur, purpurea tamen, ut quadam distinctio esset. Eutropius de Diocletiano. *Diligentissimus tamen, & solertissimus Princeps, & qui Imperio Romano primus regia consuetudinis formam magis quam Romanae libertatis inuexit, adorarique se iussit, cum ante eum cuncti salutarentur, ornamenta gemmarum vestibus, calceamentis indidit. Nam prius imperij insigne in Chlamyde purpurea tantum erat: reliqua communia. At nec purpuream Chlamydem semper Imperatores induisse deprehendo, sed ad arbitratum: nam de Seuero Spartianus hæc habet: *Hic tam exiguis vestibus usus est, ut vix tunica eius aliquid purpuree haberet, & cum hieta Chlamyde humeros velaret.**

In vita Seueri.

Ceterum non horum tantum Chlamydem fuisse, verum etiam viatorum, & eorum, qui peregre aduenirent, Plautus mihi suppeditat.

Pseudol. Act. 4. Scen. 2.

*Quis hic homo Chlamydatus est, aut unde est, aut quem querit
Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis.*

Lib. 1. Class. 4 fol.

In hac domo Scardeonius geminam, quamvis omnino sibi similem, ponit inscriptionem: qua de causa equidem ignoro, scio tamen unam tantum ibi reperiri.

In Indicib. ad Gruter.

[18. M. M.] Duæ istæ literæ, in summo hoc marmore conspicuæ, à Scaligero explanantur MEMORIAE: meo tamen iudicio, si quid post ipsum restat, eas tribui vel MAGNAE MATRI (quasi monumentum hoc Magnæ Matris tutelæ commendatum fuerit) vel dici posse credo, quod significant MONUMENTVM MARCI, ut obseruat Manutius: cum MARCO AVRELIO SAUFEIA CONIVX monumentum erexerit.

De Veter. Notar. explan.

AVRELIO] Aurelia gens ex Sabinis oriunda Romæ inter patri-

cias minorum gentium primis temporibus, & ante Augusti seculum inter plebeias numerata fuit: in qua consules, qui cognominabantur Cotta, Orestes, Scaurus, Panuinius recenset; sed plebeia tantum Ursinus meminit.

De Antiq. Nom.
De Famil. Rom.
Lib. 1. Class.
4. fol. 72. & 74.

Et hæc inscriptio, quamuis vnica sit, duplex in Scardeonio recurrit, vtraque tamen corrupta. In prima desideratur CRISPINA CONIVX, & loco duplicis M, D M; pro SAVFEIA vero SAVFEGIA, sicuti in secunda, vbi MM omnino omissum est, SAVFERIA legitur.

19. MARIO] Maria gens quamuis consularis, plebeia tamen, atq; ita humilis erat, vt C. Marius C. F. Ursino teste, nullo sit cognomine vsus. Nihilominus iste septimum consulatum est adeptus: quo tempore cum Sullæ aduersaretur, ab eo victus, & in carcerem coniectus, *immissum percussorem Gallum vultus auctoritate deterruit*. Et C. Marius filius viginti quinque annos natus consulatum inuasit, paternæque sæuitiæ heres curiam armatus obsedit, inimicosque trucidavit, ac præcipitavit in Tiberim. Ceterum in apparatu belli contra Sullam vigilijs fessus, dum sub dio quiesceret, absens victus est. Prænestæ deinceps ab inimicis obsessio, tentata frustra per cuniculos fuga, se amico iugulandum præbuit.

De Famil. Rom.
Fastor. lib. 1.
Auct. de Vir. Illustr.

ÆSCVLAPIO] Æsculapium Apollinis fuisse filium, testatur tum Hippolytus apud Ovidium:

Metamor. lib. 15.

*Nec nisi Apollineæ valido medicamine prolis
Reddita vita foret: quam postquam fortibus herbis
Atque ope Peonia, Dite indignante recepi.*

tum Dionysij senioris sæuitia; qui cum Epidauri Æsculapij statuam contemplaretur, *barbam auream demi iussit*, quod affirmaret non conuenire patrem Apollinem imberbem, ipsum vero barbatum conspici. Dicitur autem fuit Æsculapius, vt obseruauit Phornutus, quod ad mortem vergentem inclinationem reijciat atque repellat. Bacillum & Serpens ipsi dicati fuerunt. Causam tradidit Iulius Hyginus, quod, cum Glaucum cogeretur sanare, conclusus quodam loco secreto, bacillum tenens manu, cum, quid ageret, cogitaret, dicitur anguis ad bacillum eius arrepsisse, quem Æsculapius mente commotus interfecit bacillo, fugientem feriens sæpius. Postea fertur alter anguis eodem venisse, ore ferens herbam, & in caput eius impesuisse: quo factò loco fugisse, quare Æsculapium usum eadem herba, & Glaucum reuixisse. Sed cur Æsculapio bacillum, & serpens tribuantur, mysticam quidem, ceterum tamen pulcherrimam rationem Phornutus reddit. Illi Draconem appingunt, quod quiddam huic neutiquam diuersum patiantur, qui medendi arte vtuntur: idque hac de causa, quia è morbis reiuuenescant, ac senectutem exuant: simul etiam quum attentionis signum sit draco, qua plurimum opus est in re medica. Ceterum baculus huiusmodi rei symbolum esse apparet, quod, nisi tali cura erigamur, ac confirmemur, continuo ad imbecillicrem valetudinem æquocitius

Val. Max. lib. 1. cap. 2.

Speculat. de Nat. Deor. Astronom. lib. 2.

Speculat. de Nat. Deor.

citius prolapsuri simus. Æsculapium fulmine ictum ob vitam Hippolyto restitutam, Virgilius testatur.

Æneid. lib. 7.

*Namque ferunt fama, Hippolytum, postquam arte nouerca
Occiderit, patriasque explerit sanguine pœnas,
Turbatis distractus equis: ad sydera rursus
Ætheria, & superas cœli venisse sub auras,
Pœonijs reuocatum herbis, & amore Diana.
Tum pater omnipotens, aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis ad lumina surgere vite,
Ipse repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phœbigenam Stygias detrusit ad undas.*

*Hist. Nat. lib. 29. cap. 1.
Eod. lib. c. 4.*

Plinius vero ita punitum fuisse asserit, quod Tyndaridem reuocasset ad vitam; scribitque, viperam serpentem, propter occultas, quibus prædita est, remediorum vires ipsi dicatam, & ideo forsan Theriacæ compositionem versibus consignatam in limine ædis Æsculapij lapidi incisam fuisse.

*Hist. Nat. lib. 20. c. 24.
Hist. Nat. lib. 20. cap. 24.*

Anno ab V. C. CD LXI. peste Romæ grassante Senatus oraculi responso admonitus, ad Æsculapium accersendum, Epidaurum decem legatos Q. Ogulnio principe misit: quo cum appulissent, anguis quidam in nauem irrepserit, & in Q. Ogulnij tabernaculo multiplicem in orbem conuolutus, placide quieuit. Legatis vero Romam reuersis, in insulam Tiberis egressus est; urbsque illico peste liberata fuit: quare Æsculapio sedes eodem loco constituta est. Ceterum Epidauri nobile templum possidebat Æsculapius, longe ab urbe quinque millia passuum; idque donis erat ditissimum, quæ remediorum salutarium agri mercedem sacrauerant Deo, ut ait Liuius. Cur autem extra urbem Æsculapij templa extructa fuerint, innuit Plinius dum inquit: non rem antiqui damnabant, sed artem. Maxime vero quantum esse immuni pretio vitæ recusabant. Ideo templum Æsculapij, etiam cum reciperetur is Deus, extra urbem fecisse, iterumque in insula traduntur. Huius filia Hygia, quod idem ac salus significat, appellatur: cuius statua, ut & patris, Nicerati sculptoris opus, Plinio teste, in æde Concordiæ Romæ conspiciebatur. Æsculapio non nisi capræ, & gallinæ immolabantur: hæque, inquit Alex. ab Alex. ad rem diuinam luteo rostro & pedibus, puræ non sunt; nigrae vero, & imparibus digitis idoneæ. Propterea moriturus Socrates gallum Æsculapio vouit.

*Epit. Liuij lib. 11.
Val. Max. lib. 1. cap. 8.
Auct. de Vir. Illustr.*

Hist. lib. 45.

Hist. Nat. lib. 29. cap. 1.

Hist. Nat. lib. 34. cap. 6.

Gen. Dier. Lib. 3. c. 12.

ASCLEPIO] Hoc cognomen Æsculapij nonnulli faciunt; sed hunc Hyginus ex Apolline, & Coronide, Phlegyæ filia natum tradit, eumque ab inferis rediisse, auctoremque medicinæ Clinicæ fuisse. Inscriptionem hanc mendosam, ac mutilam sic Scardeonius exhibit.

Fabul. 202. 251.

Lib. 1. Class. 4. fol. 73.

D : M.

P : MARIONI NI
 GRO CORVINA
 NI CON. VIX. AN
 XXVIII. AESCVLA
 PIO : : : : . . .

DOTIS.

H : : : CONIVGI.

Istam, & similem Scardeonij fide, titulo *De Affectu Coniugum*, Gruterus colligit: sed ad saxum qui accedet, mendum statim apprehendet. *Fol. 806. n. 10.*

20. OCTAVIO] Octauiam gentem inter plebeias Panuinius habet, in qua Consules cognomine Rufus & Thurinus fastis designantur. *De Nom. Antiq. Fast. lib. 1.*

FESTA] legendum vt in saxo, non TESTA, quemadmodum Scardeonius habet. *Lib. 1. Class. 4. fol. 70.*

P.P.] Id est, POSVERE forsan; vel PROPRIA PECVNIA.

Lapis iste aræ formam præferret, imo ad aræ vsum extractum censeo; quia Manibus honoratorum virorum aras consecrate solebant veteres; vt obseruat Adrianus Turnebus ad illud Virgilij:

*Dardanidæ magni, genus alto à sanguine diuum,
 Annuus exactis completur mensibus orbis,
 Ex quo reliquias diuinique ossa parentis
 Condidimus terra, mæstasque sacrauimus aras.*

Aduersar. lib. 17. c. 6.

Aeneid. lib. 5.

Ijs in aris veteres Manibus lac libabant, & sanguinem: quoniam, vt ex Seruio notat diligentissimus Kirchmannus, animas lacte, & sanguine delectari credebant. Vnde in Polydori funere Virgilius. *De Funerib. Rom. lib. 4. cap. 2.*

*Inferimus tepido spumantia Cymbia lacte,
 Sanguinis, & sacri pateras*

Aeneid. lib. 3.

At non tantum Manibus, sed inferis Dijs omnibus super huiusmodi aris sacra peragebantur, teste eodem Vate. *Lib. 4.*

*Stant aræ circum, & crines effusa sacerdos
 Tercentum sonat ore Deos, Erebumque Chaosque*

Lib. 2.

Tergeminamque Hecatem. — —

Ideoque ad illud Poetae,

Hic Hecuba, & nata nequicquam altaria circum,

Seruius obseruauit, quod *Superorum & aræ sunt, & altaria; inferorum tantum aræ*. In aris arbitrio eorum, à quibus erigebantur, apertis verbis aliquando denotabatur, quibus Dijs sacrificandum esset; pro-
 vt apparet in veteri inscriptione Romana, quam Kirchmannus notat

*De Funer.
Rom. loco ci-
tato.*

CORNELIA . ANNIA . NE . INDESO-
 LATA . ORBITATE . SUPERVIVE-
 RET . MISERA . VIVAM . ME . VLTRO
 IN . HANC . ARAM . CVM . VIRO . CVM
 QVO . VIXI . ANN . XX . SINE VL
 LO DO . LIB . LIBERTABVSQVE
 NO . VT . QVOTAN . SUPER . ARAM
 NO . PLVTONI . ET . VXORI . PRO
 SERPINAE . OMNIBVSQVE . SACRI
 FICENT . ROSISQVE . EXOR
 NENT . DE . RELIQVO . IBI . EPV
 LENTVR .

Vnde facile in hanc adducor sententiam, aras in sepulchretis ere-
 ctas eodem loco fuisse apud veteres, quo apud christianos sacella,
 & pia legata ad animarum instituta suffragia; vt in monumentis vbi-
 que patet.

21. M. D. M.] Quod est MAGNAE DEVM MATRI. Hoc titulo
 condecorata fuit Cybele, vt alia quæ passim apud Mythologos vide-
 re est, ipsius nomina omittamus. Sic Virgilius.

*Aeneid. lib.
6.*

— — *qualis Berecynthia mater*

*Inuehitur curru Phrygias turrata per vrbes,
 Lata Deum partu, centum complexa Nepotes
 Omnes Cælicolas, omnes supera alta tenentes.*

*De Rer. Sic Lucretius:
Nat. lib. 2.*

Quare magna Deum mater, materque ferarum,

Et

Et nostri genetrix hæc dicta' st corporis una.

Sic Ovidius etiam.

*Supplicis alma tuæ genetrix fœcunda Deorum
Accipe sub certa conditione preces.*

Fastor. lib. 4.

Sic & Claudianus.

*Iam non ulterius Phrygia tellure morabor
Sancta parens* ———

*De Rapt.
Proserp. lib.
3.*

Appellationis rationem Festus attulit: *Cybele mater, quam dicebant magnam, ita appellabatur, quod ageret homines in furorem, quod $\chi\iota\beta\epsilon\upsilon$ dicunt.* Hæc capite turrato, sceptrum manu tenens, in curru à leonibus vehabatur. Quorum omnium non minus quam nominis in suis Mythologicis Fulgentius mysticam rationem reddit; quam hic subnectere haud inconcinnum putavi. *Sofides Atticus in libro Theologumennon, quem appellavit, scribit Matrem Deum, in modum potentia voluisse poni: unde Cybele dicitur quasi Cydos baleon, id est gloriae firmitas. unde & Homerus ait: cui Iuppiter gloriam donauerat. Ergo ideo turrata pingitur, quod omnis potentia elatio sit in capite. Ideo leonum currui presidens, quia omnis potentia regno ornata sit. Sceptrum etiam fert, quod omnis potentia vicina regno sit. Ob hanc rem etiam mater Deum dicta est.*

Lit. C.

*Lib. 3. dt Be-
recyut. &
Atti.*

Huic Deæ Galli sacrificabant, quos tamen verius (si ita loqui licet) capos dicerem, cum sibi virilitatem sustulerint; nisi, cur Galli vocarentur, Festus his verbis declararet. *Galli qui vocantur, Matris magnæ comites dicti sunt à flumine, cui nomen est Gallo, quia qui ex eo biberint, in hoc furere incipiunt, ut se priuent virilitatis parte. Qui tamen quam impuram traxerint vitam, testis fuit Apuleius in asinum conuersus.*

Lit. G.

*Metamor-
pb. lib. 8.*

Magnæ vero Deum Matri hoc monumentum optimo iudicio dictum credo: cum nemo ambigat Matrem Deum terram esse; cui autem aptius, ac tutius mortuorum cineres, quam terræ communi omnium matri traduntur, quæ nostra corpora tamquam filios ad se longe redeuntis repetit, & amplectitur?

*Macrob. Sa-
tur. lib. 1. c.
21.*

LVSIAE] De hac gente, ni fallor, nihil commemorant familiarum collectores: eam tamen Romanam, ac consularem fuisse, ex his Taciti verbis elicitur: *Redditur ordini Lusius Varius consularis auaritia criminibus olim percussus.* Ex hac etiam Lusij Getæ prætorianorum militum præfecti antea meminerat.

*Annal. lib.
13.*

Idem lib. 11

SACERD. DIVARVM] Videlicet SACERDOTI DIVARVM. Quarum Diuarum Lusia Tertullina Sacerdos fuerit, eruditissimus Pignorius noster, in suis Patauinis Originibus, ad hunc lapidem & perquirat, & diserte adeo explicat, ut nihil ei addendum videatur. Verba eximij viri sunt. *Il senso della inscriptione è, che Sesto Appuleio dedica à Cibeles, in memoria di sua madre Vfia, ouero Lusia Tertullina,*

Cap. 10.

che fu Sacerdotessa delle Diue ; Ma che Sacerdotio era questo DIVARVM ? Io stimo, che fosse di Cibele, Cerere, & Proserpina, che erano anticamente chiamate ΚΥΡΙΑΙ, & ΔΕΣΠΟΙΝΑΙ. Vedasi Seruio Aeneid. lib. nel III dell' Eneide sopra quell' verso;

3.

Et iuncti currum Domina subiere Leones.

Seruij autem verba sunt. Sane Dominam proprie matrem Deum dici, Varro & ceteri adfirmant: nam & ibi Proserpinam ideo à Virgilio Dominam appellatam, quod ipsa terra esse dicatur, sicut & mater Deum. Pignorio itaque libenter subscribo, Lusiam hanc Sacerdotem fuisse DIVARVM; nempe Cybeles, Cereris, ac Proserpinæ, quod à Cybele, nempe terra, Ceres frugum Dea separari non possit. Ceterum quonam apud nos loco hæ Diuæ fuerint cultæ, nullis patet indicijs; nisi, coniectura e nominibus deducta, diuinare licuerit, id factum fuisse in Euganeis collibus, vel in eo, qui vulgo CERO appellatur, à Cerere forsan, cuius in vertice inter vasta rudera etiamnum magnæ vetustatis ædicula, Deiparæ Virgini sacra, inuisitur: vel in alio, qui à Rhea, alijs Cybele, fortassis RHVA dicitur: vbi Camaldolenses Eremitæ pulcherrimum templum in amœno secessu possident. Sed de his amplior Deo fauente dicendi locus erit, vbi de Euganeis collibus ex professo.

De Antiq.
Nom.

SEX.] SEXTI prænomen ab ordine nascendi, vt vidimus, acceptum fuit. Hinc à Sexto Sextij, & Sextilij, Panuinij obseruatione.

Panuin. ibi.

APPVLEIUS] Appuleia gens plebeia, consularis tamen, consules habuit Pansæ, & Saturnini cognomine.

De Nom.
Rom.

MARCELLVS] Inter cognomina à virtute, & moribus desumpta, Marcellus est, cuius rei ex Plutarcho Sigonius hanc reddit rationem. *Marcellus vt Plutarchus tradit, est bellicosus, idest Ἀπίος, hoc est Martius. Puto autem Marcellum dictum esse, quasi Martellum, id est paruum Martem.*

Lib. i. Claß.
4 fol. 79.

D, D.] DONO DEDIT, vel Dedicauit. Ita Val. Probus, Paulus Diaconus, Aldus Manutius, omnesque notarum expositores.

Hunc lapidem Scardeonius apud Ioannem Cauinium obseruauit, in hac forma & mendosum.

D . . M.
 IN . MEMOR.
 VSIAE . L . FIL.
 TERTVLIANAE
 SACERD . DIVARVM
 MATRI SVAE
 SEX . APPI.

Vnde factum, vt huius monumenti duplicem inscriptionem Gruterus afferat, vnam in ædibus Cauinorum; ex Scardeonio alteram nihil profus diuersam, à mendis tamen purgatam, ex Pinelli schedis, quam se Pinello ipsi dedisse scribit Pignorius.

Fol. 322. n. 6

Fol. 29. n. 4.

In Origin.

Patan. c. 10.

22. LVSCIUS] A Lusitania hanc gentem diuersam esse monumenta indicant. Romæ enim inter libertos, & seruos Domus Augustæ Titi Vespasiani Imp. memoratur

Grut. fol.

101. n. 3.

P . LVSCIUS CELER.

& in latere dextro basis prægrandis ad arcum Septimij effossæ, quæ Paci Æternæ Domus Imp. Vespasiani Cæs. August. libertorumque eius sacrata erat, isti lustrantur tituli

Idē fol. 241

P . LVSCIUS . FELIX.

P . LVSCIUS . MAXIMVS.

P . LVSCIUS . ZOSIMVS.

QVADRATVS] Cognomen forsan huic viro inditum à præstanti corporis habitu, & forma. Auctor enim est Cornelius Celsus, quod corpus habilissimum quadratum est, neque gracile, neque obesum. Nec tantum quoad formam corporis, sed etiam quoad animum homo quadratus dicitur; vt ex Aristotele primo Ethicorum Pierius in Hieroglyphicis notat. Quadratum simpliciter virum per translationem

De Re Medic. lib. 2. c. 1

Lib. 39. c. 32

Pier. Hiero-
glyph. lib. 39
cap. 34.
Saturnal.
lib. 1. cap. 19

dictum autumat, & perfectum significare. Sic & Mercurio, quem veritatis, & rationis numen agnouerunt antiqui, Herma erigebatur, id est, quadratus lapis. Vnde Macrobius: *Pleraque etiam simulacra Mercurij quadrato statu figurantur solo capite insignita, & virilibus erectis. Quæ figura significat Solem mundi esse caput & rerum fatorem: omnemque vim eius non in quodam diuorum ministerio membrorum, sed in sola mente consistere, cuius sedes in capite.* Vterius quadrati cognomen viris sapientibus nonnumquam tribuebatur, cum sapientiam supra quadratam basim locarint veteres, ad differentiam Fortunæ, quam ut sapientiæ aduersam ob instabilitatem globo imponebant. Quadratus pariter homo à fortitudine dicebatur ad similitudinē quadrati agminis, quod validissimum esse ad resistendum hostibus semper censebatur. Ideo eximiam Vespasiani formam describens Suetonius dixit, eum fuisse *statura quadrata, compactis firmisque membris.*

Senec. Epist.
19.
In Resp.
cap. 20.

MAXIMA] Hæc mulier, cum inter ceteras sorores forsan natu prima esset, ad aliarum differentiam Maxima dicta fuit. Nam cum familiæ nomine mulieres gauderent, si plures essent, eiusmodi discrimine, vel subinde etiam numero ab inuicem distinguebantur.

VALENS] Sic forsan cognominatus, quia robore ac validitate pollebat. Sic enim Cicero sexcentis in locis viros validos, valentes, & validissimos nominavit.

2. de Leg.

Noct. At-
tic. lib. 20.
cap. 2.

H. S. E.] Videlicet HIC SITVS EST. Vere nam siti dicuntur ij qui conditi sunt. Apud sitos siticines canebant, vnde nomen traxere, Gellij testimonio, qui ait *siticines appellatos, qui apud sitos canere soliti essent, hoc est vita functos, & sepultos.*

De Finer.
Rom. lib. 3.
cap. 20.

A. N. XIX. M. II. D. XIII.] quod est ANNORVM XIX. MENSIVM II. DIERVM XIII. Omnes enim hi numeri monumentis inscribebantur: quia, ut politissimus Kirchmannus obseruat, solemne erat veteribus spatium vitæ eorum, qui tumulis condebantur, exacte, & ad calculos quasi reuocare, non tantum annos & menses, sed etiam dies ac horas quot vixissent: ut passim in monumentis conspicitur. Quod si aliquid mihi post eruditissimum virum adducere fas est, cum in puerorum, ac adolescentum monumentis, quæ apud Gruterum, & nos reperiuntur, ultra annos ut plurimum menses, dies, & horas expressis videam, saluo meliori aliorum iudicio, crediderim hoc forsan fuisse factum, tum ad ostendendum, quam velociter, quamque contra ordinem parentes filijs orbati essent, tum etiam ut monumentorum inspectores, parentum infortunium ac orbitatem deplorarent.

Lib. 1. Class.
4. fol. 68.
Fol. 802. n. 9.

In hac inscriptione non est legendum IENS, ut apud Scardeonium, nec VAENS, ut apud Gruterum; Sed VALENS, ut in lapide conspicuum est: hac tamen obseruatione, quod A. L. E. in vnicam literam

coalescunt. Ceterum saxum hoc tribus titulis insigne, Scardeonij temporibus, in ædibus Francisci Quirini Patricij Veneti, ad portam Omnium Sanctorum extabat; temporis deinde progressu, ad Paulum Rhamnufium, cui omnia Quirinorum monumenta obtigere, translatum fuit; ut e Pinelli schedis fatetur Gruterus: tandem vero e Rhamnufiorum ædibus ad Alexandrum Bassanum petuenit; in cuius ædibus parietibus areæ ad manum dextram insertum, etiamnum hodie incolumitate gaudet.

Loco cit.

23. Duo hæc columnarum fragmenta Ateste Patavium aduecta suspicor, cum eos, quorum exhibent nomina, in Tribu Romilia descriptos legam, cui Ateste antiquitus accensebatur.

*Sigon. de
Antiq. Iur.
Ital. lib. 2.
Cap. 3.*

ROM.] ROMVLIA, seu ROMILIA Tribus intelligenda, de qua Festus. *Romuliam Tribum appellatam ait Dionysius ab Romulo, quod in agro ab eo capto de Veientibus ea Tribus censebatur. Terentius Varro dictam ait, quod proxima Romæ esset. Postea vero detorta vocali Romilia nuncupata est. Ut autem inter Urbanas Suburana primam sedem obtinuit, sic inter Rusticas Romilia, Sigonij testimonio, cui & Rosinus subscribit. Hæc tribus etiam Quirinalis dicta, quod à Romulo instituta, ut Alexander ab Alexandro affirmat, qua tamen auctoritate nescio, nisi quicquid à Romulo profectum est, Quirinale dicendum existimet: quod an verum sit necne, accuratori eruditorum iudicio committo.*

Lit. R.

*De Antiq.
Iur. Ciu. Rō.
lib. 1. cap. 3.*

*Antiq. Rō.
lib. 6. cap. 15
Gen. Dier.
lib. 1. cap. 17*

COR.] COHORS significatur: nam fabri imperitia mendum in saxum irreplisse suspicor; quoniam COH. non COR. antiquitus sculpebatur. *Cohors, quod ut in villa ex pluribus tectis coniungitur, ac quidam fit unum, sic ex manipulis copulatur cohors: quæ in villa dicta, quod circa cum locum pecus coerceretur: sic Varro. Cohors autem decima pars legionis erat. Nam in legione sunt centuriæ sexaginta, manipuli triginta, cohortes decem; velut ex Cincio obseruauit Gellius. Nec aliter Vegetius: sciendum est, in vna legione decem cohortes esse debere. Non omnes tamen cohortes in legione militum numero æquales erant inferiori seculo, quo vixit Vegetius. Nam prima cohors reliquas, & numero militum, & dignitate præcedebat, utpote quæ suscipiebat Aquilam, tum legionis, tum Romani exercitus insigne, nec non imagines Imperatorum; in eaque censebantur pedites mille centum quinque, equites loricati centum triginta duo: appellabaturque cohors miliaria: quæ legionis erat caput, & ab ea prima incipiebat acies, cum pugnandum erat. Ceteræ vero nouem cohortes, ut idem refert, æquali numero, & diuisione pedites continebant quingentos quinquaginta quinque, equites sexaginta sex.*

*De Ling.
Lat. lib. 6.*

*Not. At-
tic. lib. 16.
cap. 4.
De Re Mil.
lib. 2. cap. 6.*

Idem ibid.

Non vero eundem semper militum numerum in cohortibus fuisse, sed modo imminutum, modo auctum pro Republicæ statu, &

Antiq. Rō. lib. 9. necessitate, mihi videtur ostendere Dionysius: *Duas autem, & non plures cohortes secum habebat, quæ numerum mille hominum conficiebant.* Et libro dicto: *Pro portis quatuor cohortes, quarum unaquæque ex sexcentis viris constabat.* Cui Liuius noster adstipulatur. *Camertes cum equo fœdere cum Romanis essent, cohortem armatam sexcentorum hominum miserunt.* Ex quo simul constat Rosinum memoria lapsum, quando monet in tota Liuij Historia cohortium mentionem minime fieri; adeoque non C. Marij tempore, vt ipse credit, sed multo ante cohortes institutas fuisse. Neque enim Liuij verba ab ipso satis expensa sunt; qui dum de bello scribit, quod Tarquinius Superbus pro regni recuperatione Romanis intulit, ista profert. *Latinus dux nihil deterritus vulnere, preelium ciet, & quia suos percussos videbat, accessit cohortem exulum Romanorum, cui L. Tarquinijs filius præerat.* Et post Cannensem cladem, Romæ Dictatore electo M. Iunio Pera, habet idem *Hist. lib. 23.* Liuius: *Dictator M. Iunius rebus diuinis perfectis, latoque vt solet ad populum, vt equum ascendere liceret, præter duas urbanas legiones, quæ principio anni à Consulibus conscriptæ fuerant, & seruerum delectum, cohortesque ex agro Piceno, & Gallico collectas, &c.* Quod anno ab V.C. factum D XXXVIII. Videant ergo docti viri, an de cohortibus Liuius mentionem faciat; quantoque tempore ante C. Marium cohortes in militiam introductæ fuerint.

De Re milit. lib. 2. cap. 6. X. PRÆTORIÆ.] DECIMA COHORTIS in legione Vegetij monitu selectissimis bellatoribus constabat, quia in secunda acie, sinistrum sustinebat cornu. Verum Prætorica cohors est dicta, quæ à Prætore non discedebat. Scipio enim Africanus primus fortissimum quemque delegit, qui ab eo in bello non discederent, & ceterorum munere militiæ vacarent, & sesquiplez stipendium acciperent: ita Festus. Ideoq; Prætorica cohors comitatus intimus fuit Prætoris, & meliorum militum, qui prætoriani vocabantur, erantque adinstar Celerum, quos Romulus pro sua custodia selegerat; Liuioque forte cohors ista Regia dicebatur: vt mirum sit, cur Rosinus asseueret, *Scribæ, Accensi, Præcones, Liçtores, Interpretes, Tabellarij, Cubicularij, Medici, & qui quotidiane vitæ propè socij fuerunt, quæ cohors Prætorica, & quasi Prætorica dicta est;* cum teste Festo loco iam memorato, cui assentitur Sigonius, meliores, & fortissimi milites in cohortem Prætoriam adscripti fuerint.

Lit. P. Cur autem cohortis decimæ Prætoricæ miles Q. Atrius dictus sit, *De Milit. Rom. lib. 2. Dialog. 4.* simpliciter affirmare non audeo, nisi quod, cum Augustus, Lipsio teste, circa se habuerit nouem prætorias cohortes, verisimile forsitan sit alios Imperatores integram legionem pro sui custodia tenuisse, ideoque hunc militem decimæ cohorti prætoricæ fuisse adscriptum.

Canis, & sus contra se concursantes hac in columna mysticam aliquam

quam voluntatem huius militis videntur repræsentare, quamvis heic ambigam: diuinare enim possumus, nihil tamen affirmare. Per canem igitur miles hic forsan prodere voluit fidem suam erga ducem, cuius symbolum est canis; vt liquet apud Ælianum de cane illius Colophonij mercatoris, qui apud marsupium heri, à famulo itinere amissum, tamdiu excubauit, donec omnem, quam fuerant emensi, viam relegerant. Tū vero diuturna fame confectus, cum conspecto domino in pedes erigere se conaretur, illico & custodiam, & vitam finiuit. Luculentum itidem amoris erga dominos testimonium perhibere valent canes illius Xantippi, qui ne herum suum desererent, rabiosis maris se commiserere fluctibus, & ex Attica Salaminam tranatarunt.

De Hist. Animal. lib. 7. cap. 29.

Idem lib. 12 cap. 35.

Per suam vero obsequium in duces exprimitur; si recte Pierius in Hieroglyph. *Sed quod pertinet ad obsequium erga dominum, habet hoc canis commune cum suis, de quibus compertum ait Plinius, furto abactos, agnita voce suarū,merso nauigio inclinatione lateris vnus ad dominum remeasse.*

Lib. 5. cap. 19.

Ita & similia perquirant alij. Ego vero in venatione quidpiam memoria dignum militi huic accidisse crediderim, idque canis, & suis se cursu insectantium imagine declarari.

Vnam hanc inscriptionem Scardeonius ter exhibet. Primo in peristylio Diuæ Iustinæ.

Lib. 1. Class. 4. fol. 58.

Q. AETRIVS ROMVLIA
MACER . MIL . COR.
PRAETORIAE.

Quæ cum ibi non appareat, facile suspicor, Alexandrum Bassanum, qui omni studio talia monumenta collegerat, eam à cœnobitis impetrasse; suasque in ædes transtulisse. Deinde hanc ipsam in eadem domo sic perhibet

Lib. 1. Class. 4. fol. 72.

MACER . MIL . COR
X . PRAETO.

Demum verba hæc

MIL . COR . X . PRAETO.

immutat, eorumque loco reponit,

Lib. 1. Class.
4. fol. 71.

MILI . CORP . X . PRATORIAE.

24. ACVTIO] Acutiam gentem inter plebeias ante Augusti tempora Panuinius de Nomin. Antiq. enumerat.

SECUNDO] Cognomina non tantum à corpore, corporis partibus, à fortuna, & à moribus tracta obseruo, verum etiam fortasse ab ordine nascendi: nam iste C. ACVTIVS SECVNDOVS, alium C. Acutium se priorem necessario habuit.

55. Græcum hoc monumentum sic Latine interpretandum credo.

EPIPHANIA POLYCRATIS

SALVE

XAIPE] Id est SALVE. Antiqui enim mortuis suis vale & salve dicebant; non quod eis salutem optarent, quibus nulla esse posset, sed vt ostenderent, quod ab eis recedebant amplius non videntis. Hinc in Pallantis funere Æneas.

Serm. Aeneid. 5.

Aeneid. lib. 10.

*Nos alias hinc ad lachrymas eadem horrida belli
Fata vocant. Salve eternum mihi maxime Palla,
Æternumque vale.*

Epig. 26. Pa Et Ausonius in amita suæ parentalibus:

renal.

*Ergo commemorata Aue: mæstumque vocata
Pro genitrice vale.*

26. Græcum patiter, quod sequitur monumentum, nihil ab iniuria temporis integrum seruat, nisi ΦΥΛΑΣΣΩ, quod Latine sonat SERVABO.

27. Verba Græca, quæ basin hanc prægrandē intuentium oculos incurrunt, Clarissimus Ioannes Cœtunius Eques, eruditissimus, primusque in Patauino Lyceo philosophus, discretissimus politionum literarum cultor, vir omni virtutum genere præstantissimus, sic latine reddidit,

1	2	3	4
TRANSEVNTTE	AENEAE	FINIS	TROIAE INCENSAE

Græ-

Græci namque sexto casu destituti, eius loco genitiuo vtuntur. Quæ ratione priores duæ voces, nempe ΔΙΑΒΑΙΝΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΑΙΝΕΙΟΥ, æquipollent ablatiuo absoluto, quem Græci vocant *γεννητιν* ἀπολαλυμένον.

Basin hanc in loco aliquo publico, vt puta in theatro, seu foro olim statuam aliquam sustinuisse, & forte Æneæ aut Antenoris nostri, illa Troiani incendij memoria fidem mihi facit: verum cum nihil certi habeam, nihil affirmo. Ceterum dum hæc sunt sub prælo, monumentum istud è domo, in qua asseruabatur, deuenit ad clarissimum, medicorumque nostri æui celeberrimum, Benedictum Siluaticum, qui nobiliore illud honoraturus colonia, transtulit Venetias, in ædes Amplissimi Viri Ioannis Pisauri Equ. inter Reip. Primates summa auctoritate conspicui: quem quo splendissimi natales destinant, virtus & solertia auspiciatissime prouexit. Ab ineunte enim ætate, grauissimis quasi innutritus negotijs, animum multiplici rerum imbuit experientia, prudentia acuit: vt adeo ob debitam singularium meritorum, tum grauitatis ac moderationis æstimationem, per omnes honorum & dignitatum gradus ad suprema Reipubl. gubernacula admoto, & in numerum D. Marci Procuratorum cooptato, fortuna num quid vltius conferre possit, videatur ignorare. Ipse autem in tam sublimi gloriæ culmine, in grauissimorum laborum ac curarum solamen accersit antiquitatum studium, non ignarus & hinc summa nobilitati dignitatique decus & ornamentum accedere posse.

29. ASCONIO] Asconiam gentem Patauij celebrem, multaque illustribus viris refertam fuisse, varij clarissimi nominis auctores confirmant. Inter primos Q. Asconius Pedianus emicuit, qui Romæ Scard. lib. 1. Class. 3. vixit temporibus Neronis, fuitque non tantum grammaticus insignis, vt multa, quæ in orationes Ciceronis florentissimo, ac elegantissimo dicendi genere commentatus est, testantur, etsi pauca supersint, verum etiam, si fides Scardeonio habenda, in historia summe excelluit, eamque post septuagesimum tertium ætatis annum, quo tempore luminibus orbatus est, alijs dictauit. De Asconio Peditano Historico Plinius: Hist. Nat. lib. 7. cap. 48 *Samullam quoque centum decem annis vixisse auctor est Asconius Pedianus.* Sed à Scardeonio dissentit diligentissimus Pignorius, nec forsitan absque causa: qui sic in originibus Patauinis. *Ne mi spiace l' auiso di Giuseppe Scaligero sopra Eusebio, che due siano stati gl' Asconij* cap. 16. *Pediani; vno il grammatico, l' altro l' historico, & ambedue io stimo che fossero de nostri.* Quæ de re eruditiores cogitent: mihi enim satis est ostendere, Asconiam gentem vnum siue plures viros illustres produxisse. Siue itaque vnus, aut duo Asconij sint, Asconius certe Pedianus, cum octogesimum quintum iam attigisset annum, in summo omnium honore, Vespasiani Augusti anno tertio diem clausit. Scard. lib. 1. cit.

Alium iuuenem Pedianum Patauinum miræ elegantie versibus Silius Italicus extollit. Qui num ex hac familia fuerit necne, ego asseuerare non ausim; cum tamen Pedianorum cognomen tribuatur Asconix genti, rationi vtique consonum est, eum hinc oriundum, & forsan illum ipsum fuisse, qui ob egregium apud Cannas facinus in familiam suam cognomen hoc propagauit. Quod vero eruditissimus Pignorius dicat, *¶ all' Historico io credo, che mirasse Silio Italico nel 12. celebrandolo con quaranta, & più versi degni della vena di Virgilio. Il fondamento della mia congettura è, perche furono contemporanci, captum meum prorsus superat. Igitur tanti viri pace, si Asconius historicus Silij fuit æqualis, hunc, quem suis versibus idem poeta celebrauit, quemque infami illi Romanorum cladi apud Cannas, quæ longo tempore præcessit, interfuisse refert, alium plane fuisse necesse est. Pro horum omnium confirmatione liceat mihi Silij versus subiungere.*

Loco cit.

Silius lib. 12

*Polydamanteis inuenis PEDIANVS in armis
 Bella agitabat atrox, Troianaque semina, & ortus,
 Atque Antenorea sese de stirpe ferebat.
 Haud leuior generis fama, sacroque Timauo
 Gloria, & Euganeis dilectum nomen in oris.
 Hunc Pater Eridanus, Venetaque ex ordine gentes,
 Atque Apono gaudens populus, seu bella cieret,
 Seu Musas placidus, doctæque silentia vite
 Mallet, & Aonios plectro mulcere labores,
 Non vllum dixere parem: nec notior alter
 Gradiuo inuenis, nec Phæbo notior alter.
 Qui postquam effusis vrgens vestigia franis
 Pænorum, iuxta galeam atque insigne perempti
 Agnouit spoliū Pauli: puer illa gerebat
 Non paruo latus ducteris munere Cinyps,
 Dilectus Pæno Cinyps, quo gratior ore
 Non fuit, aut vlli nituit plus fronte decoris.
 Quale micat semperque nouum est, quod Tyburis aura
 Pascit ebur: vel qui miro candoris honore
 Lucet in aure lapis, rubris aduectus ab Indis.
 Quem postquam egregium cristis, & casside nota
 Fulgentem extremo PEDIANVS in agmine vidit,
 Ceu subita ante oculos Pauli emerisset imago
 Sedibus infernis, amissaque posceret arma,
 Inuadit frendens: tunc ignauissime sacri
 Portabis capitis, quæ non sine crimine vester
 Inuidiaque Deum gestaret tegmina ductor?
 En Paulus, vocat inde viri ad spectacula manes,*

*Et fugientis agit costis penetrabile telum.
Tum delapsus equo, galeam atque insignia magni
Consulis abruptis dextra, spoliatque videntem.*

Vbi statim ac encomium morientis pueri, extincti Consulis arma ferentis, expleuit, sic progreditur.

*Ipsæ etiam capta PEDIANVS casside, nudos
Attonitus stupet ad vultus, irasque coerces.
Tum galeam magno socium clamore reportans,
Immittem quaticbat equum, spumantia sæuo
Frena cruentantem morsu; cui turbidus armis
Obuia Marcellus rapido tulit ora tumultu:
Agnoscesque decus, mactæ o virtutis auitæ
Mactæ ANTENORIDE; nunc, inquit, rapta petamus
Quod superest Libyci ductoris tegmina*

Ceterum istum C. Alconium, cuius in lapide mentio, ex Decurionibus ciuitatis nostræ fuisse, inde videtur constare, quia fuit IIII VIR. Iuri dicundo; qui primus eo æuo magistratus erat, vt iam obseruauit. Pariter etiam ex Decurionibus fuit ille Alconius Gabinius Modestus, qui Præturam gessit; vt in quodam eius lapide suo loco ostendemus.

SACERDOS] Sacra etiam, quibus feminæ præerant, fuerunt apud antiquos. Quoniam autem nonnulla etiam sacra per mulieres fieri oportebat, & alia per pueros patrimos matrimosque, vt hæc quoque optime peragerentur, iussit (Romulus scilicet) uxores sacerdotum cum suis maritis sacerdotio fungi, & si qua sacra nefas esset patrio more à viris fieri, hæc ab illis peragi. Auctor est Dionysius. Ita Virgines Vestales Vestæ ministrabant sacrumque ignem custodiebant. Fortuna quoque muliebris, cuius templum Matronæ Romanæ, ob Marci Coriolani rabiem à matre mulierum suasu emollitam, extrui à Senatu petierant, sacra feminæ administrabant: & quidem, vt narrat idem, mulieres ex suæ Sacerdotis sententia morem constituerunt, vt neque coronæ huic simulacro imponerentur, neque manus ad id à mulieribus, quæ secundas nuptias expertæ fuissent, admouerentur: sed recens nuptis honor iste deferretur, & huius cultus cura omnis ijs committeretur. Hinc Sacerdotes Bonæ Dæ seu Faunæ, siue Fatuæ, ad quam non nisi mulieribus ingredi fas erat; de cuius sacrificijs Plutarchum consulere licet. Hinc Festo monente, Flaminia dicebatur Sacerdotula, quæ Flaminie Diali præministrabat. Est & apud Senecam de Sacerdote prostituta controuersia perelegans.

*Antiq. Rō.
lib. 2.*

*Antiq. Rō.
lib. 3.*

*In Quest.
Rom. n. 20.
Lit. F.*

1. Controu. 5.

DIVÆ DOMITILLÆ] Vespasianus Imperator ex Flauia Domitilla vxore tres liberos tulit, Titum, Domitianum, & Domitillam. Hanc cum patre, & fratre Domitianus in Diuorum numerum retulit. Vnde Statius.

*Sueton. in
Vesp. cap. 3.*

Siliar. 1.

*Ibit in amplexus natus, fraterque, paterque,
Et soror; vna locum ceruix dabit omnibus astris.*

In Domit.
cap. 5.

Istis omnibus Tranquillo teste templum dedicauit. Nouam autem excitauit adem in Capitolio Custodi Joui, & forum quod nunc Nerua vocatur; item FLAVIAE templum gentis. De quo etiam Martialis.

Lib. 9. Epigram. 2.

*Dum Janus hyemes, Domitianus autumnos,
Augustus annis commodabit astates:*

*Dum grande famuli nomen asseret Rheni
Germanicarum magna lux calendarum:*

Tarpeia summi saxa dum patris stabunt:

Dum voce supplex, dumque thure placabit

Matrona diues, dulce Iulium nomen:

Manebit altum FLAVIAE decus gentis,

Cum Sole, & astris, cumque luce Romana.

Inuicta quidquid condidit manus, Caelum est.

Qua autem forma in consecratione vsi sint Romani, qualesque ritus serauerint, fuse Herodianus in Seuero exponit: ad quem lectorem remitto.

Suet. in Domit.
cap. 4.

Post consecrationem consecratus vna cum ceteris numinibus colebatur, tuncque ministri sacrorum designabantur, sacerdotes illius, qui consecratus fuerat, nuncupati. Ideo Collegium Flauialium Domitianus instituit, qui patri, & Flauiae genti consecratae ministrarent.

Antiq. Roman.
lib. 2. c. 32.

Sic post Augusti mortem atque consecrationem in omnibus orbis Romani Colonis, & Municipijs, quemadmodum Romae, nouum in Augusti honorem sacerdotium institutum est; nempe Flamen vnus, & VI viri Augustales, ob id vocati, quod sacra Augusto facerent in ea Colonia; velut apud Panuinium legitur. Quare minime absurdum iudico, & Patuuij forsitan templum Diuae Domitillae dedicatum fuisse, in quo ASCONIA C. F. quae conspicitur in saxo, sacerdotij munere functa fuerit.

Vrsin. de Famil.
Rom.
Panuin. de
Antiq. N^o.

30. ATILIVS] Atilia gens Romae patricia, sed minorum gentium, & plebeia fuit. In patricia Consul cognomine Longus: in plebeia vero Consules cognominati, Regulus, Calatinus, Bulbus, Serranus, Libo enumerantur. In hac familia clatus apud nos quoque vixit Sex. Asilius Serranus, vtpote qui in nostras regiones à Senatu Proconsul missus fuit, ad litem inter Atestinos & Veicetinos de finibus contendentes componendam; vt in saxo videbimus.

LACHES] Cognomen est à Λαχες Graeca voce profectum, quod sortem, & quod sorte obtingit, denotat. Vnde iste vir Laches forte est cognominatus, tanquam forte vitam obtinuisset.

PHOEBAS] Cognomine hoc Phœbi Sacerdos fatidica, Phœbi interpres significatur.

Lib. 1. Clab.
4. fol. 72. 73.

Hoc monumentum apud Bassanum Scardeonius geminatum exhibet,

bet, non alio discrimine, nisi quod primum, ut reuera est, mutilum no-
tet, alterum ad hunc modum.

C : ATILIVS
LACHES · ET
ATILIA PHOEBAS
PIENT · B · M · P.
QVI LEGIS · T · V.

Sed in lapide VALE, & non V. tantum conspicitur.

31. TERENTIA] In Terentia familia plebeia, Panuino te- De Antiq.
Nomin.
ste, Varro, Muræna, Culeo, Messana, Parister consules enumeran-
tur. In hac præcipue notandus Varro ille, qui licet cum Æmilio Pau-
lo ad Cannas devictus esset Reipublicæ Romanæ magnitudine pericli-
tante, nihilominus ipsi redeunti, & obviam itum frequenter ab omni-
bus ordinibus fuit, & gratia actæ, quod de Republica non desperasset. ve- Hist. lib. 22.
lutit testatur Livijs.

MINUCIO] Minucia gens Romæ & patricia, in qua consul Panuin. De
Antiq. N.
cognomine Augurinus, & plebeia, in qua Consules Rufus, Thermus,
Pica, Melliculus dicti. Verum hæc gens eadem cum patricia fuit, &
plebeia facta est Ursini testimonio, ex Lucij Minutij Augurini ad ple- De Famil.
Rom.
bem transmigrato. Sed Minuciæ gentis cognomen in nobilissima fa-
milia, quæ Seruallij inter primas sibi locum est adeptæ, etiamnum floret.

34. ARRUNTIO.] Arruntia gens, quamvis Romæ inter ple- De Antiq.
Nom.
beias à Panuino recenseatur (quod forsan primis illis exceptis, ex
quibus Romulus centum Patres elegit; vel ex quibus Tarquinius Pri-
scus Senatorum numerum ad ducentos adauxit; siue ex quibus L. Lu-
nius Brutus primus Romæ Consul eundem Senatorum numerum ad
trecentos ampliauit, ceteræ omnes familiæ plebeie fuerint) nihilomi- Idem ibi.
nus Arruntiam gentem Patauinam ex maioribus patricijs prodijisse,
in epithalamio Stellæ ac Violantillæ testatur Statius.

— — — clarus de gente Latina

Siluar. 1.

Est iuuenis, quem patricijs maioribus ortum

Nobilitas gauisa tulit, præsagaque formæ

Protinus è nostro posuit cognomina Cælo.

Gens ista consulibus inclaruit L. Arruntio L. F. L. Nepote, qui cum
M. Claudio M. F. M. N. Marcello Æternino anno Vibis Condite
D CC XXXII consulatum tenuit, Cæsaris Augusti tribunitia po- 2. Fastor.
testate

2. *Faſtor. & comm. ent. in eofdem.* *Annal. 1.* *Annal. lib. 6.* *Tacit. Annal. 13.* *Lib. 1. Claſſ. 3.* *Lib. 12.* *Epig. 3.* *Lib. 9. Epig. 43.*

teſtate prima: itemque L. Arruntio L. F. L. Nepote, L. Arruntij viri conſularis filio, qui cum M. Aimilio L. F. Lepido anno V. C. DCC LIX conſulatum iniit, Cæſaris Auguſti, tribunitia poteſtate XXVII & XXVIII. Et forſan fuit ille, qui (vt Tacitus obſeruat) Tiberio ſuſpectus, ac infeſtus, tandem, ne eius nece gloriaretur, ſibi ipſi venas ſecuit mortemque intulit.

Inter ceteros hæc gens habuit L. Arruntium Stellam, patriæ noſtræ decus eximium, cui ſub Nerone cura ludorum, qui à Cæſare parabantur, demandata fuit: fueratque ante, ſi vera Scardeonius tradit, primo Prætor, deinde Duumvir. Hunc ſub Domitiano Conſulatu functum eſſe, teſtis eſt Martialis in epigrammate ad librum ſuum.

Vel ſi malueris, prima gradiere Subura:

Atria ſunt illic conſulis alta mei.

Laurigeros habitat facundus Stella Penates,

Clarus Hiantææ Stella petitor aquæ.

Pro quo conſulatu idem poeta ſic Apollini ſe deuouerat.

Campis diues Apollo ſic Murinis,

Sic ſemper ſenibus fruare cynis,

Doctæ ſic tibi ſeruiant ſorores,

Nec Delphis tua mentiatur vlli,

Sic Palatia te colant, amentque:

Bis ſenos cito me rogantes faſces

Det Stella bonus annuatque Cæſar.

Felix tunc ego, debitorque voti

Cæſarum tibi ruſticas ad aras

Ducam cornibus aurcis iuuenctum

Nata eſt hoſtia, Phæbe, quid moraris?

Noſter autem Arruntius Stella Conſul ex eorum non fuit numero, qui maiores ſeu ordinarij erant dicti; quiq; in falſis deſignabantur, & ſub quorum conſulatu, quicquid eo anno memoria dignum acciderat, in acta publica referebatur; quum & anno nomen darent, & annorum ſeries ab eorundem conſulatibus numeraretur; ita vt Imperatorum temporibus tantum Cæſares, aut Imperatores ipſi, vel ſaltem e ciuib; nobiliſſimi dignitatem hanc obtinerent; ſed ex ijs, qui minores vel ſuffecti vocabantur, eo quod maioribus conſulibus ſubrogabantur, & cum vel ſe abdicarent, vel quapiam alia de cauſa officij ſui partes explere non poterant, eorum loco conſulatum gerebant, fruebanturque toga prætexta, ſella curuli, licetoribus, & faſcibus XII, vt maiores conſules. Verum de quodam conſulatu L. Arruntij Stellæ ſub Traiano Imperatore meminit tabula ænea, quam Aldus Manutius exhibet: cuius initum eſt tale.

Pannin. Comm. in 1. Faſt. vbi de Conſ. De Ortoq. Rat.

L . ARRUNTIO . STELLA

L . IVLIO MARINO COS.

XIII . K . NOV.

M . ACILIVS . PLACIDVS . L . PETRONIVS FRONTO

IIII . VIR . I . D . S . C . FERENTINVS

Ad reliqua apud ipsum Manutium videnda lectorem remitto.

Arruntium porro Stellam insignem poetam extitisse, Stadius indicat. *Epistol. in 1. Siluar.*
Diu multumque dubitavi Stella iuuenis optime, & in studijs nostris emi-
nentissime . Et Martialis de sua puella. *Lib. 7. Epig. 13.*

*Accidit infandum nostræ scelus, Aule, puella,
 Amisit lusus, deliciasque suas :*

Non quales teneri ploravit amica Catulli

Lesbia nequitijs passeris orba sui,

Vel Stella cantata meo, quam fleuit, Hyantis,

Cuius in Elysio nigra columba volat.

Quinimo Martialis in Stellam, quod plures annulos gestauerit, eleganter ludit, dum dicit eum gemmas à scriptis ad manus tran- *Lib. 5. Epig. 11.*
 stulisse.

Sardonychas, smaragdos, adamantas, iaspidas uno

Portat in articulo Stella, Severe, meus.

Multas in digitis, plures in carmine gemmas

Inuenies: inde est hæc, puto, culta manus.

Violantillam ipse perditæ amavit: de qua sub Hyantis nomine (quod Græce viola est) plura cecinit: sed omnia, pro dolor! penitus perire, nec præter nominis gloriam quidquam superest. Eam demum vxorem duxit, ut planum est e Statij epithalamio, & apud Martialem, qui sic eleganter cecinit. *Siluar. 1. Lib. 6. Epig. 21.*

Perpetuam Stella dum iungit Hyantida vati

Lata Venus, dixit plus dare non potui.

Ciuiibus igitur, qui nostram illustrarunt patriam, iure eum Martialis accensuit. *Lib. 1. Epig. 62.*

Verona docti syllabas amat vatis:

Marone felix Mantua est.

Censetur Apona Liuio suo tellus,

Stellaque nec Flacco minus.

Camillum Arruntium quoque Consulem, cum Gn: Domitio Aeno-

O barbo

*In Othon.
cap. 2.*

*De Nom.
Rom.*

Eodem lib.

Annal. lib. 6

In 2. Fastor.

*De Felicit.
Vrb. Pad.
lib. 5. cap. 8.
Lib. Class. 4.
fol. 72.*

*Sigon. de
Nom. Rom.*

Lit. A.

barbo apud Suetonium lego. *Otho Imperator* 1111 Kalend. Maij natus est Camillo Arruntio, Domitio Aenobarbo Coss. At vero locum hunc non plane suspitione vacare arbitror. Nam Camillus, quod prænominis loco Arruntio additur, Furia familiae cognomen fuit, Sigonio teste; nec ab vlllo hac ratione vsurpatur. Temporis quidem tractu nomina, & primum Diocletiani ætate, in prænomina transiisse, cum Panuino in prænomine Flauio obseruare licuit: cognomina vero vlla in vsum prænominum mutata, hucusque, quod sciam, nullus obseruauit: sicuti, & nomina familiarum ad cognominum vsum traducta minime fuisse opinor; vt hic de Arruntij nomine gentilicio videtur. Cognomina enim non à familijs, sed ab animo, à corpore, à fortuna, tracta, monet Sigonius. Suspicionem confirmant meam hæc Taciti verba: *Gn. Domitius, & Camillus Scribonianus consulatum inierant. Quæ auctoritate fretus in Fastis Panuinius ad annum Urbis Condita DC CXXCV hos consules designat.*

GN. DOMITIVS L. F. GN. N. AENOBARBUS

A. VITELLIVS P. F. Q. N. IN. M. M. E. IN. E. L. F. EST
M. FVRIVS. M. F. M. N. CAMILLVS SCRIBONIANVS.

Immo in commentarijs Fastorum ad eundem annum addit: *Hoc anno, vt Suetonius tradit, Otho Imperator natus est 1V Kal. Maij. Ex his itaque constat Camillo Arruntio substituendum esse in Suetonio M. Furium Camillum Scribonianum: de quo tamen eruditorum sententiam expecto.*

TER. AQVILÆ] Portenarius noster de isto Arruntio hæc habet: *Arruntio Padouano fù tre volte Aquilifero de Romani: cui Scardonius neutiquam patrocinator; qui loco AQVILAE, vt est in saxo, legit AQVLIF. Quem lapsum dissimulare non potui; quum nemo, antiquitatum notitia etiam leuiter imbutus, ignoret, istis literis indicari TARENTINAM Tribum, quæ, vt in Tribu Fabia iam diximus, nomini illius, cuius est inscriptio, proxime subiungitur. Legendum itaq; M. ARRUNTIO MARCI FILIO TARENTINA AQVILAE; non autem TER AQVILIFERO. Aquilæ igitur illi cognomen erat. Et cum cognomina, vt paulo ante cum Sigonio monui, vel ab animo, vel à corpore, vel à fortuna desumantur; ad animum vero spectent, virtutes, mores, oratio, artes, studia, res gestæ; ad corpus, partes, color, habitus, vestitus, similitudo alterius, locus, & huiusmodi complura; cognomen istud forsan à corporis colore desumptum fuit. Sic enim de colore aquilio Festus: *aquilus color est fuscus, & subniger à quo Aquila dicta esse videtur. Quid igitur vetat Arruntium Aquilam subnigrum & fuscum fuisse? nisi malimus Aquilam à celeritate cognominatum: nam & Festus notat, aquilam sic esse dictam ab acute volando. Quid si ab oculorum acie, quæ summa est aquilæ, quam**

quam nec elegantissimus natura interpretes siluit ? Pullos suos percutiens subinde cogit aduersos intueri solis radios : & si coniuentem hunc. Etantemque animaduertit, præcipitat e nido, velut adulterinum atque de-generem : illum cuius acies firma contra steterit educat,

Plin. Hist. Natur. lib. 10. cap. 3.

TER.] TERENTINAE vero tribus origo & appellatio Alexan-dro ab Alexandro videtur obscura : quam tamen cum Sigonio Rosi-nus subdubie à Terento campi Martij loco deriuat . Terentum vero apud Festum locus in campo Martio dictus , quod eo loco ara Diis pa-arris in terra occultaretur . Hæc tribus in ordine trigesima tertia fuit, ce-teris addita cum Aniene, Liiuo auctore . Et lustrum eo anno conditum à P. Sempronio Sopho, & P. Sulpicio Auerrione Censoribus : Tribusque addita Anienis, & Tarentina. Quod factum anno V. C. CD LIII.

Gen. Dicr. lib. 1. cap. 17. De Antiq. Imp. Ciu. Rõ. lib. 1. cap. 3. Antiq. Rõ. lib. 6. cap. 19. Lit. T. Hist. lib. 10.

III. VIRO. A. A. A. F. F.] Quæ notæ ab omnibus legun-

Festor. lib. 1.

tur TRIUMVIRO AVRO ARGENTO AERE FLANDO FERIVN-DO . Romæ magistratus iste Triumvirorum Monetalium dicebatur: quorum erat prouidere , vt numismata aurea , argentea, ærea probæ materiæ iustique ponderis flarentur, ac ferirentur . Eorum originem pace eruditissimi Fuluij Ursini, qui Ciceronis tempore, vel paulo ante Triumviros Monetales electos putat, post Cannensem cladem apud Lium reperio (si tamen ijdem Triumviri Mensarij , & Monetales fuerunt, vt nonnullis placet) Et Romæ quoque propter penuriam argen-ti Triumviri Mensarij rogatione Minutij Trib. Pl. facti. L. Æmilius, qui Consul Censorque fuerat; & M. Atilius Regulus, qui bis Consul fuerat; & L. Scribonius Libo, qui Trib. Pl. erat; Ex quo tempore Triumvi-ros Monetales originem traxisse , notant ad hunc locum Alex. ab Alexan. loco dicto, & Guarinus Piso Soacius eruditissimus Iuriconsultus Patavinus, sub Dictatura M. Iunij Perræ V. C. anno DXXXVIII. Horum quamplurima reperiuntur numismata, ab ipsis in honorem Augusti , ac Tiberij cusa, & aliquando quatuor fuisse obseruat Ursinus. Atque ita recte, & vere locutus erit Dio, qui lib. LIIII. di-xit Triumuiros Monetales ab Augusto institutos fuisse, hoc est, eorum nu-merum à Casare auctum , & Quatuoruiros pro Triumuiris factos , ad Triumuiros rursus, vt primum erant, redactos. Sed & Triumuiros Mo-netales in Serenissima Republica Veneta receptos, omnibus liquido constat. Ad quos, veluti ad apud Romanos olim, pertinet curam ge-rere, ne argentum aut aurum imperfectius aut impurius, quam lege sancitum est, cudatur, & feriatur . nostro autem æuo vernacula lin-gua Proueditori di Cecha nuncupantur.

Pomp. Let. de Magistr. Rom. cap. 24. Alex. ab Alex. Gen. Dicr. lib. 3. cap. 16. Rosin. Antiq. Rom. lib. 7. cap. 18. De Famil. Rom. fol. 71. Hist. lib. 23.

De Rom. & Venet. Magist. int. se Collat. n. 125 1. Fastor.

De Famil. Rom. fol. 99.

QVÆST. CÆSARIS] Id est QVÆSTORI CÆSARIS.

De Ling. Lat. lib. 4.

Quæstores à quærendo, qui conquirerent publicas pecunias, dictos habet Varro. Huius magistratus initium antiquissimum esse Pomponius demon-strat . Romulus, vt Iunius lib. 7. scribit, suffragio populi Quæstores binos

De Magistr. Rom.

creavit : alij volunt Numam Pompilium ; sed verius constat de Tullio Hostilio . Quæstores primum creatos fuisse duos , inde quatuor , postea sex , tandem Syllana lege intercedente , temporis cursu numerum viginti excessisse , testis est Alex. ab Alex. Quæstorum porro munera varia .
Gen. Dier. lib. 2. cap. 2. scriptores rerum Romanarum colligunt . Nostra etiam Serenissima Respublica Quæstores ut plurimum duos habet ; penes quos in quavis ciuitate ararij publici cura est , arque *Camerlenghi* vocantur . Quæstorix dignitatis in mea Patria imaginem representat , singularis , ætate simul ac nobilitate conspicuus noster ciuis , qui *Cassiero del Santo monte* communiter à nobis nuncupatur .

Quæstor vero Cæsaris quisnam fuerit , nullus est quod sciam , qui demonstret : nisi forsan dicendum , Quæstores Cæsaris & Quæstores candidatos , qui soli , teste Vulpiano , libris principalibus in senatu legendis vacabant , eiusdem fuisse generis . Quod si ita est , Quæstor candidatus , qui & Quæstor Principis dicebatur , à Quæstore Cæsaris nihil discrepat . Quanti autem Quæstores Principis æstimati fuerint , testimonium præbet pro Theodorico Rege Cassiodorus hisce verbis ad Senatum Romanum . *Omnes enim , quos ad Quæsturæ culmen euehimus , doctissimos existimamus : quales legum interpretes , & consilij nostri decet esse participes . Dignitas quæ nec diuitijs , nec solis natalibus inuenitur : sed tantum eam doctrina cum coniuncta potest impetrare prudentia . Nam licet in honoribus alijs beneficia conferamus , hinc semper accipimus . Est nimirum curarumstrarum felix portio : ianuam nostræ cogitationis ingreditur : pectus , quo generales curæ voluntur agnoscit . Æstimate quid de illo debeat iudicari , qui tanti particeps est secreti .* Ex quibus conijcere licet , quod Quæstor Principis , & forte Cæsaris , idem erat , qui Venetijs hodie *Cancellarij Magni* titulo gaudet . Sed plura , & singularia de Quæstoribus *Brionius* & *Cuiacius* eruditissime .

De Verb. si gnif. lib. 5. Ad D. L. Vnic. ff. de Off. Quæst.

TRIB. PL.] TRIBVNO PLEBIS. Notum est omnibus , quod decimo septimo anno post exactos Reges , plebs , nimis grauibus à di-
Dionys. Antiq. Rom. lib. 6. tioribus affecta iniurijs , in montem quemdam ad Annienem amnem , haud procul ab vrbe situm , confugerit ; quæ prius non est in ciuitatem regressa , quam magistratum haberet , qui eam tueretur à præpotentium molestijs . Ita Tribuni plebeij creati duo , *C. Licinius* & *L. Albinus* . Hi tres collegas sibi creauerunt . in his *Sicinium* fuisse seditionis auctorem , de duobus qui fuerint , minus conuenit . ita docet *Liuius* . Qui magistratus ut sacrosanctus esset , hanc tulerunt legem . *Tribunum plebis inuitum nemo , ut unum de vulgo , quidquam facere cogito ; neque verberato nec ab alio verberari iubeto ; neque interficito ; neque interfici iubeto . Quod si quis contra ea , quæ interdiciuntur aliquid fecerit , sacer esto , & bona Cæri sacra sunt : & qui eum occiderit , quod tale facinus patrarit , purus à cæde esto .*
Dionys. ibid.

Potestas hæc, etsi tantum ad plebem tuendam inuenta, Ciceroni-
 men pestifera videtur: quippe quæ in seditione, & ad seditionem nata sit.
 Hinc Plutarchus: *Ius Tribunitie potestatis magis ad impediendum, quam*
ad agendum: quippe ceteris omnibus collegis volentibus, unus qui nolit, &
intercedat plus potest. Vnde post institutos Trib. Pl. ius consulare im-
 minutum fatetur Cicero. Et sane Tribunorum Plebis nimium præ-
 ualuit auctoritas: nam post Marij Coriolani vocationem ad plebis iu-
 dicium ab ipsis institutam (quæ Dionysio auctore prima fuit) postea
 ab illo tempore hoc in consuetudinem venit, ut Trib. Plebis, quibuscum-
 que ciuibus libuisset diem dicerent, qua ad causam dicendam ad populum
 venirent. Itaque tanta ipsorum erat auctoritas, ut neque Consulibus
 aliquando pepercerint. Ideo cum plebs optimatum potentiam à se
 iam euetiam existimasset, L. Syllam magnopere extollit Cicero, qui
 Tribunis plebis sua lege iniuriæ faciendæ potestatem ademerit, auxilium
 ferendi reliquerit.

Ceterum Tribunis plebis nec sella curuli, nec purpura, nec licto-
 re, ut Consulibus, sed Viatore solum uti licebat; ipsisque non vocatio,
 sed prensio competeat. Sic enim teste Gellio ex Antistio Labeone re-
 spondit illa mulier Viatori Tribuni, qui eam in iudicium vocabat. Tri-
 buni præterea nullam habebant potestatem in ijs, quæ extra urbem
 erant: nam eorum potentia mœnibus circumscribatur. Ideo anno
 ab V. C. CC LXXI designatis Consulibus M. Fabio K. F. Vibu-
 lano, & L. Valerio Volusi F. Potito, cum petijissent, ut militum loco, qui
 in bello contra Antiates ceciderant, alij conscriberentur, ingens in
 urbe ortus est tumultus, nec Senatui vllus obtemperabat, quum à Tri-
 bunis populus excitaretur. Itaque Consules extra urbem in proximum
 campum progressi, ibi sellas Imperatoris posuerunt, & milites conscribe-
 bant, & qui legibus non parebant, pecunijs mulctabant. Tribunus vero,
 qui militum conscriptioni delectuiq; intercedebat, nihil amplius contra hæc
 facere poterat: ut auctor est Dionysius.

Vterius integrum diem extra urbem abesse Tribunis fas non erat,
 eorumq; domus die ac nocte nulli clauderentur, tamquam securum
 perfugium eis, quibus opportuna videbantur. Tribunorum plebis po-
 testatem, non quoad personas, sed quoad dignitatem, repræsentare
 videntur Venetijs Aduocatores Communis, qui magis intercessione
 quam sententia pollent. Sicuti enim Trib. Pl. ad populum seu plebem
 referebant, ita hi de leuioribus causis ad Quadraginta Viros, de maiori-
 bus ad Senatam, de maximis interdum ad maius Consilium referunt:
 ut ex Sabellico, & Contareno diligenter obseruat Soacius.

PRO. COS.] Id est PROCONSULI. De Proconsulatus ori-
 gine quidpiam certi affirmare non audeo, cum omni dignus laude
 solertissimus Panuinius, eum anno ab V. C. CD XXVIII. cœpisse

De Legib. 3.

In Catone
Vtic.

De Leg. 3.

Antiq. Rō.
lib. 7.De Legib.
3.Alex. ab
Alex. Gen.
Dier. lib. 1.
cap 3.
Noc. Attic.
lib. 13. c. 12.Dionys. An-
tiq. Rom. lib.
8.

Idem ibid.

Macrob. Sa-
tur. lib. 1. c. 3Rosin. An-
tiq. Rom. lib.
7. c. 12. 23.De Rom. &
Venet. Magi-
str. inter se
Collat. n. 80.Comment. in
1. Pastor.

doceat; primumq; Proconsulem nominet Publilius Philonem. Quonia cum comitijs imminentibus Palæopolitanos obsideret, ita ut à mœnibus eū auocare spes capiendę vr̄bis nō permitteret, *actum cum Tribunis est, ad populum ferrent, ut cum Publilius Philo consulatu abiisset, proconsul regeret, quoad debellatum cum Græcis esset.* ita Livi-
Hist. lib. 8. us: apud quem tamen, & Dionysium, longe prius Proconsulem electum obseruo. Anno enim ab V. C. CC LXXXIX A. Postumio Allo, & Sp. Fario Medullino Coss. bello contra Æquos infeliciter gesto, ait Livi-
Hist. lib. 3. *Optimum visum est Proconsulem T. Quinctium subsidio castris cum sociali exercitu mitti.* Additque Dionysius: *Factumque est ante claram lucem S. C. ut T. Quintius, qui ter Consul fuerat, cum lectissima peditum, equitumque iuuentute. Proconsulari imperio ornatus in hostes confestim iret.*
Antiq. Rō. lib. 9. Ex quo tempore statutum fuisse inquit Pomponius Lætus, ut qui consules vno anno fuissent, altero Proconsules essent.
De Magistr. Rom.

Proconsules autem fuerunt, vel quibus ultra terminum magistratus ipse prorogabatur; talisque fuit Publius Philo, de quo supra: vel qui priuati in prouinciam, aut ad bellum destinabantur; inter quos apud
Hist. lib. 26. Lium obseruo P. Cornelium Scipionem: qui tamen etatis haudquaquam maturæ, cum die comitorum de creando in Hispaniam Proconsule adesset, nec vlli maiorum eius prouinciæ suscipiendæ fiducia esset, ipse professus est se illam petere, statimque cunctis suffragijs designatus fuit. Vel Proconsules fuerunt dicti, qui post Consulatum in Vrbe gestum, ad prouincias consulares regendas mittebantur pro Consulibus. Lege enim Sempronia C Græchi Trib. Pl. sancitum fuit, ut Senatus quas vellet Prouincias, alias Consulares, alias Prætorias declararet. Non enim hæc, vel illa prouincia semper aut consularis, aut prætoria erat, sed pro voluntate Senatus: in quas, si essent consulares, Proconsules, si Prætorias, Propratores annua administratione destinabantur. Demum Proconsules fuerunt, qui ab Imperatoribus in prouincias sibi reseruatias mittebantur: quæ tamen prætorias essent, nihilominus ijs, quibus committebantur, Proconsulum titulum impertiebant. Proconsules vero in prouincias ibant cum XXII fascibus; Propratores cum sex, & secum Legatum ducebant, cuius adiumento in administratione vterentur. Attamen manumittere non poterat, cum penes Proconsulem tantum manumissio esset.

Paul. Manut. de Legib.

Dio lib. 53.

Manut. de Legib.

Antiq. Rō. lib. 4.

Hist. lib. 6.

XV. VIRO SAC. FAC.] Videlicet QVINDECIMVIRO SACRIS FACIENDIS. Tarquinius Superbus post emptos tres illos libros, qui ex nouem supererant, quos mulier quædam ei venum obtulerat, sed ludibrio habita tribus his exceptis cremauerat, scribit Dionysius, quod *Duum viros ex nobilium numero creauit, & duos publicos ministros ipsis addidit, illisque horum librorum custodiam mandauit.* Anno vero ab V. C. CCC LXXXIII ut memorat Livi-
 litana

litum consulari potestate Q. Seruilio, C. Veturio, A. & M. Cornelijs. Q. Quinctio, & M. Fabio, promulgata lex est, ut pro Duumviris sacris faciundis Decemviri crearentur: ita ut pars ex plebe, pars ex patribus fiat. Quem quidem numerum mansisse usque ad Cornelij Sullæ tempora, observant Alex. ab Alex. & Io. Rosinus. Hinc Quindecimvirorum habetur, ita ut ipsi verisimile putent, L. Sullam Decemviris, quinque alios addidisse.

Gen. Dier.
lib. 3. cap. 16.
Antiq. Rō.
lib. 3. cap. 24

Illis non tantum Oracula Sibyllina asseruandi, sed aliquando factos corrigendi cura, teste Pomponio, concredita fuit; nec non ludorum secularium, ut fatetur Vrsinus in gente VOLTEIA.

De Magistr.
Rom.
De Famil.
Rō. fol. 287.

Sed præter hunc M. Arruntium, Thrasea Pætus quoque noster, Taciti fide, hoc insigni sacerdotio donatus fuit. Cum enim Capito Cossutianus infensissimus eius hostis ipsum criminaretur, ei obiectabat: *Principio anni vitare Thraseam solenne iusiurandum: nuncupationibus vororum non adesse, quamvis Quindecimvirali sacerdotio præditum*. Ex quibus colligere mihi liceat, quanti Romæ fuerint Patauini, cum in eorum Sacerdotum fuerint numero, in quo & Augustus fuit; & cum ipsis rem commendauerint Romani, qua religiosius, ac sanctius nulla custodiebatur, Sibyllina nempe oracula.

Annal. lib.
16.

Minime tandem omittendum, apud Scardeonium hanc M. ARRUNTII inscriptionem corruptam esse. Non enim legendum est AR- RONTIO, ut apud ipsum; sed ARRUNTIO: nec AQUILIE. sed AQUILAE, ut in saxo patet: nec MARRUNTIO, ut apud collectores inscriptionum sacrosanctæ vetustatis apparet; sed M. ARRUNTIO, ut habet saxum.

Vrsin. de
Famil. Rom.
fol. 161.

Dionys. An-
tiq. Rom. lib.
4.

Lib. 1. Cl. ass.
4. fol. 72.

Fol. 336.

35. Prænomina, nomina, & cognomina non tantum nobilitatum fuerunt, ut innuit Aufonius:

Martia Roma triplex, equitatu, plebe, senatu.

Hoc numero Tribus, & sacro de monte Tribuni.

Tres equitum turmae. Tria nomina nobiliorum.

De Tern.
Num. Ey-
dil. 4.

verum etiam libertorum. Serui enim, statim ac manumissi erant, prænomen, nomen, & cognomen assumebant: quæ ex Quintiliani sententia solum libertorum propria erant. *Propria liberi, quæ nemo habet nisi liber, prænomen, nomen, cognomen, Tribum*. Cuius rei necessitas eveniebat ex nomine illius gentis, quod accipiebant serui cum manumitterentur. Vnde cum in vna familia ut plurimum multi serui manumissi essent, omnes illius familiæ nomine, quod proprium antiquitus erat, vocabantur, ad confusionem tollendam. Ideo ipsi etiam liberti ut ingenui, prænomine, nomine, & cognomine distinguebantur: ita tamen, ut etiam nomen seruile retinerent, adiecto prænomine & nomine patroni. ut Tiro Ciceronis libertus, dictus est M. Tullius Tiro.

Instit. Orat.
lib. 7. c. ap. 4.

*In Aug.
cap. 56.*

CASTRITIO] Hanc gentem Romanam fuisse, patet tum ex Suetonio, *Unum omnium e reorum numero, ac necum quidem nisi precibus eripuit, exorato coram iudicibus accusatore, Castritium, per quem de coniuratione Murana cognouerat*: tum ex sinistra parte basis, erectæ M. Aurelio Antonino Aug. L. Sept. Seueri Imp. filio à Collegio fabrorum tignariorum, in qua recensetur

*Grut. fol.
268. n. 1.*

CASTRICIVS PROCVLVS.

*Idem fol.
128. n. 1.*

Tum etiam ex tabula marmorea, quæ Ateste in ædibus Contareni extat: in qua est

L : CASTRICIVS OMVNCIO.

Ac ne in re plana hæream, pariter in monumento Celeiæ supra S. Maximiliani portam posito legitur:

*Idem fol.
386. n. 3.*

D . . . M.
D . CASTRITIO . VERO
ANTONIO
DEC . CL . CEL . AN. XXVI
IVLIA . Q . FIL . VERA
MATER
V . F . ET SIBI

Vbi DEC. CL. CEL. denotat DECVRIONEM COLONIAE CELEIAE. Non itaque scribendum fortasse erat CL. sed COL. quod Coloniae est nota. Celeia enim Notici oppidum fuit, Plinio teste.

FLORENTI] Cognomen si recte iudico à forma corporis, aut prospera fortuna desumptum.

1. Fast.

CÆCILIO] Cæcilia gens plebeia fuit, in qua Consules multi cognomine Metelli in fastis obseruantur. Ad distinctionem duplici cognomine utebantur, & post Metellum Calui, Balearici, Macedonici, Dalmatici, Caprarij, Numidici, Nepotis, Celeris, Pij, Scipionis.

CALVIONI] Si cognomen hoc à caluitie non descendit, originem eius reconditam credo. Sed cum Capitones, Frontones, Nafones, Labeones, illi dicantur, qui magno sunt capite, fronte, naso, labijs; cur non Caluiones à magna caluitie?

EVCHI] Cognomen tractum fortassis à Græca voce εχῆ, quæ precationem latine sonat.

MARTIALI] Martiales cognominatos puto illos, qui vel sub Martis stella nati; vel qui animo martiali erant; vel qui Martis sacrificia obibant. vnde Flaminem Martialem, summum Martis Sacerdotem nuncupatum fuisse constat.

DOMITIO] Domitia gens inter Plebeias recensetur ab Urfino & Panuinio. Hinc duas postmodum familias, Calainorum scilicet & Ænobarborum ortas fuisse, auctor est Suetonius : qui pariter ostendit, quod duo prænomen tantum, Cnei & Lucij videlicet, notabili varietate usurpauerint, modo continuantes unumquodque per ternas personas, modo alternantes per singulas. Nam primum secundumque ac tertium Ænobarborum Lucios, rursus sequentes tres ex ordine Cnæos accepimus: reliquos nonnisi vicissim tum Lucios, tum Cnæos. Ex hac gente Nero Claudius Imperator fuit, cuius pater Domitius inter amicorum gratulationes negavit, *Quidquam ex se & Agrippina nisi de restabile, & malo publico nasci potuisse.*

De Famil.
Rom.
De Antiq.
Nom.

In Neron.
cap. 1.

Suet. in Ne-
ron. cap. 6.

THEOPILO] Cognomen hoc à Græcis mutuatum est, & significat Dei amantem vel amicum.

In hoc saxo non deprehenditur OLICRENI, vt in Grutero, sed OLICRENI; neque MARITALI, vt apud eundem, qui sequutus est Scardeonium, sed MARTIALI.

Fo. 9) 4. n. 4
Lib. 1. Class.
fol. 75.

36. HATERIÆ Hateria gens plebeia, sed consularis, Consules habuit cognominatos Agrippam, & Antoninum. Hanc familiam Senatoriam Tacitus nominat, & de Q. Haterio hæc profert. *Fine anni excessere insignes viri, Asinius Agrippa, claris maioribus quam vetustis, vitæque non degener. Et Q. Haterius familia Senatoria, eloquentiæ, quoad vixit, celebrata.*

Panuin. de
Antiq. N.º.

Annal. lib. 4

37. ARRIVS] Arriam gentem etiam Romæ plebeiam Panuinius faciat; Patauinam tamen, atque patriciam fuisse, mihi persuadet Arria illa Cæcinnæ Pæti Viri consularis vxor. Quæ cum miris laudibus extollatur à Plinio secundo, intermittere non possum, quin epistolam de ipsa ad Nepotem elegantissime perscriptam huc transferam.

De Nom.
Antiq.

Lib. 3. Epist.
16.

C. PLINIVS NEPOTI

SVO . S.

Adnotasse videor, factaque dictaque virorum feminarumque illustrium, alia clariora esse, alia maiora: confirmata est opinio mea hesterni Fannie sermone. Neptis hæc Arria illius, quæ marito & solatium mortis, & exemplum fuit. Multa referebat auie suæ non minora hoc, sed obscuriora: quæ tibi existimo tam mirabilia legenti fore, quam mihi audiendi

P

dienci

diēti fuerunt. *Ægrotabat Caccinna Patus maritus eius, ægrotabat & filius, uterque mortifere, ut videbatur: filius decessit, eximia pulchritudine, pari verecundia, & parentibus non minus ob alia carus, quam quod filius erat. Huic illa ita funus parauit, ita duxit exequias, ut ignoraret maritus. quinimmo quoties cubiculum eius intraret, viuere filium atque etiam commodiorem esse simulabat. Ac persæpe interroganti quid ageret puer, respondebat, Bene quieuit, libenter cibum sumpsit. Deinde quum diu cohibite lacryma vincerent prorumperentque, egrediebatur. tunc se dolori dabat. satiata, siccis oculis, composito vultu redibat tanquam orbitatem foris reliquisset. Præclarum (quidem) illud eiusdem, ferrum stringere, perforare pectus, extrahere pugionem, porrigere marito, addere vocem immortalem ac pene diuinam, Pate non dolet. Sed tamen ista facienti dicentique gloria, & aternitas ante oculos erant: quo maius est sine præmio aternitatis, sine præmio gloriæ abdere lacrymas, operire luctum, amissoque filio matrem adhuc agere. Scribonianus arma in Illyrico contra Claudium mouerat: fuerat Patus in partibus, & occiso Scriboniano, Romam trahebatur. Erat ascensurus nauem, Arria milites orabat ut simul impencretur. Nempe enim (inquit) daturi estis consulari viro seruulos aliquos, quorum e manu cibum capiat, à quibus vestatur, à quibus calcietur: omnia vel sola præstabo. Non impenit. conduxit piscatoriam nauiculam, ingensque nauigium minimo secuta est. Eadem apud Claudium uxori Scriboniani, quum illa profiteretur iudicium, Ego (inquit) te audiam, cuius in gremio Scribonianus occisus est, & vivis? Ex quo manifestum est, ei consilium pulcherrimæ mortis non subitum fuisse. Quinetiam quum THRASEA gener eius deprecaretur ne mori pergeret, interque alia dixisset, Tu vis ergo filiam tuam, si mihi per-eundum fuerit, mori mecum? respondit, Si tandiu tantaque concordia vixerit tecum, quam ego cum Pato, volo. Auxerat hoc responso curam suorum: attentius custodiebatur: sensit, & Nihil ag tu (inquit) potestis enim efficere ut male moriat: ne moriat, non potestis. Dum hæc dicit, exiit cathedram, aduersoque parieti caput ingenti impetu impexit, & corruit. Refocillata, Dixeram (inquit) vobis, inuenturam me quamlibet duram ad mortem viam, si vos facilem negassetis. Videntur hæc tibi maiora illo, Pate non dolet, ad quod per hæc peruentum est? quum interim illud quidem ingens fama, hæc, nulla circumfert. Vnde colligitur quod initio dixi, alia esse clariora, alia, maiora. Vale.*

Gloriosum quoque huius mulieris facinus, memorabilemque, quam emisit vocem, tradendo extractum e vulnere pugionem marito, hisce quatuor versibus Martialis celebrauit.

Lib. 1. Epi-
gram. 14.

*Castâ suo gladium cum traderet Arria Pato,
Quem de visceribus traxerat ipsa suis:*

Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit:

Sed quod tu facies, hoc mihi, Pate, dolet.

Quid amplius, quidque gloriosius de muliere Patauina? Amplius equi-

equidem, ac gloriosius est, quod non vnus tantum, sed omnium Patauinarum mulierum pudicitia tam præclaris effertur præconijs. Testis mihi sit iterum Plinius secundus, qui de earundem moribus alio in loco hæc profert, *Habet auiam maternam Serranam Proculam, e municipio Patauino. Nosti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoque seueritatis exemplum est.* Martialis etiam cum à libro suo grauem ablegat lectorem, subnectit.

*Tu quoque nequitias nostri, lususque libelli
Vda puella leges, sis Patauina licet.*

Lib. 11. Epigram. 17.

Sed coronidis loco ad confirmandam nostrarum mulierum continentiam libeat hic addere, quod de Aponitanis aquis Castiodorus narrat. *Sed ut ipsum quoque lauacrum mundius redderetur, stupenda quadam continentie disciplina in vndam, qua viri recreantur, si mulier descendat, incenditur.* Quod forsan ei aperuerat Martialis in illo epigramate;

Variar. lib. 2. n. 39.

Lib. 6. Epigram. 42.

Nec fontes Aponi rudes puellis

ne forsitan continentiam suam, quæ Patauinis mulieribus in tanta laude erat, in istis aquis contaminarent, neue nomen illius seueritatis, quod vbique eas reddebat illustres, quoquomodo, nec vel minimi næui umbra deturparent.

SEX VIR.] SEX VIRI quinam essent, vidimus ante, ostendimusque, eos ut plurimum Præfecturarum magistratus fuisse: quæ quo iure gauisæ sint, cum Festo abunde declaratum est.

O PITERGI] Opitergium, quod à Strabone Epipergium, & à Ptolomæo Opipergium corrupte forsan nominatur, in decima regione Italiae situm, nempe in Venetia, affirmat Plinius. *Venetorum autem Arestæ, & oppida Acelum, Patauium, Opitergium &c.* Nunc in Marchia Taruina describitur. Celebrati porro nominis fuisse oppidum, tum veteres memoriae, tum vasta, quæ adhuc supersunt, vestigia abunde testantur. Fortitudinem autem Opiterginorum clare prodit id, quod Florus narrat. *Vna (scilicet nauis) quæ Opiterginos ferebat, in vadis hæsit, memorandumque posteris exitum dedit. Quippe vix mille iuuenum manus, circumfusi undique exercitus per totum diem tela sustinuit: cum exitum virtus non haberet, tamen ne in deditionem veniret, hortante tribuno Vulteio mutuis ictibus in se concurrat. Quod insigne factum longa carminum serie celebrauit Lucanus, & egregio hoc spiphonemate finiuit.*

De situ Orb. lib. 5. Lib. 3. cap. 1. Hist. Nat. lib. 3. cap. 19

De Gest. Rō. lib. 4.

———— nullam maiore locuta est

Pharsal. lib. 4.

Ore ratem discurrens fama per orbem.

Opitergij quoq; meminit Tacitus, dum ab Opiterginis Flavianos milites latis animis exceptos fuisse scribit. Opitergium ego ex hoc marmore Præfecturam credidissem, cum L. Arrium T. F. Sexuirum

Hist. lib. 3.

Opitergij legam, nisi Colonorum Opiterginorum meminisset Lu-
nus.

Pharsal. lib.
4.

*Heic Opiterginis moles onerata Colonis
Constitit.*

Sed fortassis Colonorum appellatione habitatores intellexit.

Stetit clarum hoc oppidum, donec Quadorum natio funestos Ita-
liæ motus excitauit. Tunc enim *raptim obsessa ab ijsdem ac Marcoman-*
nis Aquileia diu, Opitergiumque excisum, auctore Ammiano Mar-
Hist. lib. 29. cellino, qui sub Valentiniano Imperatore id accidisse refert. Valen-

Hist. Tri-
part. lib. 7.
cap. 7.

Diu. Hiero-
nym. Chro-
nic. ad hunc
annum.

In Chronic.

tinianus vero ad Imperium euectus fuit anno Christi CCLXVII.
Instauratum tamen fuisse Opitergium colligitur ex altera eius sub-
uersione, quæ teste Matthæo Palmerio Florentino incidit in annum
Christi DC XXX. *Postquam Rothritius Langobardorum rex Opitergium*
urbem diripuit: Magnus Opitergensis Episcopus vita, & sanctitate clarissi-
mus, & Opitergini ad maritima sese transferentes Heracliam urbem con-
struxere: cuius Episcopus creatur.

Antiq. Gall.
Cisalp. lib.
12. *cap. 11.*

Hoc autem sub Heraclij Imperio
contigit, quod anno Christi DC XI. adiit: à quo & Heracliam Opi-
terginos suam ciuitatem dixisse putat Gaudentius Merula.

Lit. S.

38. SVRVS] *Surum dicebant, ex quo per diminutionem fit furculus,*
vt ait Festus. Cum vero furculus sit germen illud, quod in plantis
pullulat, quodque insitioni conducit, ideo surus illa plantæ pars est,
quæ durior est robustiorque, quæ palus antique dicebatur. Inde,
fortassis M. Leponius, cuius hoc est monumentum, vel à duritie cor-
poris, vel à robore ac fortitudine, quam palus indicat, Suri cogno-
men acquisiuit.

De Antiq.
Nom.

39. LVCILI] Hanc gentem inter plebeias apud Panuinium re-
latam, nullique dignitatibus claram obseruo.

Monumentum hoc sepulchrale sepulturæ locum fortassis designa-
bat, in quo cum tota sua familia ac posteris condi uoluerat monumen-
ti auctor. Familiareque hoc sepulchrum fuit, vt in hac eadem domo ad
monumentum XVI. fuisse obseruatum iam est.

QVOQVO VERS.] Quod indicat in monumentis non so-
lum certum agri spatium relictum à fronte, & retrosum, sed etiam à late-
ribus, siue circumquaque, vt saepe in alijs inscriptionibus patet.

De Famil.
Rom.

40. MANLIVS] Manliam gentem & Patriciã, & Plebeiam tradit
Visinus, qui ostendit ex Ciceronis auctoritate in Philippica prima,
neminem Manlum patricium Marcum vocari, ob M. Manlij scelus,
qui Regnum affectauerat, hancque ob causam de saxo Tarpeio deie-
ctus fuerat. Gentis huius Consules, & Patricij & Plebeij numerantur. Pa-
tricij fuere diuersi ante M. Manlij tentatam prodicionem cognomina-
ti Vulsii Capitolini; at post M. Manlij mortem, quod & ipse sic co-
gnominatus fuisset, non amplius hoc cognomen, sed Torquati, Im-
periosi,

periosi, Attici, Longi, Acidini, Fuluiani, Nobilioris adsciuerunt.

42. MERCVRIO AVGVSTO] Mercurius non vnus, sed diuersi fuerunt, vt Cicero obseruat. *Mercurius vnus Cælo patre, Die matre natus: cuius obscœnius excitata natura traditur, quod aspectu Proserpine commotus sit: alter Valentis, & Phoronidis filius, is qui sub terris habetur: idem Trophonius. Tertius Ioue tertio natus & Maia, ex quo & Penelopa Pana natum ferunt. Quartus Nilo patre, quem Ægyptij nefas habent nominare. Quintus quem colunt Pheneata, qui Argum dicitur interemisse, ob eamque causam Ægypto præfuisse, atque Ægyptijs leges, & literas tradidisse. Hunc Ægyptij Thoyth appellant, eodemque nomine anni primus mensis apud eos vocatur. Quisquis ille fuerit, nomen hoc obtinuit, vt notat Festus, à mercibus: hunc etenim negotiorum omnium existimabant esse Deum: vel, vt ex Arnobio tradit Lilius Gyraldus, Medicurius fuit dictus, quasi medius currens: quod sermo medius inter homines sit. Sermonis enim Deus ab antiquis credebatur: de quo Mythologi plura.*

Panin. in 1. Pastor. & in eam. eiusd.

De Natur. Deor. lib. 3.

Lit. M.

Histor. Deor. Syntag. 9.

In hoc autem saxo Augustus nuncupatur, quod Dei in morem maiestatem præferat maximam. Suetonius in Nerone: *L. Domitio rure quondam reuertenti iuuenes gemini augustiore forma & occursum imperasse tradentur, nuntiaret Senatui ac populo victoriam, de qua incertum adhuc erat. Nec alia mente regiam Pici, seu Augusti domum in Palatio conditam Virgilius augustam appellat.*

Cap. 1.

Æneid. lib. 7.

*Tectum augustum, ingens, centum sublime columnis
Urbe fuit summa.*

Forlan & Augustus dictus est ab eximia, qua colebatur, religione: cum & loca religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, augusta dicantur. Vel à sanctitate: Cicero enim habet: *Omitto Eleusinam sanctam illam & augustam.*

Suet. in August. cap. 7.
De Natur. Deor. lib. 1.

Vbi initiantur gentes orarum vltima

Et in Tusculanis Quæstionibus: *ex hoc igitur Platonis quasi quodam sancto, augustoque fonte nostra omnis manabit oratio.* Nisi legendum sit AVGVSTI, vt fuerit Mercurio, genio siue tutelæ Augusti, vt in alijs inscriptionibus HERCVLI AVG. SILVANO AVG. hoc est Herculi Augusti, Siluano Augusti: quemadmodum eruditissime docuit Clarissimus Octavius Ferrarius de Re Vestitaria.

Lib. 5.

LARTI] Hanc gentem patricijs minorum gentium annumeratam, & consularem fuisse, ex Consulibus Flacco, Rufo cognominatis obseruo. Eam à prænomine Lartii, quod à Laribus sumptum Siginus ex Valerio ostendit, ac Tuscanum ait creditum, descendisse Panuius putat.

De Nom. Antiq.

L. D. D. D.] LOCVS DATVS DECRETO DECVRIONVM. Quibus verbis publici sepulchri honos explicabatur. Nam loco pu-

*De Funer.
Rom. lib. 2.
cap. 25.*

blico sepeliri omnibus non concedebatur, tum Romæ, tum forsan in
prouincijs, vt obseruat disertissimus Kirchmannus ad hæc literas. Pro-
pterea si Romæ de Republica præclare meritis. S. C. sepulchri locus
dabatur, idem in alijs etiam ciuitatibus Decurionum decreto fiebat.

43. VIVA. F. ET. S.] Hoc est VIVA FECIT SIBI ET SVIS.
CÆTRONIO] De hac gente quamuis nulla, quod sciam, apud

familiarum antiquarum scriptores reperiatur memoria, attamen an-
tiquam nec vulgarem prisca saxa declarant: quale reperitur Arionæ

*Grut. fol.
226. n. 8.* in Hispania, quæ olim Aurigia, in basi.

IMP . CÆS . AVG . PONTIF.
MAX . TRIB . P . XXXIIII.
COS . XIII . P . P
VICTORIÆ . SACR
L . CÆTRONIVS . M . F . PACORVS
L . AIM . L . F . NIGELLVS
AED . II . VIRI
D . S . P . F.

Romæ quoque in hortis Cardinalis de Valle ad Aquam Virginem, &
in ecclesia S. Crucis in monumentis legitur:

*Idem fol.
535. n. 2. &
3.*

Q . CÆTRONIVS

Q . F . PVB

PASSER

CÆTRONIAI L. F. PRIMAI] Loco CÆTRONIAE L.
F. PRIMAE. Antiquus scribendi genitiui modus: de quo antea satis.

*Lib. 1. Class.
4. fol. 79.*

Non SETRONIO, & LANDERCVDO vt Scardeonius, sed CÆ-
TRONIO, & LANDEROVDO, vt monumentum exhibet.

45. CIPIA] Idem ac Cispia. Hæc gens plebeia Vrsino videtur,
quod monumentis comprobatur, & Cispia pro Cipia aliquando lectum
contendit; In hæc M. Cipium Tribunum plebis nominat.

*Famil. Rom.
in gent. Cip.*

FIE.

FIEREI] Loco FIERI . Modus dicendi veterum frequentissimus, sed Terentij Varronis præcipue: quem diutius durasse auctor est Quintilianus.

Institu. Orat.
lib. 1. cap. 7.

46. DEXTRO] Hic forsitan dexter cognominatus, quia ipsi omnia felicia, ac propitia eueniebant. Nonius Marcellus: *Dextrum dicitur felix propitium*. Ad quem modum & apud Virgilium pro prosperis dextra sydera inuocata obseruo.

Aeneid. lib.

4.

*Adsis ò, placidusque iuues, & sydera Cælo
Dextra feras.*

47. Inscriptio hæc refertur à Grutero sub titulo Artium, & Priuatorum: quasi illa nota TEX. quam peruertit Scardeonius, Aurelium istum, cuius est inscriptio, textorem fuisse indicet. Sed quisquis ad saxum accesserit, non TEX. sed T. EX. interpunctione distinctum reperiet, sine literis, quas ex Scardeonio lateri appositas Gruterus notat. Verum quid sibi velit illud T. EX. fateor mihi ignotum esse, cum decurtatum monumētum videatur, literarumq; consonantē T. præcedentiū, oculosq; prorsus fallentiū, vestigia appareāt. Hoc tamē obseruo, quod Character iste. 7. Centurionis est nota, vt tradit Scaliger in indicibus Gruterianis, & Manutius in notis explicatis: quia forsitan illud signum forma fuit contortæ vitis, qua utebantur Centuriones ad milites verberandos: vt in seditione militari, sub anno primo Tiberij orta, Tacitus prodit. *Et Centurio Lucillius interficitur, cui militaribus facetijs vocabulum, cedo alteram, indiderant: quia fracta vite in tergo militis alteram clara voce, ac rursus aliam poscebat*. Et Lucanus de Scæua Cæsaris centurione.

Fol. 651. n. 4

Lib. 1. Class.

4. fol. 74.

Cap. de Not.

5. Singul.

Voc. abbreviat.

Post. lit. X.

Annal. lib. 1

Pharsal. lib.

6.

*Scæua viro nomen: castrorum in plebe merebat
Ante feras Rhodani gentes: ibi sanguine multo
Promotus Latiam longo gerit ordine vitem.*

Ita etiam Apuleius de illo insolenti milite, qui in asinū conuersus hortulanum herum suum percusserat, inquit: *Nec miles ille familiarem cohibere quiuit insolentiam; sed indignatus silentio eius, vt conuicio, vite, quam tenebat, obtundens eum, dorso meo proturbat*. Vnde illud EX. 7. EXCENTVRIONE fortassis legendum, salua tamen melioris iudicij sententia.

*Metamor-
ph. lib. 9.*

Ceterum non ENDOTVS, vt Scardeonius & Gruterus citatis locis habent, sed ENODOTVS in saxo legitur.

48. III. VIR CAP.] Hoc est TRIVM VIR CAPITALIS. Eo anno, quo M. Curius Dentatus Consul Samnitibus cæsis, & Sabinis qui rebellauerant victis, bis in eodem magistratu triumphauit, Triumviri capitales primum creati sunt; post Romam conditam CD LXVIII, vt Panuinius notat. Isti carcerum custodiam habebant, deque criminibus cognoscebant, vt etiam Duumviri capitales, & in facinorosos,

Auct. Epit.

in 11. Lini.

In 1. Fastor.

Pomp. Lat.

De Magistr.

Rom. cap. 24

si quid

si quid scelere, & perfidia deliquissent, animaduvertebant, vigilias disponebant per urbem, atque ne cœtus nocturni fierent, neue nouitatis excitatores aliquid molirentur, obseruabant. Istis octo lictores dabantur ex Plauti testimonio. Sosia enim in Amphitruone timens, ne à Tribusuiris in carcerem compingeretur, atque sequenti die abstraheretur ad flagrum, conqueritur.

Alex. ab Alex. Gen. Dier. lib. 3. cap. 16.

Act. 1. Scen. 1.

Quid faciam nunc, si Tresuiri me in carcerem compegerint?

Inde cras e promptuaria cella depromar ad flagrum?

Nec causam liceat dicere mihi, neque in hero quicquam auxiliij fiet?

Nec quisquam sit quin me omnes esse dignum deputent? ita

Quasi incudem me miserum homines octo validi cadant?

Lit. G. De Nom. Rom.

GN.] GNAEVS, prænomen designat; de quo sic Festus. *Gnaeus, & corporis insigne, & prænomen, à generando dicta esse, & ea ipsa ex Græco videtur apparere.* Et Sigonius Gnaeos dictos vult, *ob insigne naui, qui in corporibus gignitur.* Scribitur hoc prænomen, & litera C. & G. sed addito N, semperque per G. pronuntiatur, etsi scribatur per C.

MARITALI CONCORDIA INCOMPARABILES] Si antiqui matrimonio placido & tranquillo fructi essent, in monumētis significare solebāt. Ideo ad hoc indicandū hic legitur, MARITALI CONCORDIA INCOMPARABILES; vt in alijs monumentis SINE QUERELE, SINE CONTROVERSA. Hoc & nostro æuo receptum esse, nostra monumenta satis manifestant.

S. V. P. HAC. F.] Quæ sic Scaliger in Gruterianis indicibus exponit: SPONSIONE VTRIVSQUE PARTIS HAC FACTA. Scilicet pacti erant coniuges, vt qui mortuo altero superesset, Kalendis Iunijs quotannis sepulchrum (hoc enim indicat S) rosas exornaret. Quæ sponsio tamen amice facta erat, nulla interposita pœna, si superstes prætermisisset. Adiectum est, vt ad idem sepulchrum cum omnibus eiusdem familiæ superstes epularetur: ita tamen vt idem moriens qui superesset, posteros ad tale officium damnaret, hoc est aliqua pœna cogeret.

Cap. 57.

Lib. 4. cap. 8.

ROSIS. S. IACENTIS EXORNET] Sepulchris flores aspergere, eaque redimire coronis mos erat apud antiquos. Ita Suetonius de sepulchro Neronis: *Et tamen non defuerunt, qui per longum tempus vernis æstiuisque floribus tumulum eius ornarent.* Et Herodianus ex Angeli Politiani versione de Antonino Caracalla ad Achillis tumulum: *Ilum mox petijt, & cunctis urbis reliquijs collustratis ad Achillis tumulum processit. Eoque coronis floribusq; magnifice exornato, rursus imitari Achillem cœpit.* Flores autem, quibus veteres exornabant sepulchra, varij fuerunt; nempe lilia, amaranthus, myrti rami, sed præcipue rosæ; quas inter ceteros sepulchrales flores primum habuisse locum testatur eruditissimus Kirchmannus.

De funer. Rom. lib. 4. cap. 3.

6

At

At quid rosæ cum sepulchris? nam si regem floribus constituere Iupiter voluisset, non alium certe, quam rosam eiusmodi honore dignatus esset. Hæc terræ ornamentum est, plantarum splendor, oculus florum, prati robur, flos omnium pulcherrimus. Hæc amorem spirat, Venerem conciliat, odoratis folijs luxuriat, tremulis frondibus, ac Zephyri afflatu ridens delectat. Vnde merito Anacreon, ex Henrici Stephani versione cecinit.

Achill. Tat.
de Leucip.
& Clitoph.
Amor. lib. 2

Rosa honor decusque florum,
Rosa cura amorque veris,
Rosa cœlitum voluptas.

Oda de Rosa.

Quæ omnia quam sint à sepulchrali officio diuersa, satis superque constat; cum in sepulchro cuncta squaleant ac foeteant, circaque ipsum non nisi mœror, & luctus vigeat, nobisque non aliud præstet, nisi funestum nostro gelido cineri asylum.

Verum hoc mystice ac religiose factum ab antiquis credere fas est: vel quia, cum humana vita expansis quasi velis ærumnarum nauiget Oceanum, in quo tot fallaces Syrtes, tot immames scopuli, tot voraces Scyllæ minantes excidium, iure merito, cum in beatitudinis portum appulit, ad ostendendam commutati seculi felicitatem, in quo continuo fruitur vere, rosas sepulchra conspergi veteres iuebant. Hinc recte Ausonius.

Epitaph. 36.

Sparge mero cineres, & odoro perlue nardo,
Hospes: & adde rosas balsama puniceis.
Perpetuum mihi ver agit illachrymabilis urna,
Et commutauit secula, non obij.

Vel forsauit ut reminiscerentur homines, mortalium vitam cito marcescere: quod etiam Ausonius de rosas in Edyllijs eleganter expressit.

Hæc modo quæ toto rutilauerat igne comarum,
Pallida collapsis describitur folijs.

Edyl. 14.

Mirabar celerem fugitiua ætate rapinam,
Et dum nascimur, consensuisse rosas.

Ecce & defluxit rutili coma punica floris,
Dum loquor: & tellus tecta rubore micat.

Tot species, tantosque ortus, variisque nouatus,
Vna dies aperit: conficit vna dies.

Conquerimur, Natura, breuis quod gratia florum est?
Ostentata oculis illico dona rapis.

Quam longa vna dies, ætas tam longa rosarum,
Quas pubescentes iuncta senecta premit.

Quam modo nascentem rutilus conspexit Eous,
Hanc rediens sero vespere vidit anum.

Q

HICQ.

HICQ. CVM SVR. OMNIBVS] Quæ lego HICQVE
CVM SVRIS OMNIBVS. Manlio isti, de quo in lapide, Suri co-
gnomen fuit. Vbi obstruo, quod hoc cognomen ex eorum numero
De Nom. Antiq. De Nom. Rom. fuerit, quæ, vt docent. Paruinius & Sigonius, ad posteros quam lon-
gissime propagabantur. Cuius rei causâ erat præstans illius, qui pri-
mus id cognomen inuenerat, virtus ac gloria. Vnde non ipsi Man-
lio tantum cognomen Suri erat, sed in familiam etiam propagatum
fuit.

EPVLETVR.] Mortuorum causa vel publice, vel priuatim
epulas antiqui præbebant: priuatim, quando aliquis aut in funere,
parentum, aut anniuersario, vel legato die epulas exhibebat ferales:
De Ling. Lat. lib. 5. Fest. Lu. F. publice, quando celebrabantur Feralia. *Feralia* vero *ab inferis*, &
ferendo, quod *ferunt tunc epulas ad sepulchrum*, quibus ius ibi parentare,
Varrone auctore dicebantur. Erantque Dijs Manibus Feralia dicata,
quæ mente Februario celebrantur. vnde in hoc mense Ouidius.

Fastor. lib. 2. *est honor & tumulis animas placare paternas,
Paruaque in exstructas munera ferre pyras.
Parua petunt Manes. pietas pro diuite grata est
Munere. non auidos Styx habet ima Deos.*

Ling. Lat. lib. 5. Itaque ex Varronis sententia *ab Dijs inferies Februanus appellatus,*
quod *tum heis parentetur*. Aufonius

De Mensib. in Edyl. *Post superum cultus, vicino Februa mense
Dat Numa cognatis Manibus inferias.*

Recte Numa; quia eum Feralium auctorem Romani voluerunt.

Hoc tempore nec ad Deorum superiorum aras accedere, nec nu-
ptias celebrare fas erat. Ouidius

Fast. lib. 2. *Conde tuas Hymenæe faces: & ab ignibus atris
Aufer: habent alias mæsta sepulchra faces.
Di quoque templorum foribus celentur opertis:
Thure vacent ara: stentque sine igne foci.
Nunc animæ tenues & corpora functa sepulchris
Errant: nunc posito pascitur umbra cibo.*

De cibo autem, qui Manibus exhibebatur, non licebat cuiquam
gustare; & si quis de illo furtim quidquam abstulisset, certam ei per-
niciem ominabantur veteres. vnde alicui summam imprecaturi men-
dicitatem, feralem cœnam vorandam vouebant. Diram nempe

Kirchman. De Funer. lib. 4. cap. 5. habendi auiditatem, & extremam avaritiam alicui exprobrantes, il-
lum ab epulis Dis Manibus sacris abstinere non posse dicebant.

Alex. ab Alex. Gen. l. 3. cap. 13 & Lib. 5. c. 6. Cibi vero, quibus in Deorum Manuum sacris, & feralibus cœnis
vtebantur antiqui, erant, faba, apium, lentes, lactuca, offæ: & pro-
pterea *fabam nec tangere, nec nominare Diali Flamini licebat*, quod
ea putaretur ad mortuos pertinere. Nam & Lemuralibus iaciebatur lar-

uis,

uis, & parentalibus adhibebatur sacrificijs, & in flore eius luctus literæ apparere videbantur: auctor est Festus. Ob hæc etiam Pythagorica sententia damnata: ut alij tradidere, quoniam mortuorum animæ sint in ea. Lit. F. Hist. Natur. lib. 18. c. 12. Qua de causa parentando utiq; assumitur. ita Plinius. Hoc & nostras mulieres obseruare mihi perspectum est; cum die secunda Nouembris, qua defunctis parentatur, fabam non dare pauperibus à religione alienum credant.

Apium quoque in feralibus cœnis locum habebat: ideo ad cibos non admittendum, immo omnino nefas: nam id defunctorum epulis dicatur esse, testatur Plinius. Quod forsitan imitantur mulierculæ nostræ, cum in mortuorum inferijs fabam apio conspersam pauperibus distribuunt. Lens quoq; inter ferales epulas erat: quia, ut notat Casaubonus in animaduersionibus ad Athenæum, *Tragica res est lenticula, ait Cynulcus; respiciens eo ni fallor, quod tragici quidem poætæ eius leguminis sepiuscule, & frigidiuscule meminissent.* Lib. 4. cap. 15. Lactuca pariter cibus erat mortuorum. Nam ad lactucam Adonidem ab Apro occisum, cum eo confugisset, obseruat ad Athenæum Casaubonus. & ^o hac de causa feralis erat. Præter hæc obseruo panem, oua, salem, liba, carnes, pulticulam in feralibus cœnis interuenisse: de quibus Kirchmannus, solertissimus rituum funebrium indagator, consulatur. Lib. 2. cap. 27. Lib. 4. cap. 7.

A publicis epulis feralibus priuatæ nihil erant diuersæ, sed duplicis ordinis. Nam aliæ dabantur, cum amici, & sanguine iuncti ad sepulchra parentum, vel propinquorum suorum conuenirent; aliæ vero, ex perpetuo alicuius legato, Itatuto quotannis die adimplendo. Huius autem ritus apud agricolas nostros adhuc perdurat memoria. Dum enim suos mortuos condunt, omnes affines, & necessarij adstant: peracto funere ad mortui domum regrediuntur; ibique lagana apio sparsa, & subcinericeam offam comedunt: qui sunt cibi forsitan parum dissimiles pulticulæ, & offæ veterum. Quem morem Romani nostris maioribus non tradiderunt, sed Phryges reliquerunt posteris. Epulabantur enim Troiani, ex Homeri sententia post defunctorum sepulturam. Ita post tumulatum Hectorem.

*Aggesto autem tumulo redierunt: deinde vero
Bene collecti epulati sunt valde splendidum conuiuium
Ædibus in Priami à Joue nutriti regis.
Sic illi curarunt funus Hæctoris equum domitoris.*

Iliad. lib. 24.

49. SALVIO] Salvia gens quamuis primo plebeia, vetus & honesta tamen. *Maiores Othonis orti sunt oppido Ferentino familia veterere, & honorata, atque ex principibus Etruriæ, ita habet Suetonius. Qui pariter ostendit, hanc gentem ob L. Othonis, M. Saluij Othonis Imp. patris merita, à Claudio inter patricias adlectam fuisse.* In Othon. cap. 1. Sueton. ibi.

NIGELLO] Cognomen hoc à colore depromptum est, cum

Nigellus idem sit ac parum niger. Diminutiua autem adhibentur blandiendi gratia, vt erga pueros solemus.

Lib. 1. Class. 4. fol. 71. In Scardeonio hac inscriptionem geminatam reperio, quæ tamen apud Bassanos vna tantum est. Sed fortasse eam geminat Scardeonius, quia in prima BRICENI pro BRICENIO legit, in secunda vero omnia sic inuertuntur.

Lib. 1. Class. 4. fol. 74.

C . BRICENIO C . F.
 C L E M E N T I S E T
 C O E L I A E V C H I N I
 V X O R I
 L O C V M D E D I T
 L . S A L V I O N I O E L L O
 E T
 S V A V I A I V C V N D A

Fol. 764. n. 3 Gruterus vero sub titulo affectus coniugum, se hanc eandem è Scardeonio excerptisse fatetur: illam tamen, non vt est apud Scardeonium, sed prout legitur in saxo, describit. Apud quem pariter obseruo, saxum hoc aliquando fuisse in mœnibus ad portam de Auantio (verum Scardeonij æuo apud Bassanos, vbi & nunc reperitur, extabat) Gruterum vero ipsum hoc habere ex Petri Appiani, & Bartholomei Amantij collectione monumentorum Sacrosanctæ Vetustatis totius orbis, qui ante Scardeonium huic studio vacauerunt: apud quos scriptum video supra hanc inscriptionem: *Paduæ in muro Ciuitatis apud portam Sanctæ Mariæ de Auantio*. Sed apud istos vox CLEMENTIS mutetur, vt in lapide est, in CLEMENTI, addanturque.

Inscript. Ital. fol. 335

S A L V I O N I G E L L O

E T

S A L V I A E I V C V N D A E

quæ ibi deficiunt.

50. FLAVIVS] Gentem Flauiam plebeiam fuisse humilis fortunæ, testatur Linius. Eodem anno C. Flavius Cn. filius scriba, patre liberti-

libertino humili fortuna ortus, ceterum callidus vir & facundus, edilis curulis fuit. Attamen magnam habuit auctoritatem, utpote qui Civile ius repositum in penetralibus Pontificum euulgauit, fastosque circa forum in albo proposuit, ut quando lege agi posset sciretur. Omnium tamen maximum est, quod cum prius nemo id tentasset, eadem Concordia in area Vulcani summa inuidia nobilium dedicauit, coactusque consensu populi Cornelius Barbatius Pontifex Maximus uerba praeire, cum more maiorum negaret, nisi Cos. aut Imperatorem posse templum dedicare. In hac gente Consules nonnullos obseruo: ante Imperatores unum cognominatum Fimbriam; sub Imperatoribus uero aliquot, Sabini, Apri, Tertulli, Clementis cognomine. Sed quod augustissimum, tribus quoque Imperatoribus emicuit gens Flauia: obscura illa quidem, ac sine ullis maiorum imaginibus; siquidem Vespasiani Imperatoris auus Titus Flauius Petro municeps Reatinus, bello ciuili Pompeianarum partium centurio, incertum sponte an euocatus, profugit ex Pharsalica acie, domumque se contulit. ubi deinde uenia & missione impetrata, coactiones argentarias factitauit.

Liu. ibid.

Idem ibid.

Fastor. lib. 1.

Fastor. lib. 2.

Sueton In
Flau. Vesp.
cap. 1.

Idem ibid.

STABILIS] Hoc cognomen ex eorum est classe, quæ à uirtutibus profecta sunt; cuius stabilis hominem firmum & constantem indicet.

ADLECTVS DECVR.] Id est ADLECTVS DECVRIO. Adlecti erant illi, qui nec è Patrum, nec e Patrum conscriptorum erant ordine, sed ipsorum deficiente numero in Senatum cooptati, seu adsciti. Nam Festi auctoritate, *Adlecti dicebantur apud Romanos, qui propter inopiam, ex equestri ordine in senatorum sunt numerum adsumpti. Nam patres dicuntur qui sunt patricij generis: Conscripti qui in senatu sunt scriptis adnotati. Vbi propter inopiam non intelligendum est de inopia ipsorum, qui adlegebantur, sed de inopia senatorij ordinis: quod sæpe factum esse ad hunc locum Antonius Augustinus notauit; ac monuit totum hunc locum Pauli fuisse, Festi, abbreviatoris.*

De Verb.
Signif.

DECVRIO] Decuriones non intelligo hic, de quibus Festus: *Decuriones appellantur, qui denis equitibus præsumt: sed coloniarum, de quibus Suetonius in Augusto. Excogitato genere suffragiorum, quæ de magistratibus urbicis Decuriones colonici, in sua quisque colonia ferrent. Hi sua in vrbe eandem, quam Senatores Romæ, obtinebant auctoritatem. Nam qui in Consilijs Reipub. municipalis esse poterant, Decuriones dicebantur; sic uocati, ut notat ex Pomponio Sigonius, quod initio, cum coloniae deducerentur, decima pars eorum, qui deducerentur, consilij publici gratia conscribi solita sit. Id si uerum, pace eruditissimi Panuini, in omni colonia, ut ipse in Antiquitatibus Veronensibus tradit, centum Decuriones non erant; sed modo plures; modo pauciores pro magnitudine coloniae; siue ut melius dicam, pro numero*

Idem ibid.

Cap. 46.

De Antiq.
Iur. Ital. lib.
2. cap. 4.

Lib. 2. cap. 4.

Panuin. An
ziq. Veron.
lib. 2. cap. 31

gentis in colonia deductæ. Decurionum consilio, & auctoritate reliquæ
coloniæ populus regebatur, nec Duumviri aut Quatuorviri, qui Consu-
lum locum obtinebant, nisi ex Decurionibus eligebantur. Decurionum
autem, vt & Senatorum Romanorum, census obseruabatur. Propte-

De Antiq.
Jur. Ital. lib.
2. cap. 4.

Lib. 1. Class.
4. fol. 70.

rea nemo in Decurionum numerum erat adscriptus, qui, vt ex Plinij
secundi epistolis tradit Sigonius, centum millium non fuisset.

In hoc monumento, vbi Scardeonius habet DILECTO, reponas:
ADLECTO, vt in lapide.

52. CÆSIDI] Hanc gentem inter plebeias Romanas Panui-
nius recenset.

HERMEROTIS] Mercurij & Amoris asseclas puto Herme-
rotos dictos. Herma enim Mercurius à Græcis vocatur; Eros Amor
est.

CÆSIDIÆ LIBERTÆ, ET CONIVGI] Libertati re-
stituta hæc mulier, gentilicium Patroni nomen sortita est; vt ferme
omnes quæ manumittebantur: quæ & in maritalem subinde thala-
mum recipiebantur.

Antiq. Ve-
ron. lib. 2. c.
32.

53. IIIII. VIR. AVG.] Videlicet SEVIR AVGVSTALIS.
Seuiros, vel Sexuiros, aut Sextumuiros Augustales declarat Panui-
nius. Post Augusti mortem atque consecrationem, in omnibus orbis Roma-
ni Colonijs & Municipijs, quemadmodum Romæ, nouum in Augusti ho-
norem Sacerdotium institutum est. Nempe Flamen vnus & VI viri
Augustales, ob id vocati, quod sacra Augusto facerent in ea colonia. Vn-
de Casaubonus ad cap. 18. Tranquilli in Augusto obseruat, quod Ni-
copoli erat apex honorum omnium, Augusti Sacerdotium. Quare etiam
anno nomen dabat Sacerdos Augustalis, & in scribendis publicis, aut pri-
uatorum contractuum instrumentis, ad tempus notandum, nomen eius ascri-
bebant. Sed non tantum Nicopoli, verum etiam Romæ Augustale
sacerdotium in summa veneratione erat; cum & Tib. Claudius, &
Ser. Galba in album Suetonio teste adscripti fuerint. De Clau-
dio hæc profert. Senatus quoque, vt ad numerum Sodalium Augusta-
lium sorte ductorum extra ordinem adijceretur, censuit. De Galba vero:
Ob res, & nunc in Africa, & olim in Germania gestas, ornamenta trium-
phalia accepit, & Sacerdotium triplex, inter XV viros, sodalesque Ti-
tios, item Augustales cooptatus.

Cap. 6. in
Claud.

In Galb. c. 8.

54. VOLVMNII] De hac gente nihil apud Vrsinum: Panui-
nius tamen eam & patriciam, & plebeiam facit. In patricia mi-
norum gentium enumerat consules Amintium & Gallum, in plebe-
ia consules, Flammam, Violentem, Eutrapelum, cognominatos.

56. M. AGRIPPA] De hoc monumento nihil restat, nisi
hoc nomen in candidissimo marmore literis cubitalibus incisum. Frag-
mentum forsan fuit alicuius monumenti, in publico loco erecti, cla-
rissimo

rissimo illi M. Vipsanio Agrippæ, ab auo Augusto adoptato, coronaq; rostrata, & quidem aurea, ob deuictum Sextum Pompeium donato.

Ceterum *in pedes procedere nascentem, contra naturam est, quo argumento eos appellauere Agrippas, ut agre partos: ita Plinius. Ideoque cognomen Agrippæ ob ortum impositum erat, quod ominosum Plinius loco citato esse voluit: quoniam ritu naturæ capite hominem gignimos est, pedibus efferi.*

60. CURATORIS ILLYRICI] Hoc fragmentum magni cuiusdam monumenti fuisse, indicio sunt vnciales literæ, nitidumq; marmor ex omni parte fractum. Sed quid sibi voluerit, minime apparet, cum tantum remaneant hæc vocabula CURATORIS ILLYRICI. quibus à me substitutum fuit C. vt legeretur CURATORIS ILLYRICI. Curatores operum publicorum, viarum, aquarum, aluei Tiberis, frumenti populo diuidendi, vidimus iam cum Suetonio, dum de curatoribus ab Augusto institutis egimus. Alexander autem Seneca fecit Romæ curatores urbis quatuordecim, sed ex consularibus viris; quos audire negotia urbana cum præfecto urbis iussit, ita vt omnes aut magna pars, adessent quum acta fierent. Hæc Lampridius. Ex horum numero Curatores Prouinciæ petitos credo, cum aliam ipsorum originem non reperiam. Nam vt Proconsules in aliquas Prouinciæ ab Imperatoribus ablegabantur, sic Curatores in alias, ac præcipue in Illyricum, forsân simili auctoritate mittebantur. Ita suadet Epistola Valeriani, ad Ablauium Murænam P.P. data, in qua de Curatore Illyrici, vna cum Proconsule Africano ac Præfecto Ægypti loquitur: quam in Claudio Trebellius Pollio recenset; vbi de ipso Claudio inter cetera hæc Valerianus protulit. Sane scias tantum ei à nobis decretum salarij, quantum habet Ægypti præfectura; tantum vestium, quantum proconsulari Africano detulimus; tantum argenti, quantum accipit Curator Illyrici Metatius. Quod autem Curatoris dignitas summa fuerit in prouincia vel ciuitate eius curæ demandata, ex Cassiodoro colligo; cuius hæc sunt verba: Et idco ab indictione illa illius ciuitatis curam ad te volumus pertinere. Vt laudabiles ordines curiæ sapienter gubernes: moderata pretia ab ipsis, quorum interest facias custodiri. Non sit merces in potestate sola vendentium, æquabilitas grata custodiatur in omnibus. Opulentissima siquidem & hinc gratia ciuium colligitur, si pretia sub moderatione seruentur. Ut vere curatoris impleas officium, cum tibi sollicitudo fuerit de vtilitate cunctorum.

61 Epitaphium tandem in hisce ædibus, quod quatuor Græcis verbis expressum, paucis additis in latino hexastico, apud Ausonium in epitaphijs Heroum, eodem ferme sensu legitur, ex Græco monumento mutuatum suspicor; cum monitu clarissimorum virorum Octauij Ferrarij, & Ioannis Cottunij Equitis hoc idem habeatur Anthologiæ

Græ.

Vcl. Pater.
Hist. Rom.
lib. 2.

Dio. lib. 4.
Hist. Nat.
lib. 7. cap. 8.

In Aug.
cap. 57.

In Alex. Se
ner.

In D. Claud.

V. viar. lib.
7. n. 12.

Græcæ lib. 3. cap. ultimo, in philosophos . Ausonij Epitaphium
hoc est.

Diogeni Cynico, in cuius sepulchro pro titulo canis signum est.

XXXI.

Dic canis : hic cuius tumulus? Canis. At canis hic quis?

Diogenes . Obijt? Non obijt, sed abijt.

Diogenes cui pera penus; cui dolia sedes,

Ad manes abijt? Cerberus ire vetat.

Quonam' igitur? Clari flagrat qua Stella Leonis.

Additus est iustæ nunc canis Erigona.

Græcum in Anthologia hoc extat.

Ἐπὶ κύν, τίς ἀνδρὸς ἐφεσῶς σῆμα φυλάσσει;
Τὴ κυνὸς. ἀλλὰ τίς ἦν ἔτος ἀνὴρ ὁ κύν;
Διογένης. γένος εἰσὲ. σιωπῶδες. ὃς πίδαρον ᾤκη,
καὶ μάλα. νυῖ ἢ θανάτων ἀσέρας οἶκον ἔχθ.

Quod sic elegantissimus Cottunius Latine vertit.

Dic canis, cuius viri superstans tumulum custodis?

Ipfius canis. At quis erat hic vir canis?

Diogenes. genus narra. Sinopenfis. ille qui delium habitabat?

Certe. nunc autem vita functus astra domum habet.

Græcum vero epitaphium Anthologiæ, cum ab hoc, quod in antiquissimo isto lapide exsculptum est, prorsus nihil discrepet, hinc in Anthologiam traductum opinor.

Iam vero in fine; priscam huic domui valedicamus, operæ pretium facturum me duxi, si afferrem observationem consideratione dignissimam, circa monumentum vigesimo septimo loco à nobis propositum; basin nimirum illam marmoream, insculptis ex omnibus quatuor lateribus literis Græcis insignem; quamque studio Benedicti Siluatici, ad Amplissimum Virum Ioannem Pisaurum asportatam, fol. 99. indicauimus. Arbitratur enim Andreas Muretus, arctissima mihi necessitate coniunctus, vir morum candore, tum mathematices & cultiorum literarum peritia singularis, Serenissimæ Reipubl. Venetæ *Littoralium munitio* (ut vocant) *Superintendens*, istud monumentum Patauinum non esse, sed Alexandri Bassani solertia, ex aliquo eorum locorum, quæ peragrauit Æneas, huc fuisse aduectum.

Cui opinioni & ego libenter suffragor; cum satis constet, Æneam,

ante-

antequam sedem in Italia fixerit, compluribus annis errasse, aduersaque iactatum navigatione, & ad diuersa littora delatum, quibusdam in locis aliquamdiu moratum fuisse.

Primum enim ad peninsulam Pallenen appulit; conditoque Veneri templo, & oppido, quod à suo nomine Æneam appellauit, in insulam Delum, & inde in Cytheram deuenit: vbi pariter Veneri templum erexit. Postea cum non longe à Peloponneso in Chinatia promontorio erroris sui socium sepeliri curasset, Zacynthum delatus, aliud Veneri templum excitauit. Inde Leucadem petijt, ædificatoque & ibi Veneri fano, Actum promontorium attigit: vbi Veneris Aeneadis templum construxit. Ambraciam etiam & Buthrotum vrbes adiit, Epiri item & Anchisæ portum, vbi nouum Veneri templum dicauit. Tandem traiecto Ionio mari non uno loco exscensum e nauibus in Italia fecit; vt ait Dionysius, qui amplissime Æneæ navigationes & errores conscripsit. Vnde verosimile Mureto videtur, in aliquibus dictorum locorum, inferioribus seculis Æneæ, in transitus memoriam, tale monumentum erectum fuisse.

*Antiq. Rō.
lib. 1.*

1

2

3

4

SIGNVM TRANSEVNTIS ÆNEÆ TROIA
INCENSA

Hæc autem in gratiam singularis amici dicta sint, meliori aliorum iudicio ponderanda.

IN ÆDIBVS GUIDONVM.

PRope Bassanos S. Ioannem versus, honesti hi ciues Patauini elegantes satis ædes possident, in quibus studio Vinciguerræ Campisampetii, viri modestia ac eruditione præstantis, amicique mei singularis, duo hæc fragmenta lustrare licet. Primum in frusto prægrandi omnino fracto marmoreæ aræ; alterum in decurtato lapide. Hoc etiam loco inspicitur sepulchrale monumentum, cum viri ac mulieris figuris, in quo penitus literæ periere: id suo loco curabimus delineari.

I

2

In Horto

In Area

SEX . PETRONIVS

IN . F . P . X . RETR . P . XXIII .

H . M . H . N . S .

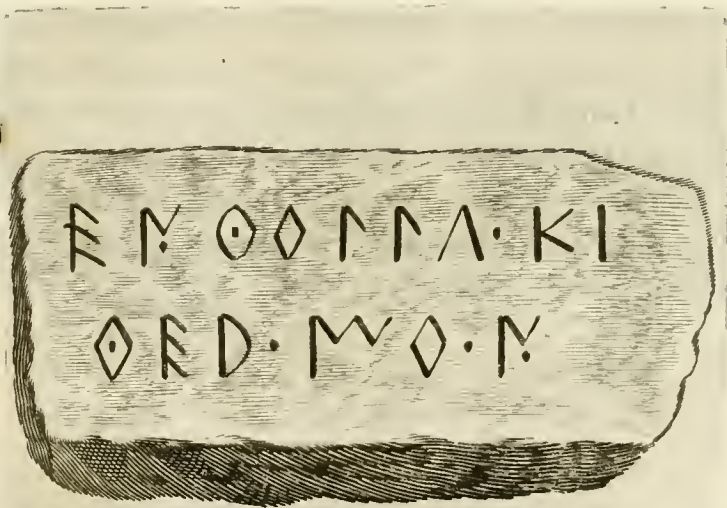

IN ÆDIBVS FAMILIÆ FRIGIMELICÆ.

INter insignes ædes, quæ sunt in vico post ædem cathedralem, hæud procul à Tadorum ponte, illæ Prænobilium ciuium Patauinorum de FRIGIMELICA obseruantur. Hæ antiquitus Genuariorum fuerunt, quorum gens olim Patauij claruit, nunc vero extincta est. Ad Frigimelicas transierunt cum Sophia, Thomæ Genuarij celeberrimi Iurisconsulti, publicique in patrio gymnasio legum interpretis filia, Iacobo Frigimelicæ desponsata. Eas autem Franciscus Frigimelica inter suæ atatis medicos illustrissimus ad posterorum commodum in præsentem formam redegit. Illustribus omni æuo gens Frigimelica claruit viris maximeque Francisco, qui ob doctrinæ famam à Iulio III. Pontifice magnis pollicitis Romam accitus, intra paucos menses, in Conclauui Marcelli II. & Pauli IV. vna cum Ioanne Maria fratre commoratus, postmodum ab ipso Paulo IV. magnis donatus muneribus in patriam reuersus est. Viuunt hodie Antonij singularis viri filij, Iacobus Diui Stephani Eques, Octavius Iurisconsultus, & Hieronymus medicinæ doctor, qui vestigijs Francisci inhærens atate florenti eo progressus est, vt non inferiorem nominis celebritatem sibi comparaauerit. Nam & primam medicinæ practicæ exttaordinariæ cathedram summa cum dignitate sustinet, & pulsuum, & vrinarum theoricam, & practicam doctrinam, in D. Francisci Nosodochio omnium cum applausu tradit. In harum itaque ædium vestibulo rude saxum est, domus in ruderibus vt creditur repertum, hisce insignitum characteribus.

*Scard. lib. 2.
Class. 8.*

*Idem lib. 2.
Class. 9.*

APVD RIDIOS.

A Edibus illorum de Frigimelica Cathedralem versus basilicam proxime adhæret domus familiæ Ridix, quæ pristinam etiamnum Patauij amplitudinem retinet. Celebrem eam reddiderunt omnino auro viri literarum & armorum gloria illustres: præcipue vero anno supra millesimum quadringentesimo, Daniel iuris ciuilis in patrio Gymnasio accuratissimus interpret. Ab hac ipsa stirpe descendit Nicolaus, medicus magni nominis, nec inferioris poeta; ut qui prognostica medica ægrotorum, metricis numeris adstricta, posteritati tradidit. Innotuit præterea Matthæus Ridius Hetrusci sermonis elegantia; illius maxime, quo rustici nostri vtuntur: quemadmodum eius opera, summa Venere asperfa, & referta festiuis leporibus, satis declarant. Ceterum nemo ferme omnium magnitudine nominis æquat Antonium Ridium, non solum inter familiæ suæ, sed & patriæ nostræ supremæ decora merito annumerandum. Romam enim profectus, tantam in bellicis expeditionibus famam sibi comparauit, ut sub Martino v. & Eugenio iv. Summis Pontificibus Castello Sancti Angeli præfici meruerit. Quam prouinciam ea dignitate sustinuit, ut Eugenio iv. in raræ virtutis ac fidei erga Romanam Rempub. testimonium, ipsi statuarum equestrem ex ære in valuis æneis D. Petri in Vaticano, aliam è marmore in vestibulo Templi S. Mariæ Nouæ, quæ etiamnum conspicitur, poni curauerit. Hoc vero seculo ad maiorum suorum gloriam æquo passu contendunt, Nicolaus & Marcus iurisconsulti & assessores grauissimi: imo Nicolai in iuuenili ætate virtus tanti æstimata fuit, ut per omnes terrestres Reipublicæ Venetæ ciuitates assessoris munere decoratus sit; vixque sesqui mensis intercesserit, ex quo patriæ redditus modica quiete frui potest. In horum itaque ædibus tale monumenti fragmentum reperitur.

*Scard. Lib. 2.
Class. 8.*

*Idem Lib. 2.
Class. 9.*

*Idem Lib. 2.
Class. 11.*

*Idem Lib. 3.
Class. 13.*

GENIO . DOMNOR . CERERI
 T . PUBLICIUS . CRESCENS . LARIBVS
 PVBLCIS . DEDIT . IMAGINES . ARGENT . DVAS

• • • • •

GENIO] De genio multa Censorinus de Die Natali, Iambli. *Cap. 3.*
 chus De Mysterijs, Apuleius de Deo Socratis, & Arnobius Aduersus
 Gentes. Vnde nihil post tantos viros mihi suppetit, nisi vt obseruem,
 Genios fuisse varios apud Ethnicos, diuersaq; pro ipsorum arbitrio su-
 perstitutione cultos. Vnde Ciuitatum Genij deprehenduntur apud Ar-
 nobium; & passim videmus, Genio Augusti, Genio Populi Romani,
 Genio Loci, Genio Lauacrorum, Genio Theatri, Genio Cęsarum,
 Genio Conseruatori Horreorum, Genio Exercitus; ne pene infini-
 ta hic referam epitheta, quę Genio data in monumentis, & numisma-
 tibus videre licet.

*Aduers.
 Gent. Lib. 3.*

DOMNOR.] Loco DOMINORVM apud antiquos, vt
 satis liquet ex numismatis Iulię Pię Augustę, Septimij Seueri vxoris,
 quę nuncupatur IVLIA DOMNA; & ex iuriconsultorum libris, qui
 aliquando Domna pro Domina habent. Verum vox ista Dominus di-
 uersimode ab antiquis vsurpata fuit: Deos enim Dominos dictos fuisse
 Lucretius Carus demonstrat.

*L. 38. §. Lu-
 cius de Le-
 gat. 2.*

*De Rer.
 Nat. lib. 2.*

*Quę bene cognita si teneas, natura videtur
 Libera continuo dominis priuata superbis.*

Et cum eo Virgilius de Cybele.

Et iuncti currum dominę subiere Leones.

Aeneid. lib.

Reges quoque, & Imperatores Dominos nuncupatos fuisse passim co-
 gnoscitur: nam de moriente Camilla Virgilius.

3.

*Concurrunt trepida comites, dominamque ruentem
 Suscipiunt.*

Lib. 11.

Claudius quoq; apud Suetonium post Messalinam occisam, paulo post quã
Suet. in in triclinio decubuit, cur domina non veniret requisivit. Sed Augustus Domini
Aug. c. 53. appellationem, ut maledictum, & opprobrium semper exhorruit. Cum
 spectante co ludos pronuntiatum esset in mimo, O dominum æquum & bonum!
 & uniuersi quasi de ipso dictum exsultantes comprobassent: & statim ma-
 nu vultuque indecoras adulationes repressit, & in sequenti die grauissimo
 corripuit edicto, dominumque se posthac appellari, ne à liberis quidem
 aut nepotibus suis, vel seruo vel ioco, passus est. Serui itidem heros suos
Lib. 1. Epig. Dominos appellabant: vnde Martialis in Sossibianum sic iocatur.
82.

*E serua scis te genitum, blandeque fateris,
 Cum dicis dominum, Sossibiane, patrem.*

Præterea vitos ignotos & fortuito obuios antiqui Dominorum no-
Lib. 1. Epig. mine salutabant: vnde idem Martialis ad Priscum.
113.

*Cum te non nossem, dominum regemque vocabam,
 Cum bene te noui, iam mihi Priscus eris.*

Maritos quoque Dominorum titulo honoratos, notat inter cetera
 Nonius Marcellus ad illud Virgilij:

Aeneid. lib.
4.

————— *connubia nostra
 Reppulit, ac dominum Aeneam in regna recepit.*

Cui ad hunc locum Seruius subscribit.

De Die LARIBVS PVBLICIS] Eundem esse Genium, & Larem
Met. cap. 3. multi veteres memoria prodiderunt, vt ait Censorinus: de quibus fufe
 apud auctores prædictos, qui de Genio scribunt. Lares alij erant pu-
 blici, alij priuati, qui & familiares dicebantur. Publicis Romæ Tem-
 plum & Lucus fuerat consecratus: Priuati diuersi pro varietate volun-
 tatum fuere. Lares alij Urbani, de quibus Martialis:

Lib. 3. Epig.
31.

Urbanique tenent prædia multa Lares:

alij Permarini, quorum meminit Liuius. Siquidem M. Æmilius Lepi-
Hist. lib. 40. dus *dedicauit adem Larium permarinorum in campo. vouerat eam annis
 quadraginta ante L. Æmilius Regillus.* Hostilios Lares Festus descri-
Lit. H. bit, dicitque, quod veteres *Hostilijs Laribus immolabant, quod ab his hostes
 arceri putabant.* Grundulium Larium, & Larium vicorum & itinerum

Aduers.
Gent. lib. 1.
3.

meminit Arnobius, qui non minus fufe quam erudite in Lares ludit.
 Querquetulanos Lares, & Rurales obseruare quisque potest apud Re-
 ligiosissimum Episcopum Tomasinum in suo *De Donarijs*; vbi fufe *Vo-
 ta Genio & Laribus dicata* perpendit.

Cap. 8.

IMAGINES ARGENT. DVAS] Si mutilum, & ferme
 exesum non esset monumentum, Donarium istud argenteum, Genio
 Dominorum, & Laribus Publicis consecratum, cuius generis esset, at-
 que in quem finem dicatum, appareret: verum temporis seuitia hoc
 nobis denegauit, nec aliud cognoscendum reliquit, nisi quod cum
 lapide ipso deuouerat IMAGINES ARGENTIAS DVAS T. PVBLICIS CRE-
 SCENS.

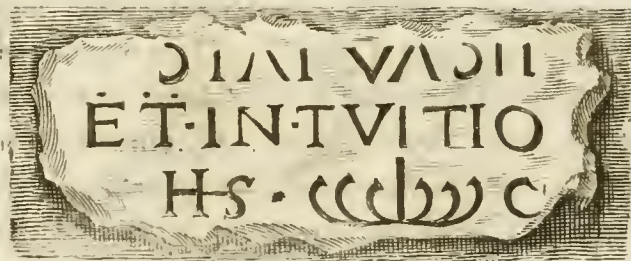
IN AEDIBVS SANDELLIORVM.

A Cathedralis Templi vico recta versus forum vinarium pergenti, haud procul à Monte Pietatis, aedes occurrunt, quondam Sandellicrum, honestæ Patauij familiæ: quam nostra ætate illustravit Martinus, Presbyter ac iuris vtriusque Doctor, vir sane doctus, politicorumque literarum notitia clarus. Hic cum Ecclesiæ parochiali Sancti Martini præfesset, anno sexcentesimo vigesimo septimo supra millesimum eius restorationi intentus, hoc inuenit fragmentum: quod cum ipsa domo nunc in cuiusdam caufidici potestatem venit. Circa id vix aliud addere licet, quam quod subtilissimus Pignorius in epistola ad Martinum Sandellium, fuscè, accuratè, ac erudite obseruauit. Eam hic subnectere, apprime necessarium iudicauit.

L . P . MARTINO SANDELLIO
I . C . VIRO REVERENDO

Epist. Symbol. epist. 40.

Frustum veteris inscriptionis e marmore Pario, notatum elegantissimis characteribus, à seculo ut videtur Augusto, in Templo D. Martini nuper effissum, cui tu merito præes, postulas tibi explicari; notis videlicet implicatum, & à corpore suo auulsum. Num ego tibi, Amice, gentem Asclepiadarum videor attingere cognatione? An vero profiteri me censes disciplinam Cornelij nostratis? Vcrum age experiamur. Frustum eiusmodi.

Continet autem, quantum ego conijcio, summam pecunie legata intuitionem monumenti alicuius. Hæc enim erat solemnis formula legandi: cuius vestigium extare in veterè Gallica inscriptione apud Gruterum. CLI. 6. sunt qui credunt. ego non item.

QVOD.

QVOD . IN . AGRO
 PROPRIO . CONSTITVTVM . TVEN
 TIONI . OMNIVM . VOLVERVNT
 ESSE COMMVNE . &c.

Ibi enim Tuentio est inspectio, non tutela Monumenti, cuius penes accuratissimum Briffonium lib. VII. Formularum extat mentio accurata, quam confirmant veteres Inscriptiones apud Gruterum CCCXCIX. I. DCXL. II. At summa pecuniæ valde ingens. fateor, & scio Aristotelem Lib. IV. Ethic. Cap. II. monere, non eodem sumptu Fanum, & sepulchrum edificandum esse. Verum nostri maiores insanierunt circa hæc annorum ludibria; tanquam sepulchra eorum essent, ut inquit Regius Psaltes Psal. XLIIIX. Domus illorum in æternum. Et hisce delirijs compescendis insudarunt quandoque præceptis & monitis Leges & Legum Consulti. at præualuisse hic etiam præposterum luxum, testes sunt insanæ substructiones aliquot, quas temporis edacitas minimum attigit, ut in Munatij Planci Oratoris, & Metelle Q. Cretici filie Mausolæis videre est. Hæc erit Historia, seu verius fabella Deiphobi tui vir amice. an vero ille, ut alter Priamides olim Aeneam, me sit compellaturus,

— — — nihil o tibi amice relictum est
 Omnia Deiphobo soluisti, & fumer s vmbri

ego quidem nescio: tu scies, qui illum habes contubernalem, & cum illo una omnis Antiquitatis penitissima notitiam. Vale.

De Ling.
 Lat. lib. 5.

H—S] Quæ SESTERTII est nota. Quid autem esset Sestertius nobis scriptum reliquit Varro. Sestertius, quod semistertius. Dupondius enim, & semis antiquus Sestertius est: & veteris consuetudinis, ut retro ara dicerentur, ita ut semis tertius, semis quartus pronuntiarent. Sestertius igitur ab semis tertius dictus. Quantum autem valuerit Sestertius, ex Festo habetur. Sestertius dicitur quarta pars denarij, quo tempore is decussis valebat, id est dupondius & semis. At Sestertij auctum fuisse pretium demonstrat Plinius. Postea Annibale urgente, Q. Fabio Maximo dictatore asses unciales facti; placuitque denarium XVI assibus permutari, quinarium octonis, sestertium quaternis. Sed hoc extra militaria stipendia, nam statim subdit: In militari stipendio semper denarius pro decem assibus datus. quod forsitan & de Sestertij pretio accipiendum est.

Lit. S.
 Hist. Nat.
 lib. 33. c. 3.

Verum Sestertius masculini generis erat quarta pars denarij, Budei auctoritate, valebatque, ut ait ipse, decem Turenicis denariolis, & semisse: vel ut
 Brennar. de
 Asses.
 infra

infra ostendam, tribus solidis cum semisse Serenissimæ Reipub. Venetæ. Sestertium autem generis neutrius mille sestertios masculini generis, paruos dictos, valebat. Ideo mille Sestertij vnum Sestertium erant: Sestertium vero viginti quinque coronatos, seu Philippicos recipit; vt obseruare licet ex computationibus Budæi, Iusti Lipsij de Re Nummaria, cuius posthumum opus habemus beneficio eruditissimi, ac suauissimi Ioannis Rhodij amici nostri, quem meæ, si qua est virtutis stimulatorem, & cultorem reciproco amore & veneratione prosequor. Cum itaque coronati Budæi, & Philippici Lipsij conueniant cum Scutis Venetis, quæ septem librarum pretio, nempe solidis CXL. Serenissimus Princeps expendit, viginti quinque scuta Veneta pariter Sestertium conficiunt. Et cum ista XXV. scuta ex libris septem constantia faciant CLXXV. libras, quarum quælibet XX. solidorum est, solidi ter mille & quingenti sestertium magnum constituent: qui si deducantur in mille sestertios paruos, paruo sestertio tres solidi cum semisse æquantur. Quisquis itaque sit, qui ad huius monumenti tuitionem ter mille & centum H—S legauit, vt inscriptio refert; si paruos intellexit, libras centum sexaginta septem Venetas legauit cum dimidijs si sestertia, Scuta Veneta 77500, quæ certa summa est mirabilis.

Loco Cit.
Cap. 4.

CCCCI000] Hæc numeri nota est, pro tribus millibus in monumentis accepta; vt ex Pierij Hieroglyphicis colligo. *Manifestum est Lib. 37. cap. millenarij numeri notam, quæ tam antiquis in marmoribus inspicitur, hac 42. fuisse figura, U : duo millia vero scilicet ad rectam lineolam duplicatis, CC00 : tria millia triplicatis, CCC000. Hanc vero explanationem se fatetur Pierius accepisse ex antiquissimo codice Bibliothecæ Florentinæ, in epistola data ad Caninium Sallustium lib. II. cuius hæc promittit verba: Quod scribis ad me de drachmis CCCCLIII notatum est de drachmis CCC000, quod computat tribus millibus. Ac ne in quatuor millibus similiter signandis immorer, scilicet CCCC0000 hæc vt semel dicam demum erit regula, &c.*

Igitur in tuitionem monumenti, cuiuscunque fuerint generis H—S 3100 legati sunt.

138
SERTORII VRSATI
MONVMENTA
PATAVINA.
LIB. I. SECT. III.

REGIO SECUNDA PONTIS
MOLETRINARVM.

In ea Medoaci parte, quæ septentrionalem ciuitatis plagam secat, triginta moletrinarum rotæ conspiciuntur, eo ordine dispositæ, vt nulla sit impedimento alteri, sed commodus omnium vsus. Flumini ita sunt insertæ, vt hinc à lembis moletrinarijs, inde à ligneis casis, vbi molæ versantur, suffultæ, à quauis ingenti alluione nihil patiantur, sed apte pinsendo tritico voluantur. Spectatoribus inter nostri æui miracula iure merito habentur. Quam autem hæc hydromylarum congeries sit vetusta, etsi de eius origine nulla extet apud scriptores nostros memoria, hoc tamen amplum est testimonium, quod ab ea, nec aliunde, secunda ciuitatis regio appellationem traxerit.

SECUNDA REGIO

IN MVSÆO FRANCISCI VRSATI.

Prope plateam Sforzateorum commodæ satis prospiciuntur eðes, no-
strorum maiorum de Vrsatis, antiquæ, sed aptæ structuræ. Eas
nunc incolit Franciscus Vrsatus consanguineus noster, eximij vir in-
genij, historiarum, matheseos, antiquitatum cognitione non leuiter
tinctus: qui singulari studio hæc duopolitissima, candidissimaq; mar-
morea monumenta inter sua cimelia conseruat.

I

2

I

II

Jo. Georj. sculps.

2. Horum alterum corrupti seculi puto, cum & literæ male scul-
ptæ habeantur, & characteres illi à Romana puritate declinent; præ-
terea CONVI pro CONIVGI sit sculptum.

IN AEDIBVS, OLIM SCARDEONIORVM , NVNC
GASPARIS CAMPOSAMPERII I. C. ET ASSESSO
RIS CELEBERRIMI.

Post ecclesiam S. Leonardi illico domus Scardeoniorum ciuium Patauinorum spectatur. In hac familia clarus fuit Bernardinus Scardeonius Canonicus Patauinus, antiquitatum patriæ diligentissimus conseruator. Et certe quantum conditori Antenori Patauium debet, tantum Scardeonio tenetur, qui ad sua vsque tempora laboriosissimum opus deduxit; quum nullus antea nisi sparse & confuse de patria nostra scripserit. Ideoque vir iste moribus, virtute, eruditione insignis, summo labore, studio, ac diligentia *De Antiquitate urbis Paduae, deque claris eiusdem ciuibus* opus bona fide concinnauit, ac perfecit, tam patriæ carum, adeoque ab omnibus expetitur, vt difficilis nunc eius sit copia. Porro assiduus hic antiquitatum venerator multa monumenta in suis ædibus collegit, cateque custodiuit: quæ partim hodie salua sunt, partim heredum incuria perierunt. Hac gente Scardeoniorum mea ætate extincta, domus ista hereditario iure in Gasparis Camposamperij Iurisconsulti, assessorisque celeberrimi possessionem venit; in eaque hæc monumenta visuntur.

2

Humi ad fenestram, quæ flumen spectat.

TI · CARTORIO
 TI · · LAM · · EROTI
 CARTORIAE APTAE
 CARTORIVS SIBI ET
 SVIS

3

Ante gradum vicini horti.

C · POMPEIVS · C · L
 LEPIDVS SIBI ET
 POMPEIAE C · L
 PRIMAE
 TESTAMENTO
 FIERI IVSSIT.

S 2 In

In parietibus area.

C . SEXTIO QVOD . C . BELLŌ CONF . RELIQVI
AS NON DESERVERIT POMPEIANORVM
VICTORIS IVSSVM K . D . MVLTATO ET IN
EXIL . ACTO . C . SEXTIA VXOR PARVVLIS
CVM LIBERIS OBSERVARI IVSSA
SEQ . IPSOSQ . REPENTI PRÆCIPITIO
VINDICAVIT IN LIBERTATEM . VIXIT
LIBERA ANN . XLVI . SERVA NEC DIEM.

Lib. 1. class. 1. Lapis iste penes Ioannem Baptistam Rotam erat Scardeonio au-
4. fol. 86. tere, quem forsitan paulo post ab eo accepit.

Effigies quæ velata sacerdotali ritu in hoc monumento observatur, vel sacerdotis sacrificantis esse potuit (solebat enim reijci *pars toga superior ad cervicem*, quæ nempe sinistro humero insidebat, & dextro deijciebatur: ea attrahebatur in caput cum sacra fierent: ut ostendit de Re vestiaria in-
gens Lycei nostri gloria Octavius Ferrarius) vel Auguris, qui & ipse sacerdotibus accensebatur. Siquidem Accij Nauij Auguris statua extabat ante curiam posita, prope sacram ficum, minor hominis mediocris statura, & capite velato, teste Dionysio.

Lib. 1. cap.
10.

Antiq. Rom.
lib. 3.

MOENIO] Mœniam gentem plebeiam Panuinius consularem ostendit; quam eandem puto cum Mainia: I enim loco E antiquos vsos, non est qui ignoret. Propterea in hac gente claruit M. Mainius P. F. P. N. qui Consul, inde Dictator, postea Censor, ac tandem iterum Dictator extitit.

2. Hoc secundum monumentum superstes habemus ab antiquissima Cartoria familia, quæ vsque ad tyrannidtm Eccelini floruit Patuij.

De Famil.
Rom.
De Antiq.
Nom.

3. POMPEIVS] Pompeiam gentem quamuis plebiam demonstrant Vrsinus & Panuinius, claram tamen fecerunt consules cognominati, Rufus, Bythynicus; clarissimam vero Strabo, & Magnus pater & filius consules, ijs cognominibus insigniti.

LEPIDVS] Cognominis huius origo à lepiditate sermonis haud dubie dimanat: ergo in numero eorum est, quæ ab oratione & venustate in loquendo petita fuerunt Lepidus enim à lepore desumptum videtur Agrætij veteris grammatici sententia. *Lepus est animal. Lepor iucunditas voluptatis, unde gratum aliquid lepidum dicimus. Lepos eloquij.* At cum Seruio lepidum à faceto distinguo: nam eius testimonio *facetus est qui facit verbis quod vult, lepidus qui politus est.* Ideo Sigonius ex Plutarcho in Paulo colligit, quod *Lepidi Æmilij dicti sunt à Lepore orationis, quia Mamercus Numæ. F. Princeps eius gentis summo lepore præditus fuit, quem Græci ἀλωδιαν dicunt.*

De Nom.
Rom.

4. SEXTIO.] Sestia, & Sextia gens Romæ fuit; sed illa patricia, in qua Consul cognomine Capitolinus; ista plebeia, in qua Consules cognominati Sextinus, Lateranus, & Sabinus. Imo L. Sextius Sex. F. N. N. Sextinus Lateranus primus fuit e plebe consul. Hoc loco obseruandum, in omnibus fere Liuij codicibus, vbi de P. Sestio Capitolino mentio est, loco Sestius Sextius impressum esse, quod gentem patriciam cum plebeia confundit. Ideoque *P. Sestius non Sextius legendum est.* Nam *P. Sestium patriciæ gentis virum fuisse* Liuius habet.

Pannin. de
Antiq.
Vrsin. De
Fam. l. Rom.
Liuij. Hist. lib.
8.
F. flor. lib. 1.

Hist. lib. 3.

QVOD. C. BELLO CONF.] Quæ accipio QVOD CIVILI BELLO CONFECTO: nam Sextium istum Pompeianæ fuisse factionis, quæ sequuntur monumenti verba testantur. Pompeium vero contra Cæsarem civili bello dimicasse quis ignorat?

RELIQUIAS NON DESERERIT POMPEIANO-
RVM] Verum sinceræ affectionis testimonium: nam & in aduersa fortuna non deserere ducem & amicos, sine furore Patauinæ semper fuit virtutis. At quanta fide ac patientia Pompeiani milites eminebant etiam summis in angustijs, ipse Cæsar testatur. *Atque uno tempore accidit, ut difficilioribus vbi tempestatibus, ex pellibus quibus erant tectæ naues, nocturnum excipere rorem cogerentur: quas tamen difficultates patienter, & æquo animo ferebant.* Patauinos autem Pompeio addictos fuisse, nonnulli autumant ex illis verbis, quæ de T. Liuijo apud Tacitum protulit Cremutius Cordus. *Titus Liuius eloquentiæ ac fidei præclarus in primis, Gn. Pompeium tantis laudibus tulit, ut Pompeianum eum Augustus appellaret. neque id amicitia eorum offecit.* Quod an sit verum, nemo facile affirmabit; præcipue cum multi sint ex nostris, qui negent Patauium intra numerum fuisse Coloniarum Transpadanarum, quas Gn. Pompeius Strabo Magni pater deduxerat.

De Bello
Ciuil. lib. 3.

Annal. lib. 4

K. D.] Quid duæ literæ sibi velint ignoro: nam quod aliqui calumniam interpretantur, quisnam hic locus calumniæ? quod autem addunt. D. significare damno mulctato, neq; hoc satis Latinum est. Crediderim tamen, quoniam illæ duæ literæ K. D. ab omnibus nota-

rum

Lib. 1. De
Cap. Dimi-
nit. & in ff.
eodem.

rum abbreviatarum interpretibus pro KAPITE DIMINVTIO acci-
piuntur, VICTORIS IVSSVM KAPITE DIMINVTIONIS MVL-
TATO legendum, errorem autem in vocabulo IVSSVM pro IVSSV
statuarij imperitiæ adscribendum esse. Cumque in institutionum li-
bris triplex capitis diminutio reperiatur: *Maxima per quam, & Ciuitas,
& libertas amittitur: Media per quam sola ciuitate amissa libertas retinetur,
quod fit in eo cui aqua & ignis interdicitur: Minima, per quam & ciuitate, &
libertate salua, status duntaxat hominis mutatur:* media capitis diminutione
SEXTIVM multatum opinor, quia in exilium eiectus ciuitatem amisit.

lit. G.

C. SEXTIA] Quod est CAIA SEXTIA. Mulieribus namq;
nubentibus antiquitus Gaiaæ prænomen erat Festi monitu, *Gaia Cæ-
cilia appellata est ut Romam venit, quæ antea Tanaquil vocitata erat,
uxor Tarquinij Prisci Regis Romanorum. Quæ tantæ probitatis fuit, ut
id nomen ominis boni causa frequentent nubentes, quam summam asseue-
rant lanificam fuisse.* Ideo sponsam introducentes iubebant sponso dice-

Plutar. in
Quæst. Rom.
11. 30.

Inst. Orat.
lib. 1. cap. 7.

re: *Ubi tu Caius, ego Caia.* Quæ verba eo spectare volebant: ubi tu
Dominus & Paterfamilias, ego Domina, & Materfamilias. Ad hoc
prænomen notat Quintilianus, quod *Gaius C. litera notatur, quæ inuer-
sa O. mulierem declarat: quia tam Caias esse vocatas, quam Caios etiam
ex nuptialibus sacris apparet.* Hoc tamen non semper in lapidibus ob-
seruatum video: nam hæc mulier recto C. inscribitur GAIA SEXTIA.

Tandem cum hanc inscriptionem à lapide diuersam exhibeat Scar-
deonius, formam, qua ab ipso descripta est, hic necessario subnecten-
dam cogitavi.

C . SEXTIO . QVOD . C . BELLO CONF . RELIQUIAS
NON DESTITVERIT POMPEIANORVM
VICTORIS IVSSV K . D . MVCTATO ET IN EXI
LIVM ACTO C . SEXTIA VXOR PARVVLEIS
CVM LIBEREIS OBSERVARI IVSSA SEQ . IPSOSQ .
REPENTI PRÆCIPITIO VINDICAVIT IN LIBERTA
TEM VIXIT LIBERA ANN . XLVI . SERVA
NEC DIEM .

Disimulare tamen non possum, mihi totam hanc inscriptionem
nouitatis suspectam esse, quod etiam viris doctis placere video.

IN ÆDIBVS MUSSATORVM.

IN vico S. Iacobi, e regione Xenodochij, Mussatæ gentis, olim Vicentia, & nunc Patauij nobilis, vastæ exurgunt ædes. Familia ista multis illustribus viris emicuit, sed præcipue eam claram reddidit Albertinus Mussatus, ante trecentos annos Historicus ac Poeta illius ærumnosi æui elegans ac insignis. Cuius historiam de gestis Henrici VII. Cæsaris, necnon Tragœdias, epistolas, atque eclogas Latino carmine, eximij Senatoris Veneti Dominici Molini litteratorum Mecœnatis beneficio typis commissas legimus. Albertinus de patria optime fuit meritus, multaque pro ea passus est, etiamsi varias ad Principes illius seculi in Patriæ beneficium legationes obiisset, inter quas insignis maxime fuit illa, qua cū alijs ciuibus Patauinis ad coronationem Henrici septimi Cæsaris Mediolani functus est. Publice Patauij ob eximiam doctrinam, in totius Academiæ Iurisconsultorum & Artium, ac vniuersæ ciuitatis conspectu, à Pagano à Turre Episcopo Patauino, & Alberto Saxonæ Duce tunc Gymnasij Rectore, imposita ex lauro corona, Poetæ nomine insignitus fuit: eique is honor postea habitus, vt decreto vtriusq; Academiæ singulis annis diebus festis Natalitijs Domini vtriusq; collegij doctores atq; studiosi solemnem pompam, præcinentibus tubis, ad ipsius ædes eum honoris causa cereis muneribus poetam salutarent. Nec ipsi tantum Poetæ nomen, veluti apud veteres cognomen, sed posteris etiam diu remansit, qui dicti fuerunt de Mussatis siue de Poetis. Huius viri frater Gualpertinus, Albertini tunc pro Repub. Romæ oratoris precibus, à Bonifacio VIII. Pont. Max. cui pergratus erat, facile Sanctæ Iustinæ Abbas renunciatus fuit, quamuis Cisterciensis esset. Ceterum feruidi atque acris ingenij vir, potiusque ad militiam quam religiosam vitam natus, sæuissimis illis temporibus, veluti ciuis priuatus in arduis Ciuitatis negotijs se gessit, tandemq; cum Marsilium Carrariensem infestum sibi haberet, ex vrbe clam aufugit; neque vlli hætenus compertum fuit, vbi vitam clausit. In hac eadem familia duo claruerunt Ioannis & Francisci nomine, Iurisconsultus alter, & in patrio Gymnasio Pontificij Iuris doctissimus interpres, qui ædes hæc suas magnificas extruxit, ac viridarium amœnissimum adiunxit: alter qui linguarum, Græcæ, Latinæ aliarumque literarum notitia omnes sua ætate antecelluit, atque studio Rhetoricæ, Poeticæ, Philosophiæ, veterumque poetarum imitatione tantum valuit, vt *Recouertorum*, & *Deliorum* Academiæ Patauij literis armisque dicatæ communem patrem dixerint. Superfunt hodie Comes Ludouicus Medicus, & Iulius Philosophus iuuenis adhuc florens, magnæque expectationis. Sed præcipue suam illustrat familiam Galeacius I. C. Iulij frater,

Paliarm. & Merzar. 12 Histor. Vicent.

In Suis Oper. lib. 2. & passim.

Histor. Corrusior. De Nouis. Pad. & Lõbard. lib. 1. cap. 12

Ioan. De No no de Famil. Patau. M. S.

Scard. lib. 2. Class. 10.

Canac. Hist. Canob. D.

Iust. lib. 3. Scard. lib. 2. Class. 6.

Canac. & Scard. loco cit.

Canac. lib. 4.

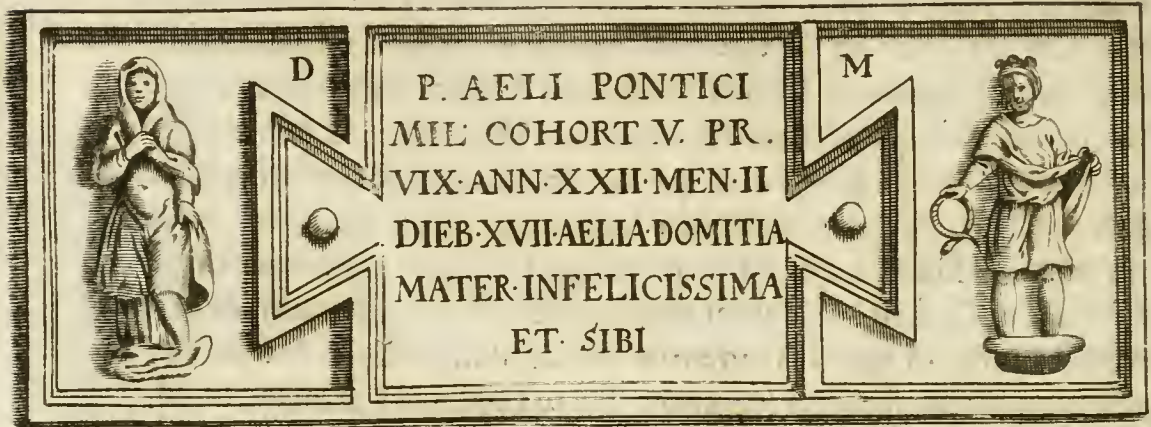
Scard. lib. 2. Class. 8.

Scard. lib. 2. Class. 8.

qui florida adhuc ætate Archipresbyteri dignitate Patauij insignitus, summam hanc prouinciam non incongruam suæ uirtuti esse, abunde demonstrat, omnibus æque pergratus. Sed ut ad Ioannem Franciscum secundum reuertat, is omnium antiquitatum notitia clarus, hæc quæ sequuntur monumenta, ædium vestibulo inseruisse traditur.

I

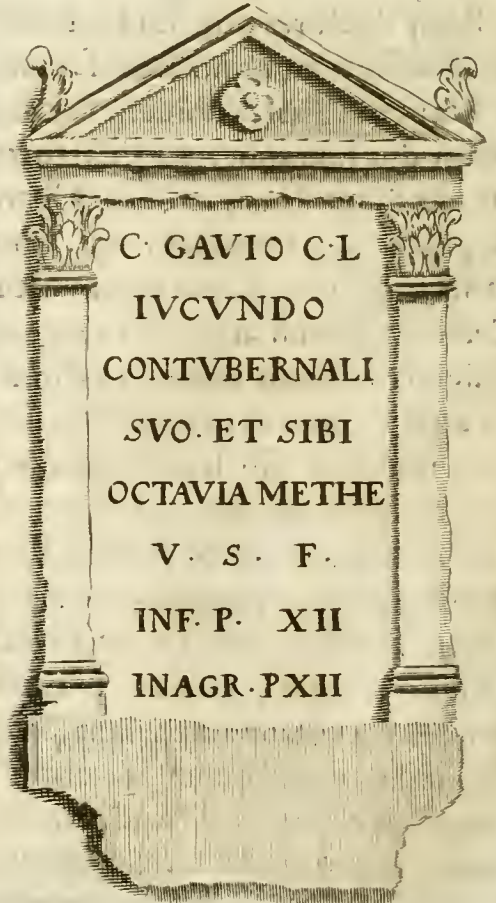
II

CONSPRC
YNIAE PRA

IV

XIMVS
GRATIS
ILIORVM
DEDIT

III

PON:

PONTICI] Cognomen si non à Ponto Prouincia , saltem à gemma, Pontica dicta, deductum suspicor: de qua Plinius. *Ponticarum plura sunt genera. est stellata, nunc sanguineis nunc atris guttis, quæ inter sacras habetur. Alii pro stellis eiusdem coloris lineas habet.* Vnde Ponticus ab habitu corporis forsitan dictus, quod faciem sanguineis vel atris guttis aut lineis distinctam haberet.

Hist. Nat. lib. 37. cap. 10.

MIL. COHORT. V. PR.] Id est MILITIS COHORTIS QUINTAE PRAETORIAE. Cohors ista in Legione fortibus constabat viris Vegetij monitu. *Quinta cohors in legione strenuos desiderat milites, quia sicuti prima in dextero, ita quinta in sinistro ponitur cornu.*

De Re Milit. lib. 2. cap. 6.

Apud Scardeonium & Gruterum supra hoc monumentum D.M. reponendum est: nec cum Scardeonio legendum P. R. interpunctione distinctum, sed PR. literis coniunctis.

Lib. 1. Class. 4. fol. 76. Fol. 517. n. 10.

3. GAVIO] GAVIA gens Panuinij obseruatione Veronæ & vetustissima & nobilissima fuit, vt plurima quæ ibidem reperiuntur, monumenta fidem faciunt; sed præcipue geminus arcus prope castrum vetus; de quo Panuinius loco citato.

Antiq. Veron. lib. 3. cap. 4.

IVCVNDO] Cognomen viro huic ab animo ad hilaritatem ac læticiam propenso forsitan impositum.

CONTUBERNALI] Festi sententia *Contubernales dicuntur à tabernis, quæ fiebant ex tabulis. Vnde & tabernacula dicta sunt, licet ex tentorijs, & ex pellibus fiant.* Hoc tamen loco Festus fortasse milites solum respexit, quod minime huc quadrat. Vnde contubernalem hic vel accipio cum Cicerone pro domestico, & familiati: *Illud doleo in ista loca venire me vt constitueram non potuisse. habuisses me non hospitem sed contubernalem: et in oratione pro Gn. Plancio: Fuit in Creta postea contubernalis Saturnini propinqui sui: vel contubernalem sumptum credo pro conliberto, qui eodem contubernio vteretur.*

Lit. C.

Epist. Famil. lib. 9. ep. 20.

4. Ceterum vbi GAVIO Scardeonius habet, in saxo GAVIO videtur; ac quod apud ipsum & Gruterum est SIBI, in monumento SIBÈ legitur, tandemque ambobus addendum,

Lib. 1. Class. 4. fol. 76. Fol. 977. n. 4.

IN : AGR . P . XII

quod apud eos deficit :

APVD COMITEM IACOBVM
ZABARELLAM.

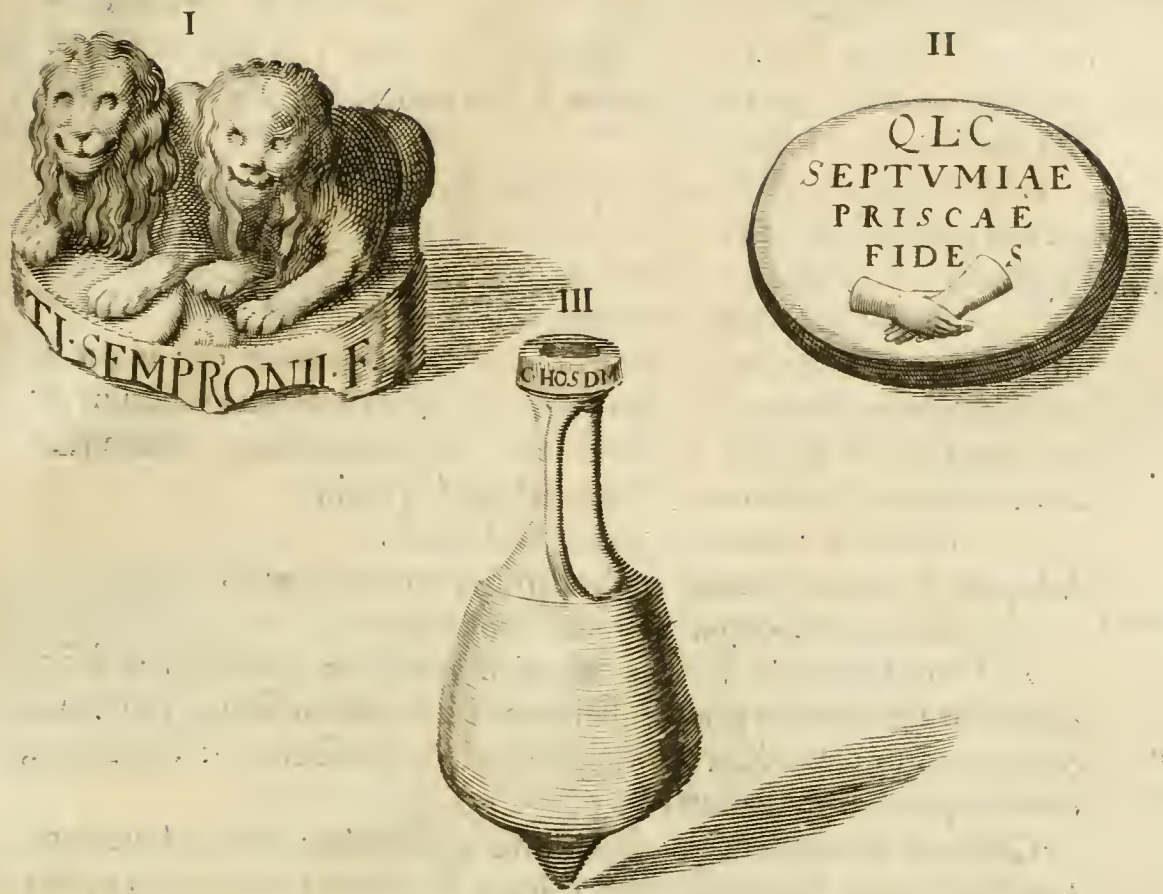
Scard. lib. 2.
Class. 5.

Idem ibid.

Idem ibid.

IN vico caudæ longæ ad portam vrbis ingeniosissimus Comes Iacobus Zabarella domum possidet. Huius nobilissimam stirpem sic illustrat Franciscus Zabarella Cardinalis, Archiepiscopus Florentinus Constantiensisque Concilij Legatus, post obitum ab omnibus in Pontificem Maximum desideratus, Sigismundoque Imperatori ita carus, vt publice eum defleuerit, & corpus ad tumulum comitatus sit: Bartholomæus Cardinalis nepos, itidem Archiepiscopus Florentinus; de quo sit dixisse satis; nullum repertum post ipsum Ecclesia Florentina dignum, præter Antoninum, religiosissima vita mirandisque operibus sanctitatis elogium promeritum: Paulus Argolicensis Episcopus, Theologus, & Ecclesiastes insignis: quamplurimi Iurisconsulti profundissimæ eruditionis: sed præcipue C. Iacobus nostri comitis auus, Philosophus inclytus, quique in Patrio Gymnasio, e sublimi suggestu Philosophiam maxima doctrinæ fama tradidit, vt eorum omnium nomina.

— *Circum late volitans iam fama per per vrbes*
gloriose in totum orbem detulerit, ac in sinu æternitatis locarit, Iacobus vero ipse, vt dignum celeberrimæ familiæ, quæ tantis syderibus emicat, se probet germen, maiorum suorum vestigia premens ad gloriam felici properat pede. Antiquitatum enim peritissimus gentilicia stemmata, Regum, Principum, Venetæque Reipublicæ Heroum, quos omnes ad sublimia extollit, laboriose contexuit, iamque duo huius generis opera vulgavit in lucem: Hetruscum vnum Thraseæ Patri vitam, ac Zenorum familiæ Venetæ amplissimæ propaginem continens; Latinum alterum, quo Auracorum Principum originem, progeniem ac stemmata exponit; multa vero alia typis itidem destinata domi asseruat. Valet etiam accuratissimus iste vir numismatum, & monumentorum cognitione; cuius generis apud ipsum complura reperiuntur.

Gio. Georgi f.

1. Hoc monumentum quatuor abhinc annis, dum terra sulco verteretur, Atheste repertum fuit in Achate gemma sculptum: in quo duas dexteras iunctas, quæ sub inscriptione observantur, fidei symbolum esse, præter monumenti verba, testantur numismata pene infinita, in quibus circum implicatas sibi dexteras legitur FIDES MILITVM . FIDES EXERCITVVM.

Q. C. L.] Si nomina, & cognomina instar prænominum antiqui vna tantum litera designassent, dicerem prænomen, nomen, ac cognomen mariti huius Septimix, de qua in gemma, tribus illis literis significari; puta QVINTI. CAECILI. LEPIDI, vel similia huius generis. Sed cum exempla suppetant nulla, Alexandro cuiusdam Gordianum hunc nodum remitto soluendum.

SEPTVMIAE] Loco SEPTIMIAE scripserunt antiqui: sic Lucretius.

De Rer. Nat.
tur. lib. 6.

*Principio mare mirantur non reddere maius
Naturam, quo tantu' fuit decursus aquarum*

Nempe fuit pro fiat. Cur autem V. pro I. usurpatum fuerit, hanc ratio-

Instit. Orat.
lib. 1. cap. 4.

De Ortho-
graph. Gn.
Cornut. cap.
1.

tionem reddit Fabius. *Et medius est quidam V et I literæ sonus, non enim sic optimum dicimus ut optimum?* Gnæus tamen Cornutus ex Cassiodori collectione hunc usum improbat, dicitque: *Melius tamen est ad enunciandum, & adscribendum I. literam pro V. ponere, in quod iam consuetudine inclinavit.*

2. Alterum monumentum operculum marmoreum est urnæ. Cineraria enim locula alia aurea, ut illud Seueri; alia argentea, ut illud *Æneid. 6.* Papiniani I. C.; alia ænea, ut illud, de quo Virgilius:

Offaque lecta cado texit Corinæus ahenis:

alia marmorea, alia fictilia fuisse, omnibus compertum est: idque apertissime demonstrant Kirchmannus de funeribus Romanorum & Iacobus Guterus de iure Manium; sed marmorea locula ditiorum

Lib. 3. cap. 8.

Lib. 3. Elg. 2

fuisse ibidem Kirchmannus notat ad illud Tibulli:

Atque in marmorea ponere sicca domo.

Lib. 2. eleg. 1

Ad quod forsitan respexerat & Propertius, cum cecinerat.

Et breue in exiguo marmore nomen ero.

Cap. 4.

3. Urna fictilis ad usum cinerum mortualium. Nomen in labro exaratum figuli esse credo, Gulielmum Philandrum secutus, qui in commento in secundum Vitruuij hoc idem confirmat; ut videbimus, cum Tegulas expendemus.

Ceterum monumenta in domo ista à nobis huc usque dilucidata, Iacobus Comes Zabarella cum alijs antiquitatum reliquijs, totaq; sua libraria supellectile, D. Antonij, in singularis cultus argumentum, bibliothecæ donauit.

SERTORII VRSATI
 MONVMENTA
 PATAVINA.
 LIB. I. SECT. IV.

REGIO TERTIA PONTIS ALTINATIS.

BOro, quod paleę vendendę dicatum paleare nuncupatur, orientem versus ad antiqua Urbis mœnia, porta & pons est vicinus, qui pons Altinas dicitur, tertięque nostrę ciuitatis regioni nomen indidit. Hunc duplici de causa apud Patauinos historicos ita nuncupatum obseruo. Nimirum quia inde Alcinum versus antiquissimum Venetiarum oppidum olim pateret egressus: vel quia Altinates, quum Attilę metu Patauium se recepissent, ea in regione ædes sibi erexerint. Quod Bernardus Georgius Patricius Venetus anno post Christum natum MDLVII. Patauij Prætor insignis, regimini Misas feliciter coniungens, hexastico Pontis Altinatis portę imposito, quod hodieque conspicitur, eleganter significauit.

*Pignor. in
 Adnot. ad
 Origin. Patau.
 fol. 168.*

HIC ALTINATES LARIBVS PATRIAQVE RELICTIS
 DVM METVNT PRAEDAS, DVM METVNT QVE NECEM,
 ATTILA NAMQVE IGNI VASTABAT, ET OMNIA FERRO,
 EXTRVXERE SIBI, PIGNORIBVSQVE DOMOS.
 INDITA SVNT EX HOC IGITVR SVA NOMINA PONTI
 ALTINAS RIPAM HANC INCOLA QVOD COLERET.

Quicquid sit de origine nominis, hoc certe statuendum est, nullo alio insignitam fuisse hanc tertiam Patauinae urbis regionem.

TERTIA REGIO

IN ÆDIBVS FRANCISCI

BATTARII.

PRope Sancti Thomæ ecclesiam ædes, quæ Scardeonij ætate Cartulariorum non vltimo inter Patauinos ciues loco erant, nunc honesto viro mercatori Ianario Francisco Battario modestia, & probitate conspicuo cessere: vbi in parietibus ad scalas rude marmor hoc monumentum exhibet.

MER . S.

D . POPILIVS . PAETVS . GN . LABE .

PAETO . COS . DESIG . FRATRI

SVO . B . M . F .

HVNC . SOMNO . AETERNALI

PATRIA . RETINET .

MER.S.] Scilicet MERCVRIO SACRVM. Sepulcra enim ac monumenta, vt iniuolata durarent, suis Dijs consecrare solebant: quod hic etiam indicat titulus. Quem morem secuti sunt Christiani, vt passim videre est.

*Pann. de
Nom. An-
tiq.*

D.] Decimi prænomen notat. Decimus ille fuit olim dictus, qui decimus ordine natus est.

*Hist. Na-
tur. lib. 12.
cap. 37.*

PAETVS] Pæti sunt, qui deprauatos habent oculos Plinij fide: Vni animalium homini deprauantur, vnde cognomina Strabonum, & Pætorum. Qualis vero in Pæti deprauatio oculorum esset, Sigonius declarat. Pæti auctore Porphyrione est, qui oculis est leuiter declinatis, vel cuius oculi huc, & illuc celeriter mouentur, vt ait Acro Horatius satyra tertiâ: Strabonem appellat Pætum pater. Verum non vitium, seu deprauationem oculos pætos semper indicasse, sed etiam quandam hilaritatem animi, & pulchritudinem apud Varronem animaduerto.

*De Nom.
Rom.*

*Satyr.
Fragul.*

Ante aures modo ex subolibus, paruoli

Intorti demittuntur sex cincinnoli:

Oculi sub pæuli, nigellis pupulis,

Quandam hilaritatem significantes animi,

Quos

*Quos calliblepharo naturali palpebra
Tincta, vallatos mobili septo*

GN. LABE. PAETO] Id est, GNAEO LABEONI PAETO. Gnæi prænomine corporis insigne denotari, Festi testimonio cognoscere licet. *Gnaeus, & corporis insigne, & prænomen à generando dicta esse, & ea ipsa ex Græco γινεσθαι apparet.*

Lit. G.

Vlterius duo cognomina huic viro data obseruo, & vtrumque ex corpore petitur; vnum Pæti, vt iam visum ab oculis; alterum Labeonis, à labijs: siquidem Labeones dicebantur antiquis quasi labiones, id est quibus magna erant labia. Legitur enim apud Sospitrum antiquum gramaticum: *Labra modica: labia immodica, & inde Labiones.* Obseruat tamen Aelius Donatus grammaticus, quod *Labra sunt superiora, Labia inferiora:* vnde Labeones illi, qui inferius labrum immodicum habent. Gnæum vero Labeonem Pætum ex gente Popilia fuisse, liquido indicat, quod sequitur, FRATRI SVO. Si enim Decimus Popilius Pætus Gnæo Labeoni Pæto fratri suo monumentum erexit, quis dubitat hunc etiam ex gente Popilia prognatum.

COS. DESIG.] Nempe CONSVLI DESIGNATO. Designati vero Consules dicebantur, qui iam electi, nondum magistratum inierant. Designabanturque, vt ex varijs Ciceronis locis obseruat Rosinus, ad finem mensis Iulij & initium Augusti, sed magistratum non sumebant ante Kalendas Ianuarias: vnde Ouidius de primo Ianuarij die.

*Antiq.
Rom. lib. 6.
cap. 12.*

*Fastor lib.
1.*

*Iamque noui præeunt fasces, noua purpura fulget,
Et noua conspicuum pondera sentit ebur.*

HVNC SOMNO ÆTERNALI PATRIA RETINET.] Ex ista appendice duos hosce viros in monumento descriptos Patauinos fuisse, colligere audeo. Nam & lapis ipse mole magnus, nempe tres pedes longus, duos latus, non ita facile aliunde ad nos fuit deportatus: præterea ante nonagesimum annum, quo tempore Scardeonius suum condidit opus, eo loco, vbi adhuc videtur, parieti insertus fuit, apud gentem forsan non ita antiquitatibus amicam; vt situs monumenti commonstrat.

Nec vero in lapide P. POPILIVS, vt ex Manutio Gruterus scripsit, sed D. POPILIVS, vt ex saxo Scardeonius legit, cernitur.

*De ortho-
graph. rat.
Fol. 427.
n. 10.*

Sedenim Patricognomen, quod fuit Thrasea, qui patriæ nostræ gloria suprema merito censetur, hic mihi locum præbet in transitu perquirendi, ex quam gente ipse progenitus fuerit, cum Patauini auctores inter se discrepent. Eruditissimus, nec satis vnquam celebratæ memoriæ Pignorius noster in suis Originibus Patauinis de Thrasea Pæto hæc protulit. *La famiglia di Thrasea Peto cioè il nome gentilicio (poiche il Lipsione dubita) io direi che fosse Thrasea, come appresso li Romani Cecina, & Serperna.* Sed parcant mihi tanti viri optimi manes, cum diligentissimo

*Lib. 1.
Clas. 4.
fol. 78.*

Cap. 16.

Thrasee
Pati Vti
Lib. 2. Ital.
script.
Fol. 355.
n. 1.

tissimo Comite Iacobo Zabarella Thraseas, vt cognomen obseruo
apud Gruterum duobus in lapidibus Neapolitanis. Vnus extat in
ædibus Iouiani Pontani.

L . ANNIO . L . F . COL
MODESTO
HON . EQVO . PVBL.

K. IVN. IN. CVRIA. AVGVST. ANNIAN. SCRIB VND. ADFVER.
T. OPIIVS. SEVERVS. VIGNETIVS. LIBERALIS
IVLIVS. CALPETANVS. GRANIVS. LONGINVS

QVOD. C. AVFIDIVS. THRASEA. D. CLAVDIVS. QVARTIVS. II. VIRI. V. F

& quæ sequuntur : alter in ædibus Hadriani Gulielmi.

C. DOMITIO DEXTRO II L. VALERIO
MESSALA THRASIA PRISCO. COS.
VI IDVS IANVAR. &C.

Panuin.
Cōment. in
2. Fastor.

Qui consulatum tenuerunt L. Septimij Seueri Imperatoris TR. P. IV.
anno ab V. C. DCCCCXLVIII. Si itaque Thraseas cognomen est,
forsan à Græco Θρασεῖς deriuari poterit, quod est audax, securus, ardens,
qualiterque animo, & factis se præbuerit Thraseas noster, denotabit.

Vita Thraf.
Pat. lib. 2.

Petiquirit assidue subtilissimus Zabarella, cuius gentis Thraseas fue-
rit; eumque ex Valeria gente ortum putat, quod ex eadem fuerit
Consul L. Valerius Messala Thrasias Priscus. Suæ vero coniecturæ fun-
damentum deprōmit ex Lipsio, qui sic habet de Thrasea Patro: cuius genti-
le nomen adhuc quero. Nam Dio P. Thraseam Patrum saltem appellat.

Ad. 16. An.
nal. Cornel.
Tacit.

Marmor vetus suadet Valerium fuisse: C. DOMITIO DEXTRO.
II. L. VALERIO MESSALA THRASIA PRISCO COS. Quod etsi de
alio: ex cognomine tamen suspicemur de gente. Nam & Valeria gens Pa-
tauij floruit; vt de Valerio Flacco monuimus. Vnde ipse Zabarella in

Lib. 2 fol.
42. & 43.

præallegata Thraseæ Patris vita concludit. Si che essendo stato Thrasea
Peto Cittadino Padouano, & li Valerij ancora loro Padouani, & hauendo
veduto, che Thrasea era cognome proprio anco delli Valerij, si potrà con-
cludere, che il nostro Thrasea Peto fosse della gente Valeria, della fami-
glia delli Messala, & del Colonello delli Thrasea. & che detto fosse per
sopranome Peto, si che si doueua chiamarsi Pub. Valerio Messala Thrasea
Peto. Ab hac tamen opinione paulo post discedit; eo quia obserua-
uit fortasse cum Panuino, cognomina maiorum in familia retineri,
ob præstantem virtutem, ac gloriam illius, qui primus cognomen in-

De Antiq.
Nom.

uenit;

uenit; nec in gente Valeria vllum fuisse, cui cognomen hoc esset, Consule, quem diximus, excepto. Suspiciatus fortasse mecum est, ex Valeria gente Thraseam non fuisse, quum alioquin iure merito ingrata gens illa, atq; immemor dicenda fuisset, si tanti viri cognomen primum post centum, & quinquaginta ferme annos denuo assumpsisset.

Nec vero putandum, hoc factum ad euitandam Imperatorum iram: hæc enim cum Domitiano desæuijt: imo sub Traiano magni istius viri nomen & memoria eminuit, & vxor filiaq; eius ope Plinij in patriam à longo exilio restitutæ sunt. In quo negotio magnum gloriosumque se facinus perpetrasse iure ipse sic gloriatur. *Occiso Domitiano statui mecum ac deliberaui esse magnam pulchramque materiam insectandi nocentes, miseros vindicandi, se proferendi. Porro inter multa scelera multorum, nullum atrocius videbatur, quam quod in Senatu Senator Senatori, prætorius consulari, reo iudex manus intulisset. Fuerat alioqui mihi cum Heluidio amicitia, quanta potuerat esse cum eo, qui metu temporum nomen ingens paresque virtutes secessu tegebat. Fuerat cum Arria, & Fannia: quarum altera Heluidij nouerca, altera mater nouerca. Vbi, etsi extra locum, non tamen ab re obseruo, quod Arria ista magnæ Arriæ Cæcinnæ Pæti vxoris filia fuit, ac Thraseæ nostri coniux: Fannia vero filia. Heluidius autem de quo Plinius, non est Thraseæ gener ac Fanniæ maritus, sed filius, de quo in Domitiano Suetonius. Occidit & Heluidium filium, quod quasi scenico exodio sub persona Paridis, & Oenones diuortium suum cum vxore taxasset. Isti enim Anteia coniux erat, de qua loco prædicto Plinius: Heluidium vero patrem Vespasianus occidi iusserat.*

Epist. lib. 9. epist. 33.

Cap. 10.

Si itaque sæuitia in innocentes, in pios, in optimos viros debuerat; si vxor, ac filia Thraseæ ab exilio redierant, cur non etiam Valerij, si in hac gente Thrasea vixit, tanti viri cognomen rursus assumpserunt, ac longa serie gesserunt, vt eius exemplo excitati virtutis amore, ac gloria posterì exardescerent?

Suet. in Vesp. Cap. 15.

Quamobrem hac difficultate motus ingeniosissimus Zabarella Thraseam nostrum ex Fannia gente natum credidit, quod antiqui filias suas familiæ nomine honestarent, vt ex monumentis liquido constat. Huic sane opinioni subscriberem, nisi Panuinius monuisset, vsum nominum seruatum ante Reipub. casum. Nam post, sub Imperatoribus, nulla certa regula tradi potest, quam inepte, & pro arbitrio nomina sumere consueuerint. Quid igitur hic affirmandum, cum Thraseas Pætus sub Imperatoribus vixerit, ac sub Nerone sanguinem Iovi liberatori libarit?

Vita Thras. Pat. lib. 2.

De Antiq. Nom.

Nolim equidem tanto viro obniti: si quid tamen in hac antiquitatum caligine diuinare licet, putauerim Thraseam nostrum non ex Valeria, nec ex Fannia, sed ex Popilia gente prodijse,

se, hac opinione adductus, quod ex hac gente alium Consulem designatum habemus, quum consularis fuerit: vnde sine magno negotio plures habuisse Consules, atque ob alium consulem designatum Romam Patauio transmigrasse, ibique vixisse, credere fas est. Consulem quippe designatum, de quo in monumento, Thrasea priorem iudico: quandoquidem Consulatum designatio, quæ ante magistratus dignitatem Reipub. tempore in consularibus comitijs habebatur, vt iam notauimus, sub Imperatoribus, omnia suo arbitrio statuentibus, fuerat sublata. Sed hæc antiquitatum peritiores expendant; qui de Thraseæ gente si quid certius protulerint, me non minus quam patriam sibi deuincient: mihi enim satis erit, quæ habet Lipsius ex Plutarcho, de huius viri moribus recensuisse. *Salve ò salve vir magne, & inter Romanos sapientes sanctum mihi nomen. Tu magnum decus Gallica gentis: tu ornamentum Romanæ curiæ: tu aureum sydus tenebrofi illius aui. Tua inter homines non hominis vita: noua probitas, constantia, grauitas, & vite mortisque æquabilis tenor.*

Ad Annal. 16.

Tacit. Annal. 16.

Ibidem.

Thraseæ, Patauinum fuisse, patrio more nocuit. Nam, quia idem Thrasea Patauij, vnde ortus erat, ludis Cæsticis à Troiano Antenore institutis, habitu tragico cecinerat, morti adiudicatus est, arbitrio ob insignem gratiam concessio. Eam quam forti lætoque animo adierit, testatur idem Tacitus. *Accepto de hinc Senatusconsulto, Heluidium, & Demetrium in cubiculum inducit: porrectis vtriusque brachij venis, postquam cruorem effudit, humum superspargens, propius vocato Quæstore, Libemus inquit Ioui liberatori. Specta iuuenis, & omen quidem dii prohibeant; ceterum in ea tempora natus es, quibus firmare animum expedit constantibus exemplis.*

Ad Annal. 16.

Libeat mihi tandem extra semitam deflectere, & de Cæsticis amici eruditi opinionem afferre; non vt alias euertam, sed potius doctorum hominum animos excitem: si quidem elegantissimus quoque Lipsius dubitauit, vbi ait: *Quid cæstibus cum cantu? cecinisse enim hic dicitur Thraseas, non pugnasse.* Huius igitur rationem expendens mihi summo amore ac beneuolentia iunctus eruditissimus Alexander Estius, cinis Patauinus, non minus de patria quam de bonis literis summe meritis, qui non ita pridem heu nimis acerba morte sublatus, relicto amicis tristi desiderio, pro Cæsticis putabat Scenicis scripsisse Tacitum, & librariorum imperitia, temporumque iniuria permutatis literis, hanc vocem fuisse immutatam. Quæ sane coniectura non videtur nulla: quandoquidem in scenis antiqui canebant, ea inducta veste, quam scenæ diuersitas postulauerat. Thrasea vero noster habitu tragico cecinit; quod à ludis scenicis minime alienum fuit. Hæc autem inter antiquitatis latebras cum delitescant, qui ingenio pollent, vltius cogitent, eaque expendant, imo corrigant, ac firmiora in medium adducant, quibus hilari animo lubens acquiescam.

IN ÆDIBVS DE BENAVIDIIS
A MANTVA.

AD templum Eremitarum Sancti Augustini, qua orientem spectat, in vico communiter *Porcilia* dicto exurgit elegans vastaque domus clarorum ciuium Patauinorum familiæ Benauidiæ de Mantua. Gens ea omni æuo conspicua Mantua Patauium accessit, vnde & Mantuæ sortita cognomen, cum Benauidia ex Hispania oriunda, vbi & nunc floret, Mantuam primum se contulisset. Flourerunt in hac familia plures doctissimi viri; nimirum Ioannes Petrus Benauidius cognomento Mantua, qui artis medendi ea præcelluit pericia, vt nemini cederet, vnde summa artis medicæ gloria multas sibi diuitias comparauit. Verum clariorem hunc existimo virum ob insignes filios, Ioannem Andream doctrinæ paternæ, vt & gloriæ imitatorem eximium, & Marcum Mantuam disertissimum Iurisconsultum, qui talis ac tantus extitit in docendo, interpretando, & consulendo, vt omnibus Europæ Gymnasijs exoptatus à cunctis principibus inter sanctiora suatum aulatum penetralia desideraretur. Nemo quippe illo æuo leges enucleauit elegantius, nemo promptius de ijs disceptauit, nemo difficultates enodauit efficacius, adeo vt à remotioribus orbis regionibus ad Marcum Mantuam audiendum traherentur mortales. Hunc Carolus V. Imperator ob præclaram virtutem, & famam tantis honoribus decorauit, quantis à Carolo IV. Bartolus Saxoferratenis ornatus fuerat. Serenissima quoque Respub. Veneta tanti viri gloriam suspiciens, eum supraordinarij titulo in Gymnasio Patauino amphauit. Plurima inclytus iste vir utilissima, ac eruditissima edidit ingenij monumenta, sed & quamplurima alia, in speciosissimo museo ab ipso maximo impendio extracto recondita, magna cum veneraticne seruantur. Ingentibus impensis, & vix credendis supra priuatam fortunam ædem suam redegit in formam augustam, qua hodie spectatur. Occurrit in area miræ altitudinis colossus Herculeus, Bartholomei Amanati Florentini sculptoris celeberrimi opus; spectaturque domus Dominici Campagnolæ elegantissimi pictoris manu, vndique picturis referta. Viridarium adiacet, primum Andreæ Mantuæ, deinde Gasparis Philosophiæ doctoris foci mei studio & cura tam amplum, atque delicosum, vt Patauij par ei nullum. Sed præcipue museum tot veterum imaginibus, signis, tabulis, toreumatibus, numismatibus, libris, alijsque antiquis operibus refertum, omni memoria summi que viri genio dignum. vbi præcipua hæc monumenta.

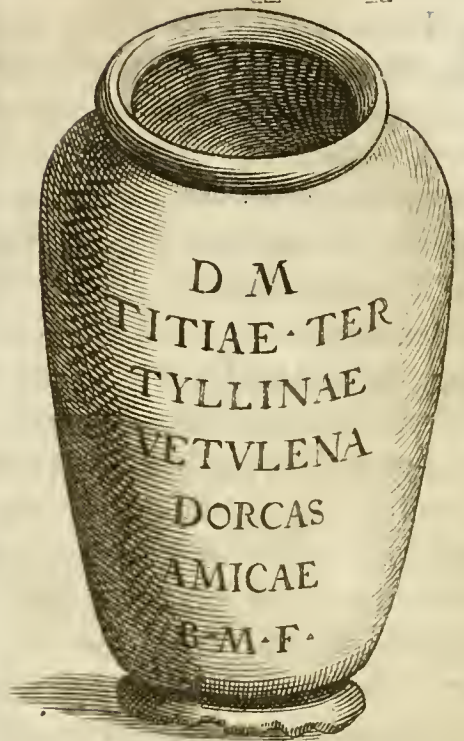
Scard.lib.
II. Class. 9.Scard.lib.
II. Class. 8.

In Vestibulo ædium

C . P A P I R I V S
 C . L.
 S O D A L I S ; S I B I
 E T ; E L O N I Æ
 L . L . M V R R Æ
 V X S O R I
 V . F.

In Museo

I. PAPIRIVS] Inter patricias minorum gentium, Panuinius auctoritate Ciceronis nixus, hanc gentem recenset: cuius rei testimonium exhibet singulare M. Papirius, qui eo anno, quo Reges eiekti, Pontifex erat, quæ patriciorum sola erat dignitas. Habuit gens ista consules cognomine Mugillanum, Crassum, Curforem, Prætextatum, Mafonem, & Patum. Plebeia etiam fuit, & ea consularis, quæ consulem cognomine Carbonem habuit. Vtraque vero eminuit, summisque in vrbe honoribus floruit.

Pannin.
de Antiq.
Nom.

Lit. S.

SODALIS] Huius cognominis ratio forsan apud Festum est. Sodales dicti, quod una sederent, & essent: vel quod ex suo dapibus vesci soliti essent: vel quod inter se inuicem suaderent, quod vrile esset.

Fol. 987.
2. 14.

MVRRÆ] Legendum vt in monumento, non MVRRÆ, vt apud Gruterum, qui ex Knibij schedis saxum hoc in ædibus Patriarchæ Grimanni Venetijs fuisse notat; cuius forsitan munere, Marcus Mantua id habuit, vel ab heredibus accepit.

L. P. xviii.
de his qui
ut. infam.
in fine.

VXSORI] Ad hoc verbum ipse Mantua in Æquilibrio Scholastico hæc obleruat. Scitu dignum est, licet sic scribatur communiter, & in Pandectis Florentinis pariter, Vxores scilicet, me tamen literæ X aliam. S. addidisse. quoniam sic scribebant veteres, tibi que exemplum,

quo

quo hoc ipsum elicias, antiqui lapidis sic inscripti subijcio, in vestibulo
edium mearum positi.

2. Vrna secundo loco exhibita pedem alta, ex marmore Pario elabo-
rata conspicitur, ab ea tamen diuersa, quam Gruterus delineatam
habet, quæ rectius vrnæ figulinæ speciem refert. Hæc amicitia testi-
monium præbet. Amica siquidem amicæ cineres haud dubie condi-
dit. Quæ Gruteri quoque ætate penes Marcum Mantuam fuit; quum
fortasse Venetijs viueret, nisi parum recte id e Kinibianis, & Purea-
nis schedis acceperit.

Fol. 891.
num. 4.

Grut. loc.
cit.

TERTVLLINÆ] Nisi hoc cognomen sit diminutium à
Terta, quod antiquitus Nonij fide pro Tersa scribebatur, quid sibi ve-
lit mihi utique ignotum est.

VETVLENA] Hanc gentem Romanam esse monumenta
antiqua, quæ non vno in loco reperiuntur, suadent, sed præcipue
illud Romæ in S. Salvatore.

Grut. fol.
894. n. 9.

D . M
P . VETVLENS . NARDVS
ET . VETVLENA . ALEXANDRIA
ET . P . VETVLENS . SATVRNINVS
SIBI . ET . SVIS
L . L . P . E

DORCAS] Cognomen ab habitu corporis tractum; vel for-
tassis, quod hæc mulier similis esset Dorcadibus, quas ex Æliano Ca-
pras feras fuisse cognosco: scribens enim de capris feris fœminis, quæ
Copitæ mulieres Isidi sacrabant, eas *δορκάδας* appellat; Latine Damæ
dicuntur, quæ sunt celerrimæ. Vnde Dorcas hæc mulier, quia forte
velocissimâ; vel quia ad similitudinem caprarum ferarum corpore
neruoso, & ligneo fuisset, vt ex Lucretio colligitur.

Histor.
Animal. lib.
10. cap. 23.

Cæsia, *παλλάδιον*: *neruosa*, & *lignea*, *δορκάς*:

De Rer.
Nat. lib. 4.

APVD GEORGIVM A TURRE PATAVINVM MEDI-
CVM ET BOTANICVM INSIGNEM.

Scard. lib. 1. Class. 1. Porten. lib. 2. cap. 8. Itin. Ital. pars 1. Scard. ibi. Porten. lib. 9. c. 40. Porten. ibi.

VNdecimo ab vrbe lapide orientem versus, in pago Puluerariæ, gallinarum magnitudine ac præstantia claro, sacræ virgines ordinis Sancti Benedicti, quæ nunc in vrbe Omnium Sanctorum ædem habitant, insigne cœnobium sanctæ Agneti dicatum habuerunt, vsque ad annum Christi MDLXXXIX. Istæ, Cardinalis Frederici Cornelij Præfulis Patauini vigilantissimi auspicijs, monasterio prope Omnium Sanctorum templum à fundamentis extracto, v. idus Aprilis anni prædicti ex agro huc trasmigrarunt. Vbi cum altius terra pro fundamentis effoderetur, credibile est nonnulla monumenta inuenta fuisse. Moniales enim fatentur, quosdam lapides figuris & literis sculptos, paucis abhinc annis in fundamentis cuiusdam ædificij sepultos fuisse: e quibus hunc mutilum valde, in parietibus cœnobij seruatum, dono dederunt Georgio à Turre Medico suo, viro ingenio, virtute, moribus singulari, ita vt publice simplicium medicamentorum facultates in Gymnasio docendi munus, & amœnissimi viridarij medici Præfecturam bono publico egregie sustineat. Is quemadmodum corpus, ita animum optime ex cultum habet; quod satis superque demonstrat domus ab ipso empta ad S. Franciscum paruum, picturis vndique statuisque exornata; viridarium floribus distinctum rarioribus. Accedit sanctioris eruditionis cognitio, Numismatum musæum breui paratum; quorum notitia delectatus, desiderium com-
monstrat redimendi ab inuria temporis antiqua monumenta. Quam etiam ob causam hoc primum à monialibus impetrauit, alterum ex pago Patauino Stratæ aduectum suis in ædibus locari curauit.

I. Quæ in huius monumenti apice conspiciuntur, fateor, non ita mihi liquido constare, an sint militaria instrumenta, seu funerales faces; siquidem sæuitia temporis certam horum cognitionem interuertit. Poterant enim esse, vel clypeus, & pila duo, militum Romanorum arma: Clypeus, quia schema, quod hic conspicitur, à Parma, Cetra, Pelta, & Scuto forma diuersum apparet; vel cum Clypeo clauæ duæ incendiariæ, de quibus Ammianus Marcellinus: *Barbarique, ut reparabiles semper & celeres, ingentes clauas in nostros conijcipientes ambustas, mucronesque acrius resistentium pectoribus illidentes, sinistrum cornu perruperunt* (si tamen harum clauarum apud Romanos ullus aliquando fuit usus) vel faces illæ funebres, quibus ad ignem in pyris excitandum, mortuorum consanguinei antiquitus vsi sunt. Hist. lib. 31.

FIRMIO] FIRMIAE gentis antiquitatem, ac nobilitatem antiqua epigrammata satis superque declarant; istamque claruisse multis in locis, ex insculptis saxis patet. Hinc legitur Romæ in

Grut. fol.
269. n. 3.

COH : II : VIG

C . IVLIO . QVINTILIANO . PR . VIG . M . FIRMIO
AMYNTIANO . S . PR . C . IVLIO . ANTIGONO . TRIB

Pan. An.
tiq. Veron.
lib. 8. fol.
232. 234.
235.
Grut. fol.
409. n. 9.
Grut. ibi
num. 8.

Hinc Veronæ non vno in loco, tum mulierum, tum virorum gentis Firmiæ monumenta reperiuntur. Sed præcipue illius honores, nobilitatem, & conditionem duo hæc monumenta declarant: Soræ primum ad D. Restitutæ positum; Feltriæ alterum, ad læuam, qua Cathedrale templum aditur: ex quibus in nostris regionibus hanc excelluisse gentem liquet.

L . FIRMIO . L . F
PRIM . PIL . TR . MIL
III . VIR . I . D
COLONIA . DEDVCTA
PRIM . PONTIFICI
LEGIO . III . SORANA
HONORIS ET VIRTVTIS
CAVSSA

C . FIRMIO . C . F
MENEN . RVFINO
EQ . PVB . LAVREN . LAV.
DEC . FLAMIN . PATRONO
COLLEGIORVM . FABR
CENT . DENDR . FELTRIÆ
ITEMQVE . BERVENS
COLLEG
FABR . ALTINATIVM
PATRONO .

2. Saxum hoc frondit us in apice refertum, iuuenjs adhuc florenti ætate defuncti forsan signum, Scardeonij seculo in ædibus Danielis Victurij Patricij Veneti, quinto ab vrbe lapide, in pago Strata obseruabatur. Ipsum tamen ex humili quadam domo, vbi pro scalæ gradu erat, ab obliuionis voracitate ereptum, Patauij suis in ædibus doctissimus iste vir æternitati donauit.

EVTYCHO] Nomen ex Græco tractum, quod idem ac FORTVNATO. Verum cum plerunque pro cognomine hoc nomen vsurpatum viderim, monumenti fracti status dubium me reddit, an sub D. M. inter quod, & illud EVTYCO, fractura videtur, aliud gentilicium nomen extiterit.

DEF. ANN. XXVIII] Scilicet DEFECIT vt aliquibus placet; vel, quod melius opinor, DEFVNCTO ANNO VIGESIMO OCTAVO.

CONVICTVS] Puto idem ac viuens, seu simul conuiuans aut vna conuersans intelligendum esse.

P.] Posuit.

In ultima columna lateritia porticus ad ædes

IVLII CÆSARIS DOTTORII.

DOttoria gens, antiqua, nobilis, clara, & numerosa Patavij fuit à multo tempore, qualis & nostro etiam existit. Ingentes ædes habuit per omnes civitatis regiones, & præcipue in vico, Sancti Francisci parvi vulgariter appellato; quarum vnam, dum circa inscriptiones istas laboro, mirum in modum reparavit, ac summe ornavit Iulius Cæsar Dottorius, exquisiti vir ingenij, summoque mihi iunctus amore. Claruit hæc familia ob Antonium Franciscum, & Danielelem Equitem, eximios iurisperitos: quorum prior in Ferrariensi Gymnasio iurisprudentiam diligenter professus, à multis angustijs, & ærumnis magnopere vexatus, nunquam tamen depressus, tanta constantia & integritate polluit, ut potuerit eas additiones edere, quæ Panormitano Abbati, nec non Alexandris, Tartagno, & Imolensi, annexæ videntur. Alter vero ob animi integritatem, & præstantiam Anconæ & Florentiæ prætura honorificentissime fungi meruit. Prodiit ex eadem Alexander Philosophiæ, ac Medicinæ professor doctissimus, qui ad summa fuisset progressus, nisi immatura morte occubisset. Sed nulli secundus, nulli æquiparandus, post Vincentium Philosophiæ doctorem, post Ludovicum, suavissimum mihi amicum, & Alexandrum Sancti Michaelis Equitem, hanc familiam illustrat hodie Carolus consanguineus meus, Hetruscæ Musæ cor, & delictum: Leguntur enim ipsius adhuc iuuenis ad Pindari exemplum odæ, tanto studio, eo numero, eruditione, Latinisque elegantijs refertæ, ut Pindarum, Anacreontem, Horatium, Statium, ceterosque huius ordinis Poetas in ipso reuixisse affirmant doctiores. Itaque non immerito lauream æternitatis ipsi donavit Apollo, & Heliconides incolæ eum inter primos agnoscunt facile, & colunt. Huius ædibus illæ à Iulio Cæsare instauratæ, iunctæ observantur: vbi in columna lateritia porticus prope terram, rude marmor hoc refert monumentum.

*Scard. lib.
2. Class. 3.*

*Præter lib.
6. Cap. 5.*

*Scard. lib.
2. Class. 9.*

ACONI . Q . F . FAB.

LABEONIS PO

LICIS VIXIT AN.

X V.

ACONI] Quamvis de Aconia gente nihil habeatur apud familiarum Romanarum scriptores : attamen eius nobilitatem , ac splendorem nonnulla antiqua monumenta abunde testantur . Apud Vulsinius monumentum habetur, ceteris omissis, de

Grut. fol.
385. n. 1.

L . ACONIO . CALLISTO . TRIB . MIL .
LEG . XIII . GEM . SEV

Hanc post Constantinopolitanum imperium consularem & clarissimam obseruo . Romæ siquidem in æde S. Apostolorum de Aconio Catullinó V. C. & Consule tale legitur monumentum .

Grut. fol.
309. n. 2.

FABIAE . ACONIAE . PAVLINAЕ . C . F
FILIAE . ACONII . CATVLINI . V . C
EX PRAEF . ET . CONSVLE . ORD . VXORI
VETTI . PRAETEXTATI . V . C . PRAEF .
ET . CONSVLIS . DESIGNATI . SACRATAE
APVD . ELEVSINAM . DEO . IACCHO . CE
RERI . ET . CORAE . SACRATAE . APVD . AE
GINAM . DEABVS . TAVROBOLITAE . ISI
ACAE . HIEROPHANTRIAE . DEAE . HECATE
GRAECO . SACRANAE . DEAE . CERERIS

Verum in hoc monumentum cum incidissem, obseruandum putavi, Gruterum hoc ipsum ex Mazochio collegisse; sed idem multis in melius mutatis Beneuenti in Samnitibus situm ex Onuphrio Panuino addidisse; nullo alio discrimine, nisi quod aptius, & magis rationi consonum legatur. Panuinius tamen locum eiusdem non designat, sed in Fastis hæc profert. *Aco Fabius Catullinus Phylonianus, & ipse aliquando urbis Romæ præfectus, de quo in antiqua inscriptione mentio est sic.*

FABIAE . ACONIAE . PAVLLINAE C . F
 FILIAE . ACONIS . CATVLINI . V . C
 EX . PRAEF . ET . CONSVLIS . ORDIN
 VXORI . VETTI . PRAETEXTATI
 V.C. PRAEF . ET . CONSVLIS . DESIGNATI
 SACRATAE . APVD . ELEVSI
 NAM . DEO . BACCHO . CERERI
 ET . CORAE . SACRATAE . APVD
 AEGYNAM . DEABVS . TAVROBOLI
 TAE . ISIAE . HIEROPHAN
 TRIAE . DEAE . HECATAE
 GRAECO . SACRATAE . DEAE
 CERERIS .

In qua inscriptione obseruo quædam Gruterum addidisse , etiam-
 si profiteatur ex Onuphrio se eam collegisse , quæ tamen apud
 Panuinium non habentur; suntque:

SACRATAE . APVD . LAERNAM . DEO
 LIBERO . ET . CERERI . ET . CORAE .

De Aconio Catullino, & de Fabia Aconia Paulina præterea mo-
 numentum apud Gruterum ex Baronij Annalibus collectum legitur.
 Verum iste Acon Catullinus ille est, quem sic in Fastis suis Cassio-
 dorus notat,

*Grut. loc.
 cit. n. 4.*

LIMENIVS & CATVLLINVS.

quiq; in Fastis Panuinianis anno Urbis Condita M XI. Christi CCCXLIX.
 fl. Valerij Constantis Imperatoris XIII sic cum Limeniano designatur.

*Fastor. lib.
 3.*

A CON FABIVS CATVLLINVS PHILONIANVS
 VLPIVS LIMENIANVS.

Acon vero noster duo cognomina habuit, nempe Labeonis, &
 Policis. De Labeone iam dictum fuit. Policem vero à fortitudine
 nuncupatum credo; ad instar digiti pollicis in manu fortissimi.

IN AREA OPTATORVM.

PRope basilicam S. Sophiae, quae prima Patauij Cathedralis fuit, à Diuo Prosdocimo Diuinæ Sapientiae dicata, ædes, quas honestissimi olim ciues Patauini à Vallibus nunc extincti possederunt, Optati, qui ex Neapolitano Regno sub Desiatorum cognomine Venetias transmigrarunt, ac mutato cognomine, non autem significato, Optati vocati sunt, suis vñibus emerunt, hodieque obtinent. Inter quos reticendi non sunt, Franciscus medicus sua ætate non vulgaris, & Io. Dominicus eius filius, Philosophiæ doctor, moribus, probitate doctrina, singularis. Isti in parietibus suæ areæ, hoc conseruant monumentum.

T . MVSTIO . C . F . FAB . HOSTILIO
 FABRICIO . MEDVLLÆ . AVGVRINO
 ALLECTO . INTER . TRIBVNICIOS . AB
 IMP . NERVA . CÆSARE . AVGVST . PRAET
 . . . . . VR . AER . . PONTIFICI
 . . . . . D.

MVSTIO] Mustiam gentem Patauinam fuisse inde facile conijcere licet, quod de ea non vnicum monumentum Patauij occurrat: eamque non fuisse vulgarem saxum hoc satis superque meo iudicio declarat: ex qua fortassis emanauit Mustia gens, quæ nunc Venetijs inter Patricias summe claret.

HOSTILIO] Rarissime quatuor cognominibus vsos fuisse antiquos obseruat Panuinius; attamen T. Mustius iste forte quatuor cognominibus fuit nuncupatus. Primo namque Hostilius est dictus, & *Hostilios ab Hostijs* dictos Sigonius scribit, vt & Panuinius: Hostius vero, vt idem Panuinius ex Valerio notat, fuit *Prænomen eius, qui peregre apud hospitem natus esset; vel vt idem cum Macrobio habet, qui primus in hostico, id est in agro hostili procreatus esset.* Verum hoc vni obseruatione dignum perpendo, raro gentilicia nomina ad vñum cognominum destinata fuisse; dummodo Mustius iste ex gente Hostilia prognatus non fuerit, ac in Mustiam adoptatus: quod certe adfirmare non audeo; cum forma hæc dispositionis prænominis, nominis, & cognominum vnica sit, & penitus diuersa à quacumque earum,

*De Nom.
 Antiq.*

*De Nom.
 Rom.
 Lec. cit.*

earum, quas accurate tradit Panuinius ab antiquis vsitatas.

FARBICIO] Circa hanc vocem, quæ certe cognomen est, hæreo, nisi à fabrefacio deductum fortasse sit, cum & Fabricensis apud Hadrianum Iunium legam, quod ex codice Theodosiano desumptum fatetur. Vnde primo, cui hoc cognomen inditum, *vel armorum imperialis aula incumbere cura fabricandorum*; vel forsan alicuius fabricæ præfectura.

MEDVLLÆ] Quod certe cognomen est forsitan ab vrbe Medullia Latinæ ditionis tractum. Nam aliquando cognomina desumi, vel à loco, vbi quis natus erat, aut vnde commigrauerat, vel ab vrbe aut regione deuicta, Panuinius tradit. Medullia autem meminit Liuius. *Postremo omni bello Latino Medulliam compulso, aliquandiu ibi Marte incerto, varia victoria pugnatum est: nam & vrbs ruita monitionibus præsidioque firmata valido erat. Et paulo post eodem libro: Tarquinius triumphans Romam redijt, inde priscis Latini bellum fecit, vbi nusquam ad vniuersa rei dimicationem ventum est. ad singula oppida circumferendo arma, nomen omne Latinum domuit. Corniculum, Ficulnea vetus, Carneria, Crustumerium, Ameriola, Medullia, Nomentum oppida capta. Vnde ex Medullia etiam Medullini cognomen deriuatum, mihi persuadent cognomina Macedonici, Balearici, Gabinij, & alia similia à Romanis frequentissime vsurpata.*

Hist. lib. 1.

AVGVRINO] Augurini cognomen primo à Minutia gente originem habuisse, ab insigni aliqua re, vel in Flaminio, vel in Auguraru gesta, Sigonius docet. Verum etsi Minutij Augurini vt plurimum nominabantur, attamen alios Agurinos etiam cognominatos esse, extra Minuciam gentem, minime inconueniens opinor.

De Nou. Rom.

ALLECTO INTER TRIBVNICIOS] Allecti ab adlectis nihil discrepant. Adlecti vero, vt iam liquet, illi erant, qui propter inopiam vitorum ex equestri ordine in Senatorum numerum adsumebantur. Vnde ab hoc ordine forte Mustius iste adlectus inter Tribunicios fuit ab Imperatore Nerua.

PONTIFICI] Pontifices, vt Q. Scguola Pontifex Maximus dicebat, à posse, & facere. pontifices ego à ponte arbitror: nam ab ijs sublicius est factus primum, & restitutus saepe; cum ideo sacra, & vls, & cis Tiberim non mediocri ritu fiant. Ita docet Varro, cui subscribit Halicarnassæus. Pontificem Numa instituit, eique sacra omnia exscripta exsignataque attribuit: quibus hostijs, quibus diebus, ad quæ templa sacra fierent, & vt cuncta vno verbo comprehendam, omnia publica priuataque sacra Pontificis scitis subiecit. vnde & Lucanus.

De Ling. Lat. lib. 4. Antiq. Rom. lib. 2.

Liui. Hist. lib. 1. Pharsal. lib. 1.

Mox iubet & totam pauidis à ciuibus Urbem
Ambiri, & festo purgantes mœnia Lustrò,

Lon-

*Longa per externos pomaria cingere fines
Pontifices, sacri quibus est permiffa potestas.*

*Liu. Hift.
lib. 1.*

*Pan. Cō-
ment. in
prim. Fast.*

Pontificis nomen omnibus quidem sacerdotibus commune fuit, sed Pontifex Maximus ille erat solus, qui prima & summa reuerentia colebatur. Vnde postquam Augustus Pontificatum Maximum adeptus est, omnes Imperatores summam hanc dignitatem sibi vsurparunt; prout manifeste antiquæ inscriptiones ostendunt. Pontifices ex Patribus primo omnes lecti fuerunt, omnique maiori conatu Patres plebi obstiterunt, ne religionis recondita mysteria, quæ Pontificum curæ commissa erant, plebi aperirentur: propterea vsque ad illa tempora, quibus A. Attilius Calatinus primus Dictator extra Italiam exercitum duxit (quod anno ab v. C. DX circiter factum) e plebe primus Pontifex Maximus creatus fuit T. Coruncanus; inde modo ex plebe, modo ex Patribus viri Pontificatum Maximum assumpserunt. At qui plura de Pontificibus veterum, ac de eorum iure desiderat, consulat eruditissimum, omnique gloria dignum Iacobum Gutherum, qui de hoc elegantissimum opus concinnauit: vbi ad satieta-tem omnia, quæ ad Pontifices pertinent, diligenter atque exquisite inueniet.

IN ÆDIBVS NOBILIVM VENETORVM
DE PRIOLIS.

Inter Venetas familias illustrissima emicat Priolorum, quorum
 duæ ædes satis commodæ e regione Optatorum conspiciuntur:
 vna quidem ampla & pulcherrima; altera non item, quæ se offert ver-
 sus pontem Altinatem, in cuius area rude saxum cum hoc epitaphio
 in pariete repositum iustratur.

LOC : SEP.

C . FVLVI

DIONYS

IN : FRO.

PED . XXX

IN : AGRV

PED . XXX

FVLVI] Fuluiam Plebeiam gentem varijs Consulibus decora-
 tam obseruo, quorum cognomina in fastis ista habentur: Pætus, Pæ-
 tinus, Nobilior, Flaccus, Curuus, Centumalus, Maximus, Gillo.
 Huiusgentis nomen à cognomine deductum Panuinius docet: aliquis
 enim qui Fuluus fuit, Fuluij cognomen posteris videtur reliquis-
 se.

DIONYS.] Hoc est DIONYSII. Quod cognomen vel à co-
 lore desumptum puto, eo quod ita nuncupatus colorem habuerit
 Dionysiaæ gemmæ, de qua sic Plinius: *Dionysias nigra & dura*
mixtis rubentibus maculis: ex aqua trita saporem vini facit, & ebrie-
tati resistere putatur: vel Dionysij cognomen erat illorum, quibus
 circa tempora tubercula nascebantur, qui auctore Brunfelsio in
 suo Onomastico Medico Dionysiaci vocabantur.

*De Antiq.
 Nom.*

*Hist. Na-
 tur. lib. 37.
 cap. 10.*

In ædibus, quas nunc Clarissimus

OCTAVIVS FERRARIUS

habitat.

In vico Omnium Sanctorum ædes tenet politissimus iste vir, vbi in primo gradu scalæ legitur

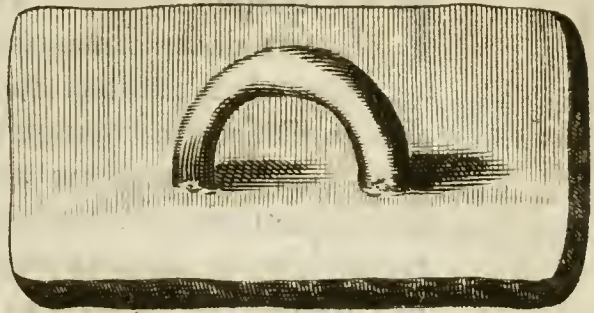
VENVSTA

quod forsã libertæ nomen.

*PENES IOANNEM DE LAZARA EQVITEM SANCTI
STEPHANI, COMITEM QVE S. IOANNIS
DE PALUDE.*

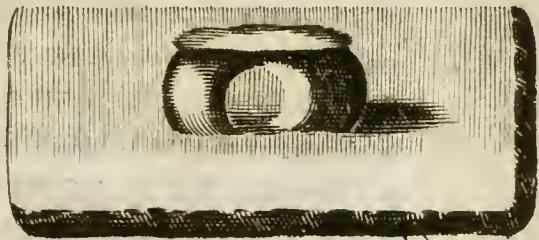
E Regione nostrarum ædium, in vico Sancti Francisci Magni vocato, Comitum de Lazara, gentis Patauij sanguine ac viris claræ, amplæ exurgunt ædes, in hanc formam redactæ à Ioanne de Lazara, Diui Iacobi Equite, ob insignem fortitudinem armorumque gloriam celebrato, principibusque semper dilectõ. Nobilissima hæc familia virorum literis, & armis illustrium ita ferax fuit, vt me deficeret tempus in eis recensendis, quamuis nec vnquam satis cunctorum virtutes & facinora narrando expressurus essem. Certum meæ veritatis testimonium exhibeat amplum volumen, quod de profapia Dominorum de Lazara Etrusca lingua anno superiore typis mandauit Ioannes Rassinus; in quo amicus lector quot, ac quales omni auro in hac familia floruerint viri, abunde cognoscet. Sat itaque sit mihi hoc loco indicare, e nobilissimo patre Comite Nicolao morum suavitate ac elegantia singulari, Comitem Ioannem fulgere, iuuenem omni virtutum genere ornatissimum, sed in antiquitatibus præsertim ita versatum, vt iam musæum egregie dispositum habeat tum monumentis, tum numismatibus locupletissimum: inter quæ hæc signa obseruantur.

LI OBINE
EGLEBIE

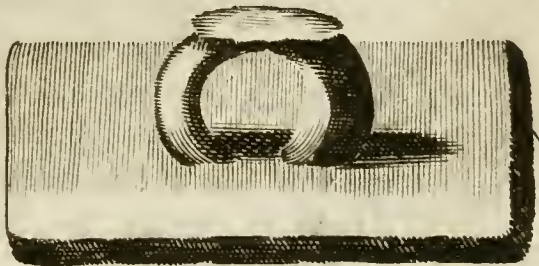
II

ICIPVLS
ACHILLIS

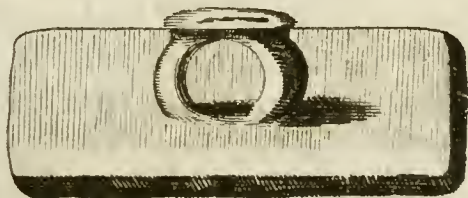
III

IAMONIO
FILOSOFI

IV

XAMINI

V

·IH·◇◇·S·V·E·N·◇EII
N◇A◇·NIVA·IV·IM·
◇◇·S·E·N·NOM·A
R III RERN III·S<···

Gio. Georg. fecit

DE quatuor istis æneis ex utraq; parte ad viuum delineatis signis viri docti sententiam ferant, num ad tesserarum, vel sigillorum vsum adhibita fuerint: nam hoc mihi non satis constare, affirmit. Tesseræ enim non fuisse, suadent tum propria nomina, quæ in ijs raro aut nunquam, exceptis Imperatorum, Deorum, Augustarumque tesseris, deprehenduntur; tum materia, ex qua illæ formatae videntur, quæ ut plurimum lignea fuit; itemque semicirculi, qui annulorum adinstar in horum parte auersa conspiciuntur. Ne vero sigilla esse suspicer, facit tum forma, quæ sigillorum normam excedit; tum materia, quandoquidem non æs, sed gemmæ huic muneris inseruiebant, quæ auro, aut argento inclusæ ad instar annulorum in digitis ferebantur: prout fusc in suo eruditissimo *De Annulis Ant. quorum* doctissimus Fortunius Licetus Genuensis, in Patauino Gymnasio Theoricus primæ sedis, vir doctrina ac eruditione clarissimus, ac à me semper supremo honore cultus docet. Nisi dicatur fortassis non ad sigillo muniendas literas, sed ad imprimenda alia signa, in aliqua re solida, ut in ligno, hæc fuisse vsurpata: prout & nostro æuo sigilla illa, in quibus literæ, aut insignia habentur, igne candelacta, vel ligno, vel equis imprimuntur: vulgo *il Marchio*. Et quid ni vsus eorum esse potuit ad nomina imprimenda in lateritijs lapidibus? ut antiquæ tegulæ aperiunt, in quibus sæpe sæpius nomina impressa obseruantur.

De Antiq. Nom.
De Famil. Rom. in gēt. Sulpic. fol. 255.

Annal. lib. 3.

In Gent. Sulpic.

2. SVLPICI] Sulpiciam gentem ex Latinis ortam inter Patricias minorum gentium Panuinius refert: Vrsinus vero eandem Patriciam, Plebeiam, & Equestrem facit; subditque, quod huius gentis Patricij Galbæ, Equestres Rufi sint cognominati: sed de Plebeia nihil habet, nisi pro plebeia intellexerit illam, quæ Lauinij, ut ipsemet monet, seu Lanuij, ut in quibusdam lego, domicilium habuit: de qua, ut & idem obseruat, sic Tacitus. *Sub idem tempus ut mors Sulpicij Quirini publicis exequijs frequentaretur, petiuit à Senatu. Nihil ad veterem & patriciam Sulpiciorum familiam Quirinus pertinuit, ortus apud municipium Lanuium.* Circa quæ verba, cum Vrsinus Lauinium scribat, dicendo, *passim autem à librarijs in eo erratur, ut pro Lauinio scribant Lanuium, & pro Lanuio, Lauinium,* obseruatu opportunum duxi, Lanuium à Lauinio distinctum fuisse; ut fusc Sigonius ad octauum Liuij. Propterea Sulpicium Quirinum ex municipio Lanuio opinor, cum ex ijs, quæ de Lanuij, & Lauinij discrimine colligit Sigonius, intelligatur Lauinium Coloniam, Lanuium municipium fuisse. Quod optime cum Tacito consentire videtur, qui Sulpicium Quirinum e municipio Lanuio oriundum dixit. Vnde forsitan melius apud Vrsinum pro Lauinio, Lanuio legendum mihi persuadeo. Ceterum

Patri-

Patricia Sulpiciorum gens exceptis consulibus, Seruium Sulpicium Galbam Imperatorem habuit; & Equestris P. Sulpicium Rufum I. C. egregium, qui Romæ publicum monumenti locum meruit.

ACHILLIS] L. Sicinium Dentatum ob ingentem fortitudinem appellatum fuisse Achillem Romanum, auctor est Gellius. Vnde ex hoc ulterius cognomen Achillis propagatum ostendit Sigonius: idque in numero eorum esse, quæ à virtute, & moribus desumebantur, ibidem declarat. Cum quo & Panuinius consentit; & Seruius ad illud Virgilij

Noct. Attic. lib. 2.

cap. 11. De Nom. Rom.

Eclog. 3.

Et longum formose vale, vale, inquit, Iola

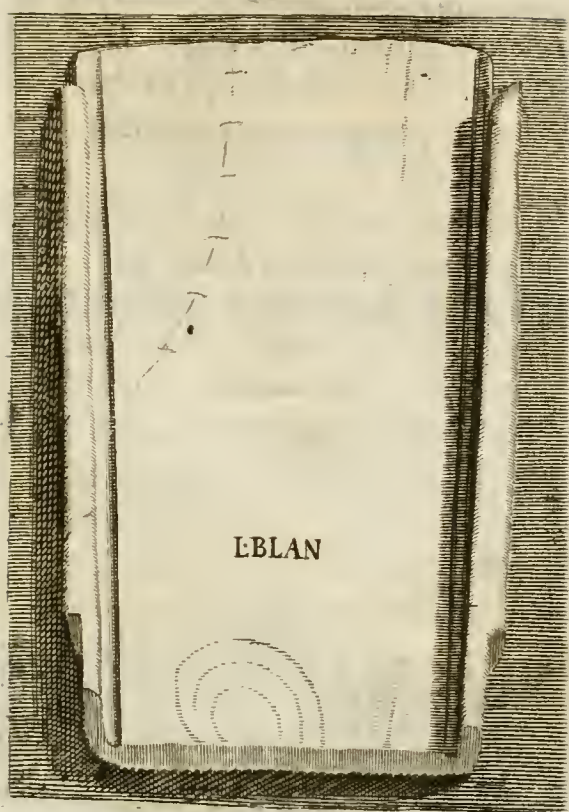
notat: *Hic pastor habuit duo cognomina (nam supra eum Menalcam dixit) aut certe Iolam eum quasi pastorem optimum appellauit à quodam pastore nobilissimo: sicut virum fortem plerumque Achillem: adulerum, Parim vocamus.*

IN ÆDIBVS PAPAFAVORVM.

IN hoc eodem vico, e regione Valetudinarij D. Francisci nobilissima Papafavorum gens ædes insignes latusque possidet. Hæc familia tum auito splendore, qui summe in hac ciuitate emicuit, tum etiam viris, qui continuatis temporibus eam condecorarunt, ita refulget, vt merito Patauij nulli secunda habeatur. Omitto egregios spectatæque virtutis ac nobilitatis huius insignis familiæ viros, quorum me laudibus imparem agnosco. Abunde siquidem mihi erit Roberti Sancti Michaelis Equitis nobilissimi prolem recensere; nam ex hoc vngue Papafavorum cognoscetur Leo. Fuerunt itaque tanti viri multis honoribus decorati filij, Marsilius Diui Marci Eques, Vbertinus Episcopus Adriæ, Scipio Hyerosolimitanæ religionis Eques Messanæque Prior illustrissimus, XVII Ianuarij MDCLI acerba morte sublatus, heu nimis cito! cum veloci pede ad supremum suæ religionis apicem properasset: Bonifacius Mantuæ Eques, vir omni memoria dignus, cum ob morum præstantiam, tum ob selectissimam sobolem, quæ non tantum familiæ sed patriæ etiam est decus eximium. In hac censetur Robertus Abbas, Latinæ ac Græcæ linguæ peritissimus, admodum iuuenis triplici laurea, Philosophica, Theologica, ac Legum redimitus, & Mathematicum non vulgari cognitione instructus. Emicant eius ornatissimæ atq; amœnioribus literis addictissimæ filia, Æmilia, Angela, Beatrix, Isabella: quarum tres priores nobilissimis viris, Traiano Borromæo, Alexandro Zaccoco, Marco Cittadella fuere desponsatæ; altera Deo sacrata. Sciunt nobilissimæ istæ mulieres non tantum Parnassi semitas concinne premere, sed exquisita etiam eruditione pollent, ac speculatiuis disciplinis apprime valent, vt in sacra philosophiæ adyta apte ac feliciter penetrarint omnium cum stupore. Et ne quid temporis ijs pereat, Æmilia, ac Beatrix ita pingendi artem possident, vt earum opera ab huius artis peritis supreme probentur ac laudentur. Sed qui plura de hac nobilissima gente, quæ illustrium virorum feracissima semper vixit, desiderat, intueatur Iacobum Equitem Hyerosolimitanum, Leonellum, Bonifacium, & Iacobum Leonelli filium, iuris peritissimos; Marsihum Philosophiæ Doctorem, & Marsilietum poltiorum literarum suauissimum possessorem. Verum vt eo redeam, vnde tantæ familiæ me auocauit gloria, Robertus Abbas ornatissimus, vir antiquitatum venerationi deditissimus, hanc regulam, quam delineatam exhibeo, diligenter custodit.

Tegula hæc alta pedes duos, vnum cum dimidio lata, anno salutis MDCL. in Vico Agnæ, vbi antiquitus castrum erat, & via Adriam versus patebat, eruta fuit in latifundijs, quæ ampla ibi Papafauia gens possidet; & vbi innumera quotidie reperiuntur antiquitatis vestigia, argumenta loci prisca ætate non vilis.

Tegula inter sepulti hominis signa recensetur, teste Manutio: *Signum hominis sepulti non vnum fuit; nam lapis, & tegula, & cespes, & tumulus, & cippus sepulture locum indicabant.* Propterea Ouidius eo tempore, quo mortuis inferiæ celebrabantur, locum sepulchri designans cecinit:

Tegula porrectis satis est velata coronis.

Fastor. lib. 2.

Tegulis autem figulus nomen suum inscribere solebat; vt Gulielmus Philander ad illa Vitruuij verba, *sunt autem laterum genera tria,* abunde, ac erudite declarat. *Animaduerti Romæ, & extra urbem in veterum monumentis, tribus his laterum generibus non fuisse contentos, sed pro commoditate, aut gratia maioribus minoribusque esse vsos.* Extra portam Latinam in vinea Ioannis Mileti Trecensis vidi refossas regulas latas quaquauerfus pedes duos sesuncem, altas duos, & tricentem cum hac inscriptione.

TEG . C . COSCONI
FIG . ASINI . POLL.

Hic

Hic nomen figuli conspicitur, quod non æque in omnibus tegulis deprehendi credo, ut suo loco videbimus. Siquidem apud me custoditur tegula, in qua *SERVILIA* legitur, vox quæ cum figulo nullam habet affinitatem, cum potius nomen familiæ, seu fœminæ cuiusdam indicet.

Obferuo autem in figulinis lapidibus, antequam igni concederentur, nomina ut plurimum imprimi solita fuisse. Verum in ista nomen non impressum, sed recenti testæ inscriptum aduertitur.

IN VESTIBULO ÆDIVM DE ZABARELLIS

Vulgo Dalla Pietra.

Post Papafauorum ædes, omnes quæ sequuntur, nobilissimæ sunt gentis de Zabarellis, de qua iam diximus. In hoc enim vico maiores ipsorum habitarunt; cuius rei testimonium exhibet domus illa, ante cuius portam quadratæ mensæ instar exurgit petra, quæ hucusque, ut & ceteræ antiquiores nostræ ciuitatis ædes, vetustissimam turrim habet; in cuius parietibus, qui in vestibulo ex marmoreis & quidem vastis lapidibus constructi sunt, hoc monumenti fragmentum prope terram inuerse positum habetur.

..... ALE
 ..... TITI
 ..... PRA ..... IIII VIR, I. D.
 PVBLICVS LOCVS PONITVR
 SIBI POSTERISQVE EIVS
 IN. FRONT. P. XXXX. RETR. P. XXXX

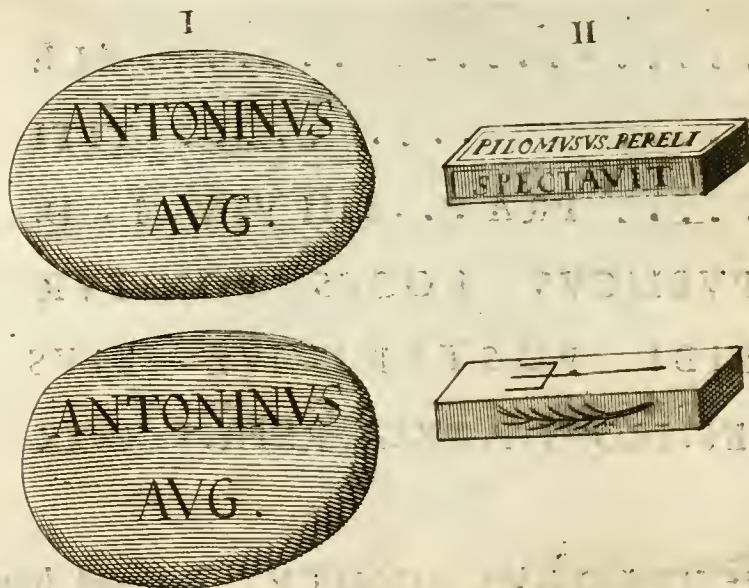
PUBLICVS LOCVS PONITVR] Quod honoris gratia à Decurionibus concedebatur in municipijs & colonijs, non secus ac Romæ à Consulibus

APUD VIRVM CL. IOANNEM RHODIVM
DANVM.

IN vico, cui communiter nomen est à puteo picto, singularis hic no-
ster amicus, exacta in celeberrimis Germaniæ, Belgij, Scotiæ, An-
gliæ, Galliæ, atque Italiæ Academijs ætate iuuenili, relictis patriæ
commodis atque honoribus, Patauij summorum virorum necessitudi-
ne delectatus, aliquot iam annis sedem fixit. Hic ille non tam suis,
quam aliorum etiam commodis aduigilans, rem literariam promo-
uere laborat, medicis præcipue veteribus pristino nitore restituendis
deditus. Quam in rem rariores libros calamo scriptos publico ali-
quando communicandos, nummos antiquos, aliaque vetustati lucem
allatura, non mediocri studio parauit. Inter ista binas hæc tesseras
sibi caras habet.

1. Vtramque amicus lector in elaboratissimo opere de Tesseriis
De Donar. Cl. Episcopi Tomasini obseruare ac expendere poterit. Primam ex
cap. 16. ipso colligo in numero tesserarum ciuicarum ponendam, dari solitam
non tantum dignitatum titulis, verum etiam singulorum meritis. Hanc ex gypso compactam deprehendere licet, vtrinque
ANTONINI AVG. nomine inscripto, ea magnitudine, quæ & de-
lineata exhibetur.

2. De secunda autem tessera Tomasinus hæc scribit: *Huc faciunt tessera spectaculis destinata, cuiusmodi elegantissimam vidimus ex osse tesseram apud Ioannem Rhodium, quam ad ludum gladiatorium excogitatum significat fuscina cum palma, cuius seruire*

seruile nomen gladiatoris iam rude donati, verius ad spectaculum, quam ad pugnandum conducti, esse inscriptum, loquitur res ipsa.

PHILOMVSVS PERELI

aduersa parte

SPECTAVIT.

Sed quid ni dicendum etiam tesseram istam forte propriam illorum gladiatorum fuisse, qui Retiarij vocati erant? arma enim illorum extiterunt rete & fuscina seu tridens, qualis in hac tessera delineatus apparet; utque vere mirabilissimus Lipsius fuscine notat ad hos Iuuenalis versus.

Saturnal.
Serm. lib. 2.
Cap. 8.
Satyra.

Et illic

Dedecus urbis habes, nec Mirmillonis in armis,
Nec clypeo Gracchum pugnans, aut falce supina
(Damnat enim tales habitus, et damnat, et odit)
Nec galea frontem abscondit, mouet ecce tridentem,
Postquam vibrata pendentia retia dextra
Nequicquam effudit, nudum ad spectacula vultum
Erigit, et tota fugit agnoscendus arena.

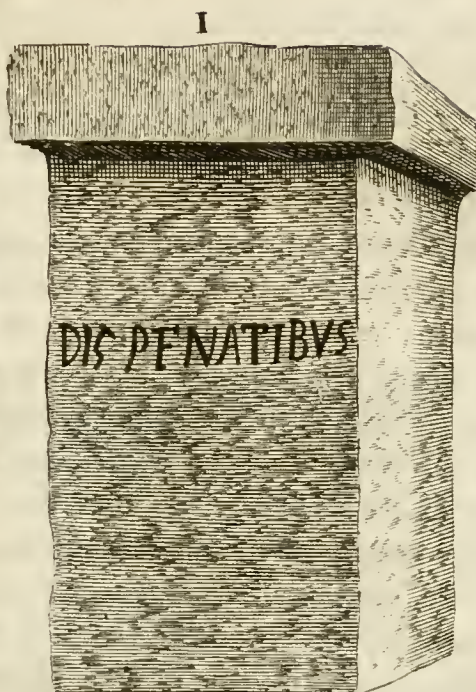
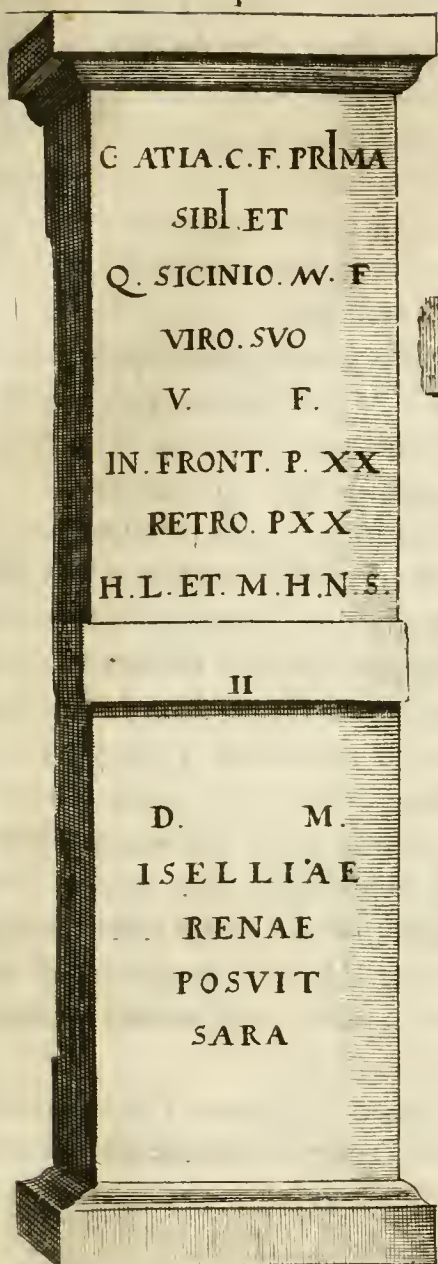

P R O P E G Y M N A S I V M .

*Scard. lib.
2. Class. 9.*

ibidem.

Nobilis & antiqua Patauij familia de Dondis ab Horologio nomen accepit , ob Iacobum Medicum & Mathematicum insignem , auctorem horologij , quod in turri palatij præfæctitij eminet . Is enim inuenit opus illud admirandum , in quo cum diei ac noctis horæ , tum annui solis cursus per duodecim signa Zodiaci , & lunæ menstrui aspectus obseruantur . Filios habuit duos , doctissimos medicos : quorum vnus Ioannes scilicet Mathematicus etiam insignis Francisco Petrarchæ summa necessitudine erat iunctus ; alter vero Gabriel dictus Venetijs medicinam ita præclare exercuit , vt eximijs reportatis præmijs ab omnibus alter Hippocrates nuncuparetur . Gens hæc Patauij adhuc , viris , honoribus , opibusque conspicua , ac ferme vnica floret . Inter plures , qui hac ætate in ea illustres apparent , minime omittendum censeo Gasparem , moribus , benignitate , prudentia , ac in publicis gerendis negotijs dexteritate inclytum . Inter diuersas vero , quas hæc gens ædes possidet , existunt illæ , quæ nunc pistori dulciario locatæ sunt : vbi ex duabus aris prope portam columna conspicitur , hisce titulis nobilitatæ .

Geo. Georgi sculps.

ATIA] Atia gens pro diuersa scribendi ratione varia est: modo enim ATIA, modo ATTIA, modo ACTIA scribitur. ATIAM gentem ab Ati Troiano traxisse originem Panuinius docet; eam tamen plebeiam facit, nec ultra præturam alios honores Romæ obtinuisse fatetur. Ex hac ipsa Atiam Augusti matrem natam esse, notat Seruius ad illud Virgilij:

Alter Atis, genus unde Atij dixere Latini.

Quod Panuinius de hac gente in gratiam Augusti à Virgilio prolatum opinatur. ATTIA vero gemino . T. scripta inter patricias maiorum gentium recensetur ab eodem Panuinio; uti ACTIA inter plebeas.

*De Antiq.
Nom.
Aeneid.
lib. 5.*

*Loco præ-
dict.*

Ibid.

SICINIO] Siciniam gentem Romæ plebeiam fuisse, ex Livio
Hist. lib. 2. constat, qui demonstrat, plebem Sicinio quodam auctore iniussu Con-
 sulum in sacrum montem secessisse trans Anienem amnem. Consules
 hæc gens habuit Dentatorum & Bellutorum cognomine: & hoc
 quidem posterius ei peculiare ac fastosum existimo, cum Sicinius
Dionys. Antiq. Rom. lib. 6. ille secessus auctor Belluti cognomen primus meruerit.

H. L. ET. M. H. N. S.] Quæ notæ sonant: HVNC LOCVM
 ET MONVMENTVM HEREDES NON SEQVVTVR.

DIS PENATIBVS] Aduersa huius inscriptionis pars informiter
 sculpta demonstrat hanc aram DIS PENATIBVS pro sui & ma-
 riti tuitione dicasse C. ATIAM. Nimirum monumenta ferme om-
 nia diuersorum numinum tutelæ commendata obseruantur.

Verum de Penatibus eorumque ratione, varia eruditorum, tum
 prisorum, cum recentiorum mens est. Halicarnasseus se vidisse fa-
 tetur, *Romæ templum non procul à foro situm (in eo via compendio quod
 Antiq. Rom. lib. 1.* fert ad Carinas) non magnum, & propter ædificia circumcirca extructa
 valde obscurum: & propria regionis illius lingua locus is suboliuis vo-
 catur. In hoc autem loco posite sunt Troianorum Deorum imagines,
 quas quis cernere potest cum inscriptione, DENATES, quæ penates signi-
 ficat. Prisci enim homines quum P. nondum esset inuentum, huius literæ
 vim per literam D. mihi videntur expressisse. Sunt autem duo iue-
 nes sedentes cum hastis, quas seorsum alter ab altero tenet, artificij an-
 tiqui opus. Multas etiam alias horum Deorum imagines in antiquis
 templis conspeximus: & in omnibus apparent duo iuuenes habitu cultu-
 que militari.

Macrobius ex Nigidio & Cornelio Labeone Penates dicit esse
Saturnal. lib. 3. Cap. 4. Neptunum & Apollinem, qui cum Troiæ muros fecisse dicantur, ab
 Ænea in Italiam aduecti fuere. Quod videtur concordare cum illo
 Maronis:

Æneid. lib. 5.

*Sic fatus, meritos aris maſtabat honores;
 Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.*

Seruius ad illud Mantuani vatis,

Æneid. lib. 1.

*Sum pius Æneas, raptos qui ex hoste penates
 Classe veho mecum*

ex Varrone notat, fuisse Deos Penates quadam sigilla lignea, vel
Æneid. lib. 5. marmorea, ab Ænea in Italiam aduecta. Et ad hæc

*Littora tum patriæ lachrimans, portusque relinquo,
 Et campos ubi Troia fuit, feror exul in altum
 Cum socijs, natoque, penatibus, & magnis Dijs*

*Alij (ait) deos magnos calum & terram putant, ac per hac Iouem & Seruius ex
Iunonem. Dij Penates à Samothracia sublati, ab Ænea in Italiam ad- Biblioth.
uecti sunt. Et mox: qui ideo Penates appellantur, quod in penetrali- Petr. Da-
bus adium cali sedeant, nam & ipsum penetral penus dicitur, ut hodie- niel. I. C.*
die quoque penus Vestæ claudi, vel aperiri dicitur.

In tam vario igitur Deorum Penatium discrimine, proprie Pe- *Saturnal.
lib.3.Cap.4.*
nates cum Macrobio esse opinor, per quos penitus spiramus, per quos
habemus corpus, per quos rationem animi possidemus.

Monumentum hoc illud ipsum credo, quod à Scardeonio, Gru- *Lib.1.Class.
4.fol.61.*
tero, & Petro Seruio in vico Aponi fuisse memoratur hac forma. *Fol. 759.
num. 4. &
fol.768.n.6.
Iuuenil.
Fer.*

C . ATIA C . F.

PRIMA SIBI

ET . Q . SICINIO M'

F . VIRO SVO

V . F.

IN . FRONTE

P . . XX.

H . L . ET . M.

H . N . S.

DIS . PENTIBVS

Quod Pignorius quoque aduertit, quando à Grutero id gemina- *In Origin.
Patau. cap.
10.*
tum monuit.

184
SERTORII VRSATI
MONVMENTA
PATAVINA.
LIBER I. SECTIO V.

REGIO QVARTA PONTIS TURRICELLARVM.

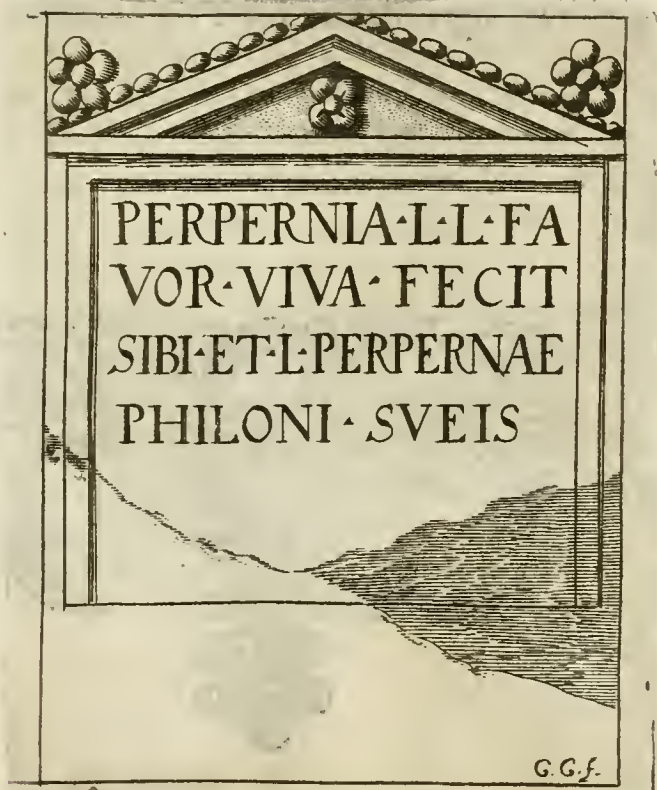
I ciuitatis parti, quæ austrum versus protenditur, ac quartam ciuitatis nostræ regionem constituit, Pontis Turricellarum est nomen. Huic imminentem turrim anno salutis MCCX. Patauina ciuitas erexit, Præ-tore Iacobo Arderio Placentino; quemadmodum testantur Ioannis Valdetari poetæ illa ætate non vulgaris carmina, supra Turricellarum portam in marmorea tabula sculpta, quæ sic hodie etiam visuntur.

VRBE PLACENTINA IACOBVS VIR NOBILIS ORTVS
ARDERII GENERIS, MERITO PATAVINA POTESTAS
MILLE DVCENTA DECEM CHRISTO POST SAECVLA NATO
MVRI ET PORTA PADVAM DECORAVIT AB AVSTRO.
VOS ANTENORIDE SI TVTI VULTIS AB HOSTE
ESSE FORIS MVRO! PAX VOS LIGET INTVS AMORIS.
ARBOREIS FRVSTRA PETITVR SVB FRONDIBVS VMBRA,
INTERIVS MORBVS SI VISCERA TORRET ACVTVS.
NE PEREANT IGITVR LABOR ATQVE IMPENDIA MVRI,
CONSILIVM VATIS VESTRI SERVATE IOANNIS.

QVARTA REGIO

ATVD PASINOS

PAsina gens inter Patauinos ciues honestum habens locum ædes possidet in vico Sanctæ Iulianæ. Ex ea Ludouicus medicus eximius excelluit, quique medicinam non tantum in patria, quam alibi tanta doctrinæ laude docuit, vt inter primos suæ ætatis medicos meruerit enumerari. Antiquitatum præterea diligentissimus cultor musæum non vulgare extruxit, atque hoc monumentum in parietibus aræ reponi curauit.

PERPERNIA] Perperniæ gentis quamuis apud familiarum veterum scriptores nulla sit memoriæ, eius tamen antiquitatem varia monumenta testantur, ac inter cetera e Simonidianis in Gruteri opere istud legitur.

D : M
M : PERPERNIVS
ZMARAGDVS
MARTIALI . MA
GISTRO SVO
STRUCTORI . B . M

Fol. 1117.
num. 10.

FAVOR] Cognomen hoc relatum ad ingenium, gratiam, elegantiam, ac plausum, Ioannis Gronouij fide obseruo; vt ipse de Archimino, qui Fauor erat appellatus, in funere Vespasiani personam representante tradit; additque in alia inscriptione idem esse foeminae nomen.

Not. in
Sueton. ad
Caput. 19.
in Vespas.

PHILONI] Cognomen hoc à Græco φιλῶν, quod amantem significat, & est participium praesentis temporis à verbo φιλέω, tractum esse non ambigo: complura enim eiusmodi à Græcis mutata nomina passim in monumentis offenduntur. Quod autem Philoni pro Philontiaratum sit; sculptoris forte imperitiæ admetiendum esse censeo.

Lib. 1. Class.
4. fol. 75.
Fol. 983.
num. 1.

Non PERPENIA, vt in Scardeonio; nec PERPENNA, vt in Grutero, sed PERPERNIA, vt in monumento legendum est: nec PERPENNAE, vt in supra dictis; sed PERPERNAE, vt habet saxum.

IN ÆDIBVS CORRADENIS.

Superato Turricellarum ponte S. Daniele versus Corradenæ familia Patavinæ occurrunt ædes. Hanc summe illustravit Aloysius Iuriconsultus & orator sui ævi primus, qui antiquitatum inter cetera peritissimus nulli in eis colligendis pepercit impensæ: unde numismatum, monumentorum, aliarumque antiquitatem redolentium rerum exquisitam collegit supellectilem, & monumenta hic inferius annotata elegantissimo ordine suis in ædibus disposuit. Egregij patris vestigia valido pede pressere Bonacursius medicus non vulgaris, iuuenis admodum pestis sæuitia anno salutis MDCXXXI. sublatus; Hercules Mathematicis deditus, qui in castris Hispanis ad Vercellas nimis præmatura suis morte occubuit: sed præcipue suauissimus nec vnquam obliterandus amicus & condiscipulus meus Andreas, itidem Philosophus & medicus eruditissimus, qui adolescens admodum, & secundam philosophiæ cathedram extraordinariam in patrio Gymnasio magno cum plausu regens, & ægrotorum curam felicibus auspicijs exercens (pro dolor) acerbe nimis anno suæ ætatis trigesimo, Christi sexcentesimo quadragesimo octauo supra millesimum, vitam sed nominis gloriam non amisit. Solus superest e fratribus Nicolaus vir morum comitate ac rerum notitia singularis, qui & numismata, & sequentia hæc monumenta sedulo custodit.

I

Q CAR
 TERI
 SIBI ET Q CARM
 Q F FILIO
 ET CLODIAE T LFESTAE
 VXORI T F I

II

IMPVNE. HINC CEREREM
 SVMAS. IMPVNE.
 LYEVN.
 INTACTAS. HABEAT.
 DVM. MEA. LAVRVS
 OPES

III

SEX. POMPEIVS. SEX. F.
 PRAEF. I. D. PRAEF. FABR. BIS
 AVGVN. SIBI ET
 TVLLIAE. SEX. F. SEVERAE VXOR.

ET SEVERAE. FILIAE. ANNOR. XX

2. De secundæ inscriptionis conditione alibi dicam : nam suppositivam cognosco, hincque non mea voluntate, sed amici cuiusdam, qui me inciso incisorum designandam dedit, reposita fuit.

3. SEX . POMPEIVS] Is forsan cum L. Cornificio L. filio Consulatum tenuit, anno v. C. DCCXIX. Hunc alienum à familia Magni Pompei credendum reor; tum quia non est cognominibus Strabonis & Magni usus, illius familiæ proprijs, sed nullo omnino; tum quia filium Sexti Pompei Gn. F. Magni esse non credo, cum Sextus Pompeius isto, de quo in monumento, prius consul fuerit. Sextus enim Pompeius Magni filius, cum anno ab v. C. DCCXXI, Consul designatus fuisset, ante consulatum initum hostis reipub. iudicatus, occisus fuit: eoque tempore teste Velleio Paterculo, *hic adolescens erat, studijs rudis, sermone barbarus, impetu strenuus, manu promptus, cogitatione celer, fide patri dissimillimus*. Addo Sextum istum, cui hoc erectum est monumentum, minime infensum Augusto fuisse; quod mihi persuadet filius eius, qui Consul fuit eo anno, quo Augustus obiit; Tranquilli monitu. *Obijt in cubiculo eodem quo pater Octavius: duobus Sextis, Pompeio & Apuleio, Consulibus*. Qui quidem Sextus in Fastis sic designatur.

SEX . POMPEIVS . SEX . F . SEX . NEPOS.

BIS] Huius monumenti antiquitatem vox ista mihi suspectam reddit: nam antiqui non BIS sed iterum scribere solitos observo. Non enim BIS Consul, sed ITERVM Consul passim in Fastis & monumentis, & apud Livium infinitis in locis lego. Sic L. Æmilius iterum, T. M. Mamercus Æmilius Dictator iterum, L. Æmilius Paulus Consul iterum; & sic deinceps, cum eandem quis dignitatem secundo adeptus esset.

TVLLIÆ] Tullia gens duplex: Patricia vna, plebeia altera. Patricia viguit ante exactos Reges: ex ea enim Servius Tullius Rex. Exactis vero Regibus Consules habuit Longi & Tollerini cognomine donatos. Plebeia autem ob Ciceronem longe clarissima consules habuit Deculam & Cicerones cognominatos.

Panvin.
De Antiq.
Nom.

SEVERÆ FILIÆ] Si hæc Sex. Pompei filia fuit, & si familiæ nomine mulieres gauisæ sunt, ut omnes critici agnoscunt, unde Cornelix, Tullix, Claudix, & similes reperiuntur, non immerito hoc monumentum spurium esse suspicor, cum hæc mulier Pompeia dicta non fuerit.

Quid autem statuendum sit doctiores iudicent. Ceterum monumentum hoc sepulchri Galeanæ Marsilij Carrariensis vxoris fuisse operculum, anno MDLII. detectum, Scardeonius monet.

Lib. 1.
Clas. 4. fol.
82.

IN VESTIBULO ÆDIIUM GENTIS GABRIELIÆ
PROPE OSTIUM

Gens Gabrielia inter Patauinas non infimi nominis, nostræ memoria in M. Antonio Diui Marci Equite extincta, duas habuit ædes satis amplas, non procul à Sancto Daniele sitas. Familiam hanc illustrauit Gaspar Philosophiæ, Medicinæ, ac politiorum literarum disertissimus cultor, in Ferrariensi Gymnasio philosophicam & medicam scientiam per multos annos summo cum fructu ac patriæ splendore professus. Inter bona huius familiæ merito recensenda venit domus illa, quam possidet in Vico Arquati, olim Francisci Petrarchæ seculo turbulentissimo illustrissimi viri, in qua etiam abacus, sedile, & felis, qua ipse delectabatur, sceleton accurate conseruatur. Vbi diligentia & studium Florispinæ Doctæ M. Antonij proxime defuncti viduæ, morum probitate alijsque animi dotibus extantæ, erga hoc animalculum non sunt silenda. Ne enim à curiosis spectatoribus destruat, id intra capsulam e laminis crystallinis concinnatam condidit, vt commode illud intueri, minime autem contrectare liceat. Sed vt regrediar, vnde digressus eram, e regione domus, vbi habitauerunt illi de Gabrielibus, altera eiusdem gentis domus in conspectum se offert: in cuius vestibulo monumentum, quod Scardoniæ ætate in ædibus Horatij Sorelij Sacerdotis apud Sanctam Iulianam erat, nunc reperitur.

Scard. lib.
2. Class. 9.

Lib. 1.
Class. 4. fol.
82.

ÆTERNO IMPERATORI

NOSTRO MAXIMO OPTI

MOQVE PRINCIPI

AVRELIO VALERIO

DIOCLETIANO PIO

FELICI INVICTO

AVGVSTO

PÆTVS HONORATVS ... VIR

CORRECTOR ITALIÆ

NVMINI EIVS DICATISSIMVS

ÆTER-

*Europ.
Hist. Rom.
lib. 9.*

ÆTERNO] Diocletiano, qui adorari se iussit, cum antea alij Imperatores salutarentur, adulatorum turba Æterni nomen attribuit, nec non Felicissimi & Beatissimi, vt numismata testantur.

Post Diocletianum vero in monumentis (Maximiano, Iuliano, & Honorio exceptis) hucusque Aeterni nomine nullum Imperatorem insignitum reperio. Maximiani simul ac Diocletiani monumentum hanc veritatem testatur, quod in via Flaminia, xxx à Foro Sempronij lapide, Urbinum versus, in pariete templi S. Mariæ del Ponte appellati Metellus exscripsit.

*Grut. fol.
161. num. 3.*

AE T E R N I . IM P E
R A T O R E S . D I O C L E
T I A N V S . E T , M A X I
M I A N V S . A V G V S
T I . E T . P E R P E T V I
C A E S A R E S
C O N S T A N T I V S
E T . M A X I M I A
N V S . P O N T E M
M A T A V R O

*Fol. 284.
num. 9.* De Iuliano ex Panuinio Gruterus hoc habet.

AE T E R N O . P R I N C I P I
D . N . F L A V I O . C L A V D I O
I V L I A N O . V B I Q V E . V E N E
R A N D O . S E M P E R . A V G
B O N O . R E I P . N A T O
O R D O . P O S S E S S O R E S Q V E

De Honorio vero idem ex quodam fragmento epistylj à Smetio delineati hanc tradit inscriptionem.

Fol. 192.
num. 2.

... D . D . N . N . AETERNIS . PRINCIPIBUS . HONORI . .
ANICIUS . ACILIVS . GLABRIO . FAVSTVS . V . C . PRAEF . VR . .
FATALI . CASV . SVBVERSAM . IN . FORMAM . PRISCI . VSVS .

vbi forsan desideratur Arcadij nomen.

MAXIMO] Maximum Principem Papinianus vocavit Seuerum Imperatorem , nec non Optimos & Maximos Principes Seuerum & Antoninum ; ideo fortassis ab illis temporibus Maximi etiam Imperatores ceteri vocati sunt . Ego vero primum Maximum appellatum obseruo in numismatibus M. Aurelium Antoninum Philosophum .

L. qui solid.
§ 1. de leg. 2.
L. 6. ff.
de Vacat.
Munerum .

OPTIMO Q.] Omnium Imperatorum primum Traianum à Senatu Optimi titulum meruisse satis constat . In cuius ferme omnibus numismatibus legitur .

S . P . Q . R . OPTIMO PRINCIPI.

Optimum & maximum à iusprudentibus diuersimode expendi colligo : Paulus ad personas hosce titulos refert : *illa verba optimus maximusque vel in eum cadere possunt qui solus est : sic & circa edictum praetoris supremæ tabulae habentur sola* . Ulpianus non solum optimum maximumque putat , liberum esse , hoc est nulli seruire , sed etiam hæc verba rebus aptata considerans monet , *quod non tantum in traditionibus , sed & in emptionibus , & stipulationibus , & testamentis adiectio hæc , VTI OPTIMVS MAXIMVSQVE EST , hoc significat , ut liberum præstetur prædium , non ut etiam seruitutes ei debeantur* . Quod etiam lib. 27. ad S. C. confirmat .

Lib. 2. ad
S. C.

Lib. 5. ad
S. C.

Verum cur in aliena castra transfugio ? si in legum notitia ita cæcutio ac si inter fœdi carceris densissimas tenebras victus essem ; cum in quacumque re ille sim , qui

Lucentem totis ignorat noctibus Arcton .

Virgilij etiam æuo Maximi & Optimi epitheta non latuisse obseruo , vbi Turnus sic Actorem alloquitur :

———— te maximus Actor,
Te Turni nunc dextra gemit ———

Aeneid.
lib. 12.

Didonem quoque Optimam Aeneas vocat .

———— & quæ sit rebus causa nouandis
Dissimulent : se se interea quando Optima Dido
Nesciat , & tantos rumpi non speret amores .

Lib. 4.

Euandrum etiam.

Lib. 8.

*Optime Graiugenum, cui me fortuna precari,
Et vitta comptos voluit pretendere ramos.*

Lib. 5.

Ipsum Æneam pariter sic à Virgilio nuncupatum video.
*Et simul his dictis faciem ostentabat, & vdo
Turpia membra fimo: risit pater optimus olli:
Et clypeum afferri iussit ———*

Item.

Lib. 9.

——— ingenti clamore per omnes
*Condunt se Teucris portas, & mœnia complent.
Namque ita discedens præeperat optimus armis
Æneas ———*

PRINCIPI] Princeps dictus à capiendi significatione, quod pri-

Etymolog.

lib. 9 cap. 7.

Hist. lib.

27.

Advers.

lib. 27. cap.

32.

A. Gel.

H. Et. At

tic. lib. 4.

cap. 10.

mum capiat; sic Isidorus. Principem Senatus vero eum esse apud Liuium lego, qui primus Censor ex ijs, qui viuerent, fuisset; vel, quem primum in recitandis Senatorum nominibus legebant, doctissimi Turne-
bi sententia. Cui accedo; quoniam in prælegendis à Censoribus Senatorum nominibus, Censorum qui tunc viuebant primus etiam ab aetate ac venerationem primo, ut puto, legebatur. Hic primus in Senatu sententiam rogabat, ideoque Senatorem primæ sententiæ nuncupatum obseruo apud Vopiscum in Aureliano: *Quibus recitatis Aurelianus Tacitus primæ sententiæ Senator ita loquutus est. Et in Taciti ipsius vita: Post hac quum Tacitus, qui erat primæ sententiæ consularis, sententiam incertum quam vellet dicere, omnis Senatus acclamauit: Taceite Auguste dii te seruent, te deligimus, te principem facimus: tibi curam reipublicæ orbisque mandamus. Suscipe imperium ex Senatus auctoritate: tui loci, tuæ vitæ, tuæ mentis est quod mereris. Princeps Senatus recte Augustus creatur: primæ sententiæ vir, recte Imperator creatur. Nec alius Princeps declarabatur, nisi mortuo illo qui semel principatum Senatus obtinuerat; eratque is semper dignitatis & amplitudinis maxima.*

Resin. An-

tiq. Rom.

lib. 7. cap.

5.

Hist. lib. 3.

Apud Liuium etiam Principes ciuitatis obseruo, quos seniores & digniores existimo. *Iam aderat iudicio dies (loquitur de die Quintio Cæsoni dicta) apparebatque vulgo homines in damnatione Cæsonis libertatem agi credere. tum demum coactus cum multa indignitate pensabat singulos: sequebantur necessarii, Principes ciuitatis.*

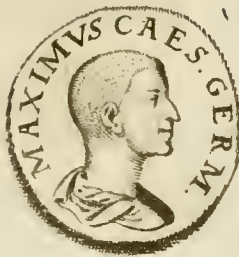
Annal. lib.

2.

Princeps etiam iuuentutis erat, qui ab Imperatoribus, vel ex filijs, vel ex nepotibus, vel ex alijs sibi sanguine iunctis designabatur pro Imperij successione. Tacitus de Augusto: *Tiberius Neronem & Claudium Drusum priuignos Imperatorij nominibus auxit, integra etiam dum domo sua. nam genitos Agrippa Caium & Lucium in familiam Cæsarum induxerat, nec dum posita puerili prætexta Principes iuuentutis appellauit.*

pellari, destinari consules, specie recusantis flagrantissime cupiuerat. Ex quo tempore hæc appellatio deinceps ad omnes, qui ab Imperatoribus in successores adoptabantur, deflexit. Caius enim Caligula fratrem ^{Suet. in Calig. cap. 15.} Tiberium die virilis togæ adoptauit, appellauitque Principem iuuentutis. Nec non ceteri Imperatores ferme omnes Principes iuuentutis, antequam ad Imperium eueherentur, dictos ex eorum numismatibus sicuti colligere est, sic eos omnes hic recensere putidæ diligentiaæ esset.

Vocabantur isti simul etiam Cæsares pace Ioannis Rosini, qui habet: ^{Antiq. Rom. lib. 7. cap. 13.} Aliquanto post translato Imperio à Caesarum familia ad alios, ij qui ab Imperatoribus adoptati, & successores destinati erant, non amplius Principes iuuentutis, sed Cæsares tantum appellabantur. Qui enim monumentorum & numismatum cognitione pollet, satis exploratum habebit, & Cæsares, & Principes iuuentutis vocatos successores Imperatorum; vt ex numismatibus istis, quæ inter innumera elegerim, licebit obseruare.

Geo. Georgi sculpsit.

Sed istos Cæsares, Nobiles Cæsares etiam dictos noto; primumque inter hos M. Iulium Philippum filium: inde cæteros fere omnes hoc titulo donatos, imo aliquos etiam Nobilissimos Cæsares nuncupatos re-

perio . Quod diuersa monumenta designant , sed præcipue Narbo-
nense vnum , in quo Philippus ille , & Princeps iuuentutis , & Nobilissimus Cæsar nominatur ; Tarraconense alterum , quod in summo templo extat.

Grut. fol. 272. n. 10.
Fol. 278.
num. 1.

M . IVLIO . PHILIPPO
NOBILISSIMO . CÆSA . PRINCIPI
I V V E N T V T I S . S E P . BAETERR
V I T
APIRIA . CAESIVS . FRATER
S T I P E N D I O R V M . XXIII

VICTORIOSISSIMO	FORTISSIMO . ATQVE	VICTORIOSISSIMO
PRINCIPI . I V V E N T	C I E M E N T I S S I M O	PRINCIPI . I V V E N T V T
M . AVRELIO . CARINO	IMP . CAES . M . AVRELIO	M . AVR . NVMERIANO
NOBILISS . CAESARI	C A R O . I N V I C T O . AV G	NOBILISS . CAESARI
COS . PRO . COS	P . M . TR . POT . II . COS . II	PRO . COS
	P . P . PRO . COS	
M . AVRELIVS . VALENTINIANVS . V . C . LEG . AVGG . PRO . PR . PROVINCIAE		
HISPANIAE . CITERIORIS . D . N . M . Q . EORVM		

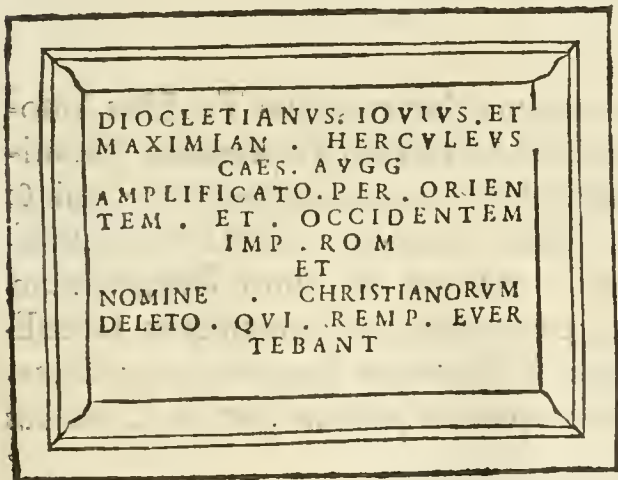
Tandem Romanos Imperatores Principes Principum aliquando nominatos declarat epistola , quam ad Saporem Persarum Regem Galerius Rex Cadusiorum exaravit. *Remissa mihi auxilia integra & incolumia grâtanter accepi, sed captam Valerianam Principem Principum, non satis gratulor; magis gratularer si redderetur. Romani enim grauiiores tunc sunt quando vincuntur, &c.*

Trebell. Pol. in Valerianis Patre, & Fil. Idem in duobus Galienis .

Habitus autem Principum ad Gallienum vsque toga fuit ; sed iste radiatus semper processit, cum chlamyde purpurea, gemmatisque fibulis & aureis Roma vsu: est, ubi semper togati principes videbantur. Quod successu

su temporis ab alijs etiam Imperatoribus receptum videtur: nam & Diocletianus Eutropij fide ornatissimus splendidissimusque incedebat. Hist. Rom. lib. 9. Principes præterea iudicum instar usque ad Constantini magni ævum salutabantur. Tunc enim Ammiani Marcellini obseruatione, *ante principis pedes supplicem statuerunt, externorum regum ritu: quum semper antea ad similitudinem iudicum saluatos Principes legerimus.* Histor. lib. 15.

AVRELIO VALERIO DIOCLETIANO] Diocletianus Dalmata Aulini Senatoris libertus, vel vt alijs placet obscurissimæ originis, scribæque filius, matre simul atque oppido Dioclea natus, qui & Diocles donec ad imperium emerit, appellatus est, post Numeriani cædem Imperator dictus, Maximianum sibi Imperij consortem elegit, seque Iouium, Maximianum vero Herculeum passus est appellari, adorarique voluit, & edicto sanxit, vt omnes sine generis discrimine prostrati pedes suos exoscularentur. Hic quamuis optimus prudentissimusque princeps quoad Imperij administrationem visus sit, immanissimus tamen vna cum Maximiano, fera impietate nequissime in Christianos sæuijt: quod Cluniacensia hæc duo monumenta abunde confirmant. Sex. Aur. Vict. Hist. Aug. Ept. Eutrop. Hist. Rom. lib. 9. Sex. Aur. Vict. ibid. Pompon. Let. Rom. Hist. Compend. Gent. fol. 280. n. 3. & 4.

DIOCLETIAN. CAES
AVG. GALERIO. IN. ORI
ENTE. ADOPT. SVPERS
TITIONE. CHRIST
VBIQ. DELETA. ET. CVL
TV. DEOR. PROPAGATO

Adoptatis deinde, sibi que in successores destinatis Constantio Cloro & Galerio Maximiano, Cæsaribusque ambobus factis, Diocletianus senio grauis se Imperio abdicauit, mansitque Salonæ hortorum amœnitati vacans per annos decem: quo tempore iterum ad Imperium sollicitatus à priuata vita abduci non potuit, *testatus nullos sibi vnquam soles lætiores affulxisse.* Tandem, vel decrepita ætate, vel alienatione mentis, vel veneno duodecoginta annos natus concessit fati, contigitque ei, quod nulli post natos homines euenerat, vt cum priuatus obiisset, inter Diuos tamen referretur. 10. Bapt. Egnat. Rom. Princ. lib. 2. Eutrop. Hist. Rom. lib. 9.

Diocletianum duplici prænomine vsum obseruo . In monumentis enim modo Marcum, modo Caium prænominatum video . De Caio saxum Patavinum suo loco expendendum, de Marco monumentum Romanum fidem præbet.

MAGNO . ET
INVICTO . IMP
CÆS . M . AVR . VAL
DIOCLETIANO
PIO . FELICI . AVG
BASILIUS
DONATIANVS . V . E .
RATIONALIS . D . N . M .
Q . EIVS

PIO FELICI] Primus omnium Imperatorum T. Ælius Antoninus, Pius à Senatu dictus est, & M. Aurelius Commodus Antoninus Felicis titulum sibi arrogavit. Hinc omnes Imperatores, qui & Augusti dicti fuerunt, Pij & Felices etiam vocati sunt: vt in numismatibus & monumentis vbique planum est. Imo Diocletianum Felicissimum dictum vidimus; cum tamen in monumentis Felicissimus primus nuncupatus appareat.

L. 1. cap. de off. C. mil. Ind.

L. 18. C. ac Imperatoribus.

de 1 p. f. C. Cler.

L. vlt. Cap.

vbi Sen. et.

Iust. non

70.

L. vnic.

cap. Vt

omnes. Ind.

Papin. L.

20. ff. de off. p. ras.

Trebell.

Pol. in Tri-

g. ut. Ty-

raun.

HONORATVS] Hoc cognomen ex virtute & dignitatibus acquisitum, non autem à primordio vitæ datum puto; siquidem Honorati Iurisprudenter videntur ij, qui sine administratione honorarijs decorabantur codicillis.

CORRECTOR ITALIÆ] Correctores erant illi, quibus aliqua prouincia demandata erat; dicebanturque etiam Legati, forsitan non diuersi ab illis, qui primis Reip. Romanæ temporibus Proconsules, & Proprætores in prouincias destinabantur. De huius dignitatis origine nulla apud veteres est mentio, nisi quod Aurelianus *Terri-* cum Correctorem totius *Italiæ* fecit. Diocletiani temporibus dignitas hac gloriosissima extitit, quippe quæ in Italia vnica; verum *Con-*stanti-

stantino Magno imperante duo in Italia Correctores creati sunt . At qui plura de Correctoribus exoptat , Notitiam Dignitatum vtriusque Imperij ab eruditissimo Iurisque consultissimo Guido Pancirolo exquisite expensam consulat .

NVMINI EIVS DICATISSIMVS] Numina vel quæ ad ornatum , vt vult Nonius Marcellus , vel quod omnia nutu Dei & potestate facerent , à suis ministris antiqui Imperatores fœdissima adulatione appellati sunt : primumque hoc epitheto insignitum in monumentis T. Ælium Antoninum obseruo . Neque tantum in Imperatores , verum etiam eorundem vxores hæ adulationes congeste fuerunt : in quodam enim lapide de Antonino prædicto ac de eius vxore Faustina legitur

F. st. Lit. N.

Grut. fol. 259. n. 8

NVMINIBVS MAIESTATIQ. EORVM

Quod etiam de Iulia Mammea , de Tranquillina , & de Salonina videre est . Imperatores autem omnes post Antoninum Pium hunc titulum fuisse adeptos , ex capitibus Operum publicorum , & Cesarum ac Imperatorum in Gruteriano volumine obseruare contingit : vel expressis verbis ; vel hisce literis .

Fol. 271. num. 6.

Fol. 272. num. 5. 6. 7.

F. l. 275. num. 2. 3. 4.

D . N . M . Q . EIVS

quæ valent : DEVOTVS NVMINI MAIESTATIQVE EIVS .

IN VESTIBULO ÆDIVM CAPITISTEORVM

Vulgo Dal Cavallo

ORiginem ac nobilitatem huius clarissimæ gentis hic breuiter re-
petens, sat erit si dixerò, quod Transfalgarda gens in familias
ex cognominibus illustrium virorum Romano more diuisa, & Forza-
tea dicta à Ioanne, qui Simeonem de Tà Patauinum ciuem egregium
singulari pugna vicit, vnde rudi lingua *Forzatà* fuit vocatus, & Capi-
listea à Carloto, Tribuno equitum declarato à Carolo Magno, qui
Zonam in vestibibus auream vulgo *Lista* ferebat. Hanc gentem etiam
Imperatore Carolo Magno Augusto viris militaribus claruisse conspi-
cuum est. Referuntur siquidem in ea Transfalgardus, & Ioannes sub
prædicto Imperatore aduersus Desiderium Regem gloriose pugnantes,
qui insignibus donati captiui ducis, hoc est ceruo ore rosam gestante, eis
hunc in diem vtuntur. Vnde

Non mihi centenis resonent si vocibus ora,

Multifidusque ruat centum per pectora Phæbus,

nobilissimæ huius gentis illustres possem recensere viros, tiaris Cardi-
nalitijs, Patriarchalibus Episcopalibusque infulis, nec non militaribus
imperijs condecoratos. Vixit cum orbe gloria Gauslini Transfalgardi Pa-
tauini Episcopi ob pietatem & religionem erga templum & cœnobium
Diæ Iustinæ, ab ipso & exquisite reparatum, & summe locupletatum.

Emicat Beati Iordanis Abbatis Oliuetani Sanctitas, qui post innume-
ra quæ ad patriæ salutem luctuosissimo suo auro præstitit, Ezelini im-
manissimi Tyranni iussu pœnas arctissimi carceris diu summa pa-
tientia maximaque constantia pertulit. Colitur sanctissimum eius cor-
pus in Ecclesia S. Benedicti Monialium, vbi adhuc integrum visitur.

Fulget memoria Ioannis Baptistæ Transfalgardi Episcopi Patauini, qui
ab Urbano 1 v. Pontifice Maximo Gymnasio Patauino priuilegia, di-
gnitates & honores quamplurimos impetrauit. Adhæc quem ciuium
nostrorum fugit, quod Albertinus, Rubertinus, Rotolandus, Cor-
radus, Azinus, Transfalgardinus de Transfalgardis, Teduccius, Ioan-
nes de Forzatè varijs temporibus Patauij Consulatum gesserint? Quid
plura? non præterito tantum auro illustrium virorum hæc gens fuit

teracissima, sed mea ætate visus est Transfalgardus, Philosophico,
Theologico, Legalique redimitus ferto; & viuunt hodie Bartholo-
mæus Philosophiæ Doctor, sublimis vir ingenij, mihi que summo amo-
re iunctus; Annibal militum cataphractorum pro serenissima Re-
pub. Veneta ductor; & Antonius inter Allobroges primum selectioris

notæ

Jacob. Ca-
gna de Fa-
mil. Patau.
fol. 14.

Scard. lib.
3. cl. ff. 12.
Cagna. fol.

13.
Porten.
lib. 5. cap. 8.

Scard. lib.
2. cl. ff. 6.
Cauacius
Hill. Cœ-
nob. D. Iust.
lib. 2.

Cagna. fol.
15.
Portenar.
lib. 9. cap.

6.
Scard. loc.
cit.

Cagna }
Cagna } lib.
cuis }

Porten.
lib. 9. cap.

37.
Scard. }
deon. } lib.
Cagna. }
Porten.
lib. 4. cap.

notæ miles, inde pro patria nostra Tribunus militum, iuuenis morum elegantia ac animi splendore conspicuus. Sed qualia quamque præclara fuerint virorum huius gentis studia, satis superque declarat Annibalis senioris equus ille vastæ magnitudinis, qui in vestibulo ædium Capilisteorum ad Sanctum Danielem existens, stuporem simul ac venerationem spectatoribus incutit. Hunc pro hastiludiorum spectaculis instruendis ædificatum, Ludouicus Lazarellus Patavinus satis elegantè sic descripsit.

De Hastiludio Patavino.

Apparet tunc vasta Iouis, metuendaque multum

Forma, poli summo contingens vertice culmen,

Atque orbis speciem stringebat dextra rotundam.

Iamque Iouem sonipes compactus corpora ligno

Subuehit, atque altos æquabat imagine montes.

Maior equo penitus, referunt quem carmine vates

Troiani causam exidij, veterisque ruinae.

Credo operis tantique opifex, non atque Mineruæ

Auxilio, ingenij miras exercuit artes.

Non secus ac artem tribuisset Dædalus illi,

Aut Phidias, metasque artis docuisset Apelles.

Ab isto itaque vastissimo equo domus hæc vulgo Caplistera ab equo nuncupatur: vbi in fornicè vestibuli, qui aream prospicit, dextram versus monumentum hoc semirutum legitur.

T . LIVIVS . C . F . SIBI . ET

S V I S

T . LIVIO . T . F . PRISCO . ET

T . LIVIO . T . F . LONGO . ET

CASSIÆ SEX . F . PRIMÆ

VXORI

Monumentum hoc secundum est, quod de T. Liuiio nostro habemus; tamen clarissimi Pignorijsententia vix germanum credendum sit, quod in eo SIBE pro SIBI non legatur: de quo alio in loco fufius egi.

In Origin.
Patav. cap.
16.

LONGO] Cognomen fortassis à corporis statura tractum. Longum enim Nonius Marcellus altum erectumque interpretatur.

CASSIÆ] Cassia gens plebeia fuit multis decorata consulibus, Longino, Varo, Rauilia, Kaleno, cognominatis.

In T. Liu.
Vita cap. 8.
Lib. 1.
Cliff. 4.
fol. 41.

PRIMÆ] Ad hanc vocem disertissimus Tomafinus cum Scardeonio ex duabus vxoribus Liuium nostrum duos suscepisse filios notat. At vellem cogitasset cultissimus vir, Cassiam non primam fuisse Liuij vxorem, sed primam Sexti Calsij cuiusdam filiam. Panuinius enim, quod alias obseruaui, in mulierum nominibus distinguendis hanc doctrinam tradidit. Porro autem si due essent, nomen familie, quo vocabantur, maioris & minoris cognomine distinguebatur. Hinc vetustissimis temporibus Tullia maior & minor: Fabia maior & minor apud Liuium. Item apud Tranquillum Octauia maior & minor sorores Augusti: Antonia maior & minor III. Viri filie. Si tres filie essent, alia erat distinguendi ratio, id est Prima, Secunda, & Tertia. Huius rei exemplorum pleni sunt omnes epigrammatum libri. Mox subdit de quarta. Liuius lib. 40. (Calpurnius Piso (inquit): necatus à Quarta Hostilia vxore dicebatur. Et in vetusto epigrammate Quarta Liuia refertur. Quæ vero quinto loco nata esset, Quinta vocabatur, &c. Quibus omnibus subscribit Sigonius. Itaque Liuius non Cassiæ Primæ VXORI, sed Cassiæ Sexti. F. Primæ, vxori suæ, cum ceteris expressis monumentum erexit.

De Antiq.
Rom.

D. Nom.
Rom.

In Annot.
ad Pat.
Origin. fol.
171.

T.] TITI prænomen, vt notat Pignorius, in hac gente venerabile fortassiserat, ob Titi Liuij nostri memoriam.

Inscriptio hæc mentem meam diu multumque torfit. Legebant enim in ea primo intuitu fere omnes

T. LIVIO. T. F. PRISCO. F.

T. LIVIO. T. F. LONGO. F.

Quæ meo iudicio non consonant; siquidem non accipiebam

T. LIVIO T. F. PRISCO FILIO vel FECIT

vt alij etiam explicabant : quid enim filij vox vni personæ bis adsignata? & quid iterato FECIT, quod semel monumentum claudit? Verumenimvero cum sæpe sæpius saxum perlustrassem paulo diligentius, omnesque fissuras ac rimas assidue inuestigassem, nonnulla subsequens. T. & corrupti. E. vestigia deprehendi; adeoque cum Grutero hoc epigramma sic legendum obseruauit.

Fol. 693.
num. 15.

T · LIVIO · T · F · PRISCO · ET
T · LIVIO · T · F · LONGO · ET
CASSIÆ · SEX · F · PRIMÆ
V X O R I

Tametsi id ex Robertelli emendationibus duplex ipse præbeat; vnum in Liuianis, vbi tamen nunquam fuit, hoc autem in Capilisteorum ædibus.

Emend. 2.
cap. 12.

Correctionis vero nota desideratur cum apud collectores Inscriptionum Sacrosanctæ vetustatis; tum apud Scardeonium, ac Tomasinum in vita T. Liuij: apud quorum duos postremos etiam deest. F. quod in saxo conspicitur.

Fol. 801.
num. 2.

Fol. 336.

Lib. 1.
Class. 3. fol.

41.
Cap. 8. fol.

45.

Sed ossa Liuij ad tuendam eius perennitatem, ac suauissimam per tot secula quietem, doctiorum ingenia reposcunt. Vir. n. eruditissimus omniumque virtutum genere clarus, e publico suggestu illa Liuij non esse quatuor rationibus contendit. Nullum nempe eo loci, vbi ossa illa eruta, de Liuiio inuentum fuisse testimonium. At de eo quod in Pratorio visitur monumento, Sicco Polentonus egregius ea ætate ciuis, ac testis oculatus, in epistola, quam Pignorius in suis Originibus edidit, hæc scripsit. *Atuero quod fuerit sepultus eodem ipso loco, quo hæc ista ossa reperta sunt, fama auget fidem, quod lapis quo insculptum hoc epigramma videtur (necdum excessit octuagesimus annus) inde leuatus fuerit: nam & modo calcis fragmenta erant, & apparebant vestigia, vnde euulsus foret. Hunc autem ipsum lapidem, qui repertores eius fuerunt, ad ornamentum ciuitatis, ad dignitatem viri, ad memoriam rei, ad solatium studentium, in eo ipso, quo nunc visitur, vestibulo Ecclesiæ Sanctæ Iustine fixerunt. neque aliam rem puto magis obfuisse, quod illi homines, qui harum rerum maxime studiosi illa ætate vigeabant, non amplius effoderint, monumentum non ruperint, ossa non inuenerint, nisi quod ea muralis strues similior funda-*

Cap. 17.

Pol. ut.
Epist. sup.
cu.

mento, quam monumento esset, neque illis effodiendi profundius necessitas incubisset. Quibus addo, quod diligentissimus iste vir asseruerat ante, verisimile creditum, illum non fuisse proprium monumenti locum, hac ratione: Monumentum vero dixerim aut pro humilitate summissum, aut si quod illustre fuerit, vel obrutum ruina rerum, vel absconsum dirutumque ab his, qui primum Christi fidem acceperunt, ne fortasse illo primordio nascentis Ecclesie vestigium gentilitatis obesset. Carmina autem illa quæ reperta sunt, ac barbariem sapiunt; adeoque doctissimo viro sunt suspecta, inferiori auro eo loco posita putat Polentonus, non autem quum Liuius condebatur. Ea hæc sunt.

Loco ut.

Inuenies sub urna posita quæ tegitur umbra.

Non multum per latum te fodiendo dilates.

Exemplo lustris passibus te metas seruare decet.

ibid.

Nec difficile fuerit horum ætatem cognoscere ex ijs, quæ Polentonus subnectit, scilicet: *Scriptis hæc dudum sacer Abbas, quæ marmore sculpsisset, nisi mors bonarum sæpe mentium occupatrix sententiam irritasset. Sic Monachi ex Patribus acceperunt, acceperuntque Liuium ibi sepultum esse.*

ibid.

Addit ille, quod de sexu non ita constare poterat: & nihilominus Polentonus ipse professus fuerat, quod non defuerunt, qui inficiari magno perire niterentur, quique ex non maris illa ossa fore, sed femine seminarent. calumniatoribus nusquam res ulla quamuis apertissime caruerunt. Porro maris esse non femine, aduersantibus Physici demonstrarunt ex scissuris integerrimi cranij, quibus sexum liquida ratione discriminabant. Quam etiam cognitionem tradit Aristoteles tertio historiarum animalium.

cap. 7.

Pergit ea in dubium vocare, quia cadauera intra ciuitatem non sepeliebantur; sed locus ille, vbi inuenta fuere ossa Liuij, non fuit intra ciuitatem eo tempore, vt nunc est. Omnes enim qui nostræ ciuitatis cognitione pollent, optime sciunt, quod Diuæ Iustinæ Cœnobium, qui locus inuentionis fuit, à porta Turricellarum vix quingentis passibus distat. At non & Romæ quoque in Capitolio, in Campo Martio, sepulchra publice concessa, abunde confirmant pluribus monumentis adscripta hæc verba?

LOCVS DATVS PVBLICE.

vel in municipijs & colonijs

LOCVS DATVS DECRETO DECVRIONVM.

Tandem subiungit, corpora ætate illa fuisse cremata, non autem integra deposita. Hoc verò non fuisse omnino necessarium, vel Plinio teste constat; qui monet apud Romanos non fuisse veteris instituti corpora cremare, & *multas familias priscos seruauisse ritus*. Nec sane Patauij sic Romanorum omnia seruabantur, vt in eorum ritus quasi iurassent Patauini. Addo etiam eo tempore sine rogo corpora Romæ condita; siquidem in Tiberio Suetonius, qua ætate Liius obiit, de Drusi corpore hæc protulit: *Drusum fratrem in Germania amisit, cuius corpus pedibus toto itinere prægrediens Romam usque peruexit*. Corpus autem integrum, cadauer non incineratum significare, persuadet mihi Petrinus, qui Romanos errores sub schemate Græco detegens, illius bonæ mulieris facinus recenset, quæ *iussit corpus mariti sui tolli ex arca, atque illi quæ vacabat cruci adfigi*. Ad quem locum diligentissimus Kirchmannus hæc notat: *Speciatim vero ubi corpus integrum condebatur, Arca dicta fuit*. Adhæc corpora fuisse sepulta prius non combusta, patere opinor apud Suetonium de Druso: *Corpus eius per municipiorum coloniarnumque primores, suscipientibus obujs scribarum decurijs, ad urbem deuectum, sepultum est in Campo Martio*. Nec siluisset Suetonius, si prius crematus fuisset, qui de Iulio Cæsare, de Augusto, de Tiberio, de Caio Caligula, de Claudio diligenter & accurate id perscripserat. Sed paucis emensis annis Tacito teste Poppeæ corpus non igni abolitum, vt Romanus mos: sed *Regum externorum consuetudine, differtum odoribus conditur, tumuloque Iuliorum infertur*. Sepeliendi vero vocabulum non vstorum, sed humatorum esse corporum, nos docet Cicero: *Hominem mortuum, inquit lex in duodecim tabulis, in vrbe ne sepelito, neue vrito. Credo vel propter ignis periculum. Quod autem addit, neue vrito, indicat non qui vratur sepeliri, sed qui humetur*.

Hist. Nat.
lib. 7. cap.
54.

In Tiber.
cap. 7.

In Saty.
rico.

De Funerib. Rom.
lib. 3. cap.
15.

In Claud.
cap. 1.

Cap. 84.
Cap. 100.
Cap. 75.
Cap. 59.
Cap. 45.
Annal. lib.
16.

2. de Legibus.

IN PARIETIBVS ÆDIVM ILLORVM
DE ZACCHIS AD PRATVM VALLIS.

GENS ista nobilis, antiqua, ac potens Patauij nostro etiam ævo
Scard. lib. 3. Class. 13. latissime effulget. Olim quidem edidit Matthæum, Bartholo-
 maum, & Hieronymum; hoc vero seculo Iacobum & Marcum
 in bello fortes & strenuos viros. Neminem quippe nostrum fugit,
 quantum posterior iste ingenio, robore, animique fortitudine, &
 apud Allobroges, & bello Cretico valuerit. Auitæ enim gloriæ vesti-
 gijs feruenter inhærens, eximiæ virtutis luculentissima vbique testi-
 monia præbuit. Sed non tantum claram istam gentem armata Pal-
 las, verum etiam togata Minerva in tutelam recepit; proptereaque
 & hodie ad magnam nominis celebritatem euaserunt non solum
 Zacchus Philosophiæ ac Medicinæ, & Annibal Iuris redimitus lau-
 ro, verum etiam Alexander politiorum literarum delictum, Zac-
 chus, Hieronymus & Franciscus, omnes fratres: quorum pariter tres
 primi in Iurisprudentia, vltimus iste in Philosophia & Medicina Do-
 ctoralem titulum eruditionis fama adæquat. Imo Zacchus & Hie-
 ronymus adhuc iuueniles annos in publico patriæ Gymnasio iuris in-
 terpretationi gloriose consecrarunt. Porro inter diuersas, quas fami-
 lia ista possidet domos, quædam eminent in via, quæ ad D. Mariæ Gra-
 tiarum templum ducit: vbi in parietibus præpe terram hoc frag-
 mentum inuerso situ positum curiosis oculis sese obijcit.

..... OMITIVS .....

..... B . SCÆVA . . . .

..... ONIA . D . L . P.

Monumentum istud ferme exesum & mutilum, vt exhibeo, ali-
 cui liberto gentis Domitiæ erectum puto; præmisso forte Cnæi aut Lu-
In Neron. cap. 1. cij prænomine: alterutro enim tantum, vt ex Suetonio iam vidimus,
 gens Domitia utebatur. Titulus talis esse poterat.

L : DOMITIVS

L . LIB : SCÆVA

. . ONIA . O . L . P.

Vbi nomen mulieris CONLIBERTÆ, quæ monumentum isti POSUIT, occasionem mihi suspicandi præbet, vel PETRONIAM, vel ANTONIAM, vel SEMPRONIAM, vel SCRIBONIAM, vel POMPONIAM, vel similibus gentium, quarum nomina in ONIA desinunt, more appellatam fuisse: quod dictum sit in coniecturæ gratiam.

SCÆVA] Cognomen ab usu sinistrae manus prognatum; siquidem Scæua, vel Scæuola apud Romanos cognominabatur, qui læua manu pro dextra utebatur. Quorum primus videtur fuisse Mutius ille Scæuola, qui coram Porsena Rege pro afferenda Romanæ constantiæ gloria dexteram comburendam igni immisit. Scæua autem vox Græcam habet originem; nam sinistra manus Græcis *σναία* vocatur. Cognomen porro istud illustre obseruo in Cassio illo Scæua, qui Dyrrachino bello, Suetonio teste virtutem suam prodidit dum excusso oculo, transfixus femore & humero, centum & viginti ictibus perforato scuto, custodiam portæ commissi castelli retinuit. Imo Cæsar ipse testatur, quod scuto ad eum relato Scæuæ Centurionis, inuenta sunt in eo foramina CCXXX. Quod mirum plane est, vt fidem fere excedat. Vnde Lucanus pariter cum heroicam tanti viri fortitudinem grauissimo ac amplissimo extulisset elogio, in fine addit.

In Jul. Cæs.
cap. 68.

De bell. Ciu.
lib. 3.

Phars. lib.
6.

*Ac velut inclusum perfisso pectore Numen,
Et viuam magnæ speciem virtutis adorant:
Telaque confixis certant euellere membris,
Exornantque Deos, ac nudum pectore Martem
Armis Scæua tuis. Felix hoc nomine fama,
Si tibi durus Iber, aut si tibi terga dedisset
Cantaber exiguis, aut longis Teutonius armis.*

Sed variam habuit hæc Scæuæ vox apud antiquos significationem; siquidem si Festo credimus, Scæuam volgus quidem & in bona & in mala re vocat: cum aiunt bonam, & malam Scæuam (Verum hæc sunt e fragmento, quod suppleuit Velinus) at scriptores in mala ponere consueuerunt, vt apud Græcos inuenitur positum pro sinistro.

Lit. S.

Scæuam

Scauum usurpauit Hostius in belli Histrici libro . . . . . sentit Scauum . . . . .

Hæc & Pauli mens est in supplemento ad eundem Festi locum :
Scaua res dicitur mala, quasi sinistra : σκαίων enim Græce sinistrum dicitur . Nihilominus Scaua auspicia semper bona fuisse nos docet

*De Lingua
 Lat. lib. 6.*

Varro : *Pueris turpicula res in collo quædam suspenditur, ne quid obsit bonæ Scauæ causa : inde Scauola appellatus . Ea dicta ab Scaua id est sinistra : quod quæ sinistra sunt, bona auspicia existimantur . Ratio vero inde deprompta est, quod quæ nobis sinistra in cælo apparent, ibi dextra sunt . Hinc apud Virgilium post Anchisis preces ad placanda numina effusas .*

*Aeneid. lib.
 2.*

*Intonuit laeuum ; & de cælo lapsa per umbras
 Stella facem ducens multa cum luce cucurrit :*

IN ÆDIUM NOSTRARVM VIRIDARIO

A pud Sanctum Franciscum magnum maiores nostri, gens inter Patauinas non vltima, ædes illas habuerunt, quas & hodie possidemus. Eas vero reparare, exornate, & in hanc formam redigere Vrsati equ. patris mei cura fuit, non tam de familia nostra, quam de filijs ob summum amorem, & de Patria vniuersa optime meriti. Sed de mea gente ac de me quærant alij. Ego antiquitatum veneratione excitatus in hortorum parietibus hæc monumenta summa diligentia, nullis parcens impensis ita disposui.

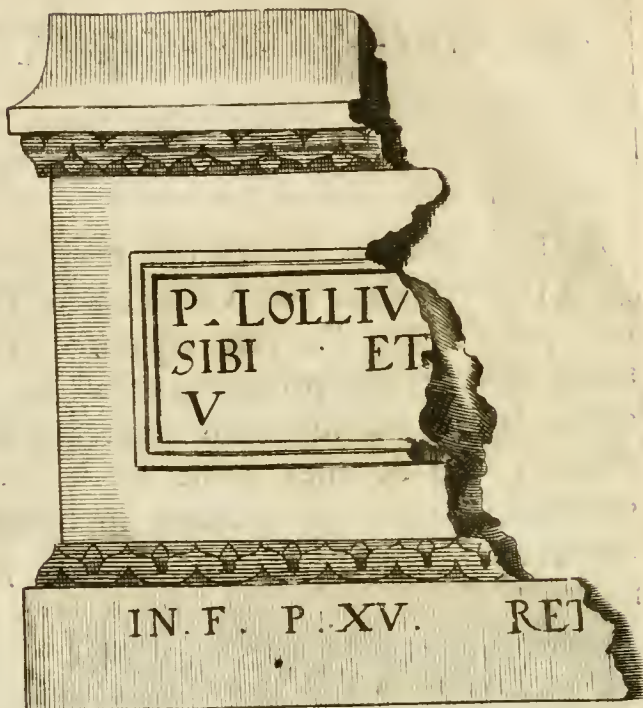

I

II

III

IV

Jo Georg. sculps.

10.

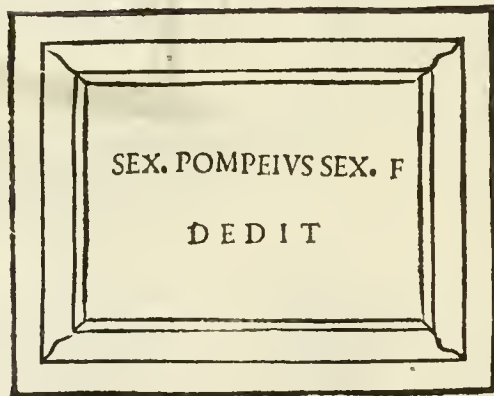
11.

T. SEMPRONIO AVCTO
PATRONO
T. SEMPRONIO
HERMETI
LIB..... BONO
..... AMICO

P A R C I L I A
M . O X O N I . F .
S I B I E T S V I S
V . F .

12.

13.

..... I N I V S
..... V S
..... H I E R O T I S E T
..... M P H I O N I S
..... L I B E R T V S
..... V S E S T
..... P . G E R
.....
.....

14.

15.

C..... S . F .
Q . A S C O N I V S
G A B I N I V S . M O D E S T V S
P R A E T O R . P R O C O S
P R A E F . A E R A R I
S A T V R N O D E D I T

D . M .
..... A C L O
F O R T V N A T O
V A L G I A T H A L L V . .
C O N I V G I B E N E . .
F E C I T .

16.

SEVI EVHOSI

1. MA.

1. MANILIVS] Maniliam gentem à Manio prænomine denominatam Panuinius docet, eamque inter plebeias recenset. Hæc consularis fuit, & varios habuit consules; sed ut obseruo nullo notos cognominæ.

De Antiq. Nom. Fastor. lib. 1. & 2.

2. COLLINVS] Si hoc cognomen non desumptum est vel à Collina tribu vrbanaum tertia, vel à Collina dea, quæ Collibus præerat, cuius ministri Collini dicebantur, eius originem ignoro; quoniam cum agro collino, de quo Varro, nihil ipsi conuenire puto.

De Re Rust. lib. 1. cap. 6.

Locus huius monumenti olim erat Mons Cintius, inter Euganeos colles amœnissimus; habebaturque in parietibus dirutæ domus, cuius possessor Antonius Zabarella vir honestissimus, mihi facultatem ipsum ab iniuria obliuionis vindicandi, ac Patauij meis in ædibus reponendi concessit. In quo non

MANILIVS A. F.

C. COELINVS

ut apud Scardeonium & Gruterum legendum est, sed ut habet saxum

Lib. 1. Cl. 4. fol. 64. Fol. 878. num. 15.

MANILIVS A. F.

COLLINVS

2. LOLLIVS] Lollia gens inter plebeias Romanas à Panuinio relata, consules habuit M. Lollium cum Q. Æmilio Lepido, & M. Lollium Paullinum Valerium Asiaticum Saturninum cum C. Antio C. F. Quadrato; primum sub Augusto, secundum sub Domitiano Imperatore. Verum M. Lollius sub Augusto floruit, sub quo & Lolliana clades: de quo sic Paterculus: *Sed dum in hac parte Imperij omnia geruntur prosperrime, accepta in Germania clades sub Legato M. Lollio homine in omnia pecunia, quam recte faciendi cupidiore, & inter summam vitiorum dissimulationem vitiosissimo.* M. Lollij filia fuit, non prædicti, cum ipsius neptem eam faciat Plinius, sed viri consularis, ut habet Tacitus, cuius tempus se desiderare fatetur Lipsius, Lollia Paullina dissolutissima scœmina, Caij Principis vxor, & quæ post ipsum nuptias Claudij Augusti exoptauerat. Cuius profusissimum in mundo muliebri luxum perstringit Plinius, vbi ait: *Vidi smaragdis margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus,*

Fastor. lib. 2. Hist. lib. 2. Hist. Nat. lib. 9. cap. 35. Annal. lib. 12. Ad Annal. Tac. lib. 12. Suet. in Caio c. 25. Tacit. Annal. lib. 12. Hist. Nat. lib. 9. cap. 35.

spiris, auribus, collo, manibus digitisque habebat, quæ summa quadringentes H—S colligebat: ipsam confestim paratam nuncupationem tabellis probare.

Huius gentis numisma æneum in vico Casalis Serugi dicto in prædiolo nostro paucis ab hinc annis erutum, sic delineari volui: nullum enim æneum ab Vrsino exhibetur.

Hoc monumentum est illud, quod in vico Sanctæ Crucis in ædibus Boatorum Scardeonij ætate extabat, mihi concessum à Bartholomæo Boato vxoris meæ consanguineo, viro humanitate ac probitate singulari.

3. SERVILIA] Tegula, quam delineatam exhibeo, anno MDCXLIX. X. KL. Decemb. in vico vulgariter *Brusegana* dicto, dum arbor quædam erueretur, detecta, atq; à Bartholomæo Fichetto viro modestia animique cultu conspicuo, mihi donata fuit; cui SERVILIA vox impressa cernitur. Tegulis vero defunctorum sepulchra indicata, ipsque aliquando figuli nomen inscriptum fuisse iam ante ostendimus. Quid autem Serulix cum figulo? Tegulam itaque istam nomen vel Serulix gentis, cuius fortasse ibi sepulchrum, vel saltem mulieris cuiusdam ibi conditæ locum designasse puto.

4. Dum circa annum salutis MDCVII. ædes familiæ Pignæ, inter ciues Patavinos primæ notæ, repararentur, terra altius effossa, monumentum hæc Græce inscriptum erutum fuit; quod benignitate Francisci Pignæ Iuris vtriusque Doctoris mihi affinitate coniuncti, viri ob animi comitatem morumque suavitatem omnibus æque cari, possideo.

5. Q. MAGVRIVS] Obscurissimus iste lapis XII. vncias altus, XXII. longus, Aponi ad thermas in hortis meis vna cum sequenti erutus fuit, anno salutis MDCXLI. De quo eruditiorū sententiam, tum præsertim clarissimi Fortunij Liceti Secundo de Quæstis per epistolas explicatus, fusissimam eius obtinui enodationem; nec alius, quod sciam, ipsum interpretatus est. Sux autem discèptationi, quam longissime deducit, doctissimus Licetus loco citato hanc imponit coronidem: *Quare iam epitaphij sensus aperius videtur huiusmodi.*

Quintus MAGVRIVS Quinti filius.

FABER *primarius, plurimos habens sub se ministros, fabricantes instrumenta ferrea, necessaria numerosæ multitudini piscantium uncinis è mari Gaditano Thynnos innumeros initio æstatis cuiuslibet anni.*

FEROX *cognominatus vel à truculentia vultus, vel ab asperitate ferociaque morum, vel à conditione seruili; qua Lucernarum antiquarum plastes agnomen sibi FORTIS imposuit: quale plurimis in lucernis antiquis legitur.*

LVSITANIS EPIDIXIBVS, *qui supremi Iudices fuerunt ad Gades Thynnorum piscatui Præfecti.*

ET CETAESTRICIS *qui præsides extiterunt Catariorum, ubi Thynni capti membratim diffindebantur, saliebantur, & in cadis ad venum asseruabantur.*

I. II. III. *Primis qui seniores Epidixes erant. Secundis, qui Cetæstrita similiter ætate prouecti, sedentes pro suo quisque Tribunali iura dabant, atque dicebant Piscatoribus & salsamentarijs. Tertijs, qui robusti iuuenes Epidixes, Cetæstritaque circumobequitantes, operariorum turbam immensam cogebant, & baiulis imperij sui urgebant ad opus, Nominatim verò, & peculiariter in honorem sibi dilectorum, sub quorum Præfecturis artem fabrilem cum emolumento suo maximo fabricans Uncinos piscatorios exercuerat: nimirum.*

IN GREGORAM *Epidixen, Piscatui-Præfectum supremum.*

VETVRIAMQUE *Cetæstritam, Catariorum Præsidentem: seniores iudices duos sibi chariores.*

ET IVNIORVM *Aliorum Animas ad sepulcrum honorarium vocatas: qui iuniores Epidixes, Cetæstritæue, tertio continebantur ordine Præfectorum infra Gregoram & Veturiam, qui duobus in prioribus ordinibus sedebant.*

DICAVIT *in honorario tumulo ab se apud Aponenses Thermas constructo.*

EVRAS *gemmas OCTO, donarium mortuale congruentissimum Fabri ferrario dedicanti, Iudicibus Præfectis vita defunctis, Tumulo sepulchrali, & Thynnorum Piscatui.*

ET PERTICAS *Item sepulchrales VNCINORVM DVODECIM, Numero ducentas quinquaginti nouem. Continentes propterea ferreorum uncinorum tria millia centum, & octo; Symbolum magisterij fabrilis, quo ferramenta præcipua, tam celebri Piscatui Thynnorum necessaria, fabricauit sub illorum Præfecturis Magurius Fabrorum princeps ad Herculeas columnas in Lusitaniæ littore Gaditano.*

Hæc erudite & accurate disertissimus Licetus. Sed cum in coniecturis quibuscumque diuinare liceat, videant quælo, qui antiquitatum notitia polleat, quale nam sit ænigma hoc abstrusissimum, & an

illa

illa nota FAB. non potius pro FABIA tribu, quam pro fabro sit accipienda, cum ibi locata sit, vbi in omnibus monumentis tribui locus attribuitur? an vox illa

EVRAS non cum re rustica aliquid habeat commune, & esse possint *Eura, ferra axi innitentia, quæ à rota teruntur*, vt in sua Amalthea e Iulio Polluce colligit Iosephus Laurentius? Et an PERTICAE, & VNCINI ibi descripti non cum agrimensura conueniant, & instrumenta ad agros metiendos denotent?

FEROX] Hoc cognomen in numerum eorum, quæ à moribus desumpta fuere, conijciendum puto; cum Ferox, vt Nonio placet, pro sæuo, indomabili, cordato, vel faceto accipiatur.

6. COCCEIUS] Cocceia plebeia gens consules habuit Neruæ cognomine; Imperatorem itidem virum humanissimum principemque iustum ac beneficum; vtpote qui etiam Christianos solo exilio puniuit, sæuiri que in ipsos prohibuit.

Nyceph.
Callist. Hist.
Eccl. lib. 3.
lib. 9.

IANVARIO] Cognomen huic liberto opinor inditum tale à mense Ianuario, quo fortasse natus vel manumissus est: de quo

De Ling.
Lat. lib 4.
Lucan.
Phars. lib.
5.

Varro: *Prior à Principe Jano Ianuarius appellatus est.* Vnde poeta.

Instabatque dies, qui dat noua nomina fastis,

Quique colit primus ducentem tempora Ianum.

7. Informes literæ in rudi illo saxo sculptæ seculi non optimi, imo valde corrupti tempora denotant.

8. Rotundi huius impolitique saxi, informibus characteribus sculpti arcana mihi penitus ignota fuissent, nisi eruditissimus Rhodius, ad bonarum literarum incrementum natus, ipsius iconographiam ad Athanasium Kircherum, Societatis Iesu nostri que seculi ornamentum singulare, Romam misisset, simulque ipsius hac in re exquisiuisset sententiam. Qui respondit, *hosce characteres nec Gothicos esse, neque Etruscos, sed Latinos veterum corruptos, quorum ingens copia in sepulchrorum monumentis, tum alibi, tum Romæ passim occurrit: sicque eos interpretatus est.*

HOSTILIO VVLTHEIO SVO FILIO

Addiditque temporum iniuria, siue sculptoris negligentia literam deesse.

9. ANCHARI] Hoc tegulæ fragmentum in agro meo in vi-co *Agne* effosum, aut totius gentis Anchariæ aut vnus viri nomen impressum refert. Anchariæ siquidem gentis vetustatem antiqua saxa demonstrant, & præcipue Romanum, quod e Fuluij Schedis Gutenstenius Grutero dedit.

Fol. 352.
num. 1.

T. ANCHARIO. T. F. PAL. PRISCO

AED. QVAEST. II VIR. QVAEST. ALIMENT. HVIC. PRIMO

II VIR. BIGA. POSITA. OB. EXIMIAS. LIBERALITATES. ET. ABVN

DANTISSIMAS. SINE. EXEMPLO. LARGITIONES. ET. QVOD. EX

INDVLGENTIA. AVG. OCTIES. SPECTACVLVM. . . . GLADIATOR

EDIDERIT. AMPLIVS. LVDOS. FLORALES. OB. HAEC. MERITA

PLEPS. VRBANA . . . . . CVIVS. DEDICATIONE

T. ANCHARIVS. PRISC. FIL. AEDILIS. QVÆSTOR

ADSEDENTE. PATRE. GLADIATORVM. PARIA. TRIGINTA

ADIECTA. VENATIONE . . . . . LEGITIMA EDIDIT

L. D. D. D.

Ancharium Priscum patrem, aut filium fortasse puto, cuius Tacitus meminit : *Et Ancharius Priscus Casium Cordum proconsulem Crete postulauerat repetundis, addito maiestatis crimine: quod tum omnium accusarum complementum erat.* Cuius postulationis exitum paulo post in hæc verba tradit : *Post auditi Cyrenenses, & accusante Anchario Prisco, Casius Cordus repetundarum damnatur.* Ex gente Ancharia uxorem habuit Octavius Augusti pater, ex qua Octauiam maiorem suscepit. *Annal. lib. 3.*

10. AVCTVS] Cognomine hoc donatus est forte Sempronius quod feliciter quasi creuisset, vel opibus, quas maximas congefferat; vel honoribus & dignitatibus, quæ amplissimæ ipsi obtigerant; vel magnorum virorum beneficijs, quibus fuerat accumulatus.

HERMETI] Hermeæ quadrati erant lapides, quibus sapientiam imponebant veteres. Hinc Athenienses Mercurio Hermeti, hoc est stabili, erigebant simulacrum; quia apud ipsos symbolum erat sapientiæ, ut testatur Pierius in Hieroglyphicis. Vnde credibile est, hunc virum, ut stabilem, Hermetem cognominatum. Festus enim habet: *Herma à Grecis ponitur pro firmamento, unde etiam Mercurij nomen inuentoris, ut putabant, firmæ orationis dictum.* *Sueton. in Aug. cap. 4.* *Lib. 39.* *Lit. H.*

11. In monumento hoc antiquo certe obseruare licet, quod nomen gentilicium patris filiae non tribuitur, licet religiosum alioquin antiquorum institutum fuerit.

12. Quam hoc loco inscriptionem trado, domi meae asseruo munificentia Reuerendissimae Benedictae de Zacchis Abbatissae Monialium S. Blasij non minori virtutis ac pietatis, quam generis splendore emicantis. Est autem basis quadrata, quae forsitan eo tempore ad arae usum adhibita fuit; siquidem verbum illud, DEDIT. votum significare, satis cognoscunt antiquitatum cultores, ut erudite in suo de Donarijs libro elegantissimus Tomasinus demonstrauit.

13. Fragmentum hoc in parietibus templi in villa *Casalis Serugi* antehac latuit, qui ferme toti ex ingentibus saxis antiquitatem redolentibus extructi sunt; ut fusius videbimus, cum de monumentis huius pagi agemus.

Decimum quartum & decimum quintum monumentum è Scardeoniorum aedibus, vbi plura obliuioni destinata videbantur, dono Obicij Campofampetij adolescentis suauissimi, & summa morum elegantia conspicui, meos in hortos transijt.

14. Q. ASCONIVS] An monumentum istud Asconij Pædiani fuerit, qui in orationes Ciceronis elegantissimo stylo commentarios conscripsit, necne, cum nihil certi reperitur, hic expendere non vacat. Nihil enim hoc denotare potest præter Quinti prænomen, quod

Lib. i. Class. Asconius iste præfert. Bona tamen venia eruditissimi Scardeonij prænomina non valent ad constituendam personam: nam cognomina inuenta sunt, ut personas distinguerent prænomine & nomine, *3.*
Panuin. de Nom. Au. similes. Scardeonij etiam errorem, non ipsius, sed Pliniani codicis corrupti causa natum, cum accuratissimo Pignorio heic tollendum censeo; non ad detrahendam patriæ gloriam, sed in veritatis confirmationem, ne quis Patauinos criminetur, quod illis glorientur viris, qui suæ non sunt originis; quasi sapientissimi maiores nostri, quorum fama cum orbe perennabit, ad patriæ aternitatem non sufficerent. Itaque vbi Scardeonius post Q. Asconium Pædianum, L. Pædianum consulem hisce verbis recenset (*Legimus L. Pædianum virum consularem aliquando Romæ & armis & literis & honoribus admodum claruisse. Plinius enim lib. x. cap. xii. Scribit, urbem fuisse lustratam Sexto Popilio & L. Pædiano Consulibus*) legendum est ex correctissimis Plinij codicibus à Geleno & Dalemchampo castigatis:

Scard. loco cit. *Capitoli cellam (de aue incendiaria sermo est) ipsam intravit Sex: Papellio Istro, L. Pedanio Cæs. propter quod nonis martijs urbs lustrata est eo anno. Hos tamen Panuinius suspectos habet, scribitque, dum anno v. c. dcc. xxix. Consules designat. Q. Plautium. Sex; Papinium, videndum, num hi sint Cos; quos lib. x. cap. xii. Sex. Pa-*

pellium

pellium Istrum, & L. Padianum forte mendose vocat Plinius. Vbi obseruetur Panuinium ex mendoso Plinij textu Pædianum Pedauij loco scripsisse.

GABINIUS MODESTVS] Cognomen ab antiquis non tantum vnum, sed duo, tria, & quatuor aliquando fuisse usurpata saxa ipsa denotant; ideo Alconio isti cognomen duplex, Gabinij, vel quia Gabijs est natus, vel quia res præclaras Gabijs gessit: quemadmodum & alij Priuernatis, Africani, Asiatici, Macedonici, Isaurici ab illis urbibus & prouincijs, quas factis insignibus illustrauerunt, cognomen sortiti sunt. Et ideo huc facit, quod demonstret Varro *Gabinium ab oppido Gabijs deriuatum*. Modesti vero nomen à moderatione trahitur. Nam Nonij sententia *Modestum à modico hoc est moderato positum*.

De Lingua
Lat. lib. 4.

PRÆTOR] *Dictus, qui præiret iure, & exercitu. A quo Lucilius: Ergo prætorum est ante præire: ita Varro. Postquam consulatus plebi communicatus fuit, vnusque de plebe consul magistratum inijt anno v. c. CCCXCVIII. tunc nobilitati de Præatore vno, qui ius in Vrbe diceret, ex patribus creando concessum fuit.* Is in ciuitate ius red-

Idem ibid.
Liu. Hist.
lib. 6.

debat, Prætorque dicebatur Urbanus. Verum anno ab v. c. DV. quo Attilius Calatinus Dictator extra Italiam primus duxit exercitum, vno non sufficiente Præatore, alius fuit adiectus, qui Peregrinus vocabatur, eo quod inter peregrinos & ciues ius diceret. Prætores iisdem auspicijs, ac Consules creabantur. Quod Liuius demonstrat, vbi Papi-

Ant. Epit.
Liu. lib. 19.

rius Cursor Dictator interrogat Q. Fabium Magistrum equitum, qui inuito Dictatore contra Samnites prospere pugnauerat: *Quæro de te Q. Fabi, cum summum imperium Dictatoris sit, pareantque ei Coss: regia potestas Prætores, iisdem auspicijs, quibus Consules, creati, æquum censeas necne magistrum equitum dicto audientem esse?* Prætor tamen sedens Consuli transeunti assurgere tenebatur. Propterea M. Æmilius Scaurus Consul: *P. Decium Prætozem transeunte ipso sedentem, iussit assurgere, eique vestem scidit, sellam concidit; ne quis ad eum in ius iret, edixit.* Insignia Prætorum erant, sella curulis, trabea, lictores sex & cetetera dignitati consulari concessa. Prætorum numerus varius, idem-

Pomp. Lat.
de Magistr.
Rom. Cap.
24.
Hist. lib. 8.

que auctus pro Reipublicæ commodo; cum & Prouinciæ Romani Imperij aliæ Consulares, aliæ Proprætorix essent arbitrio Senatus. Prætores diuersis muneribus fungebantur nec tantum ius in vrbe dicebant, exercituique præerant, verum Vespasiani æuo ararium quoque administrabant. Hinc Tacitus: *Prætores ararij (nam tum à prætoribus tractabatur ararium) publicam paupertatem questi, modum impensis postulauerant.* Ac tandem ultra hæc Antoninus Philosophus *Prætozem tutelarem primus fecit, quum antea tutores à Consulibus poscerentur: ut diligentius de tutoribus tractaretur,*

Ant. de
Vir. Illust.

Hist. lib. 4.

Iul. Cap. in
M. Anton.

PRÆF. ÆRARI] Postquam Augustus, ad certam stipendio-

rum, præmiorumque formulam milites adstrinxit, ne ætate aut inopia ipsis suppetiæ deficerent, *ærarium militare cum vectigalibus nouis* *in Aug. cap. 49.* *instiuit*, Suetonij fide: eiusque curam ad triennium commisit viris tribus prætorijs sorte electis, quibus lictores bini alijque, prout necessum erat, ministri inseruiebant. Hoc tamen nomen haud multum durasse, auctor mihi est Tacitus, ut iam de Prætoribus obseruauit. *Dio lib. 55.*

SATVRNO DEDIT] Prout ærarium in Saturni templo deponi, eiusque custodiæ concredi solebat, ita Alconius iste præfectura ærarij functus suum monumentum Saturno dedit, ac in tutelam commisit. Quod autem in Saturni templo ærarium reconditum fuerit, Varro, ubi de stipendio per trutinam solui solito loquitur, ad hunc modum declarat. *De Lingua Lat. lib. 4.* *Vestigium etiam nunc manet in æde Saturni, quod ea etiam nunc propter pensuram, Trutinam habet positam, ab ære ærarium appellatum.* Cur vero in æde Saturni ærarium seruatum fuerit, tales rationes Macrobius reddit: *Saturnal. lib. 1. cap. 8.* *Ædem vero Saturni ærarium Romani esse voluerunt: quod tempore quo incoluit Italiam, fertur in eius finibus nullum esse furtum commissum: aut quia sub illo nihil erat cuiusquam priuatum.*

I 5. Monumentum, quod nobis mutilum videtur, ex Scardeonio, cui recens inuentum fuit oblatum, sic in integrum restitui potest. *Lib. 1. Class. 4 fol. 77.*

D. M.
L. MACLONIO
FORTVNATO
VALGIA THALLVSA
CONIVGI BENEM,
FECIT.

VALGIA] Gentem istam Romanam denotat tum monumentum Gruterianum tale *fol. 1158. num. 2.*

C. VALGIVS. C. L. LIPARVS
V. AN. XXII.
C. VALGIVS. C. L. LAMVS

tum Horatius ipse, qui sibi amicitiam cum Valgio quodam intercessisse innuit. *Carm. lib. 2. ode 9.*

*Non semper imbreis nubibus hispidos
Manant in agros, aut mare Caspium
Vexant inequales procellæ
Vsq̄: nec Armenijs in oris,
Amice VALGI, stat. glacies iners
Menseis per omneis.*

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA.

LIBER I. SECTIO VI.

AD SCITITIA.

Iam monumenta omnia, quæ & in publicis locis, & in privatorum ædibus per quatuor regionis nostræ Urbis dispersa hodie conspiciuntur, quæ licuit diligentia perquisivi, ac expendi. Reliquum est ut ea aggrediar, quæ sine dubio aliunde ad nos perueniunt. Neque enim is ego sum, qui omnia hæctenus obuia plane Patavina contendam. Verum quæ certo aliunde huc aduecta cognosco, in hac sectione paucis, moreque iam instituto seruando expendere libet.

I. Helio Cesare. Imp. P. Coelio & Albino Vibullio Pio Cos.

VII. Idus Octobres

Cn. Domitius Valens II. vir ID. Praeefvnte Civlio Severo Pontif.

Legem dixit in ea verba quae infra scripta svnt.

Iuppiter optime maxime quandoque tibi hodie hanc aram dabo dedicaboque olis legib.

Olisque regionibus dabo dedicaboque quae hic hodie palam dixerō vti infimvm solvm hvivs. arae es

si quis hic hostia sacrum faxit quod magnentum nec protollat itcirco tamen brobe factvm esto ceter

Leges huic aere eadem funto quae aere Dianae fune in Aventino monte dicatae hisce legibus hisce regionib

Sicuti dixi hanc tibi aram Iuppiter optime maxime dico dedicoque vti sis volens propitius mihi collectisqve

Meis decurionibus colonis incolis colonie matris villae salonnae conivgibus liberisque nostris.

Tabula, quam heic damus, mutila pridem inuenta fuit Salonæ in Delmatia à Io: Baptista Rhamnusio, & ab eo Patauium delata, ac posita, vbi & nunc visitur, inter ænea capita Andreæ Nauagerij Patrij Veneti & Senatoris integerrimi, nec non Hieronymi Fracastorij Veronensis suo æuo medicorum omnium celeberrimi. De ista multa & pene infinita, tum quoad personas, tum quoad ritus, tum etiam quoad errorum in ipsa emendationem nonnulli illustres viri iam satis superq; prodiderunt. Verum cum ornatissimus Pignorius circa ipsam, in epistola ad nobilissimum Abbatem Albertinum Barisonium data, nonnulla scitu digna suggererit haud omnibus obuia, hic ea repetere necessarium duxi.

Scard. lib.
1. Claß. 4.
fol. 85.

Epist. Sym-
bol. 30.

Exemplo mihi sit vetus inscriptio Rhamnusiana, quæ prostat in pariete fornicis prope Pontem, quem appellant Diui Benedicti. illius antiquum segmentum, quod est aspectantibus ad dextram, suppletum est noua recentioris lapidis adiectione, si Aldo Manutio credimus, ex fide vetusti codicis. At illam religiose, ut æquum fuerat, neque illi exscripserunt, qui res nostras attigerunt, neque exteri quantumuis docti & eruditi. Manutius ipse bis peccauit, tum quia non pauca immutauit, tum quia rationes orthographiæ suæ comprobare anisus est auctoritate segmenti recentioris. Smetius & Gruterus, decepti ab aliquo, qui exceperat oscitanter, deceperunt & ipsi alios, quibus hæc lustrare vel non contigit, vel non placuit. Andreas etiam Schottus V. Cl. qui omnem Antiquitatem callet, eamque lotis manibus contrectare amat, obseruationes suas, quas Humanas vocauit, hoc vetere monumento exornatas voluit, lib. 5. cap. 11. parum tamen & ipse felix in exscribendo. Describam igitur ego nobilissimum hoc cimelium bona utriusque fide, ostendamque primum, quid peccatum sit in supplemento, deinde notabo quid peccauerint descriptores; tum autem conuictar explicare, quidquid erit operæ precium.

HELIO] In segmento recentiore, qui AELIVS semper fuit, perperam HELIVS factus est, & titulo IMPERATORIS nunquam vsus, Imperator euasit.

P. COELIO ET ALBINO] Addamus P. Cælium & Balbinum inepte disjungi. & quid si scribendum fuerat OPTVME, MAXSVME, & FAXSIT? & hæc quoad supplementum.

Marmoris quod vetus erat descripserunt Smetius, Aldus, Gruterus, Schottus: mendose omnes.

VIBVLLIO] Aldus pro VIBVLLIO substituit nobis VIRBVLLIVM. pro HANC ARAM; VTI; CETER; LEGIBVS; supposuit ARAM; VT; CE... RA: LEGIB. Smetius & Gruterus haud multo melius in eodem argumento versati sunt.

PIO. COS.] Schottus ipse, alienam fidem secutus, ut videtur, quod erat in marmore PIO COS. fecit PROCOS.

PRÆEVNTE] Quod erat FEVNTE , suppleuit PRÆETĒ
 REVNTE , & alia ad eundem modum . Nos primi bona fide repre-
 sentamus . Præire autem est dictare verba solemnia , quod Pontificum erat ,
 ut patet ex Liuiio nostro Lib. 8. & 10. & Plin. lib. 28. cap. 2.

MAGMENTVM] Magmentum ; cuius meminere Arnobius
 lib. 7. Adu. Gent. Varro lib. 4. de L. L. & Festus (non MAGNENTVM ut
 „ visum est doctissimo Turnebo lib. 22. adu. cap. 6.) est quoddam pinguis-
 „ simum extum , inquit Ioannes Genuensis , vel secundum profectum .
 „ Cornutus , quidquid maētatur , vel quidquid distrahitur dicitur Mag-
 „ mentum . ita narrat Hug. Papias etiam dicit , Magmentum alij pin-
 „ guissimum intestinum , alij secunda profecta , Cornutus vero quidquid
 „ maētatur , vel distrahitur . Proficiarum autem extat mentio apud
 „ Arnobium . Festus , Proficium quod profecatum proijcitur . Eodem fere
 „ sensu eruditissimus Sigonius , lib. 2. de antiquo Iure Prouinciarum ,
 „ que vero exta valde aucta erant , ea Magmenta dicta esse arbitror .
 „ cuius ut sacrificalis vocis mentio est apud Varronem , Festum , &
 „ Arnobium libro aduersus gentes VII. & veteri Ara inscriptione , que
 „ Narbone & Patauij legitur , in qua est , SI QVIS HIC HOSTIA
 „ SACRVM FAXIT QVOD MAGMENTVM NEC PROTOLLAT
 „ ID CIRCO TAMEN PROBE FACTVM ESTO . Vouet enim
 „ aram ille cum ea conditione , ut etiam si sacrificium Magmentum , id est
 „ exta aucta non ostendat , nihil tamen triste portendat . Vnde Magmen-
 „ taria vasa esse quidam putarunt , in quibus ipsa magmenta reponerentur .
 „ Impegit tamen & Sigonius ad hunc lapidem , cum veterem inscriptio-
 „ nem appellarit , que pro dimidia tantum vetus erat

HISCE LEGIBVS . HISCE REGIONIBVS] Leges
 que dicuntur , & Regiones sunt Haruspicum solemnia effata . quo spectat
 insignis locus M. Varronis lib. 6. de L. L. in principio fere libri . & hisce
 Regionibus aptabant præsidēs Deos , uti prolixè videt Arnobius lib. 6.

VTI SIS VOLENS PROPITIVS] Cato de R. R. Tit. 134.
 „ Ianc Paterte hac strue commouenda bonas preces precor , uti sies vo-
 „ lens propitius mihi liberisque meis domo , familiaque mea . neque sane ali-
 „ ter Liuius lib. 29. Ea per manus succedentes alia alijs , omni effusa ciuita-
 „ te cbuiam , thuribulis ante ianuas positis , qua præfercebatur , atque accen-
 „ so thure , precantibus ut volens propitiaque urbem Romam iniret .

Cælium Balbinum quem diximus monstrauit nobis antiquus lapis apud
 Onuph. Panuinium Ciu. Rom.

P. COELIO . P . F.
 SER. BALBINO
 VIBVLLIO PIO
 X. VIRO STLITIB. IVDIC.

Grut. & alter apud Gruterum, MIX. 6. in quo legitur

L. ÆLIO . CÆSARE . II.

P. COELIO BALBINO COS.

Ex quo Fulvius Ursinus in gente Postumia restituebat in nostra inscriptione

L. ÆLIO CÆSARE . II.

Illud enim IMP. ut diximus absonum omnino est.

Hæc non minus fuscè quam accurate Pignorius . Sed liceat & mihi aliqua post ipsum expendere .

L. HELIO] Ex ijs quæ vidimus , L. AELIO scribendum est . Is Annij Veri F. ab Hadriano Imp. adoptatus , & ad Imperium destinatus , fuit *vita latissima , comptus , decorus , pulchritudinis regie , oris venerandi , elegantie celsioris , versu facilis , in Rep. etiam non inutilis* , *spare. in eius vit.* bonisque literis præditus , sed valetudinis ita miseræ , ut Adrianum statim adoptionis pœniteret . Mortuus est pharmaco , aut magno sanguinis profluio , sepultusque Imperatorio funere .

P. COELIO ET ALBINO VIBVLLIO PIO COS.] Non esse Cœlium ab Albino disjungendum , vidimus recte cum Pignorio . Non enim duo , sed vnus ille fuit cum Ælio Cæsare Consul : sic enim Fasti , Tribunicia potestate secunda L. Ælij Adriani Augusti F. Veri Cæsaris , ostendunt .

Fastor. lib. 2.

L. ÆLIVS HADRIANVS AVG. F. VERVS. CÆSAR. II

P . COELIVS P . F . BALBINVS VIBVLLIVS PIVS .

Qui Consulatus incidit in annum v. C. DCCCXC. Ideoque legendum L. AELIO CAESARE II (quod fortassis loco IMP. sculptum voluerunt lapidis restitutores) P. COELIO BALBINO VIBVLLIO PIO CONSVLIBVS.

Cœlium istum tribus cognominibus appellatum noto ; Balbinum quod à Balbo deriuatum ; Vibullium , quod nomen Vibullie gentis Romanæ ex Romano monumento colligo .

Grut. fol. 801. n. 9.

LVCILLAE . LVCILLIANAE T. F. QVAE
 VIX. AN. XXXVI. MENS. IIII. D. XXVII
 FEMINAE . INCOMPARABILI . M. VIBVL
 LIVS. AVGVRIVS . CONIVGI . CARISSI
 MAE . ET . VICTORINA . ET . ALBINIANVS
 ET . ANVLLINVS . ET . LVCILIA . FILI . MA
 TRI . PIENTISSIMAE . B . M . FECERVNT

Lib. I.

Et ex commentarijs de Bello Ciuili C. Iulij Cæsaris, in quibus recensetur inter viros Senatorij ordinis Vibullius quidam cognomine Rufus.

De An-
 tiq. Nom.

Causam huius cognominis in isto Cœlio Balbino adoptionem fuisse, ipsum vero ex Vibullia gente descendisse puto, in Cœlium postmodum adoptatum, Cœlij adoptantis nomine accepto, nomine eius gentilicio pro cognomine vsus fuisse. Hoc mihi suadet Panuinius, qui post enarratos diuersos ordines in cognominibus illorum qui adoptabantur obseruatos, variaque eorundem appellandorum genera, tandem subdit: *Ultimus, postremo in adoptionibus mutandi nominis vsus, post Augusti tantum tempora Romæ frequentari cœpit. Is erat, ut is qui adoptatus integrum nomen adoptantis ferret, suum vero vetus gentilicium nomini recens adepto gentilicio multa ratione variatum adiungeret.* Additque, quod solebant etiam ijs temporibus non solum nomen adoptantis, verum etiam cognomen sibi annectere: ut videre est in Antonino Pio ab Hadriano adoptato, qui cum T. Aurelius Antoninus vocaretur, post adoptionem T. Aelius Aurelius Adrianus Antoninus fuit dictus. Vnde iste Vibullius Pius à P. Cœlio Balbino adoptatus nomen adoptantis suscepit, mea sententia dictus P. Cœlius Balbinus Vibullius Pius.

Pij vero, tertium huius viri cognomen à morum pietate tractum, ecquis dubitat?

Apolog.
 prim.

II VIR] Coloniae pro magnitudine aut paruitate earundem notauimus DVVM VIROS & Quatuor viros iuri dicundo præfuisse, qui Principum loco habebantur. Vnde Apuleius pro se ipso: *Splendidissimi*

didissima Colonia sumus, in qua Colonia patrem habui loco principis Duum viralem cunctis honoribus perfunctum.

LEGES HVIVS ARÆ EÆDEM SVNTO QVÆ ARÆ DIANÆ SVNT IN AVENTINO MONTE DICATÆ]
Cum consensum Deosque consociatos laudaret mire Seruius inter proceres Latinorum, cum quibus publice priuatimque hospitia amicitiasque de industria iunxerat, saepe iterando eadem, perpulit tandem, ut Romæ fanum Dianæ populi Latini cum populo Romano facerent. Liuius scripsit. Qui tametsi fani huius locum non decernat, attamen eum in Auentino fuisse affirmant, Auctor de viris illustribus, & Halicarnasæus, qui etiam leges ac ritus huius templi in hæc verba notauit: Illis persuasit (de Latinis loquitur) ut templum cum inuiolabili refugio impensis communibus Romæ extruerent, in quo singuli ciuitatum populi congregati quotannis priuata & publica sacrificia facerent, & mercatum exercerent statis temporibus, & si qua offensa, & controuersia inter eos fuisset orta, ex his sacris eam dirimerent, reliquarum ciuitatum arbitrio controuersiarum diuisionem permittentes. Moxque paucis omiſſis subdit idem: Itaque postea ex pecunijs, quas omnes ciuitates contulerunt, extruxit templum Dianæ, quod fundatum est in Auentino omnium Romanorum collium maximo. Et leges fæderis inter hos populos facti conscripsit, aliosque festi atque mercatus celebrandi ritus constituit. Quæ ne vetustate delerentur, aneam columnam fecit, in qua incidit concilij decreta, & nomina populorum, qui illi conuentui interfuerant. Quam columnam Græcis characteribus inscriptam suæ se ætate vidisse ipse Dionysius affirmat. Et ista fortassis publica priuataque sacrificia pridie Kalendas Aprilis celebrabantur, cum Ouidius canat.

Hist. lib. 1.

In Seru. Tullio.

Antiq. Rom. lib. 4.

Fastor. lib. 3.

*Luna regit menses. huius quoque tempora mensis
 Finit Auentino Luna colenda iugo.*

Confluentibus itaque Salonam diuersarum forsan urbium incolis, eadem ibi peragebantur, quæ Romæ in templo Dianæ iam commemorato.

COLONIS INCOLIS] Colonos fuisse, vel Romanos, vel eos qui in Coloniam transferebantur; incolas vero primos illius ciuitatis habitatores, notius est quam ut multis probem.

COLONIÆ MARTIÆ IULIÆ SALONÆ] Illyrij oppidum Salona fuit Diocletiani Imperatoris patria & delictum, Colonia Romanorum Plinio teste: *Salona Colonia ab Iadra* CC XXII. M. Paß. Eam à Cæsare deductam Sigonius credit, cum Saloniam Iulia nominetur. Quod à ratione non videtur alienum, cum Cæsar ipse in suis commentarijs de M. Octauio Achaicæ Classis præfe-

Hist. Nat. lib. 4. cap.

22.

De Antiq. Iur. Pro-

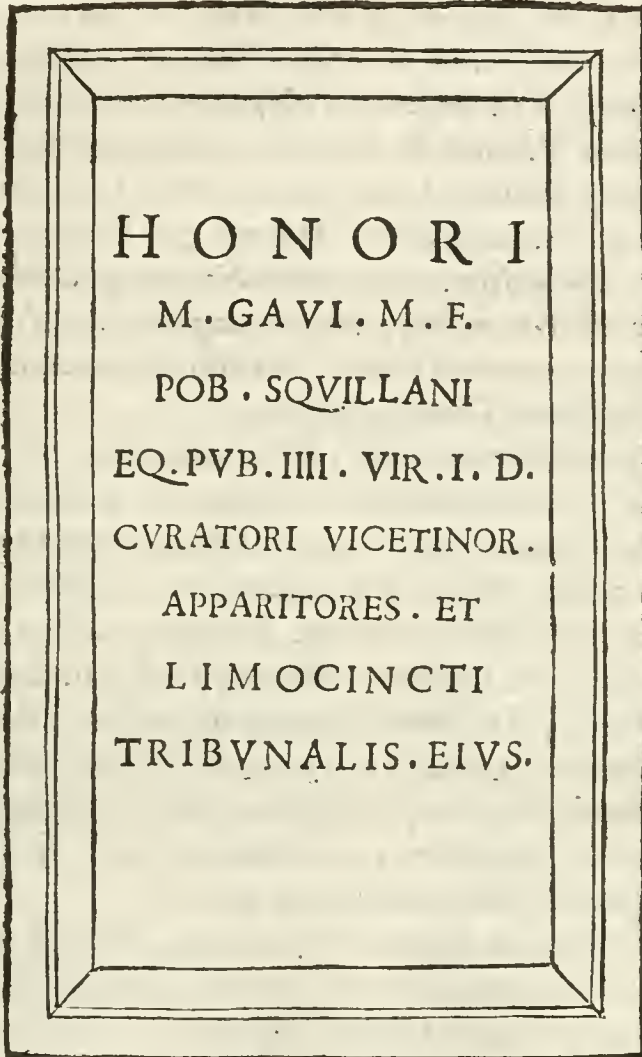
umc. lib. 1. cap. 7.

Et verba faciens, fateatur illos, qui Salonæ erant, à militibus Pompeij obsessos, à fide sua non defecisse. Conuentum Salonis cum neque pollicitationibus, nec denunciatione periculi permouere posset, oppidum oppugnare instituit. Est autem oppidum, & loci natura, & colle munitum, sed celeriter ciues Romani, cum essent infirmi ad resistendum, propter paucitatem hominum, crebris confecti vulneribus, ad extremum auxilium descenderunt: seruosque omnes puberes liberauerunt.

PROPE IAM DICTOS CORRADENOS
IN TABVLA ÆNEA

Hanc æneam antiquam tabulam inter adscititias reponere voluimus, propter ea, quæ Pignorius habet in suo de Seruis, ubi scripsit se eam vidisse apud CAESAREM NICHESOLAM patricium & Canonicum Veronensem; post cuius decessum ad Corradenos forte peruenisse creditur. Fol. 35.

HONORI] Templi Virtuti & Honori à Marcello bello Gallico ad Clastidium deuoti dedicationem pontifices impediuerunt : quod negabant vnâ cellam amplius quam vni Deo rite dedicari : quia si de celo tacta, aut prodigij aliquid in ea factum esset, difficilis procuratio foret : quod vtri Deo diuina res fieret sciri non posset, neque enim duobus, nisi certis Deis rite vna hostia fieri. Vnde virtutis Liu. Hist. lib. 27.

ædes perfecta ab ipso, sed non dedicata. Verum M. Marcellus filius decimo septimo anno post patris votum eam ad Portam Capenam dedicauit. Vnde ædes ista à Marcello renouata, non de nouo erecta videtur; scribit enim Cicero: *Vides virtutis templum, vides Honoris à M. Marcello renouatum: quod multis antea annis erat à Q. Maximo dicatum.* Ædesque ista forsitan est illa, de qua Plinius: *Post eum fuere in auctoritate Cornelius Pinus & Actius Priscus, qui Honoris & Virtutis ædes Imperatori Vespasiano Augusto restituenti pinxerunt.* Sed aliam Virtutis & Honoris ædem constat Romæ fuisse Panuinij fide; at quonam in loco, vel qua urbis regione reponeretur, non liquebat: vocabatur tamen *Ædes Honoris & Virtutis A.ariana*: de qua sic Festus: *Summissiorem alijs ædem Honoris & Virtutis C. Marius fecit, ne si forte officeret auspicijs publicis, augures eam demoliri cogerent.* Verum hoc monumentum Honori dicatum cognoscitur ob virtutem in rebus bene gestis M. Gaiij Squillani.

[P O B.] Tribus est nota, quæ, si Rosinus recte monet, Poblilia, Poplilia, Popilia & Publilia fuit dicta: sed fortassis Poblilia ac Publicia etiam; nam huius tribus meminit Liuius: *Eodem anno duæ tribus Pomptina, & Publicia additæ.* Hanc in ordine tribuum vigesimam septimam, Rusticarum vero vigesimam tertiam Rosinus constituit: eamque à progenitrice traxisse vocabulum auctor est Paulus in Festum.

[S Q V I L L A N I] De huius cognominis origine admodum debilis mihi coniectura est; Squillanus enim hic dictus forsitan à corporis forma, quod adinstar squillæ piscis gibber esset; vel adinstar squillæ cepæ caput protuberans haberet, aut vox eius sonitu similis esset exili tintinnabulo quod squilla communiter dicitur.

[E Q. P V B.] Scilicet EQVO PUBLICO. Hi vere equites. Nam Festus ait: *equitare antiqui dicebant equo publico mereri.* Romanis equitibus primum equus publicus datus, anno ab V. C. CCC. LII. qui teste Liuius clarus fuit ob deuictos Veios: *Et equis certus numerus aris est assignatus. Tum primum equis merere equites ceperunt.* Equus publicus à Censoribus assignabatur, vt ex Liuius cognoscitur: *Vt ad plebem primo quoque tempore ferrent, vt P. Ebutio emerita stipendia essent, ne inuitus militaret, neue Censor ei equum publicum assignaret.* Verum sicut Censoribus equum publicum assignare licebat, ita etiam ob aliquod flagitium, quod maximæ ignominie equitibus erat, equum adimere concessum erat. Idem Liuius de Censoribus qui citarunt equites post Cannensem Cladem seruatos: *His superioribusque illis equi adempti, qui publicum equum habebant: tribuque mori ararij omnes facti.* Et Gellius scribit: *Nimis pingui homini & corpulento Censores equum adimere solitos, scilicet minus idoneos ratos esse cum tanti corporis pondere ad faciendum equitis munus.* His equitibus magna suorum e quorum cura incumbat.

bebat. Nam si quis eques Romanus equum habere gracilentum, aut parum nitidum visus erat, impolitiae notabatur, eiusdem Gellij fide. Et hac de causa fortassis instituta Idibus Quintilibus à Q. Fabio transuetio fuit, quam Valerius probationem nominat, in qua teste Plutarcho, sedentibus in foro Censoribus, vnusquisque equitum equum suum adducebat. Tandem ad certum tempus eiusdem testimonio, munij omnibus recte peractis & stipendijs confectis, equus Censoribus restituebatur. Vnde in Sesquiulisse Varro.

Noct. At-
tic. lib. 4.
cap. 12.
Liu. Hist.
lib. 9.
In Pom-
peio.
Idem ibid.

In castris permansi, inde caballum reduxi ad Censorem.

Satyr.
fragm.

CURATOR] De Curatoribus iam dictum est. Verum quo ad eorum institutionem hic opportune addendum duxi, quod M. Aurelius Antoninus Curatores multis ciuitatibus, quo latius Senatorias tenderet dignitates, à Senatu dedit, primusque fortasse hos instituit.

Iul. Capi-
tol. in An-
tonin. Phi-
losoph.

VICETINORVM] Vicetia, seu Vicentia, nam duobus hisce nominibus dicta fuit nobilissima hæc ciuitas, incolis clarissimis referta, quæ in Venetis reponitur à Plinio (Venetorum autem Acheeste, & Oppea Acelum, Patauium, Opitergium, Bellunum, Vicetia) Gallo teste Trogo Pompeio, conditores habuit. Cum in Italiam venissent (de Gallis loquitur) sedibus Thuscis expulerunt, & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Vergamum, Tridentum, Vicentiam condiderunt. Ceterum hæc ciuitas, quæ prius Vicane à Viciscentum ex quibus constabat auctore Iacobo Merciaro, patriæ historiæ accuratissimo scriptore dicebatur, inde ob incolarum reportatam victoriam, Vicentia denominata fuit. Quod etiam in suis chronicis manuscriptis scribit disertissime ante Merciarium Baptista Paliarinus. Hæc enim loca in quibus Galli Senones prima huius Urbis fundamenta iecerunt Vicetia dicebantur à centum Vicis qui in eis erant. Vnde Poeta, de nostræ Urbis denominatione sic ait,

Hist. Na-
tur. lib. 3.

Epitom.
Hist. lib.
20.

Hist. Vi-
cent. lib. 1.

Paliarinus
M.S. lib. 1.

Nec Senones credas dixisse hæc nomina nostris:

Antea Vicanos fama verusta canit.

Idem ibid.

Cum paulo ante idem scripsisset: *Vincetiam itaque patriam nostram, in Cimbriam ni fallor à victis hostibus vocitatum fuisse legimus, iuxta illud Gallasij poeta carmen.*

Post victos hostes, libertatemque receptam

Hæc Vicentinis nomina dicta viris.

Hist. lib. 3.

Romanorum municipium videtur fuisse Tacito. Possessa ipso transitu Vicetia, quod per se parum (etenim modica municipio vires) magni momenti locum obtinuit. Verum an hoc certum sit necne meum non est affirmare. Hoc vnum sit satis, quod municipium, vel colonia, vel foederata Romanorum ciuitas fuerit; & descriptam eam in Menenia tribu antiqua monumenta declarent.

Grut. fol.
326. num.
8.

Sigon. De
Antiq. Iur.
Ital. lib. 3.
cap. 3.
Manut. de
Orthograph.
Rat.

M . E N N I V S . M . F
M E N . V I C E T I N V S
S C R . Æ D . C V R V L I V M
A R M E N T A R I V S . D E C V R I A Q .
D E C V R I O V I C E T I A E

Etymol.
lib. 10.
L. 33. C.
de Appel.
L. 12. C.
de cohort.
L. 2. C.
De Appar.
Præf. Urb.
Anti. Rom.
lib. 7. cap.
48.
Hist. lib. 1.

APPARITORES] Apparitoris nomen quondam vniuersale erat: sub quo comprehendebantur omnes illi, qui circa magistratum apparebant. *Ideoq̄ Apparitor nominatus, quod appareat, & videatur & præsto sit ad obsequium, vt Isidoro placet.* Propterea apud Iuriconsultos reperitur apparitor magisteriæ potestatis, apparitor cohortalis, apparitor vrbaniæ sedis, & similes nonnulli. Sub hoc nomine etiam Rosini sententia continebantur *Scribæ, Accensi, Interpretes, Præcones, Viatores, Liçtores, Serui publici, Carnifices:* & de horum aliquibus antiquorum testimonia extant.

Hist. lib. 2.

Apparitores eosdem fuisse ac Liçtores, Liuius affirmat, vbi de Romulo Rege sic loquitur: *Cum cetero habitu se augustiorem, tum maxime liçtoribus duodecim sumptis fecit. alij ab numero auium, quæ augurio regnum protenderant, eum secutum numerum putant: me haud pœnitet eorum sententia esse, quibus, & apparitores, & hoc genus ab Etruscis finitimis (vnde sella curulis, vnde toga prætexta sumpta est) numerum quoque ipsum ductum placet, & ita habuisse Etruscos, quod ex duodecim populis communiter creato rege, singulos (singuli populi liçtores dederint. Et de Consulibus etiam liçtoribus habet idem: Quatuor & viginti liçtores apparere Consulibus.*

Hist. lib. 3.

Præcones etiam apparitores fuisse vocatos, ex eodem Liuiio facilis cognitio depromitur, cum de apparitoribus ad pignora capienda missis (quod est præconum proprium munus) hæc habeat: *Postquam citati non conueniebant, dimissi circa domos apparitores, simul ad pignora capienda sciscitandumque, num consulto detrectarent.*

Orat. pro
Cluent.

Scribas in apparitorum numero comprehensos ostendit Cicero: *Quid sibi autem illi scribæ, quid liçtores, quid ceteri, quos apparere video? Viatores apparitores fuisse dictos ex Symmacho facile est colligere, cum scribat: Benigne vt mos est tibi recursum nostrum misso apparitore iuisti.*

Lib. 4. epist.
69.

De Ling.
Lat. lib. 5.

Accensos quoque in apparitorum numerum relatos intelligere ex Varrone licet: *Hoc idem Cosconius in actionibus scribit, prætorem accensum solitum tum esse iubere, vbi ei videbatur horam esse tertiam, inclamare horam esse tertiam, itemque meridiem, & horam nonam. Accensosque dictos vult, quia acciebant. Distinguebantur tamen à præcone, quia vt exquisitè Alex. ab Alex. notat, accensus ad concionem, præco ad comitia Quirites vocabat. Obseruo tamen, quod Accen-*

Gen. Dier.
lib. 1. cap.
27.

sus

fi etiam quædam militum species erant, ut notat idem Alexander, quæ Gen. Dier. lib. cap. 5. minimi roboris vel in fronte locata primos congressus excipiebat; vel in postremam aciem rejiciebatur. Verum accensi, qui in numero apparitorum habebantur, non nisi liberti erant Ciceronis fide ad Quintum fratrem: *Accensus sit eo etiam numero, quo cum maiores esse voluerunt, Lib. 1. epist. qui hoc non in beneficij loco, sed in laboris ac muneris, non temere nisi libertis suis deferebant, quibus illi quidem non multo secus ac servis imperabant.*

Speculatores etiam apparitoribus annumeratos apud Symmachum intueor: *Ad huius inuestigationem missus apparitor, si Prætorianum Lib. 2. epist. adminiculum sortiatur, proclivior facultas retrahendi accusatoris eueniet. 75.* Et alio in loco: *Atque ideo apparitorem placuit postulari, qui per agras Lib. 6. epist. ubique littoribus, explorata in aures nostras reperiet. 33.*

Nostro quoque auge Augerij Gislenij Busbequij fide inter Turcas, illi qui Chiausi vocantur, vicem accensorum apparitorumque implent. Sed tandem Legat. Turc. epist. 1. in apparitorum gratiam libeat hic duas antiquas imagines exhibere, in vestibulo Cœmeterij Basilicæ Cathedralis ex utroque latere sitas; quæ cum penulatae appareant, forsitan apparitorum antiquorum formam præferunt.

LIMOCINCTI] Fuit *Limum cingulum*, quo serui publici cingebantur, obliqua purpura, ut Isidorus auctor est, desumpto vocabulo, ut idem ostendit à limitibus: nam *transuersa omnia antiquilima dicebant*. Ideo Seruius ad illud Virgilij

Aeneid. lib. 12.

Velati lino, & verbena tempora vinciti

notat: *Caper tamen, & Higirus hoc loco dicunt lectionem esse corruptam, & Virgilium ita reliquisse confirmant velati limo. Limus autem est vestis, qua ab umbelico usque ad pedes popæ tegebantur: hac autem vestis habet in extremo sui purpuram limam, id est flexuosam, unde & nomen accepit; nam limum obliquum dicimus. Quæ omnia confirmat ac-*

Lib. 11. cap. 1.

curatissimus Turnebus in suis aduersarijs: Higirus de limit: agror: Limum cinctum ideo dixit vocatum, quod purpuram transuersam habeat: habebat enim in extremo purpuram limam. Ex quibus facile erit conijcere Limocinctos fuisse seruos publicos, veste ab umbilico ad pedes purpuram in extrema sui parte obliquam habente indutos; siue hi Popæ, siue Lictores fuerint, quorum indumentum simile erat ex Gellij obseruatione: Tiro Tullius M. Ciceronis libertus Lictozem vel a limo, vel a licio dictum scripsit. Licio enim transuerso, quod limum appellatur, qui magistratibus præministrabant, cincti erant. Verum de Limocinctis fute & eruditè Pignorius ad hanc tabulam in suo de Seruis tractatu.

Noft. At. 116. lib. 12. cap. 3.

TRIBVNALIS EIVS.] Tribunal inter magistratum anti-

In Peri. Steph.

quorum insignia ex Prudentio obseruo.

*Hæc ipsa vestra dignitatum culmina
Quid esse censes? nonne cursim transeunt
Fasces, secures, sella, prætextæ, togæ
Licitor, tribunal, & trecenta insignia
Quibus tumetis, moxque detumescitis?*

Etymolog. lib. 15. c. 4.

L. pen. ff. de iust. & iur. Hist. lib. 45.

Tribunal Isidorus a tribubus denominatum scribit, quia ad illud tribus conuocantur; eratque locus sublimis & editus, in quo confidentes magistratus ius dicebant, ad reuerentiam & terrorem simul inducendum inuentus, ut de tribunali Pauli Æmilij in Macedonia demonstrat Liuius. *Assuetis regio Imperio, tamen nouum forma terribilem præbuit tribunal, summotor aditus, præco, accensus, insueta omnia oculis auribusque, quæ vel socios, nedum hostes victos terrere possent. Non omnes tamen magistratus tribunali utebantur. Aliorum enim tribunal, aliorum subsellia erant, ut ex Asconij nostri obseruatione fas est animaduertere. Sunt enim subsellia Tribunorum, Triumuirorum, Quæstorum, & huiuscemodi minora iudicia exercentium, qui non in sellis curulibus, nec tribunalibus, sed in subsellijs confidebant. Ex quibus Curatoris magistratum subliuioris dignitatis fuisse iudico; cum tribunali, non autem subsellijs vsus fuerit. Sed erudite de Tribuna-*

In Diuin. Cicer.

De Verb. signf. lib. 18.

li Brissonius.

IN ÆDIBVS IACOBI PHILIPPI TOMASINI

ÆMONIÆ EPISCOPI.

Tomasinam gentem Patauij honestissimo loco habitam quam illustrauerint omni æuo viri doctrina & religione clari, cunctis adeo est apertum, vt superuacuum foret, ea quæ de ipsis in clarorum virorum elogijs Iacobus Philippus Tomasinus, Vigilantissimus Æmonix præsul, vere ac sine iactantia vulgauit, hoc loco repetere. Mihi satis itaque erit indicare summum hunc virum animi cultu clarum, optimis moribus imbutum, exquisita eruditione exornatum, Patriæ nostræ gloriam, ac Reipublicæ literariæ ornamentum, inter cetera id sibi curæ habere, vt veterum monumenta ab oblivionis iniuria vindicet, atque ideo ex Istria isthæc fere deperdita & proiecta suis in ædibus posteritati sacrasse.

I

FORTVNÆ FANVM

AB. C. VIBIO. VARO. PATRE. INCHOATVM
Q. CAESIVS. MACRINVS. PERFECIT. ET DEDICAVIT

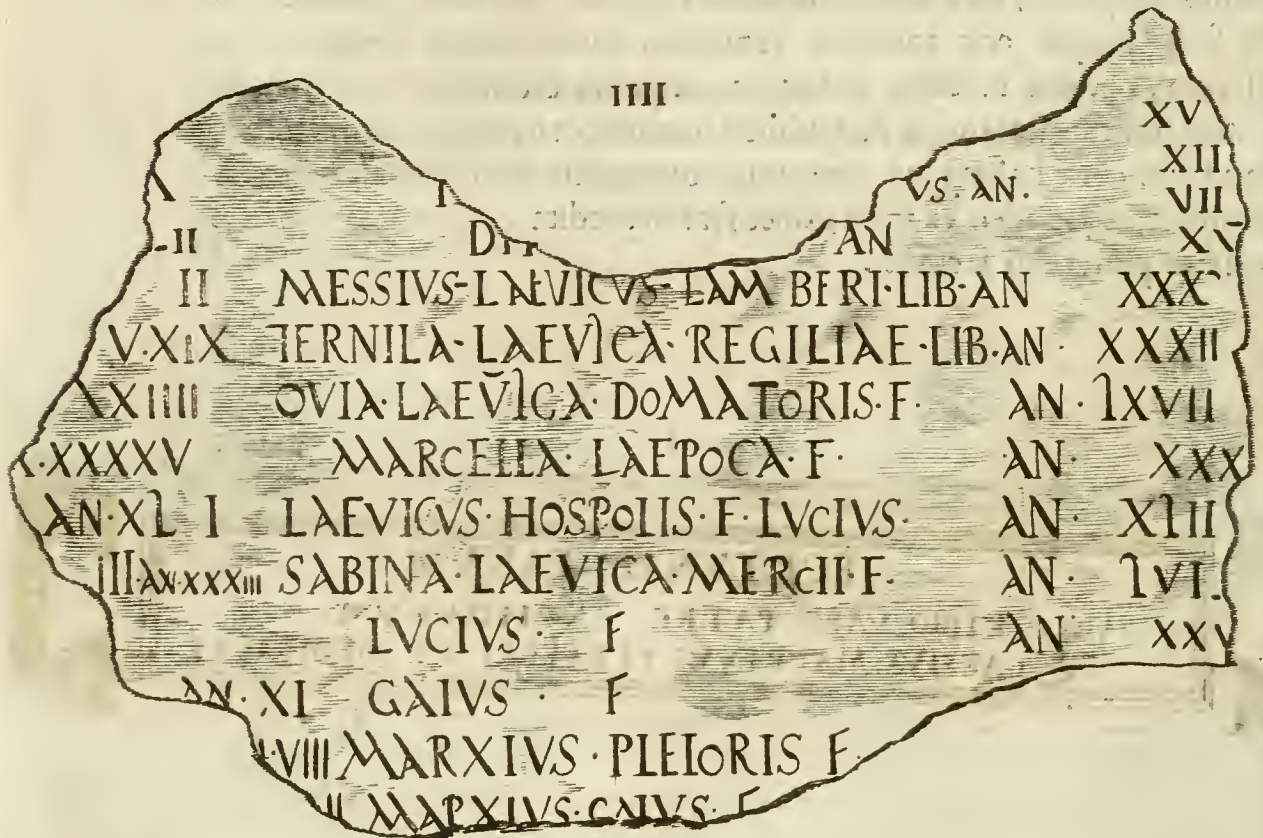
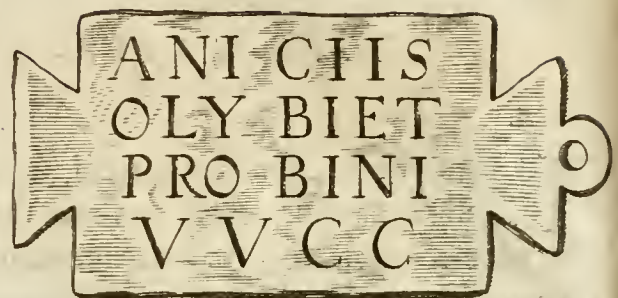
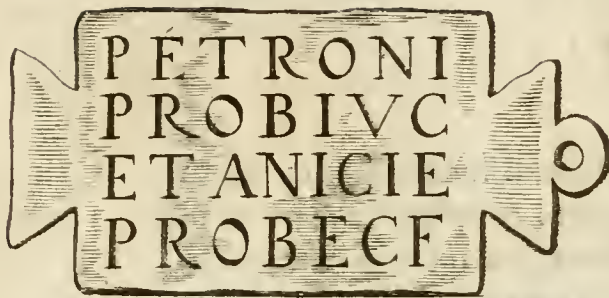
II

HISTRIÆ FANVM

AB. C. VIBIO. VARO. PATRE. INCHOATVM
Q. CAESIVS. MACRINVS. PERFECIT. ET DEDICAVIT

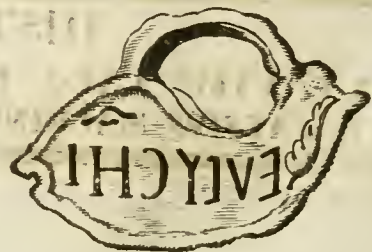
III

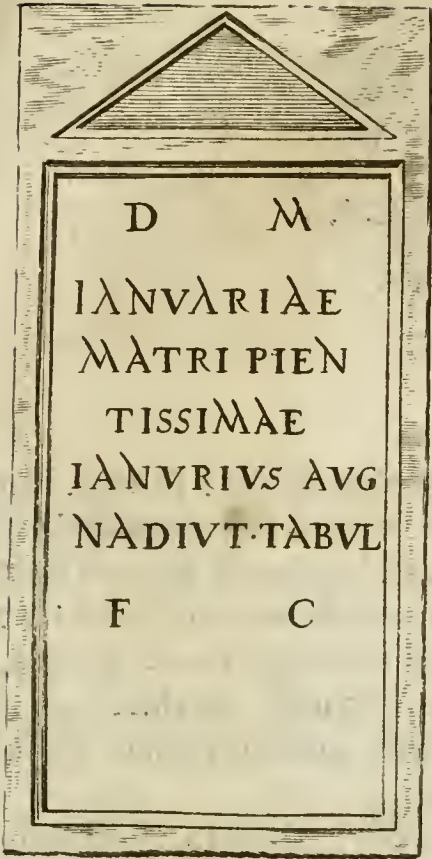
IIII

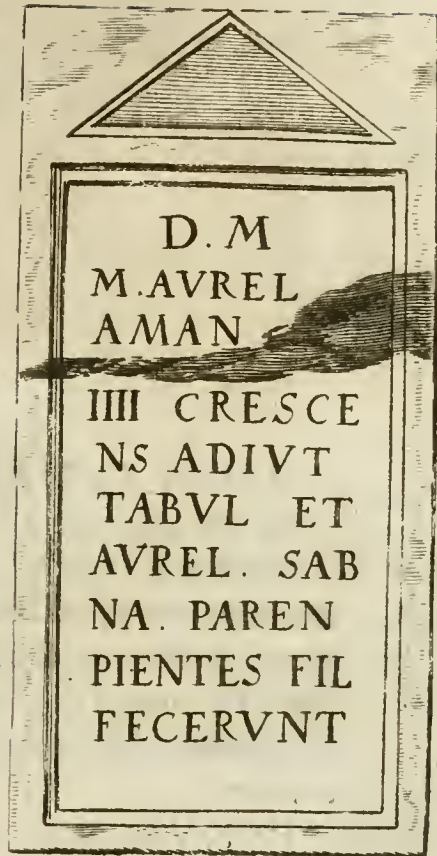
VI

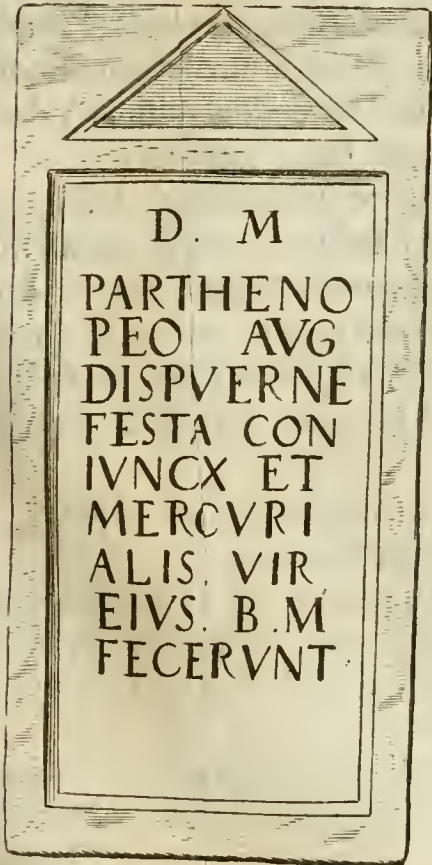
VII

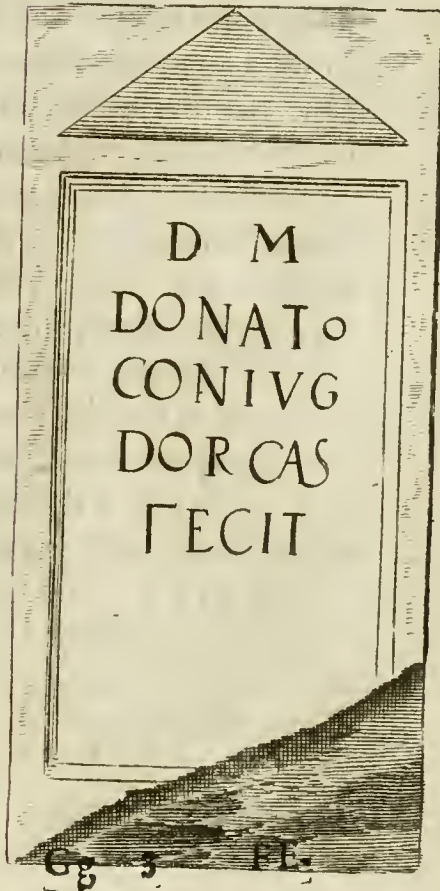
VIII

VIII

X

II.

FELIX EST
HIC SITVS
MAERCIA C.F.
TERTIA
POSIT

Cosmo-
gr. Mer.
p. 2. lib. 4.
cap. 23.
Histor.
Nat. lib. 3.
cap. 14.

I. FORTVNAE FANVM] Non quidem Fortūna Fanum, quod est oppidum ad Adriatici maris littus, in Piceno hodie Marchia Anconitana, seu in Umbria, ut mauult Plinius ad Metauri ripas, sic nuncupatum à pulcherrimo fano Fortunæ ibi erecto; sed fanum ali- quod in Istriæ oppido florentissimo, cui nunc nomen est *Rouigno*, for- san à C. Vibio Varo Fortunæ erectum. Siquidem duo hæc saxa, ex fo- ro piscario ubi erant, non vulgari pretio ad se deportari Tomafinus curauit.

FANVM porro diuersum à sacello, delubro, ac templo No- nius demonstrat. Sacellum enim paruulum ædificium Dijs consecra- tum esse dicit; Delubrum, in quo homines piacula sua diluunt (po- nunt enim vel pileum, vel scutum, vel alia suscepta votis) Templum in loco augurato situm; Fanum Fauno consecratum locum ostendit. Sed Alconius noster in commentario in Verrem de prætura Urbis di- cit *Fanum religiosissimum templum, unde fata peterentur.*

VIBIO] Vibia gens plebeia varios consules habuit, Vibiumque istum Varum de quo in monumento. Etsi vero non sit manifestum, ex literarum tamen forma, quarum elegantia Augusti æuum deno- tat, suspicari licet, esse eum, qui M. Lepidi Legatus extitit, & qui in- ipsius honorem nummos cudit aureos & argenteos, ut apud Fuluium Ursinum in familijs Romanorum, & Adolphum Occonem in numis- matibus aperte videre licet.

VARO] Vari cognomen vitium in cruribus ipsi peperit; qui enim obtortis erant plantis Vari cognominabantur.

CÆSIVS] Cæsiam gentem, quæ nunc etiam Romæ gloriosissi- sima durat, à cæsio colore nomen desumptum habuisse Panuinius no- tat. Hæc quantis Consulibus emicuerit, abunde libe de Gente Cassia inscriptus patefacit.

MACRINVS] Cognomen à Macro deriuatum, ut antiquo- rum mos fuit, atque ex corporis habitu desumptum omnes cognoscunt.

2. HISTRIAE FANVM] Non tantum Dijs Deabusque suis antiqui fana erexerunt, Sacerdotesque decreuerunt, verum etiam ciuitatibus, colonijs, municipijs, prouincijsque ipsis templa dedicaerunt; vt passim antiqui lapides testantur. Coloniae enim Agrippinae legitur.

Grut. fol.
599. n. 10.

CASSIVS
VELARIVS
FANIS . GER . P.
COA . CTI . XXVIII
EX . TA . COIVX

Quas notas GER. P. in indicibus ad Gruterum Scaliger legit GERMANIAE PROVINCIAE . Flaminem pariter Prouinciae Lusitaniae demonstrat Emeritae Augustae saxum.

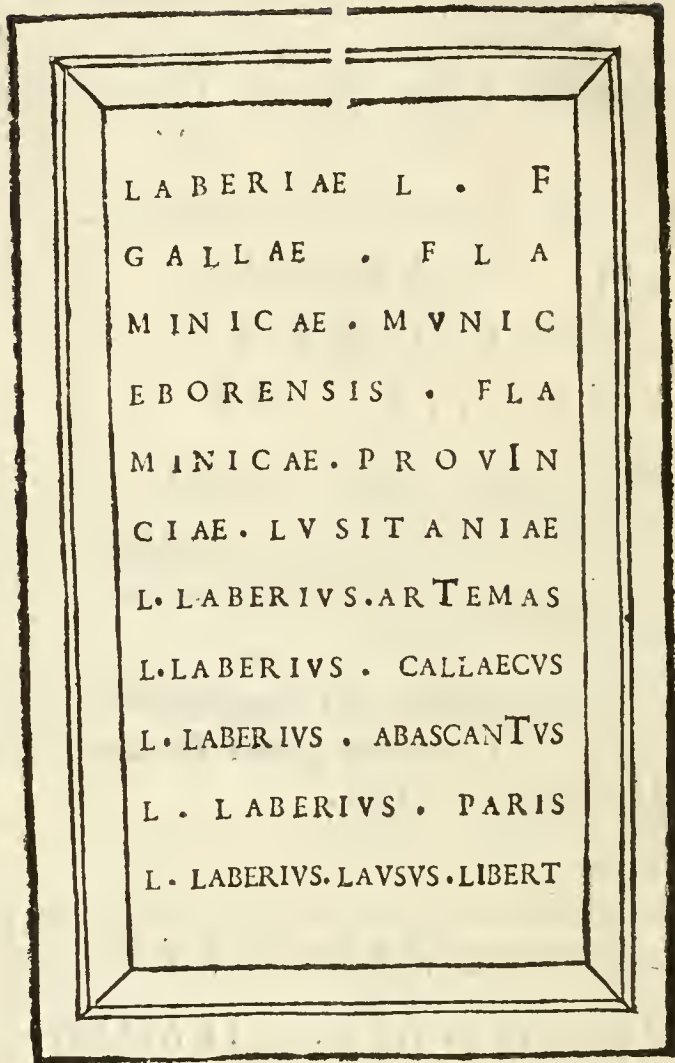
Grut. fol.
227. n. 6.

DIVO . AVGVSTO
ALBINVS . ALB . F . FLAMEN
DIVAE . AVG . PROVINCIAE
LVSITA

Ita Flaminicae municipij Eborensis, & Prouinciae Lusitaniae monumentum Eborae visitur.

Grut. fol.
323. n. 7.

3. Hanc tabellam æneam tertio loco positâ, foraminis indicio honoris forte seu voti gratia suspensam, dono accepit cum monumentis sequentibus, quinto & sexto, doctissimus Tomasinus à nobilissimo & eruditissimo Equite Cassiano à Puteo, viro sanguine, animo, doctrina eximio, ac vere litteratorum Meccenate anno M DC XLII. quum ad infulas Episcopatus Aemoniensis recipiendas se Romam contulisset.

PETRONI] Petroniam gentem quamvis e Sabinis oriundam inter plebeas tamen refert Panuinius, eamque à Petronis prænominem Petroniam dictam vult. In ea recensentur consules, Passeres, Sabini, Turpiliani cognominati. Istum vero Petronium Probum fortassis ex Aniciæ clarissimæ fœminæ matrimonio in Aniciam gentem adoptatum suspicor, quum apud Aufonium legam.

Panu.
de Antiq.
Nom.
Epist. 3.

*Vt hic aui patris decus
Misto refulgens sanguine
Probianoque ac Anicio.*

Nam

Namque eum ipsum credo, quem fasti anno v. C. M. CXX. consulem designant.

IMP. CAES. FL. GRATIANVS PIVS FELIX AVGVST. II
SEX ANICIVS. SEX. F. PETRONIVS PROBVS. V. C.

Fastor.
lib. 3.

Hunc Panuinius in commentario tertij Fastorum virum inter priuatos maximum, & post Augustos primum nominat. Et Ausonius

Loco cit.

*Qui solus exceptis tribus
Heris, heroum primus est
Prætorioque maximus.
Dico hunc senatus præfulem
Præfectum eundem, & consulem;
Nam consul æternum cluet.
Collegam Augusti consulis,
Columen curatis Romuleæ
Primum in secundis fascibus.*

Nec multo post subdit.

*Stirpis nouator Anicia
Paribusque comit infulis,
Aniciorum stemmata.
Probum loquor, scis optime.
Quem nemo fando dixerit,
Qui non prius laudauerit.*

Et Claudianus.

*Viuit adhuc, completque vagis sermonibus aures
Gloria fusa Probi, quam non ventura silebunt
Lustra, nec ignota rapiet sub nube vetustas.
Illum fama vehit trans æquora, transque remotas
Tethyos ambages, Atlanteosque recessus.
Audijt &, gelido si quem Mæotica pascit
Sub Ioue, vel calido si quis coniunctus in axe
Nascentem te, Nile, tibiit.*

Huius tanti viri Romæ in domo Cælia duo monumenta extare, Panuinius & Gruterus tradunt.

Comment.
in 3. Fast.

Fol. 451. n.

V. C.] Hoc est VIRI CONSULARIS; vel vt alijs placet VIRI CLARISSIMI, quod forte melius: siquidem non tantum senatores, sed prouinciarum præfides clarissimi etiam dicti fuerunt. Isque dicendi modus Panciroli sententia à Constantino introductus fuit. Cum vero sub Helio Gabalo, vt mox videbimus, etiam fœminas clarissimas dictas appareat, hunc titulum longe ante Constantini tempora vsurpatum credo.

Comment.
in Notit.
Dignit. V-
triusq; Im-
per.

ANICIE] Mulieris nomen ex gente Anicia, plebeia quidem, sed olim consulari: in qua Consul cognomine Gallus: & Imperatores duo, FL. ANICIUS MAXIMUS, & FL. ANICIUS OLYBRIUS; si tamen ex hac gente

Fastor. lib.
3.

longe clarissima fuerunt: *ante*

C. F.] Nempe CLARISSIMAE FOEMINAE) Feminae quippe, ut
 dixi, clarissimæ vocari cœperunt sub Antonino Heliogabalo. Ita Lam-
 pridius: *In Anto- Deinde ubi primum diem senatus habuit, matrem suam in Se-
 ni. Heliog. natum rogari iussit: Quæ quum venisset, vocata ad consulum subsellia,
 scribendo affuit, id est Senatusconsulti conficiendi testis: solusque omnium
 Imperatorum fuit, sub quo mulier quasi clarissima loco viri Senatum in-
 grissa est. Senatorum vero filia clarissimæ non dicebantur, nisi viris
 clarissimis nuptæ; atq; hunc titulum obtinebant, cum Senatori, vel Claris-
 simo iungerentur, vel ab ijs separata in thorum inferiorem non transi-
 rent.*

*Ulpian. L.
 8. ff. de Sen-
 ator.*

ANICIIS OLYBI ET PROBINI] Iam nominati Sex.
 Anicij Petronij Probi V. C. filij, raro exemplo simul Consules in fastis
 describuntur: nimirum in Panuinianis ad annum Christi. CCCXV. tali
 pacto.

*Fastor. lib.
 3. & com.
 in eod.*

SEX ANICIVS SEX. F. HERMOGENES OLYBIVS. V. C.

SEX ANICIVS SEX. F. PROBINVS. V. C.

Hei fratres germani fuerunt.

De istis Claudianus in elegantissimo Panegyrico, in eorum consulatum
 concinnato

O bene signatum fraterno nomine tempus!

O consanguineis felix autoribus annus!

VVCC] Id est VIRORVM CLARISSIMORVM
 Obseruo in hac tabella rudicatem & imperitiam seculi, cum nulla adsit
 interpunctio, qua nomina, & singulares litteræ distinguantur; atque
 ANNICIE PROBE, PRO ANICIAE PROBAE extet: mendum præ-
 terea fabrilis: nam OLYBRI, non autem OLYBI scribendum erat
 in ea opinione.

4. Fragmentum aeneæ tabulae, quod quarto loco spectatur, inuen-
 tum fuit in Istria prope castrum vulgo Rozzo, in hortis Simeonis Greb-
 bij Sacerdotis, anno salutis MDCXLVII, à quo hoc ipsum Præsul To-
 masinus accepit, Pataviumque transtulit in suum musæum. Quæ ve-
 ro desint, non ita facile conijcere licet. Posset tamen aliquis cogitare,
 corporatorum ordinem, seu collegiorum exhibitam fuisse speciem,
 ut antiquitus observabatur. Corruptam autem seculorum diuturnitate
 hanc tabellam, informes litteræ satis superque declarant.

Familiarum nomina, quæ in ea leguntur, in Italia claruisse credibi-
 le est; siquidem testimonio diligentissimi Tomasini in Aemoniensi histo-
 ria, quæ lucem expectat, LAEPOCAE gentis in hac tabula nominatae, non
 vnicum reperitur monumentum; maximeque in parietibus Ecclesiae
 Beatæ Mariæ Virginis, vnicò in lapide sub duobus capitibus hæc duæ in-
 scriptiones observantur.

LAEPOCA DOM
MI F. REG. . . .

LAEPOCA : MET
LLI. F. TVIA
METELLVS. LAEPO
CVS SVRI. F

Duo ænei annuli qui succedunt, in sigilli fortassis vsum olim adhibiti, nomen, vt videtur, heri continentes, sunt ij, quos Patauinum Tomasinus retulit, munificentia, vt iam diximus, Illustrissimi Equitis Casiani à Puteo.

5. LEOPARDVS] Habet illorum annulorum primus. Nomen simile repetio apud Christianos primi æui ex Roma subterranea Italice conscripta, ac anno [ubilæi M DCL. typis commissa. Ibi enim in Basilica Diui Pauli tale monumentum designatur.]

Lib. 3.
cap. 4.

LOCVS PVPE XORTACI
LOCVS FELICITATES
LEVPARDVS
SE BIBV FECIT
SABBATIVS DEP. NONIS DECB.
DOR . IN . PACE

Sed nec ignotum Patauij aliquando LEOPARDI nomen fuisse, obseruo in diplomate illo membranaceo antiquo, in quo bonorum donatio legitur ab Opilione v. C. Diuæ Iustinæ facta, ac testis quidam Leopardi nomine nuncupatus, sic subscriptus deprehenditur

Ex Ar.
chiu. Co.
nob. D. Iu.
stinæ.

EGO LEOPARDVS ROGATVS.

Quinque reliqua monumenta ex Istria Patauium transferri curauit Tomasinus, ne iniuria temporis interirent. Sed quatuor prima inferioris fuisse æui, literarum informitas declarat aperte; omnia autem ista Abridgæ in ditioe Parentij haud ab isto procul inuenta fuerunt.

7. IANVRIVS] IANVARIVS ni fallor legendum. Quod suadet mater IANVARIA cognominata; sed fabрили imperitiæ, seu ruditati æui, iste forsan error est imputandus.

ADIVT. TABV.] Nempe ADIVTOR TABVLARII, seu TABVLARIORVM. Adiutoris nomine recipiebatur, qui alicuius vices gerebat. Cassiodorus: *Adiutor etiam magistri nostris presentatur obtutibus, vt*

Varian.
lib. 6. n. 7.

vicaria forte beneficij eligamus eius præsidium, qui nobis præstat fidele solatium. At non tantum in officijs, sed quacunque in re, qui alicui præsto erat opemque ferebat, sub nomine adiutoris fuisse comprehensum colligo. Sic Terentius emptionis adiutorem prodit.

Adelph.
Act. 5.
scen. 9.

*Postremo hodie in psaltria emunda hic adiutor fuit
Hic curauit.*

Apud Plautum etiam, qui amori alicuius opitulabatur, adiutorem dictum noto.

Asin. Act.
1. scen. 1.

Tunc es adiutor nunc amanti filio?

Verumenimvero adiutores officij leuandi causa dabantur, qui vel ægritudine præpeditis, vel multitudine negotiorum obrutis opem fer-

L. 10. C.
de Numer.
arijs lib. 12.

L. 3. C. de
Diuers. of-
fic. lib. 12.

L. 5. C. de
Princip.

agent. in
reb. lib. 12.

L. 18. C. de
Re Milit.
lib. 2.

lib. 10.
Epist. 43.

Cipit. 12.
Hist. lib.

26.

rent. Hinc apud iurisperitos reperiuntur Adiutores sacrae memoriae, Adiutores magistri officiorum, Adiutores Ducum; Adiutores vero urbanae sedis, & urbani officij apud Symmachum inuenio. Adiutorem insuper officijs Praefecti Pratorio accenset Pancirolos in comment. ad Notit. vtriusque Imperij, vbi fusius de adiutore, cuius titulus vltimo æuo Primicerij erat.

Adiutoris equidem origo incerta mihi, sed antiqua est satis, cum apud Liuium legam Adiutorem. P. Scipioni datum Africam petenti: *Ad eas copias quas ex veteri exercitu Hispania habebat, quæque à Puteolis cum Claudio Nerone traiecta erant, decem millia peditum, & mille equites adduntur, & M. Iunius Syllanus Proprætor adiutor ad res gerendas datus est.* Adiutor porro sub se subadiuuas habebat: sic enim appellabantur, qui adiutoribus ex eorum arbitrio opem ferebant. Nam cum inter cetera adiutoris munera vnum esset criminis reos custodire, hoc in negotio pluribus subadiuuus egebat.

Comment.
in Notit.

vtrunque
cap. 12. &
16.

L. 3. §. si
tabul. ff. de
tabul. ex lib.

L. 11. Cod.
qui pot.
pign.

Ad L. 15.
C. de De-
cur. lib. 10.

TABULARII nomine intelliguntur apud iurisprudentes, qui testamenta publica testationesque conscribunt. Tabularios Cuiacius iuris consultissimus vir, extraque leguleiorum conditionem sublime emicans, hoc modo definit: *Tabularij dicuntur, qui ciuitatum aut prouinciarum chartas & rationes tractant ac supputant; qui præsumt tabulario ciuitatum, in quo pleraque publica & priuatorum reconduntur, veluti debitorum ob signata pecunie. Quæ omnia diuersis legibus sunt confirmata: vnde mox subdit: In rebus tamen priuatorum plerunque adhibebantur, vel ut pro imperitis literarum scriberent, aut subscriberent, vel ut pro stipulari nequeuntibus stipularentur, quasi personæ publicæ.*

De Seruis
fol. 152.

In Gord.
Prim.

Hist. lib.
43.

Porro tabularios inter seruos publicos urbanae familiae refert Pignorius, nam tabularios seruos fuisse publicos demonstrat Capitolinus: *ita ut non scribae, non serui publici, non censuales, illis actibus interessent.* Et multo prius Liuius noster: *Censores ex templo in atrium libertatis ascenderunt. & ibi signatis tabellis publicis, clausoq; tabulario, & dimissis seruis publicis, negarunt se prius quidquam publici negotij gesturos, quam iudiciū populi de se factum esset.*

esset. At serui publicitabularij extiterunt vsque ad Arcadij & Honorij Imperium. Eo enim tempore constitutione sancitum est, vt nulli deinceps ad id officium pateret aditus, qui obnoxius esset seruituti. In prouincijs vsq; ad Antonini Philosophi tempora Tabulariorum nomen ignotum fuisse, ex Capitolino colligere licet: *Per prouincias tabulariorum publicorum usum instituit, apud quos idem de originibus fieret, quod Romæ apud Præfectos ærarij, vt si forte aliquis in prouincia natus causam liberalem diceret, testationes inde ferret.* Etenim apud Præfectos ærarij oportebat, vt paucis idem ante scripserat, *unumquemque ciuium natos liberos profiteri, intra tricesimum diem nomine imposito.*

L. 3 §. 7 8.
C. Theod.
de Numer.
act.
in Anton.
Philos.

Tandem tabularij pro discrimine officiorum varijs nuncupati nominibus erant. Nam Cassiodorus tabularium à cubiculo, qui nostris est forsitan il Segretario, sic describit: *Hanc quoque partem non æstimes negligendam, vt si hoc, quod tabularius à cubiculo nostro suscepit, rationaliter non docetur expensum, ab iniusto detentore reddatur.* Et in Notitia Imperij Orientis & Occidentis sub dispositione viti spectabilis Castrensis obseruo *Tabularium Dominicum, Tabularium Dominae Augustæ.* Primus rationes sumptuum quotidianarum in epulas Principis & aliorum factas conscribebat; secundus omnia, quæ ad Augustam pertinebant, in simili negotio diligenter curabat.

Var. lib. 5.
num. 14.

Cap. 91.
Cap. 4.

Pancrol.
Cōment. in
Notit. cit.
locis.

8. SABNA] Fabrile mendum suspicor pro SABINA: quo nomine dicebatur illa mulier, quæ Deos colebat. Festi enim testimonio *Sabini à cultura Deorum dicti, id est, ἀπὸ τῆς σίβιδου.*

9. PARTHENOPEO AVG.] Lego PARTHENOPEO AVGVSTALI vel AVGVSTANO. Augustales enim sacerdotes Augusto dicatos fuisse, atque à Tiberio institutos vidimus. Sed Augustani milites quidam fuerunt à Nerone primum conscripti. Tacitus: *Tuncque primum conscripti sunt equites Romani, cognomento Augustanorum, ætate ac robore conspicui, & pars ingenio procaces, alij in spe potentie.* Hi cuius conditionis ordinisque fuerint, accuratius describit Tranquillus. *Neque eo segnius adolescentulos equestris ordinis, & quinque amplius millia e plebe robustissimæ iuuentutis, undique elegit, qui diuisi in factiones plausuum genera condiscerent (bombos, & imbrices, & testas vocabant) operamque nauarent cantanti sibi, insignes pinguisima coma & excellentissimo cultu pueri, ac sine annulo læues: quorum duces quadragena millia H-S mercant.* Quos Augustanos fuisse dictos paulo inferius commonstrat, Nerone ipso e Græcia, vbi in Olympicis cecinerat, redeunte. *Sequentibus currum ouantium ritu plausoribus Augustanis, militesque se triumpho eius clamantibus.* Parthenopeus itaque iste vel Augusti fuit Sacerdos in Istria, qui Augustalis nominabatur, vel Augustanus miles, ex instituto Neronis,

Annal. lib.
14.

In Neron.
cap. 20.

In Neron.
cap. 25.

DISPVERNE FESTA] Quod forsitan esse voluit DISPVER-

NA, seu melius DISPVERNEA FESTA: hocque fabrili imperitia
mendum illapsum credo; nam quid DISPVERNE cum FESTA?

CONIVNCX] Inepte meo iudicio ac mendose, cum CON-
IVX rectius scribatur.

II. Postremum hoc monumentum, quod gradus loco serviebat
Æmoniensis civitatis cisternæ, Tomasius cum ceteris Patauium de-
portari curavit.

MÆR CIA] Hanc gentem in illa prouincia non vulgarem fuis-
se, mihi persuadet tabula ænea, quam superius expendimus, ex Istria
allata; cui inscriptum

SABINA LÆVICA MERCII. F.

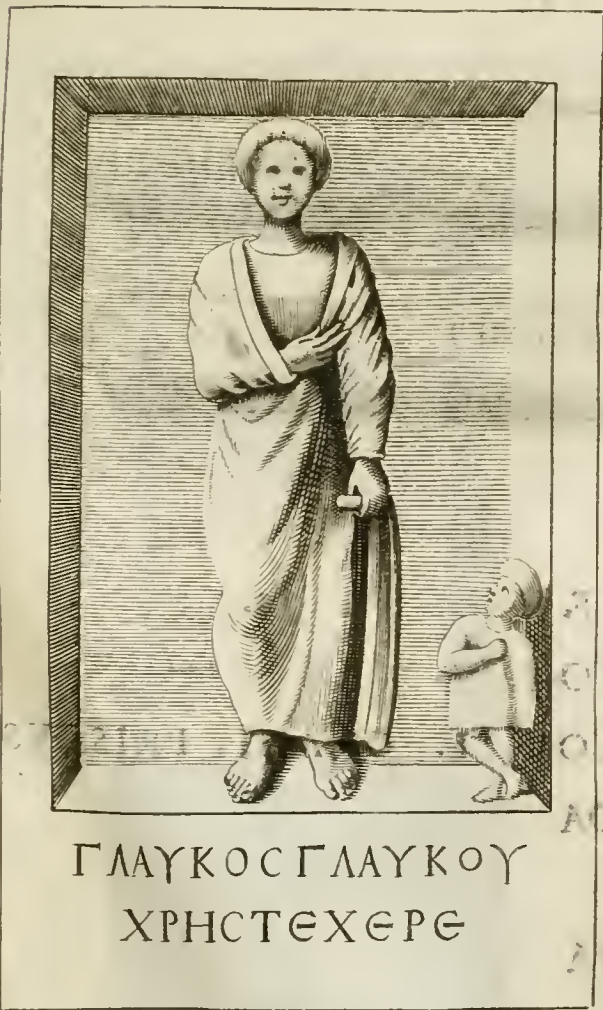
POSIT] Loco POSVIT, si non mendose sculptum.

IN ÆDIBVS SUPERANZIORVM
NOBILIVM VENETORVM.

Post S. Maximi, ædes hæc occurrunt, in quibus multa antiquitatum
rudera, e Græcia huc translata. visebantur: vt numina fluminum
iacentium cum urnis; columnarum magna fragmenta, tabula è no-
bilissimo marmore, in qua videbatur sculptus vir togatus, capite & pe-
dibus nudis deambulantis specie (consulis forsan); aræ in quibus
mulierum choreæ & alia huiusmodi lustrabantur. Istis omnibus Ve-
netias denuo translatis, nihil reliquum est præter duas in peristyllo horti
tabulas, ex aduerso locatas.

I

II

Io. Georg. f.

1. Si hoc monumentum Latine sonat

GLAVCE GLAVCI FILI

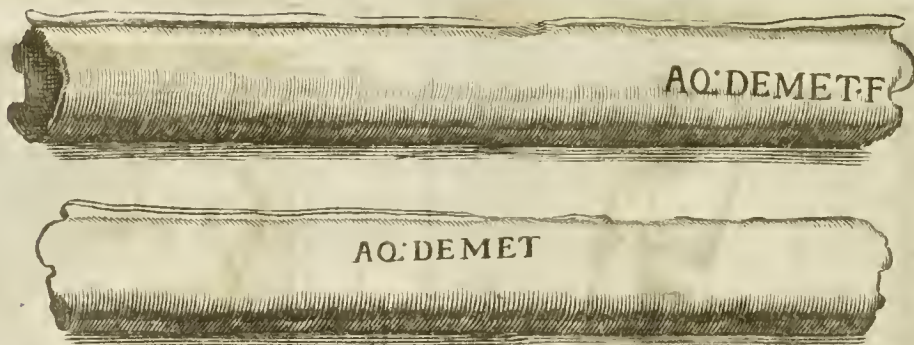
BONE SALVE

vtique fabrili imperitia KEPE peruerse sculptum est; siquidem A I non autem E vbique a Græcis scribitur, vt in monumentis obseruatur.

IN AEDIBVS AVCTORIS

Monumenta, quæ hic secundo, quarto, & quinto loco succedunt, ex Aquileiæ ruderibus mea cura Patauium translata, in viridarij mei parietibus videntur; cetera meum musæolum exornant.

1.

2.

Q. GAVIVS. Q. F.
 AQVILA DECVRIO
 TR. MIL... A POPVLO
 HORTIA C. F. SECVNDIA
 VXOR
 GAVIA . . . . . FILIA

3.

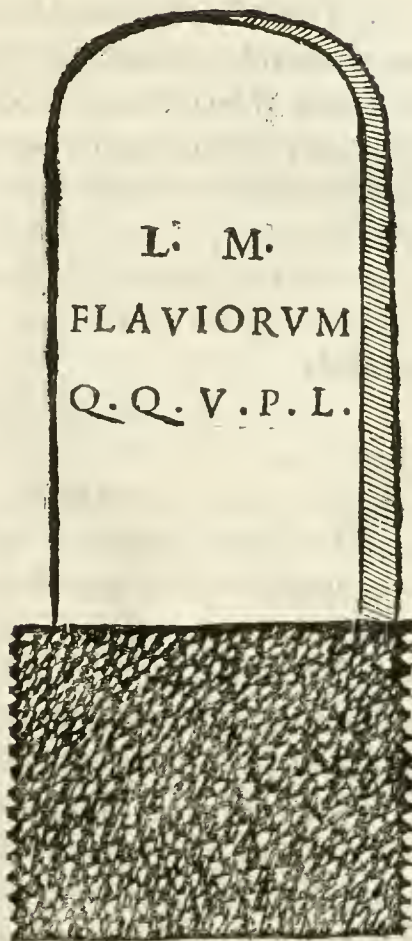
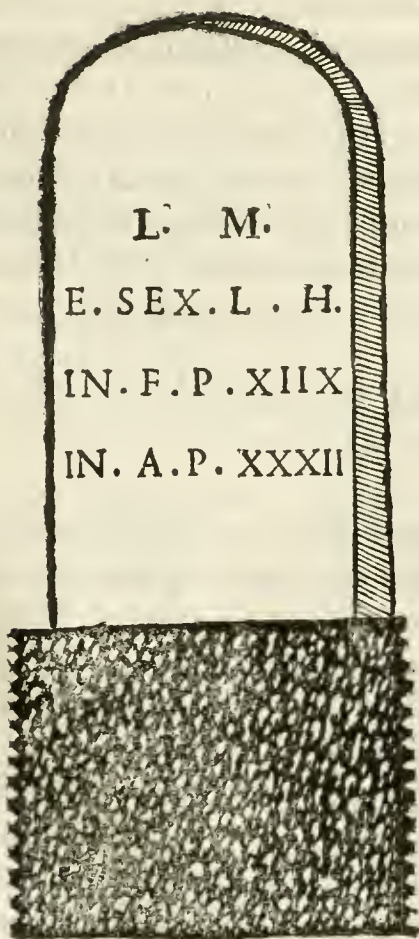
L. GRANI. PRISCVS.

4

LIBERQ
ET LIBERÆ
SACRVM
P. GAVIVS
ASPECTVS
VI VIR
IMPERIO
POSVIT

5.

6.

1. Duo primi delineati ænei tubuli, in latifundijs reperti, quæ amplissima possidet Aquileiæ, eo loco vbi olim ciuitas fuerat, Comes Ioannes Iosephus de Strassoldo consanguineus meus, vir totius Fori Iulij nobilissimus simul ac splendidissimus, flagranti omnium gratia valens, anno MDC XLIV. eruti fuerunt, eiusque munificentia ad me peruenit: testisque oculatus est illustrissimus ille vir, totum eum locum, vbi isti effossi fuerunt, similibus innumeris vndique oblitum esse.

AQ. DEMET. F.] Hæc à me sic leguntur: AQVAEDVCTVM DEMETRIVS FECIT, seu FVDIT, aut DEMETRII FORMIS: non enim abs re mihi videtur, si figuli tegulis nomen imprimebant suum, fusores etiam in suis operibus nomen designasse.

2. Monumentum hoc in via quadam effossum, beneficentia Illustrissimæ Doralicis de Maniaco anno salutis MDC XLIV. Abbatissæ Religiosissimarum Monialium Aquileiæ mihi concessum fuit.

TR. MI. A. POPVLO] Hoc est, TRIBVNVS MILITVM A POPVLO. Nam Romæ lege sancitum fuerat, vt populi suffragio Tribuni militares crearentur, teste Alex. ab Alex. Vnde & Aquileiæ, quæ, vt monui, Colonia Romanorum fuit, forsan Romano more à populo Gaius iste Tribunus militum creatus fuit.

*Gen. Diar.
lib. 6. c. 18.*

3. Tertio hoc loco tegulæ fragmentum est positum, pariter ab Aquileiæ monialibus dono mihi datum: in quo non quidem insculptum, sed crudæ inscriptum testæ conspicitur L. GRAN. PRISCVS. Istud figuli nomen non credo; cum Grania gens tametsi plebeia, consularis à Panuinio significetur; in qua Consul Flauij cognomine ab ipso recensetur. Nomen quoque istud ingenui, non serui videtur; nam seruis prænomen & cognomen, dum in seruitute manebant, non indebatur. Huius itaque viri sepulturam verius, quam figuli nomen indicare credo verba illa

LVCIVS GRANIVS PRISCVS

quæ in tegula truncata sunt.

4. Hoc pulcherrimum votiuum monumentum quadrato lapidi insculptum, ex adibus, quas Aquileiæ Comes Ioannes Iosephus de Strassoldo supra nominatus possidet, Patauium in nostras, vbi nunc asservatur, vna cum sequentibus transportari curavi, anno præsentis MDCLII. ne singularis tum aliorum, tum elegantissimi huius tituli memoria miserriam amplissimæ illius ciuitatis fortunam subiret.

LIBERO] Numen ex Cere natum, Proserpinæ frater, de quo Cicero, cum de Libero Semeles ac Iouis filio agit: *Hunc dico Liberum Semele natum, non eum quem nostri maiores auguste sancteque Liberum cum Cerere & Libera consecrarunt: quod quale sit, ex mysterijs intelligi potest. Sed quod ex nobis natos, liberos appellamus, idcirco Cerere nati, no-*

*De Nat.
Deor. lib. 2.*

minati

minati sunt Liber & Libera: quod in Libero seruant, in Libera non item. Isti cum matre & sorore vnicam fuisse ædem Romæ, ex Liuiio innotescit; siquidem Romani legem fecerunt: Sanciendo, ut qui Tribunis Plebis, Ædilibus, Iudicibus, Decemuiris nocuisset, eius caput Ioui sacrum esset: familia ad ædem Cereris, Liberi Liberaque uenum iret. Unde & communia istis erant dona. Nam Liuij fide, cum Acilius Glabrio, & C. Lalius ludos Romanos, & plebeios Romæ magnificentius & lætius instaurarent celebrarentque, ex argento multatitia tria signa aenea Cereri Liberoque & Libera posuerunt. Quapropter etiam supplicationes communes habebant: nam Supplicatio ad Cereris, Liberi, Liberaque fuit, quod ex Sabinis terræ motus ingens cum multis adificiorum ruinis nuntiatus erat; prout idem Liuius refert.

Hist. lib. 3.

Hist. lib. 33.

Hist. lib. 41.

LIBERÆ] Hoc est PROSERPINÆ. Proserpinam namque Liberam fuisse dictam, eamque esse, quam Cereris filiam, & Liberi sororem diximus, ex Cicerone satis aperte cognoscitur: *Vetus est hæc opinio Iudices, quæ constat ex antiquissimis Græcorum literis, atque monumentis, insulam Siciliam totam esse Cereri & Libera consecratam. hoc cum ceteræ gentes arbitrantur, tum ipsis Siculis tam persuasum est, ut animis eorum insitum, atque innatum esse videatur. Nam & natas esse has in his locis ueras, & fruges in ea terra primum repertas arbitrantur: & rapiam esse Liberam, quam eandem Proserpinam uocant, ex Ennensium nemore.* &c.

In Verrem 6.

Non vnicam tamen apud antiquos Liberam Deam obseruo. Ouidius enim Ariadnam quoque Liberi uxorem, Liberam dictam vult in Fastis, ubi Bacchum ita loquentem introducit.

Lib. 3.

*Tu mihi iuncta thoro, mihi iuncta uocabula sumes:
Nam tibi mutata Libera nomen erit.*

Quod si verum est, affirmare non audeo, Libero ne & Liberae Cereris filijs, an Baccho & Ariadna hoc fuerit monumentum dicatum.

IMPERIO] Antiqui non tantum iussu: ex visu: monitu: visu moniti: ex præcepto: ex oraculo, verum etiam Imperio Deorum ad erigenda votiuia monumenta compellebantur, uti sparsim & fuse in absolutissimo Gruteriano opere videre licet.

5. Duo hi sequentes tituli in pulcherrimis cippis ex candidissimo marmore elaboratis leguntur; in quibus literæ optimi seculi visuntur: ambo pariter ex Aquileiæ ruderibus ad me deuecti sunt. Quintum hoc monumentum possideo beneficentia Dominici Pini Aquileiensis Cathedralis Mansionarij, humanissimi simul ac religiosissimi viri: erutum autem fuit duobus abhinc annis è palustri solo, de quo à felicioris eruditionis viris sententiam anxie expecto: imbecillitas enim mei ingenij tantum sibi non confidit, ut suum iudicium detegere audeat.

6. Sextum hoc saxum donauit mihi Ioannes Maria Stabilis Aquile-

iensis Basilicæ Sacrista, vir ingenio miti ac mansueto, tum summi apie-
tate clarus. Effossus fuit anno MDCLI. prope templum Diuo Stepha-
no dicatum.

L. M. FLAVIORVM] Nempe LOCVS MONVMENTI FLA-
VIORVM. Vidimus sectione huius libri secunda, sepulcra alia publi-
ca fuisse, alia priuata; priuataque alia familiaria, alia hereditaria; hoc
autem saxum gentilicium sepulcrum nobis designat, id est sepulcrum
destinatum toti genti FLAVIAE., quod abunde ostendere valent no-
tæ illæ ultimæ

Q. Q. V. P. L.

quæ ab omnibus notarum antiquarum explanatoribus leguntur

QVOQVOVERSVS PEDES QVINQVAGINTA

Quæ certe cum magnum denotent ambitum, vni familiæ & heredibus
aliquibus superfluum, meæ coniecturæ veritatem validissime firmant.

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA.

LIBER I. SECTIO VII.

A S P O R T A T A.

Vlta antiqua saxa, quæ aliquorum diligentia, vel in ciuitate eruta, vel aliunde huc allata custodiebantur, nescio quo fato extra ciuitatem, aut etiam extra ditio- nem regionemque deportata fuerint: quorum tamen memoria ne penitus interiret, & ne quid patriæ gloriæ detraheretur, ea in vnam redigenda seriem, atque ita

septimæ huic sectioni locum dandum esse censui.

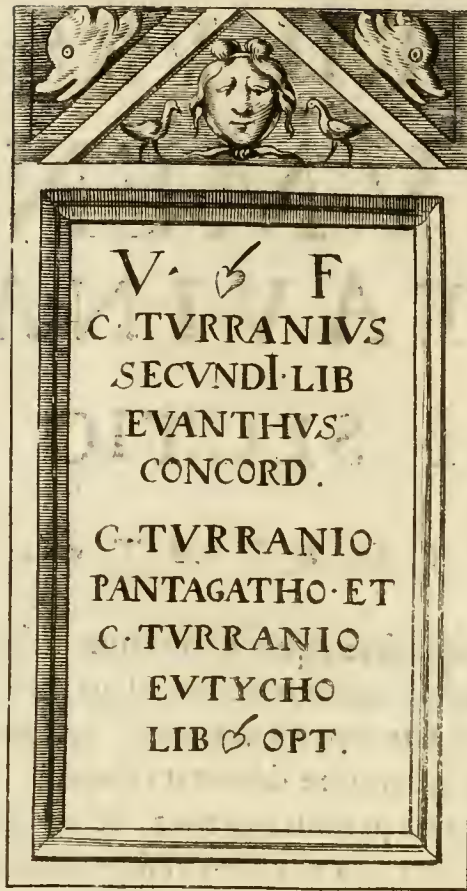
A T E S T E

*IN ÆDIBVS GEORGII CONTARENI PAT. VENET.
ET SENATORIS EXIMIÏ.*

PAtauij itaque in ædibus Francisci Quirini Patricij Veneti ad por- tam omnium Sanctorum Scardeonio auctore monumenta infra- scripta conseruabantur. Quæ tractu temporis primum Ioannes Ba- ptista Rhamnusius, monumentorum eo æuo studiosissimus, in suas ædes retro ad aulam Præfectitiam, in vicum Patriarchatus nomine insignitum transtulit: inde nonnulla vltius Ateste commigrarunt, cura Georgij Contareni Patricij ac Senatoris Veneti antiquitatum cultoris eximij: qui ædes, quas pulcherrimas, nullis sumptibus aut laboribus parcendo, ibi- dem extruxit, illis exornari curauit.

I

II

III

Jo. Georq. sculps.

DOMI

4.

DOMITIA . D . L.
 PROBA
 SIBI ET
 DOMITIÆ
 THALLVS Æ
 SORORI ET
 ÆTHONI
 SORORIS. F
 V . F
 H. L. S. H. N. S.

5.

V. F. S. ET. S.
 L. TARENTIVS
 ACVTVS
 CONC. AVGVST.
 L. TARENTIO
 OPTATO FILIO
 CONC.
 TARENTIÆ
 SATVRNINÆ
 L. VXORI
 CÆSIÆ L.
 LVCANO LIB.
 PVVENTI LIBERTÆ

6.

VIVIS : F.
 SEX . VETTIVS
 FIDELIS
 SIBI ET AXIÆ D. L.
 AMABILI
 CONTVBERNALI.

7.

SEX. NAVINIUS
 SEX. L. APOLLONIUS
 CONCORD.
 SIBI ET SVIS
 IN. FRON. P. XXXV
 RETRO . P . XX

1. TVRRANIVS] Turraniam gentem Romanam inter patri-
 cias ex Sabinis oriundas, & eas quidem, quæ Romam cum T. Tatio
 se contulerunt, Panuinius describit. In hac C. Turranium annonæ præ-
 De Antiq. fe contulerunt, Panuinius describit. In hac C. Turranium annonæ præ-
 Nom. fectum apud Tacitum reperio: *Sex. Pompeius, & Sex. Apuleius Coss.*
 Annal. lib. *primi in verba Tiberij Casaris iurauere, apudque eos Seius Strabo, & C.*
 1. *Turranius, ille pratoriarum cohortium præfectus, hic annonæ. Ad quæ*
 verba solertissimus antiquitatum indagator Lipsius ista subiungit: *C.*
 Ad An- *Turranius præfectus annonæ, & quidem primus in eo munere ab Augusto:*
 nal. Tacit. *Nam Augustus acceptam à populo præfecturam, nisi fallor, tenuit dum vi-*
 lib. 1. *xit: aut certe paulo ante mortem substituit sibi Turranium istum. Primum*
 itidem annonæ præfectum fuisse Turranium, Lipsius colligit ex alio eius-
 dem Taciti loco, vbi inquit: *Tum potissimum amicorum vocat primum-*
 Annal. *que rei frumentariæ præfectum Turranium.*
 lib. 11.

EVANTHVS] Cognomen est, quod fortasse sonat furore diui-
 no afflatum, ob vociferationem & acclamationem, quæ fiebat Baccho,
 iuxta illud Virgilij

Illa chorum simulans Euanteis orgia circum
Ducebat Phrygias — —
 Aeneid.
 lib. 6.

Ad quod Seruius subnectit: *Euanteis autem Bacchantes: à Libero, qui*
Euan dicitur.

CONCORD.] Hoc est CONCORDIALIS de quo alibi satis.

PANTAGATHO] Παντάγαθος Græce dicitur quasi omnino bo-
 nus, optimus, hoc est omnibus corporis animique bonis beatus; cui
 nihil plane deficit, quod vel natura & fortuna homini conferre, vel
 quis suo ingenio & industria sibi potest comparare. Atque hinc vir
 iste, ob probitatem ceterasque præclaras virtutes ad omnia summa
 natus, tam gloriosum cognomen fortassis inuenit.

EVTYCHO] Cognomen à Græco verbo depromptum; siqui-
 dem Εὐτυχής fortunatum, felicem significat.

LIB. OPT.] Videlicet LIBERTIS OPTIMIS.

Monumenti huius duplicem delineationem apud Quirinos Scardeo-
 nius habet; primo mutilam & informem ad hunc modum:

Lib. 1.
 Class. 4. fol.
 67. 68.

V . F.
 C . TVRRANIVS
 SECVNDI LIB
 EVANTHVS
 CONCORD
 C . TVRRANIO
 EVTYCNO
 LIB . OPT

Alio vero loco diuidit cognomen illud EPTYCHO, & EV. TYCHO reponit, male tamen meo iudicio

2. FORTVNÆ] Non tantum Augusta, Fortuna à veteribus dicta fuit, vt passim obseruare licet, sed etiam Adiutrix, Augusta omnipotens, Bona domestica, Bona salutaris, Conseruatric, Obsequens, Opifera, Primigenia. Regina, Sancta. Fortunæ hoc monumentum ob aliquod acceptum beneficium non nemo voti damnatus erexit; quod satis aperte indicant illæ literæ. Sed teimonem cornucopiæ, & ramum, qui in hac ara sculptus apparet, in numismatis fere omnibus, vbi FORTVNÆ AVGVSTÆ, seu AVGVSTI figura videtur, obseruare licet.

V. S. L. M.] Scilicet VOTVM SOLVIT LVBENS MERITO: sic enim ab omnibus legitur.

PHILETVS] Ab ingenij facilitate ita dictum fuisse credo, eo quod amabilem forsan se omnibus præbuerit: hoc enim φιλήτος Græce significat.

Lapis iste, & ille, quem tertio loco appono, aræ ad sacrificandum destinatæ olim erant, & Scardeonij æuo non reperiuntur apud Quirinos: illine tamen eos Rhamnusus (quemadmodum ipsemet in Scardeonij, qui nunc in bibliotheca suauissimi Episcopi Tomasini asseruatur, marginibus annotauit) in suas ædes transtulit. Tandem vero omnia Ateste delata sunt.

3. ENNIVS] Inter Romanas plebeias gens ista à Panuino recensetur; verum nostris in regionibus eam claruisse, antiqua saxa, tum Patauina, tum Vicentina declarant. Patauinum tale Montefilice, quod est Patauinae ditionis oppidum, reperitur.

Grut. fol.
404. n. 5.

T . ENNIVS . P . F

FAB . SECVNDVS

TRIB . MIL . PRÆFEC

I . D . CVR . AER

T . F . I

Vicentina duo sunt; vnum Vicentiæ etiamnum extat, quod alibi attulimus; alterum prope Fregellas ex Pighij autographo Gruterus in hunc modum exhibet.

Fol. 1093.
num. 8.

Kk

M' EN-

M. ENNIVS . M' . F. MEN. VICETINVS . SCR. AED
 CVRVLIVM . ARMAMENTARIVS . DECVRIA . Q. DECVRIO
 VICETIAE . DEC . COLONIA . SATVRNIA . AEDILIS
 COLONIA . IVLIA . FELICI . CLASSICA . SVESSA
 CASTILIVS . C. L. PHILEROS . APPARITOR . TR. PL
 SATILA VXOR

4. PROBA] Vnde cognomen hoc natum sit, omnibus perspicuum esse opinor.

THALLVS Æ] Hoc nomine cohonestatam fuisse credo ob floridam aetatem, aut eximiam formam, vel etiam ob præclaram indolem, à verbo *θάλλω*, quod significat vireo: nisi quis ita dictam malit, quod fuerit filia primogenita patris, quemadmodum *Θαλύσια* Græce dicuntur primitiæ frugum, & *θάλλια* ramus virens, primus germinatus arboris.

H. L. S. H. N. S.] Literas istas Scaliger in indicibus ad Gruterum sic explicat: HVNC . LOCVM . SCRIPTI . HEREDES . NON . SEQVVTVR.

5. V. F. S. ET . S.] Nempe VIVENS FECIT SIBI ET SVIS.

ACVTVS] Ad varias animi ac corporis functiones referri hoc cognomen potest. Aut enim acutus quis dicitur ob præstantem oculorum aciem, quemadmodum Lucretius, dum humanarum cogitationum vim exprimere conatur, ait:

De Rer.
Nat. lib. 4.

*Nonne vides oculos etiam, quom tenuia quæ sint
 Cernere cæperunt, contendere se atque parare:
 Nec sine eo fieri posse, ut cernamus acute.*

Vel etiam acutus quis dicitur à subtiliore vocis emissione: hinc Virgilius:

Georg. lib.
3.

*Talis & ipse iubam ceruice effudit equina
 Coniugis aduentu pernix Saturnus, & alium
 Pelion hinnitu fugiens implevit acuto*

Aut ob corporis robur, quemadmodum fortes vallos describit idem

Georg. lib. 2. poeta:

Quadrifidasque sudas, & acuto robore vallos

Vel, quod magis mihi arridet, ob ingenij perspicaciam, ut notat Sertius ad illud

Georg. lib.

Mouit agros curis acuens mortalia corda.

1.

OPTA

OPTATO] Hic fortasse pro desiderato accipiendum opinor, ut alibi pro electo usurpatum fuisse obseruauimus.

In hoc monumento legendum AVGVST. non AVGVT. ut habet Scardeonius; & CAESIAE, non CASSIAE; LVCANO, non LVCIANO; & LIBERTAE, non LIBERTATAE, quæ omnia vitiosa apud eundem reperiuntur.

Lib. I.
Class. 4. fol.
68.

6. VETTIUS] Vettiam gentem patriciam minorum gentium e Sabinis ortam Panuinius & Ursinus statuunt. Fuit ea nobilissima simul & antiquissima; quia in Numæ Pompilij Regis comitijs *Spurius Vettius, qui per eas horas erat interrex, misit Quirites in suffragia.* Consularem in ea facti designant Vettium Proculum, quem suffectum comento in secundum fastorum Panuinius dicit, & qui Vectius Proculus scribitur Plinio secundo, typographorum tamen credo errore; siquidem saxa omnia Vettius, non autem Vectius habent. Sic enim in eis vidimus Vettium Agorium Præstatum V. C. ultimis temporibus, & Vettium Bolanum, de quo Viennæ Allobrogum in ponte Geræ legitur monumentum tale.

Plutar. in
Numa.

Lib. 9.
Epist. 13.

Grut. fol.
310. n. 1.
idem fol.
163. n. 7.

ANNO

C. CALPVRN. PISONI

M. VETTII . BOLANI

C O S.

P O N T I F E X . S T I P E

Et aliud in monte Cælio ad D. Stephani, prope Nauiculam, ex Manutij obseruatione; cuius initium est

Al. P. F.
de Ortho-
graph. Rat.
fol. 136.

C. CALPVRNIO . PISONE . M. VETTIO . BOLANO . COS.

Atque hic est forsan ille, quem Tacitus in Corbulonis exercitu describit: *Legiones duas cum Verulano Seuero, & Vectio Bolano subsidium Tigrani misit: ubi ex monumentis Vettius pro Vectius mea opinione legendum est.* Hunc ob virtutem militarem præclaro decorauit elogio Statius.

Annal. lib.
15.

Siluar. lib.
5. ad Cri-
spin.

— rigidi summam Mauortis agebat
Corbulo, sed comitem belli sociumque laboris
Ille quoque egregijs multum miratus in armis
Bolanum —————

Orat. 5.
in Verr.

Vettiam quoque gentem apud Ciceronem deprehendo; nam de *Vettio Chilone homine equestris ordinis honestissimo atque ornatissimo* mentionem facit. In Bruto quoque Vettius quidam hac laude effertur. *Q. Vettius Vettianus, quem ipse cognoui, prudens vir & in dicendo brevis.* In omnibus tamen his locis ob monumentorum auctoritatem Vettius pro Vettius reponendum existimo.

AXIÆ] Axia hæc familia, si ut opinor, ab Axia non est distincta, plebeia fuit, consulemque habuit cognominatum Nasonem

7. NAVINIUS] Romanam fuisse hanc gentem, mihi suadent antiqua saxa, quorum vnum in via Flaminia, alterum Baijs deprehenditur.

Grut. fol.
697. n. 4.
Fol. 104c.
n. 12.

APOLLONIUS] Ab vrbe patria fortassis ita fuit cognominatus, quacumque tandem illa: tres enim ciuitates hoc nomine insignitæ olim reperiebantur: vna in regione Cyrenacia, altera in Macedonia, tertia in oris Ponti Euxini. Coniecturæ ansam præbet Cronus ille Philosophus, qui Apollonia, quæ in Cyreniaca sita est, ortus, Cronon Apollonius à Strabone nuncupatur. Quare existimo, quod hic libertus ob dulcis patriæ memoriam, eius nomine pro cognomine fuerit vsus. Nisi dicere cupiam lubeat, eum, cum seruitutem seruiret, Apollonium fuisse appellatum, postea vero, vbi à Nauinio quodam in libertatem restitutus est, patroni nomen, vti mos ferebat, assumpsisse, nomenque pristinum in cognomen mutasse, vt vidimus de Tirone Ciceronis liberto.

Strab. de
8t. Orb. lib.
17.
idem lib.
16.
idem lib.
12.
idem lib.
17.

Antiq.
Veron. lib.
8. fol. 230.

Huius Sex. Nauinij Sex. L. Apollonij Concordialis monumentum apud Panuinium quoque habetur: idque Gardæ inueniri dicitur; nihil tamen à nostro est diuersum, nisi quod in principio sequentes præfert literas

D . M

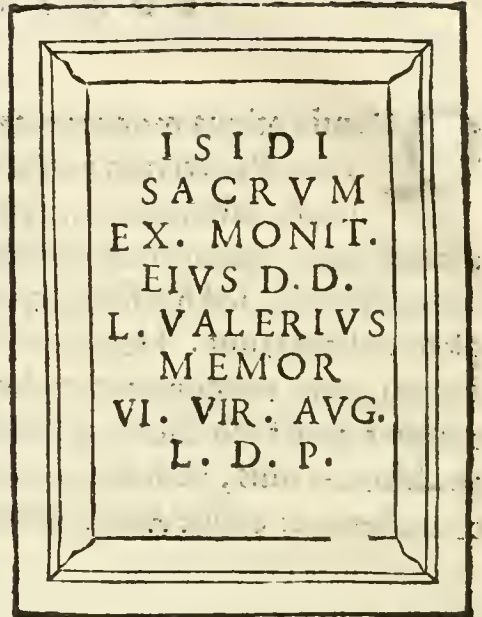
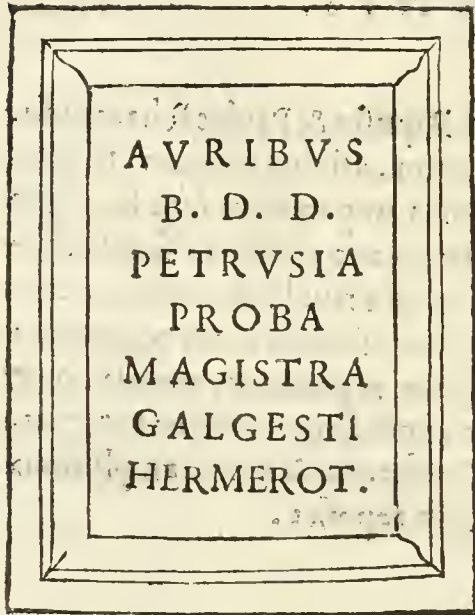

IN ANTE DICTIS ÆDIBVS
CONTARENIS.

QVanti antiqua monumenta Ioannes Baptista & Paulus Rhamnusij, ciues Veneti non vulgares æstimarint, assidua ipsorum diigentia, & laboriosum in eis colligendis impendium satis superque manifestant. Suam enim domum pulchriore aut nobiliore supellectile non instruere, sed his solis, quamdiu vita ipsis frui licuit, ornare ac replere desiderarunt. Heredes tamen exigua eiusmodi rerum cognitione imbuti, cum monumenta rudes esse lapides reputarent, omnia, quæ maiores indefesso studio grauissimisque expensis conquisuerant, paucis abhinc annis, vt diximus, Georgio Contareno Senatori amplissimo concesserunt: eaque Ateste etiamnum sunt reposita.

5.

T. AVREL. PAL
FLORENTIN
DEC. ET. QVÆSTOR
COLL. FABR

6.

C. ARATR.....
PRÆF. FABR. D....
ET BASILICÆ. FAC....

7.

C. FABIO. C. L
CHRESTO
FABIA C. L. QVAR
TA PATRONO ET
VIRO VIVA FECIT

8.

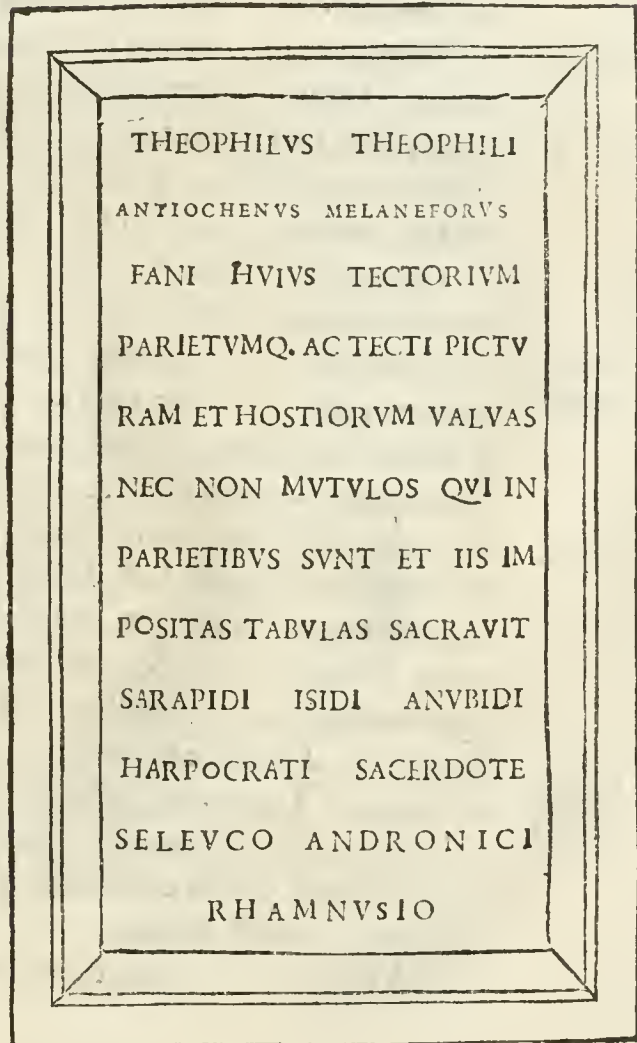
IANO PATRI
 AVG. SACRVM.
 C. IVLIVS. C. F. SER
 ÆTOR. ÆD.
 DONATVS. AB. TI. CÆS.
 AVG. F. AVGVSTO TORQ
 MAIORE BELLO DELMA
 TICO OB. HONOREM
 II VIRATVS CVM LIBERIS
 SVIS POSVIT

10.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ
 ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΜΕΛΑΝΗ
 ΦΟΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΝΙΑΣΙΝ
 ΤΟΥ ΠΑΣΤΟΦΟΡΙΟΥ
 ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΡΑΦΗΝ ΤΩΝ
 ΤΕΤΟΙΧΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
 ΟΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ Ε
 ΚΑΤΣΙΝ ΤΩΝ ΘΙΡΩΝ
 ΚΑΤ ΤΟΥΣ ΠΡΟΜΟΧΘΟΥΣ
 ΤΟΥΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΤΟΙΧΟΙΣ
 ΚΑΙ ΤΑΣ ΕΠΑΥΤΟΙΣ ΣΑΝΙΔΑΣ
 ΑΝΕΘΗΚΕΝ ΣΑΡΑΠΙΔΙ ΙΣΙΔΙ
 ΑΝΟΥΒΙΔΥ ΑΡΠΟΧΡΑΤΕ
 ΕΠΙ ΙΕΡΕΟΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ
 ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ
 ΡΑΜΝΟΣΙΟΥ

9.

OCTAVIA Q. F.
 SECVNDA VI. SIBI. ET.
 OCTAVIÆ T. F. GRACIL
 ÆE ET OCTAVIÆ SEX
 F. CÆSINÆ NEPTI. Q. OCTA
 VIO PATRI ÆD. II VIRO III
 QVINTIÆ VOLTISÆ MATRI
 T. OCTAVIO SEX. F. GRACILI
 VIRO. ÆD. X VIRO PONT. C. OC
 TAVIO RVFO FRATRI ÆD
 II VIRO. PONT. SEX. OCTAVIO
 SEX. F. CELSO GENERO.

QVAR.

1. QVARTIO] Gentem istam olim minime vulgarem fuisse, antiqua epigrammata Dijs dicata, Angeliæ ad ædem Beatæ Virginis sita ostendunt

Grut. fol.
14. n. 10.
Idem fol.
52. n. 13.

I . O . M

P. QVARTIVS. P. F

MERCVRIO

VICTOR

P. QVARTIVS

P. QVARTIVS P. F

VICTOR

PRIMVS

S . L . M

VI VIR . IVN

ACCENS. COS.] Scilicet ACCENSO CONSVLIS. Accensos apparitoribus fuisse annumeratos, vidimus, cum de apparitoribus nonnulla adnotaremus. Fuit & militum quoddam genus, ut liquet ex illis Liuij verbis, alias etiam citatis: *Primum vexillum Triarios ducebat, veteranum militem spectata virtutis: secundum Roxarios, minus roboris ætate factisque: Tertium Accensos minima fiducia manum, eo & in postremam aciem reijciabantur.* Verum Accensus consulis quis fuerit, ex eodem Liuijo cognoscitur, dum de Decemuiris consularibus loquitur: *Decimo die ius populo singuli reddebant. eo die penes præfectum iuris fasces duodecim erant, collegis novem singuli accensi apparebant.* Itaque Accensus consulis ille erat, qui apparebat consuli, dum penes collegam fasces erant. Ceterum & consulis accensos apparuisse, ex C. Iulij Cæsaris instituto colligitur, qui *Antiquorum etiam retulit morem, ut quo mense fasces non haberet, accensus ante eum iret, lictores ponsequerentur.* Penes singulos consules autem alternis mensibus fasces fuisse, non est qui ignoret. Miror nihilominus mehercule, quomodo hoc munus, quod libertorum erat teste Cicerone multis in locis, sed præcipue in Verrem (*Venio nunc ad epistolam Timarchidis liberti istius & accensi*) cum Seuirali dignitate permixtum fuerit, quæ, ut iam obseruauimus, in præfecturis suprema erat. Nisi is, cuius hoc est monumentum, æqualis fuerit illi scribæ, qui Fundis præturam gesserat; de quo Horatius.

Hist. lib. 8.

Hist. lib. 3.

Suet. in Iul.
Cæs. cap. 20.

Orat. 5.

Sermon. lib.
1. Sat. 5.

*Fundos Ausidium Lusco prætoze libenter
Linquimus, insani ridentes præmia scribæ,
Prætextam & latum clauum, prunaque batillum.*

Scribas enim publicos extitisse seruos, & in apparitorum numerum fuisse relatos, abibi vidimus.

SALVIA] A saluo tognomen ortum. *Vnde boni ominis causa pri-*

mus Saluius in censu & delectu nominabatur; prout e Festo Sigonius tradit.

De Nom.
Rom.

2. CIP. PATA.] Ad hoc fragmentum Scardeonius ista considerat. *Mira pulchritudinis literæ, MUNICIPIVM PATAVINVM fortasse significantes: ex quibus liquido patet Patauium fuisse olim Coloniam Romanorum. C. Plinius iunior epistolarum libro primo, epistola ad Iunium Ma-*
ricum ita scribit. Habet auiam maternam Serranam Proculam e Mu-
nicipio Patauino: nosti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoque seueritatis exemplum est. Verum licet & ego huius sim opinionis, vt tamen veritati sit locus, non est asseuerandum ex literis, quæ forte exponi possunt
 MUNICIPIVM PATAVINVM, liquido patere Patauium olim fuisse coloniam Romanorum: siquidem, qui antiquitatum cognitione pollent, apprime cognoscunt distinctionem inter municipium & coloniam; noruntque præterea, aliquando municipia in colonias, aliquando vero colonias in municipia, imo & in præfecturas permutatas fuisse. Colonias autem Romanorum eodem tempore patriam meam, & alias Transpadanæ Italiæ ciuitates à Gn: Pompeio Strabone deductas credo; non vt nouis colonis sedes hic assignaretur, sed vt indigenis communicaretur ius Latij, hoc est suffragiorum, & magistratum potestas. Hacq; de causa cum Patauium noui coloni deducti non sint, id in numero coloniarum descriptum non reperiri arbitror.

Lib. I. Class.

4.

3. AVRIBVS] Disertissimus Pignorius in epistola ad Albertinum Abbatem Barisonium virum nobilissimū & eruditissimum exarata, circa hoc monumentum lactea eloquentia, ac mellifluo stylo hæc nequaquã negligenda profert; quibus vltius addi nihil profecto potest.

Epist. symb.
n. 38.

Auribus dedicatam fuisse vel arulam, vel tabellam, nemo mirabitur, vt ego arbitror, nisi qui earum usum non agnoscet in rebus percipiendis, quæ magisterio indigent. Et forte huc pertinet Libatio Aurita, quæ legitur apud Philostratum lib. VI. de vita Apollonij Tyanæi, nisi quis referre malit ad seruum quempiam ab Auribus, qui emulatus fuerit in priuata familia seruos regios Persarum, quibus inditum erat nomen Otacustarum. Verum hæc forte videbuntur (vti sane sunt) nimis recondita. ad magisterium reuertor, cuius mentionem facit & ipsum marmor. in quo munere præstare oculis aures Lactantius Firmianus lib. III. de Falsa Sapientia Cap. IX. affirmavit. Subsannans enim Anaxagoræ Philosophi responsum, profitentis se natum
„ Cæli, ac Solis videndi gratia, ita scribit. Quid ceteræ corporis partes?
„ anne carebunt suis quæque muneribus? quid, quod plus est in auribus,
„ quam in oculis situm, quoniam & doctrina & sapientia percipi auribus
„ solis potest, oculis solis non potest? Et hinc videtur natum, vt auris Mi-
neruæ sacra esset. quod arguamus licet e verbis antiqui tituli apud Gruterum.

MLXVII. I.

MINERVÆ . AVG.
L . CALLIDIUS . PRIMVS
BRIXELLANVS . EX . AGR
LIB . II . ITEM . L . CALLIDIUS
PRIMVS . AVRES . ARGENTEAS
V . S . L . M .

nisi hæc fuerit *Minerva Medica*, cuius & in antiquo lapide extat mentio. Alioqui aures *Memoriae sacratae* erant . inquit *Plinius lib. XI. cap. 45.*
est in aure ima *Memoriae locus*, quem tangentes attestamur . est post aurem aequae dextram *Nemesios*, quæ *Dea latinum nomen* ne in *Capitolio* quidem inuenit . Et aurem vellere alte spirantibus *Adrastriam* pronunciauit *Ammianus Marcellinus lib. XXIV.* at *Seruius doctissimus Grammaticorum ad VI. eclog.* hæc tradidit . *Aurem autem ideo, quia Memoriae consecrata est, ut frons Genio, digiti Minerue, genua Misericordiae . quibus addo ego ex Macrobio Carne Dea vitalia lib. 1. Saturnal. cap. 12.* & *Fidei dextram ex Plinio, & ex ijs quæ ego differui olim per epistolam cum Viro Illustris. Scipione Cobellutio, qui Romanam purpuram (dum fata Deusque sinebant) probitate & eruditione illustrabat.* *Auris autem quo gestu velleretur, explicuit ex veteribus monumentis doctissimus Pierius Valerianus lib. 33.* *Memoria vero & ipsa (ut etiam hoc auribus nostris demus) in Dearum censum relata fuit, uxor Iouis, Musarum mater, ex Arnobio lib. III. & culta Carthagine, ut tradit Idatius Episcopus in Chronico scribens de cæde Heracliani.*

B. D. D.] BONIS DEABVS in indicibus Gruterianis vertit Scaliger. Quenam autem fuerint istæ Bonæ Deæ, quibus aures erant dicatæ, nihil est, quod addam eis, quæ ex *Plinio Pignorius* mutuauit. Cum enim dixisset in aure ima *Memoriae esse locum*, nec nõ post aurem dextram *Nemesios*, utique suspicari licet, *Bonarum Dearum nomine Memoriae & Nemesii monumentum hoc dicatum fuisse.*

fol. 89. n. 6. Gruterus in hoc titulo emendat *AVRIVM*, nescio qua ratione commotus, cum tamen *AVRIBVS* aperte saxum dicat, ut intuentibus patet.

Cap. 35. De Iside 4. ISIDI SACRVM] *Ægrotos olim Isidis numen implorare solitos, refert diligentissimus Tomafius ad obseruationem huius tabulæ, in suo de Donarijs seu tabellis votiujs.* Neque est, quod de *Iside* plura adducam, trita enim, & apud omnes *Mythologos* sunt obuia. Præterea, cum à nominum diuersitate *Isidem Myrionymon* esse nuncupatam *Plutarchus* testetur, instituti mei ratio non patitur, ut omnia in hunc locum comportem. Ceterum quod huic Deæ ob recuperatam sanitatem vota antiqui persoluerint, liquido prodit non istud solum monumentum, sed & aliud, quod apud prædictum grauissimum Senatorem *Contarenum* paucis abhinc annis fuit iniuste reconditum, eratque tale.

ISI . SACR.
L . M A G I V S
PHILEAS . VI . VIR
AQVIL . OB.
SALVT . GRATTIANI
FILI ET GRATTIÆ

EX MONIT. EIVS] Nam in templis ægrotos suos antiqui de-
ponebant, vti facile constat ex Aristophane in Pluto:

Act. 2. scen
4.

———— nostrum erit
Nunc Blepsideme, vt Plurum quam citissime
In templum deducamus Æsculapij:
Et vt illic decumbat, curemus sedulo.

Ibi per somnum de salute sua certiores fiebant, Galeni fide: *Monitus* De Cur. per
per quædam insomnia, quorum duo perspicuo mihi visa sunt: accessi ad Sang. Mifs.
dextræ manus arteriam. Sed de hoc varia, & quidem singularia qui desi- cap. 23.
derat, prædictum Tomasinum adeat.

D. D.] Hoc est DONO DEDIT; & aliquando etiam DEDERVNT.

L. D. P.] Quæ legenda sunt LOCVS DATVS PVBLICE.

5. PAL.] Scilicet PALATINA; quo nomine fuit appellata tribus
Urbana quarta, à monte Palatino teste Varrone: *Ab hoc quoque quatuor* De Ling.
parteis urbis tribus dictæ: ab locis Suburana, Esquilina, Collina, Palatina. Lat. lib. 4.

FLORENTIN] Nempè FLORENTINVS: quod T. Aurelij
cognomen, non patriam, vt opinor, indicat; hocq; tribus de causis. Pri-
mo, quia post tribum cognomini, non patriæ locus erat, vt omnes ap-
prime cognoscunt, & hoc monumentum satis clare indicat.

Grut. fol.
1018. n. 3.

Q . TERSINA . Q . F
S C A P . L V P V S
FLORENT . MILES
COH. XII. VRB. 7. DEX
T R I . G E N I V M
C E N T V R I Æ . C V M
B A S E . M A R M O R E A
T E S T A M E N T O
P O N I . I V S S I T

Deinde quia Florentinus diminutium à Florentis cognomine ortum
suspicio. Quodd enim cognominum diminutiuarum frequens vsus fue-
rit, testes sunt mihi doctissimi antiquitatum coryphæi Sigonius & Pan-
uinius; qui cognomina diminutiva à cognominibus primitiuis deriu-
ta recensentes, à Crispo Crispinum, à Coruo Coruinum, à Peto Patinum, à

Messala Messalinum descendisse ostendunt; ne infinita, quæ apud ipsos de *Nominibus Romanorum, & de Antiquis Nominibus* videre quisque poterit, huc referam. Demum quia à Triumviris, scilicet *C. Cæsaris auspicijs, & M. Antonij, & M. Lepidi Pont. Max. Colonia FLORENTIA deducta*, non in Palatina tribu, in qua iste Aurelius enumeratur, sed in tribu Scaptia descripta conspicitur, ut aperte testatur monumentum Florentinum, ne innumera alia, quæ ad rei istius confirmationem inseruire possent, huc adducam.

Grut. fol. 489. n. 7.

C. VMBRICIVS	VOLTVRNIÆ
C. F. SCA. CANSO	C. FILIÆ
COLON. ADLECT	TERTVLLÆ
D. D. FLORENT.	VXORI
SIBI. ET	

Sed ut liquido cognoscatur, in tribum Scaptiam Florentiam fuisse adlectam, Romanum saxum, ceteris omissis, quod nomen tribus integrum exhibet, heic volui apponere.

Idem fol. 537. n. 1.

L. PINARIO. L. F. SCAPTIA
MATERNO. FLORENTIA
MIL. COH. XII. VRB
VIXIT. ANN. XXX. MIL. AN. VII.

In Num. Pompil.

COLL. FABR.] Scilicet COLLEGII. FABRORVM. Numa Rex ut factiones & dissidia, quæ oriri poterant in ciuitate ex duabus conflata gentibus, tolleret, diuisit, ut Plutarchus tradit, ciuitatem per artes tibicinum, aurificum, fabrum, tinctorum, sutorum, coriariorum, arariorum, figulorum, reliquasque artes in unum coegit, fecitque ex omnibus corpus unum; collegiaque & concilia, atque sacra cuique sectæ decentia tribuit. Itaque collegia fabrorum erant illa, quæ nos vulgo *Fratelcas* seu sodalitia vocamus: quæ omnia in nostra ciuitate certis ac proprijs vexillis distincta, xxxv. enumerantur, ac in publicis locis comparent.

7. FABIO] Fabiæ familiæ patriciæ maiorum gentium, tam multis viris insignibus celebratæ, originem Silius Italicus elegantissimis hisce versibus describit, cum de Q. Fabio Maximo, cui Cunctatoris gloriosum cognomen fuit, canit.

De Secund. Bell. Punic. lib. 6.

*Stirpe genus clarum, celoque affinis origo.
Nam remeans longis olim Tirynthius oris,
Et triplicis monstri famam, & spectacula captas
Mira boues, hac qua fulgent nunc mœnia Roma,
Egit ouans: tunc Arcadius (sic fama) locabat
Inter desertos fundata palatia durnos*

Paup.

*Paupere sub populo ductor, cum regia virgo
Hospite victa sacro, Fabium de crimine lata
Procreat, & magni commiscet seminis ortus.
Arcas in Herculeos mater ventura nepotes.*

Et ideo ut Festus notat, Fovij qui nunc Fabij dicuntur, dicti, quod princeps gentis eius ex ea natus sit, cum qua Hercules in fouea concubuit. Alij putant eum primum ostendisse, quemamodum vrsi & lupi foueis caperentur. Hæc gens ob Pontifices, Augures, X. Viros legum scribendarum, Consules, Dictatores, Magistrum equitum, Tribunos militum consulari potestate, Principes Senatus, viros quibus ouandi, & alios quibus triumphandi gloria contigit, præ ceteris longe clarissima, in quot familias diuisa fuerit, longum esset hic recensere: Panuinium itaque consulat amicus lector, qui de ea fuit.

CHRESTO] Hoc cognomen forte salutarem vtilemque hominem significat, similitudine deprompta à chireo, de quo Plinius: *Quod quidem propter singularem salubritatem aliqui chreston appellant,* Hist. lib. 2. cap. 18.
parcratior.

8. Ab vltiore labore ac solitudine, in explanando hoc monumento votiuo, me liberat eruditissima epistola, quam Pignorius noster olim dedit ad Gulielmum Sohierum, virum nobilitate, eruditione, ac pietate præcellentem, tum præditum animo forti & tranquillo, ad omnem fortunæ sauitiam perferendam parato; quem ego semper & amore, & reuerentia prosecutus sum. Quæ igitur Pignorius notat, hæc sunt.

IANO PATRI] Iam primum Ianus Pater appellatur, ut apud Catonem, & Martialem, & Arnobium; quod esset annorum nitidique Mundi sator ut canit idem ipse Hispanus Poeta lib. 10. 28. *Anno- rum seclique caput inquit incertus itidem vates in pictura mensium.*

SER.] Ad tribum SERGIAM pertinere arbitror, illorum AETORAE D. prorsus nescius; quod enim concinnator indicis Gruteriani SER. ACTOR legit, manifesta hallucinatio est.

TORQ. MAIORE] Torques Maior designat, ut ego censeo, milites, quos Vegetius & eius epitomator Modestinus appellant Torquatos, duplares, quibus inquit Vegetius lib. 2. cap. 7. Torques aureus solidus virtutis premium fuit, quem qui meruisset, præter laudem interdum duplas consequebatur annonas: duplares duas, simplares unam. Torquis autem figura cernitur in veteribus nummis. in denario primum L. TORQVATI ut animaduertit F. Vrsinus in gente Manlia: & quidem in ora ipsius denarij. tum in nummulo aeneo, quem ego alias vidi, & exhibetur ab Antonio Augustino Dial. 1. Antiquitatum, editionis Romanae, specie dracunculorum semet respicientium caudis connexis. Et hanc eandem speciem exprimit antiquum marmor, cuius mihi copiam fecit vir nobilissimus.

mus, idemque in litteratos omnes propensissimus Nicolaus Fabricius Peireschius, Regius in Aquiseptiensis curia Senator.

TORQVEM AVREVM EX DRACVMCVLIS DVOBVS.

nostrum vero marmor habet, C. Iulium donatum fuisse torque maiore ob annonas forte duplares.

BELLO DELMATICO] Notandum autem est bellum Delmaticum dici, non vitio Quadratarij, sed recta scribendi ratione, licet usus nunc Dalmatiam ferat, & Dalmaticum. Velius sane Longus in libello de orthographia sic habet; placet etiam, ut Dalmatiam, non Dalmatiam pronunciemus; quoniam à Delminio maxima ciuitate tractum nomen existimetur. Et Aurelius Victor ex editione Andrea Schotti V. Cl. de P. Scipione Nasica scribit: Consul Delminium urbem Delmatiarum expugnauit. Ita etiam praefert aenea tabula, quam edidit F. Vrsinus in gente Pomponia, in qua recensentur pedites & equites. qui militant in cohorte III. Alpinorum, & in 8. voluntariorum ciuium Romanorum, qui peregrinae conditionis probati erant, ET SVNT IN DELMATIA. Nummus quoque aeneus extat apud me, inscriptus FL. DELMATICVS NOB. CAES; illius nimirum Delmatij, quem Dalmatium scriptores omnes perperam appellant, quique filius fuit Anniballiani fratris Constantini Magni; cuius nomen Adolphus Occo ex Velio Longo nititur eruere, nescio qua bona fide. Codex enim Romanus, & editio Iuniana lectionem Occonis respuunt omnino. De bello autem, quod Tiberius cum Delmatis gessit, consulendus est Suetonius in Tiberio Cap. 9. Exhinc Rhaeticum, Vindelicumque bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum gessit. Rhaetico atque Vindelico gentes Alpinas; Pannonico Breucos, & Delmatas subegit. Ex quibus Suetonij verbis elicimus aconomiam militarem, quae apud Romanos fuit, cuiusque vestigia retulimus ex aenea tabula proxime citata, in qua Cohors III. Alpinorum in Dalmatia militabat.

Sed hoc loco veritati indulgeant Pignorij manes; nam Adolphus Occo & ipse, tum prima, tum secunda editione, Dalmatium, non autem Dalmatium legendum fatetur; hocque cum Velio Longo, cuius haec sunt ipsissima verba. Velius Longus in libro de orthographia ex auctoritate Varronis, placet, inquit, ut Dalmatium, non Dalmatium pronunciemus, quoniam e Delminio maxima ciuitate tractum nomen existimetur.

In Fl. Delmat.

OB HONOREM II VIRATVS] Ea, quae Pignorius de Daumuiris habet, omitto; non sunt enim diuersa ab illis, quae abunde iam obseruauimus.

CVM LIBERIS SVIS] Ad filios etenim transibat honor Duumuiratus patris ipsius, & magna fuit semper vis in exemplo paterno ad capescendas religiones, ut innuit cum irrisione Iuuenalis Sat. 14.

*Quidam sortiti metuentem sabbata patrem
Nil præter nubes & Cæli numen adorant.
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit.*

Verum an ad filios honos Duumviratus peruenerit, dubitare me fa-
teor, cum & ipse non dissimilis consulatui & Præturæ esset, quas di-
gnitates ad posteros nusquam transiisse, omnibus liquido constat.

9. GRACILÆ] Cognomen in eorum numero, quæ ab habi-
tu corporis desumuntur, reponendum; distinguendum tamen à macro,
vt ex Cornelij Gallielegijs cognoscere licet.

Eleg. 1.

Quarebam gracilem, sed non quæ macra fuisset.

CÆSINÆ] Cæsij cognomen, quod in gentilicium nomen trans-
migravit, eorum numero aggregandum est & ipsum, quæ à corporis
dispositione profecta fuerunt: Cæsij enim dicuntur illi, quorum ocu-
li assimilantur oculis catorum, glaucique coloris sunt: vnde Lambinus
ad illud Lucretij

De Rev.
Nat. lib. 4.

Cæsia παλλάδιον: nervosa & lignea δορυς

notat: *παλλάδιον id est parua Pallas, quæ ab Homero describitur, & appella-
tur γλαυκῶπις, id est cæsij & glaucis oculis.* A Cæsio itaque cognomine
Cæsina diminutium puto: quoniam blandiendi gratia frequenter di-
minutiuis vtimur, præcipue in fœminis, de quibus reperitur Crispina, Ni-
gella, & similia.

AED.] Scilicet AEDILI. Ædilis dictus fuit, inquit Varro, qui
ædes sacras, & priuatas procuraret: Festus vero: quod facilis ad eum ple-
bi aditus esset. Romæ ædiliū tres fuere ordines; alij enim Plebei, alij
Curules, alij Cereales nuncupabantur. Plebeiorum ædiliū origo fuit,
cum plebs Tribunorumplebis magistratum impetrauit; tunc enim si-
mul flagitauit, vt duo de plebe quotannis crearentur, qui sacrarum
ædium, publicorum locorum, & annonæ curam gererent, qui patrio
Romanorum sermone ab vno officio, quo fungebantur, vocabantur Ædi-
les, vt inquit Dionysius.

De Ling.
Lat. lib. 4.
Lit. Æ

Antiq.
Rom. lib. 6.

Curules vero introducti fuerunt eo anno, quo primum Consul vnus
ex plebe creatus est, quorum munus, vt fuse describit Rosinus, fuit, tem-
pla, theatra, stadia, fora, porticus, curiam, Basilicas atque mœnia re-
ficere, ornare, custodire. Horum quamuis primi e patricijs creati sint,
cum plebe tamen communicatum magistratum hunc colligere licet ex
Liuio, vbi ait: *adiles curules fuere L. Cornelius Caudinus, & Seruius
Sulpitius Galba plebeij*: tum etiam ex ijs, quæ de Ædilibus Cerealibus ha-
bet Dio:

Liu. Hist.
lib. 7.

Antiq.
Rom. lib. 7.
cap. 25.

Hist. lib. 7.

Lib. 43.

Ceterum scribas & viatores ædilibus inseruuisse, ex Liuiο licet perspice-
re, qui scripsit. *Pecuniam ex arario scribæ viatoresque ædilitij clam egefsis-
se per indicem comperti, damnati sunt non sine infamia Luculli ædilis.*

Hist. lib.

30.

Ædi-

De Antiq.
Jur. Ital.
lib. 2. cap.
4.

Ædilem dignitatem inter magistratus coloniarum recenset Sigonius. Patauij quoque ædiles, & quidem omnes fuisse, inde mihi persuadeo, quia & hodie quoddam illius honoris vestigium apparet. Plebeiorum enim ædilium fungi videntur officio duo illi ex nostro ordine ciues, qui vulgo *Cavalieri del Comune* nominantur; cum ad istos pertineat annonæ vniuersæ curam gerere, iniqua pondera, & iniustas mensuras corrigere ac confringere, ganeata obsonia inhibere, ac studiose demum inuigilare, ne impuniti maneat illi, qui annonæ vbertati quomodo officiant.

Curulium ædilium apud nos sunt loco viri illi primi ordinis, qui *Deputati ad Ecclesias* dicuntur; & illi qui Prætorio nostro, & vijs præsent. Istis enim conuenit curare, vt templa, fora, viæ, ædificia publica, salua conseruentur, restaurentur, perficiantur. Tandem Cerealium ædilium vicem gerunt ciues illi nobilissimi, destinati cum Illustrissimo & Excellentissimo Præto ad copiam frumenti incolarum commodo assidue procurandam, communiter à nobis dicti *Deputadi alle biade*.

II VIRO III] Quæ legenda credo DVVMVIRO TERTIVM; nempe ob honorem Duumviratus tertio gestum. Duumviratus enim in colonijs, vt vidimus, prope consulatui aut præturæ compar fuit.

Idem ibid.

QVINTIÆ] Idem forte ac QVINTIÆ, quod nomen gentis patriciæ minorum gentium fuit. Tullus enim Hostilius Rex cum Albanis in ciuitatem adsciuit familiam istam, nec in patricium ordinem tantum, sed & in Senatū adlegit. Ea multis Dictatoribus, Consulibus, tribunis consulari potestate claruit. Hanc gentem etiam plebeijs accenset Vrsinus ex Liuiο lib. 24. & Cicerone pro A. Cluentio. Quinta præterea à Quinto denominata, alij genti, nempe Quinctiliæ, teste Panuino nomen dedit.

Et

In gent.
Quint.
De Antiq.
Nomm.

X. VIRO] Romæ Decemviri fuerunt dicti, non tantum qui Sibyllinos libros custodiebant, verum etiam qui *STLITIBVS IVDICANDIS* præpositierant.

RVFO] A colore cognomen desumptum quis non cognoscit?

Lit. C.
Erymolog.
lib. 10.

CELZO] *Celsus ex Græco κέλσος eques dictus*, vt notat Festus: *Istodorus vero: Celsus à celo dictus, quod sit sublimis & altus quasi celestis.* Quidquid de hac voce sit, loca omnia sublimia celsa dicta apud Virgilium obseruo:

Aeneid. lib.
6.

*Nec qui pampineis victor iuga flectit habenis
Liber, agens celso Mysæ de vertice tigres.*

Et

Lib. 8.

*Haud procul hinc Tarcho & Tyrrheni tuta tenebant
Castra locis: celsoque omnis de colle videri
Iam poterat legio.*

10. Græcam hanc inscriptionem, & apud Petrum Bembum in
 suis epistolis Italicis, & apud Gruterum descriptam inuenio, verum ab
 ea, quam habet saxum, nonnullis in locis diuersam: Gruterus siquidem
 ANTIXETTES, Bembus ANTOIXETS habet, cum tamen in monumento
 videatur ANTIOXETS. Vbi vero in lapide legitur ΚΑΤΣΙΝ, Bembus
 & Gruterus ΔΑΤΣΙΝ substituunt, ac tandem quod ΤΟΙΧΟΙΣ est, Grute-
 rus ΤΙΧΟΙΣ scribit.

Lib. 3.
 Fol. 84. n. 3.

Latinam eius versionem quam damus, Rhamnusianam esse, ex eo-
 dem Bembo deprehendere licet, qui eam vti optimam collaudat.

IN MEMORATIS ÆDIBVS CONTARENIS.

ET si sepulchralis huius legis, quod hic sequitur, frustum me monere quodammodo videatur, vt de Buzzaccarenorum, in quorum ædibus condignum olim locum obtinuit, antiquissimæ simul ac nobilissimæ familiæ laudibus aliquid attexam, ingenij tamen mei viribus tantum non confido, vt digna me allaturum esse credam; nec vnquam futurum spero, vt tam amplam gloriam tam exiguæ chartæ angustia capiant. Tantis enim tamque eximijs viris omni æuo resplenduit, quorum aliqui virtute ac probitate, alij scientia & eruditione, alij militari laude immortalē famam sibi peperere: præterea tot religiosissimos progenuit Episcopos, tot fortissimos terra marique belli duces; tot alias clarissimas familias affinitate sibi deuinxit, vt nesciam, an ad ampliores honores aspirare potuerit. Timendum igitur est, ne tam illustri nomini mea penna maculam potius aspergam, quam quid adijciam ornamentum; maxime cum dignius prædicari non possint, quæ orbis vniversus stupet, & celebrat. In huius igitur gloriosissimæ familiæ ædibus præsens fragmentum asseruatum primo fuit: inde temporis progressu ad Quirinos, ab his cum ceteris monumentis ad Rhamnusios, denique autem Ateste ad Contarenos deuenit.

INFERENDI IN AREA HVMANDI
 SEPELIENDI IVS POTESTAS Q. ESTO
 ET HVIC AREÆ QVAM EGO DIFINII
 ETA FRONTE MACERIAS DVXIET TITVL
 POSVI VLTRA EAM AREAM ET
 MACERIAM IN FRONTE IN AGRO
 VERSVS LATE. PED. X. RETRO VSQ AD
 CANABETVM HVIC AREAE CEDET
 QVA PEDATVRA NEQVE HVMARI NEQ
 TVMVLVM FIERI VOLO VT HABEAT
 EA AREA ET A TERGO ET A LATERE ACCESSVM
 S V V M

• • • •

Lex ista sepulchralis, quousque sepulchri area, & ad quos sepultu-
ræ ius porrigatur, aperte definit.

AREA] Festi testimonio *Area proprie dicitur locus vacuus quasi
exaruerit, & non possit quidquam generare; uti sunt loca sepulchris desti-
nata, quæ cum olim sacra essent, nihil in ijs serebatur: idque forte le-
gibus vetitum erat. Et propterea Area dicebatur tota sepulchri planities:
nisi locus tantum, qui tumuli ambitu concludebatur, area dictus sit,
similitudine desumpta à morbo capitis cum defluvio capillorum, area di-
cto, Græce ἀλωπεκία: vnde apud Petronium Eumolpus.*

Lit. A.

In Satyric.

Quod summum forma decus est, cecidere capilli:

Vernantesque comas tristis abegit hiems

Nunc umbra nudata sua iam tempora mærent:

Areaque attritis ridet adusta pilis.

MACERIA] Maceriam Varro de Re Rustica, vbi de septis loqui-
tur, explicata tertia eorum varietate, sic describit. *Quantum fabrile sepi-
mentum est, nouissimum maceria. Huius fere species quatuor: quod fiunt e la-
pide, ut in agro Tusculano: quod e lateribus coctilibus, ut in agro Gallico:
quod e lateribus crudis, ut in agro Sabino: quod ex terra & lapillis compo-
sitis in formis, ut in Hispania & agro Tarentino. Ideo Maceria est seps,
quæ locum aliquem cingit ac munit, ne omni incursum pateat; & pro-
pterea male apud Scardeonium pro maceria, maceries reponitur; nam
maceries Nonio auctore idem est ac maceratio.*

Lib. 1. cap.
14.Lib. 1.
Class. 4.

CANABETVM] De hac voce, quid proprie significet, nihil
certi afferre possum, nisi conueniat forte cum vocabulo canabulum,
quod locum lapide congerie coopertum significare nomenclatores
ostendunt; vel nisi ut à lauro lauretum, ita à canabo canabetum pro-
ficiatur.

PEDATVRA] Sepimentum forte ex palis confectum, desum-
pta à pedamentis origine, quæ fulcimenta vinearum esse Varro nos
docet: *quibus stat rectis vinea, dicuntur pedamenta; quæ transversa iungun-
tur, iuga: ab eo quoque vineæ iugatae.* Vnde pedamentum forte idem
ac pedatura; nisi cum Brissonio de Formulis omne quod pedibus am-
bitur, pedatura dicatur.

De Re Rust.
lib. 1. cap.
8.

In hoc sepulchrali fragmento non est legendum cum Scardeonio
MACERIEM, neque PEDATARA, cum MACERIAM & PEDA-
TVRA saxum exhibeat. Ceterum ad Appiani imitationem minutis li-
teris additis monumentum restituendum censui, cum tantummodo
maiores characteres hodie oculis, & quidem difficulter, subjiciantur.

VICENTIAE APVD HIERONYMVM
GVALDV.M.

Gens de Gualdo claro Vicentiae loco conspicua, virorumque literarum & armorum gloria emicantium feracissima, procreavit tum Paulum & Iosephum insignes Patauinae Cathedralis Archipresbyteros, tum Hieronymum prioris illius nepotem, secundi huius fratrem, virum scientiarum bono, tum antiquitatum praesertim conseruationi diuinitus datum. Hic dum Patauij cum Iosepho fratre vixit, musaeum nobilissimum & ornatissimum sibi conduxerat, in quo monumenta e varijs ciuitatis aedibus singulari studio & industria comportata, atque à nobis hoc loco subiicienda, religiosissime custodiuit. Ceterum Iosepho acerbo funere e viuis nimis mature sublato, in patriam redijt, secumque omnes, quas plurimas coaceruauerat, inscriptiones asportauit. Ibi tamen in musæo aeternitati dicato, veneratione etiamnum gaudent.

Jo. Georj. sculps.

3.

D. M.
 T . CAPELI T . F.
 VINDICIS
 IN . F . P . XXXVI.
 INT. CO. XS. P. XXXII
 IN. F. CO. N. F. P. XXXVI

4.

L . MANLIVS L . F.
 ACIDIVS TRIV . VIR
 AQVILEIAE COLONIAE
 DEDVCONDAE

5.

D . M.
 PHILVMENVS
 AEMILII CAELERIS
 MARCIANENI COIVG.
 AMANT.

6.

C . CASSIVS
 SEVERVS,
 MISSVS EX . PR.
 SPECVLATOR
 A.A.V.S.L.M.

7.

ELIVS Q. L. GALLIO SIBI MA..

8.

..... SC. PLOS. ....
 ... PLOS VRI. ....
 .. VIR. I. D. FIERI VXOR.

1. Duo illa saxa Græca inscriptione signata sic latine explico

Æ D E M O N
I M M A T V R A M O R T E P R Æ R E P T V S
P A V P E R

Et tunc pro *νᾶσας, νᾶσις* erit legendum. Quod si autem *ΝΟΣΑΣ* nomen proprium forte fuerit, tunc latine id sic interpretor

N O S A S V E R E C V N D V S
I M M A T V R A M O R T E
P R Æ R E P T V S

Ibid. 8. 2. 6. Monumentum hoc vna cum sequenti habet Gruterus, verum mutilum, & valde diuersum; apud ipsum enim legitur:

..... N A .....
P O Y . Σ Y .....
X P H Σ T E . X A I P E

ibid. 2. In secundo tamen Gruterus, vbi *THNIE* Gualdij accuratissimi fide prostat, ponit *THΣ . . E*. Idem autem latine sic vertendum credo.

M E N A N D R E
M E N A N D R I . F
E X I N S V L A T I N O
B O N E S A L V E .

3. Inscriptionem istam apud Scardeonium fuisse satis manifeste patet: eam enim inter suas ipsemet describit.

CAPELI] Ab hac gente Capellorum forte familia apud Venetos summae nobilitatis originem traxit. Ceterum quod Capella cognomen etiam fuerit, Martianus indicat, cuius libros habemus de nuptijs Philologiæ.

VINDICIS] Cognominis huius rationem Festus his verbis declarat: *Vindex ab eo quod vindicat, quo minus is qui pressus est ab aliquo teneatur.* Eiusdem vero auctorem primum puto seruum illum, qui Nobilium iuuenum Romanorum coniurationem de restituendis Regibus detexit. Nam quoniam, ut ait Liuius, *primus dicitur vindicta liberatus, quidam vindictæ quoque nomen tractum ab illo putant: Vindicio ipsi nomen fuisse. post illum obseruatum, ut qui ita liberati essent, in ciuitatem accepti viderentur.*

4. L. MANLIVS.] ERhamnusiorum ædibus saxum hoc ad Tomasinum peruenit; inde anno MDCXL. ad Gualdum, qui ab ipso Tomasino id sibi fuisse donatum fatetur.

TRIV. VIR. AQVILEIÆ COLONIÆ DEDVCONDÆ] TRIV. VIR. pro TRIVM VIR sculptum quadratarij forsan errore. *Volscis deuictis Veliternus ager ademptus; Velitras coloni ab urbe missi, et colonia deducta: ita Liuius. Quomodo autem deducta fuerit, ex Halicarnasseo conijcitur, cum de Velitrensibus scribit: Ob has igitur causas ocius colonia decreta est triumuiris ad eam deducendam à senatu creatis.* Videnturque ex obseruatione accuratissimi Sigonij hi primi fuisse creati, ex eo vero tempore mos iste inualuisse, ut quotiescunque colonia deducenda esset, triumuii eligerentur. Ceterum qui plura desiderat, Rosinum consulat, qui fuse de eorum electione, dignitate, & munere.

AQVILEIÆ COLONIÆ DEDVCONDÆ] Anno v. c. DLXX. Romæ agitabatur, uti colonia Aquileia deduceretur, nec satis constabat, utrum Latinam, an ciuium Romanorum deduci placeret. Postremo Latinam potius coloniam deducendam patres censuerunt. triumuii creati sunt P. Scipio Nasica, C. Flaminius. L. Manlius Acidinus: ita Liuius, qui & modum deductionis eiusdem hisce verbis declarat. *Aquileia colonia Latina eodem anno in agro Gallorum est deducta. tria millia peditum quinquagena iugera, centuriones centena, quadragena equites acceperunt. triumuii deduxerunt P. Cornelius Scipio Nasica. C. Flaminius Acidinus.* Verum amplissimæ huius ciuitatis, quam extra Venetiæ fines Strabo locat, vix vestigium apparet: nam præter vasta rudera, quæ ob tantæ maiestatis interitum lacrimas excitant, nihil aliud, sheu! superest.

L. MANLIVS. L. F. ACIDINVS.] Hic anno ab v. c. DLXXV. consul fuit Liuius teste: *Q. Fuluius Flaccus ex Hispania redijt Romam cum magna fama gestarum rerum, qui cum extra urbem triumphandi causa esset, Cos. est creatus cum L. Manlio Acidino.* Hi consules fratres germani fuerunt teste Verrio Flacco, cuius consulares tabulas ab obliuione vindicatas nobis eximius antiquitatum cultor Panuinius subministrat: ibi enim sic designantur.

L. MANLIVS . L . F . L . N . ACIDINVS FVLVANIVS
 Q . FVLVIVS Q . F . Q . N . FLACCVS

Hæi fratres germani fuerunt.

Hosque primos fratres obseruo simul hoc honore functos.

Vtcrius L. Manlium Acidinum istum ex gente Fulvia progenitum, in Manliam à L. Manlio L. F. L. N. Acidino fuisse adoptatum, facile est colligere ex nomine eius gentilicio, post Acidini cognomen posito, atque in anus desinente; hæc enim vsitatiõ ratio mutandi nominis in adoptionibus fuit, vt fuse *ex Dione lib. 40. & 46. obseruat de Nominibus Antiquis* Panuinius. At Manlij istius meminit Cicero: *Dic de L. Manlio; Virum bonum inquit, egregiumque ciuem esse arbitror.*

*De Orat.
lib. 2.*

Monumentum hoc quamuis mutilum apud Gualdum conspiciatur, de eo siquidem nihil aliud legitur nisi

.....

..... RIV. VI. ....

AQVILEIÆ COLONIÆ

DEDVCONDÆ

attamen integrum exhibere volui, tum ex ijs, quæ vidi in notis Rhamnusianis ad Scardeonium, tum ex Liuiõ, & Fastis ipsis.

*Antiquit.
Rom. lib. 2.*

5. CELERIS] A corporis habitudine cognomen hoc emanasse, satis constat; nam *promptos, & ad opus veloces Romani celeres vocabant;* vt Dionysius tradit de equitibus, qui celeres vocabantur, à Romulo institutis.

6. EX PR. SPECVLATORVM.] Quæ accipio EX PRÆCEPTO SPECVLATORVM; nam illas notas EX. PR. vel EX PRÆCEPTO, vel EX PRÆDIO significare, fere omnes notarum abbreviatarum explanatores affirmant. Sed cum ex prædio nihil cum speculatoribus meo iudicio habeat, potius ex præcepto, quam ex prædio legere volui.

*De Tole.
vand. Obsid.
cap. 6.*

Speculatores nos Itali *le sentinelle* vocamus. Genus erat militum, & quidem in re militari versatissimorum, vt ex Æneæ antiquissimi scriptoris Poliorcetico, Isacio Causabono interprete, colligitur. *In singulis autem specularum locis, tres minimum hemeroscopos stationem agere neesse:* atque

atque eos non quos casus fortuitus obiecerit, sed belli peritos: ne speculator præ imperitia aliquid opinatus, det eius rei signum, aut nuntium in urbem deferat, & sine causa negotium oppidanis faceat. Hoc idem videtur innuere Frontinus, dum ad inimicos explorandos lectissimos ac sagacissimos viros missos ostendit. Speculatores ab exploratoribus in eo tamen differunt Festi auctoritate, quia speculator hostilia silentio percipit, explorator pacata clamore cognoscit. Speculatores tam in pedestri agmine, quam in equitatu adhibitos fuisse, nobis declarat Lucanus.

Stratag. lib.
1. cap. 2.

Lit. 5.

Phars. lib. 8

Iam rapido speculator eques per littora cursu

Hospitis aduentu placidam compleuerat aulam.

Nec in terrestri tantum acie, sed & in maritima speculatoribus locus erat, qui etiam naui, qua vehebantur, nomen dedere. Hinc speculatorium nauigium, quo Cæsar in littore Britannico usus est: *Scaphas longarum nauium, item speculatoria nauigia militibus compleri iussit.* Sed speculatores non semper dictos, qui de rebus hostium ad suos referrent, verum etiam milites illos, qui principes vbique stipabant, nec non & carnifices ita vocatos reperio. De militibus testis est Suetonius in Claudio: *Sed nihil æque ac timidus, ac diffidens fuit. Primis Imperij diebus, quamquam, ut diximus, iactator ciuilitatis, neque conuiuia inire ausus est, nisi ut speculatores cum lanceis circumstarent, militesque vice ministrorum fingerentur.* De carnificibus Iulius Firmicus: *Speculator facit, qui nudato gladio hominum amputat ceruices.*

De bello
Gall. lib. 4.

Cap. 35.

Lib. 8. cap.
26.

A. A. V. S. L. M.] Duas primas illas literas notarum explicatores interpretantur, vel AVRVM. ARGENTVM; vel APVD. AGRVM. Vnde ego omnes coniunctim sic forte posse legi opinor

APVD AGRVM vel AVRO ARGENTO VOTVM SOLVIT LV-
BENS MERITO.

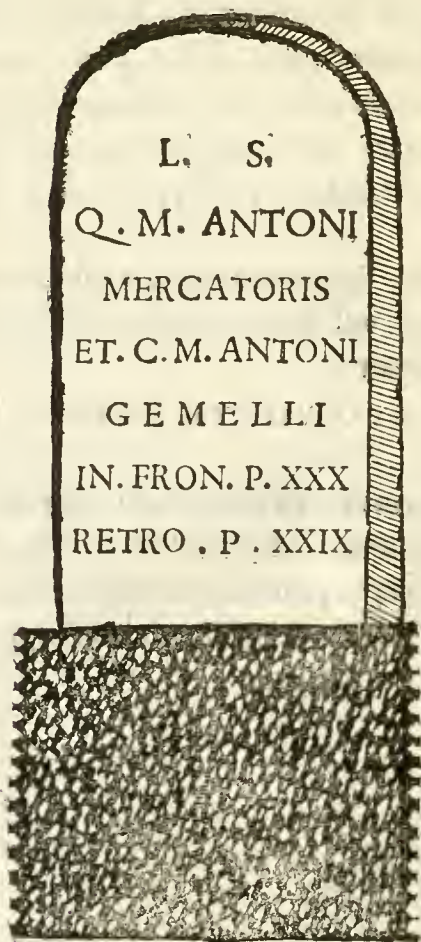
8. GALLIO] Cognomen, si ita nos coniectare non dedecet, à gallarum in glandiferis arboribus nascentium similitudine ortum, quæ cum leues sint, leuem forte virum significare poterant. Nisi Gallius sit dictus eo modo, quo Hadrianus Iunius Galeon accipit; videlicet id quod maculis albis, lenti non disparibus, est conspersum.

IN MUSEO IOANNIS
RHODII.

HÆc monumenta, quorum prius rudi cippo, è Terra Nigra Patauii vicina eruto incisum, Patauij in augusto Laurentij Pignoriij museo conseruabatur, alterum Venetijs à Daniele Nijs, negotiatore Belga, omnis elegantiae studioso donatum, Ioannes Rhodius antiquitatum indagator solertissimus magna cura & studio cum rarioribus libris Hafniam regia & Athenæo claram transmisit.

2.

DIS. M.
FVRTA. FORTVNATA
D. FVRIO. FELLOI. PA
TRONO. SVO, KARISSIMO
DE. SE. BENEMERENTI
F. V. AN. XXXX

1. L. S.] Hoc est LOCVS SEPVLTVRAE, vel vt aliquibus placet LOCVS SACER. Sepulchrorum enim loca sacra fuisse, abunde iam obseruauimus.

Q. M.

Q. M. ANTONI] *Quemadmodum duobus nominibus, & pluribus cognominibus veteres sæpe vsi sunt, sic neminem vnquam inueni, qui duo prænomen eadem appellatione frequentauerit, ait Panuinius. Sed Antonium istum Quintum & Marcum prænominatum fuisse, nec non eius fratrem Caium & Marcum, inscriptio demonstrat. Quod factum puto tempore, quo ritus & mores antiqui strictius obseruabantur; videlicet ante Augustum (quia sub Imperatoribus omnia ista confusa, & pro illorum arbitrio disposita fuisse, monet idem Panuinius): nam si post M. Antonium III. virum Reip. constituendæ, hoc est Imperatorum æuo, isti duo Antonij vixissent, Marci prænomen assumere nõ potuissent, id enim ex Senatusconsulto vetitum erat. Ideo concludendum, vel istos ante id tempus vixisse, & propterea aliquando duo prænomen, antiquioribus temporibus vsitata, vel cum gente Antonia coniunctionem non habuisse: quod tamen difficulter credo, cum proprium nomen antiquorum gentilicium fuerit: vnde si Antonij dicti sunt, necessario ex Antonia gente orti fuere.*

De Antiq. Nomin.

loco cit.

Plutar. in M. Ant.

2. FVRIO] Gentem istam ob Consules, Tribunos militum consulari potestate, Censores, Dictatores longe clarissimam, Panuinius patriciam tantum minorum gentium dicit: Ursinus vero in patriciam & plebeiam distinguit, T. Liuij fultus auctoritate, qui libro nono L. Furij Tribuni plebis, & trigesimo nono Marci Furij Lusci Ædilis, à quo Ludi Plebeij aliquando instaurati sunt, meminit. Obseruo tamen, Dictatores, Consules, Trib. militum consulari potestate, ac Censores, omnes patricos, fuisse cognominatos Medullinos Fusos, Fusos Pacillos, Medullinos, Pacillos, Fusos, Camillos, Philones, Purpureones. Vbi inter huius nobilissimæ gentis illustres viros non sunt reticendi, L. Furius L. F. Sp. N. Medullinus Tribunatu militari consulari potestate septies ornatus, & M. Furius Camillus sexies consul, sed quod gloriosissimum, quinquies Dictator creatus.

De Antiq. Nomin. De Famil. Rom. in Gen. Fur. fol. 104.

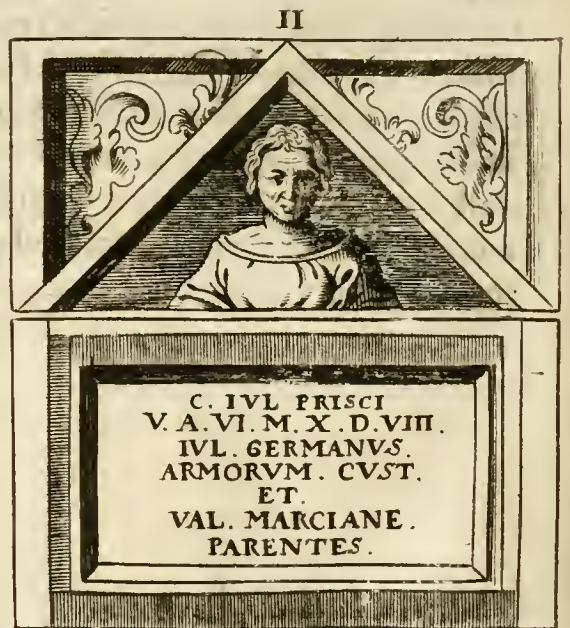

PROPE AVGVSTAM VINDELICORVM
AD VINDONEM FLVVIVM.

fol. 433.
Lib. 1. Class.
4. fol. 89.
Antiq. Au-
gust. Vin-
del. fol. 256.

HÆc quatuor sequentia saxa, Appiani, Scardeonij, ac Velseri testi-
monio, cum Patauin. ager à Germanico milite vastaretur, subla-
ta, ac in ripa fluminis Vindonis prope Augustam Vindelicorum, ad rei
memoriam collocata fuerunt. Imo nobilissimus simul ac eruditissimus
Marcus Velserus, non tam de patria, quam de bonis literis probe meri-
tus, in suo *Rerum Augustanarum Vindelicarum*, eorum historiam bre-
uiter sic describit. *Mattheus Langus Augustæ patricio genere natus, à*
Iulio II. Pontifice in Cardinalium collegium cooptatus, Episcopus primum
Gurcensis, dein Salisburgensis Archiepiscopus lectus, Inscriptiones, quæ se-
quuntur quatuor supernumerariæ, ex agro Patauino, dum Patauium Maxi-
milianî Imp. auspicijs obsideretur, Velemburgum ad Vindonem fluiuium
prope Augustam transtulit.

Loco cit.

Jo Georg scu.

3.

D . M.

Æ M I L I Æ

CHRISIDI. LIB.

ET CONIVGI

V. A. XXXII

C . Æ M I L I V S

CALPVRNIAN

VET. N. SVR.

ET SIBI . V . P.

4.

PORTITORI. PLVTO

NI . ET . PROSERPIN

HAVE . IVLIA . C . FIL.

MAXIMA . FELIX . DOM

TROMENT . SALON

ANIMVLA . DVLCIS

ANIMVLA . SVAVIS

ANIMVLA . IN . DEORVM

NUMERVM . RECEPTAVNDE . TALE . QVANDOTALE . ET . CVI . TALEM

V . A . LIX . MEN . VI . D . XII

HOR . NOC . IX . T . SCRI

BONIVS . BARBVLA

CONIVGI . INCON

PARABILI . B . M . P . C

ET . INFRASCRIPTISVV . C . ARRIO MARIN

Ne ab instituto meo diuenterem, assidue laboraui, amicorum etiam vsus opera & auxilio, vt quatuor harum inscriptionum, quæ Velemburgum, vt modo vidimus, fuere delatæ, veram ac genuinam delineationem obtinerem, easque saltem quoad memoriam patriæ suæ sine mendis restituere possem; cum apud Petrum Appianum, Scardeonium, Velferum, & Gruterum diuerse plane designentur. Scripsit itaque in meam gratiam amandissimus Rhodius Augustam nobilissimo Georgio Hieronymo Velschio, viro ob summa animi ac ingenij decora vere singulari, cuique ratione assiduæ, quam in illis inuestigandis meo nomine professus est, diligentia, supremam debeo obseruantiam & amorem. Is itaque de inscriptionibus istis hæc inter cetera Rhodio nostro rescripsit: *De monumentis Patauinis, quæ M. Velferus Velemburgum translata memorat, Nobilissimum Ursatum certiore facies, nihil plane superesse. Arcem illam amœnissimam inter primos belli motus militaris insolentia fere funditus deleuit. Unde nihil veteris splendoris retinuit præter unum parietem, in quo Illustrissimorum Comitum Fuggerorum insignia saxo insculpta cernuntur. Hi enim illius loci Domini sunt. Qui nunc eam tenet, Leopoldus vocatur; cui Viennæ cum fratre iam plures annos lis est de possessione etiam aliorum bonorum. ex ipsius D. Leonardi Foschij ore hæc scribo, qui Leopoldi absentis negotia hic curat, & res omnes administrat. hæc diligentissimus Velschius. Quæ cum sic se habeant, duas primas*

inscriptiones eo modo delineari curavi, quo apud Petrum Appianum reperiuntur, ne aliquid ipsis bellorum ac temporum iniuria detractum videretur.

i. SPEDIÆ] Romæ aliquando gentem istam ignotam non fuisse, colligere possumus, tum ex sinistra parte basis marmoreæ prægrandis, quæ Romæ sub porticu domus Conseruatorum in Capitolio extat, in qua inter eos, qui describuntur.

IN VICO SALVTARI

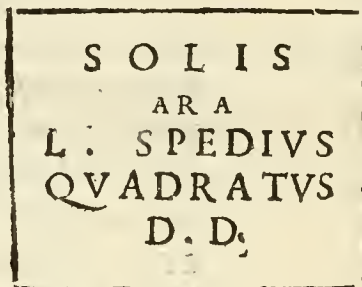
memoratur

Grut. fol.
250.

L. SPEDIVS L. L. AMANDVS

tum etiam ex ara quadam, in qua sculptum videtur

Idem fol.
32. n. 4.

sol. 257. PANNYCb] De hoc cognomine ita Vellserus: *Ignotus character tertij versus libertam credo significat.* Verum cum Græce Παννύχιος adiectiuum significet pernox, item qui totam noctem peruigilat, qui totam noctem laboribus transigit, ego Pannychiæ legendum, atque mulierem istam à nocturnis vigilijs & operationibus Pannychiam cognominatam fuisse suspicor. Vterius in Petroniana Satyra puellam Pannychidem nominatam videre est.

2. IVL.] Iulia gens est dicta à cognomine Ascanij Æneæ filij, quod fuit Iulus teste Virgilio.

Aeneid.
lib. 1.

*At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo
Additur (Iulus erat, dum res stetit Ilia regno)*

Vnde & eiusdem gentis ipsum auctorem poeta idem declarat.

Ibidem

*Nascetur pulcra Troianus origine Caesar,
Imperium Oceano, famam qui terminet astris,
Iulius à magno demissum nomen Iulo.*

Et alibi.

Aeneid.
lib. 6.

*Huc geminas nunc flecte acies, hanc aspiciem gentem
Romanosque tuos. hic Caesar, et omnis Iuli
Progenies, magnum cæli ventura sub axem.*

Hanc Albanam origine fuisse, ex Proculo Iulio Panuinius demonstrat, eamque inter patricias maiorum gentium recenset. Stante republica

blica honoribus quidem maximis fuit condecorata, deinceps vero ob Cæsarem & Augustum Romani Imperij conditores, ad supremæ gloriæ fastigium emerfit. Eadem in varias familias diuisa fuit, uti cognoscitur ex cognominibus Mentoris, Libonis, Cæsaris, Strabonis, Bursionis, Apuli, Augusti, & Germanici.

Pant. de
Nom. An-
tiq.

GERMANVS] Cum hoc cognomen à Germania prouincia deriuatum non sit (siquidem Germanici, non autem Germani vocati fuerunt, qui eius prouinciæ cognomen sibi conciliarunt) Germanum, ad distinctionem forsan alterius cuiusdam Iulij fratris sui, dictum suspicor: nam Cornelij Frontonis auctoritate *Germanus ex iisdem parentibus sit necesse est*. Vnde & Iuno Iuturnam sororem Turni alloquens dixit

Aeneid
lb. 12.

*Tu pro germano si quid præsentius audes,
Perge: decet. forsan miseros meliora sequentur.*

Quod vocabulum ad fratrem aut sororem indicandam Virgilio familiarissimum fuisse, sæpe sæpius videre est.

ARMORVM CVSTOS] Multis in prouincijs arma pro Imperij vsu facta, ac certis in locis reposita fuisse, Pancirolus *de Notitia Dignitatum Vtriusque Imperij* non vno in loco apertissime docet. Vnde facile est credere, quod vir iste ob curam armorum sibi impositam, se custodem armorum nuncupauerit.

Ad hanc inscriptionem subiungit eruditissimus Vellerus: *Hier. Rubens hist. lib. 1. prope geminam inscriptionem Rauenna ad Sacrum D. Apollinaris, Mazochius Roma ad S. Stephanum in Ægypto extare scripserunt.*

Fol. 237.

Habet inscriptionem istam Appianus, omnino similem illi Velleri; item Scardeonius, qui loco MARCIANAE substituit MARCINA; & Gruterus, à quo MARCIANA reponitur: cui mehercle accederem & ego, nisi Vellerus antiquitatum cognitione nemini secundus, oculorumque, uti credo, fide commotus MARTIANAE scripsisset: alioquin, cum fabrilis mendum non sit, quomodo VALERIA MARCIANAE conueniat, prorsus ignoro.

Inscrip
Sacrosanct.
Vetust. fol.
432.
Lib. 1.
Cliff. 4. fol.
83.
Fol. 346.
n.9.

3. CHRISIDI] Eiusmodi cognomen mulieri huic datum fuisse mihi persuadeo, vel quod sordida & vntuosa esset, vel quod se fuco illineret; cum *χρῖσις* apud Græcos Suidæ testimonio sit vntio, illitio.

C. ÆMILIVS CALPVRNIAN. VET. N. SVR] Circa has notas Vellerus scribit: *Nisi se Æmilium Veteranum natione Syrum, id est Syrum proderet, videri poterat familia Calpurnia ortus, in Æmiliam adoptione transiisse*. Verum ut Calpurnium istum in Æmiliam stirpem adoptatum credam, me mouet tum nomen familie pro cognomine vsurpatum (quod est rarissimum) tum terminatio in anus

Fol. 256.

nominis

nominis Calpurnij, qui primus adoptionis modus fuit, ut cum Panu-
nio iam vidimus. Vnde hunc Calpurnium Surum cognominatum,
& in Veturia tribu fuisse descriptum existimo. Quid autem Suri cogno-
men significet, superius iam adnotauimus. Notæ enim illæ VET. N.
fortassis temporis iniuria oculis subtractæ, significabant VETVR; & sic
monumentum habere potuerat

C. AEMILIUS CALPURNIANVS VETVRIA SVRVS.

Fol. 432. In hoc monumento Appianus, Gruterus, & Velferus conueniunt;
Fol. 518. solus Scardeonius pro CALPURNIAN. CALPURNIAM habet, quod
num. 9. prorsus ineptum iudico.

Lib. 1. Clafs. 4. fol. 93. 4. Ad saxum istud Velferus scribit: *Inscriptio tota nectarea, sed mol-
lissima deliciae ridicule in animulam sexagenariam impense. Vnde tale,
Fol. 258. quando tale quidquam ortum; & cui talem coniugem habere contigit? Ho-
Lib. 2. rarium de Augusto in memoriam reuocat.*

Epist. 5.

Nil oriturum alias, nil ortum tale —

*Scribonia gens Romæ plebeia, imaginibus illustris, ex qua Augusto
aliquando vxor.*

INFRASCRIP[TIS] Quoque tunc temporis viuis, de sepultura iu-
re cautum. eorum plura fuisse ascripta nomina credibile, in alio fortasse la-
pide, nam in isto nihil spatij reliquum.

PORTITORI. PLVTONI. ET. PROSERPINÆ]
Monumentum istud sepulchrale tribus inferis numinibus fuit dicatum;
scilicet Charonti, Plutoni, & Proserpinæ: Charontem enim antiqui
communiter Portitoris nomine designabant. Aristophanes ex Nico-
demi Frischlini versione habet:

Rane AÆ.
1. Scen. 2.

——— Portitor

*Quidam senex te in nauicula tantillula
Traijciet, acceptis à te nauli vice
Duobus tantum obulis —*

Iuuenalis etiam Græco vocabulo *πορθμεα*, quod significat latine por-
rem, ipsum vocat.

Saty. 3.

*Iam sedet in ripa, tetrumque nouitius horret
Porthmea.*

Georg. lib. 4. Et Virgilius:

*Dicere præterea vidit: nec portitor Orci
Amplius obiectam passus transire paludem.*

apud quem pulcherrimam eiusdem Portitoris descriptionem *sexto
Æncid.* videre est. Ac tandem Claudianus, ne poetas omnes, qui Ca-

De Rapt. Proserp.
lib. 2. rontem Portitorem dixerunt, hic reponam.

*Impexosque senex velauit arundine crines
Portitor, & vacuos egit cum carmine remos.*

FELIX. DOM. TROMENT. SALON. ANIMVLA DVLCIS &c.] Hunc locum mendo infectum esse credo ob imperitiam fabri: nam quid duæ illæ notæ TROMENT. SALON significant, profus me fugit: vnde libenter legerem cum Scardeonio FELIX DOMINI TORMENTVM SALVE ANIMVLA DVLCIS &c. Si enim vbi TROMENT. conspicitur, tribui locus esset, utique pro TROMENTINA tribu illam notam acciperem; at cum ibi tribus nomini locus non detur, ut patet in monumentis apertissime, propterea mendum latere suspicor. Nisi dicere velimus, quod corrupte antiqui TROMENTVM pro TORMENTO dixerint; prout nostri rustici etiam hodie sua lingua *tromento* pro tormento pronunciant & scribunt.

Lib. I.
Class. 4. fol.

83.

BARBVLA] Cognomen esse à barba deriuatum liquido patet.

Cum Appiano Gruterus & Velferus in huius monumenti descriptione conueniunt; Scardeonius vero ab istis omnino alienus legit, ut modo dixi, FELIX. DOMINI. TORMENTVM. SALVE. ANIMVLA DVLCIS, & eo loco, vbi priores illi QUANDO TALEM ponunt, ipse QUANDO TALE scribit; deficiuntque apud ipsum sequentia vocabula.

Fol. 433.

Fol. 394.

n. i.
Fol. 258.

ET INFRASCRIPITIS
VV. C. ARRIO. MARIN

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA.

LIBER I. SECTIO VIII.

S V B V R B A N A .

Ger totus, qui bis mille passuum extensione, ducto à magno iuris pratorio dimensionis initio, continetur, quamvis extra mœnia situs, ciuitatis tamen iure quodammodo fruitur, nihilque cum ceteris rûribus commune habet. Vocatur autem à nobis ager conclusus intra terminos: anno enim M C C L X X V I I . mense

Iulio, Pratore tunc Patauino *Barono de Manzoribus de Sancto Miniatto de Tuscia* certi constituti sunt limites, qui etiamnum in vijs regijs comparent, agrumque hunc à reliquo ditonis Patauinae districtu separant. Intra hos limites monumenta nonnulla deprehenduntur, quæ cum ad nullum locum referri commodius possint, ciuitati annexenda esse duxi.

Ex Chron.
Regim. Ci-
uit. Pad.
M. S.

IN VICO BRVSEGANNA DICTO

In parietibus ædium

BARTHOLOMÆI FICHETTI

L . S . Q . VITO

RI Q . F . IN

F R O N T E P .

V . R E T R O

P . I V .

V . S . E T . S . P O

Cum

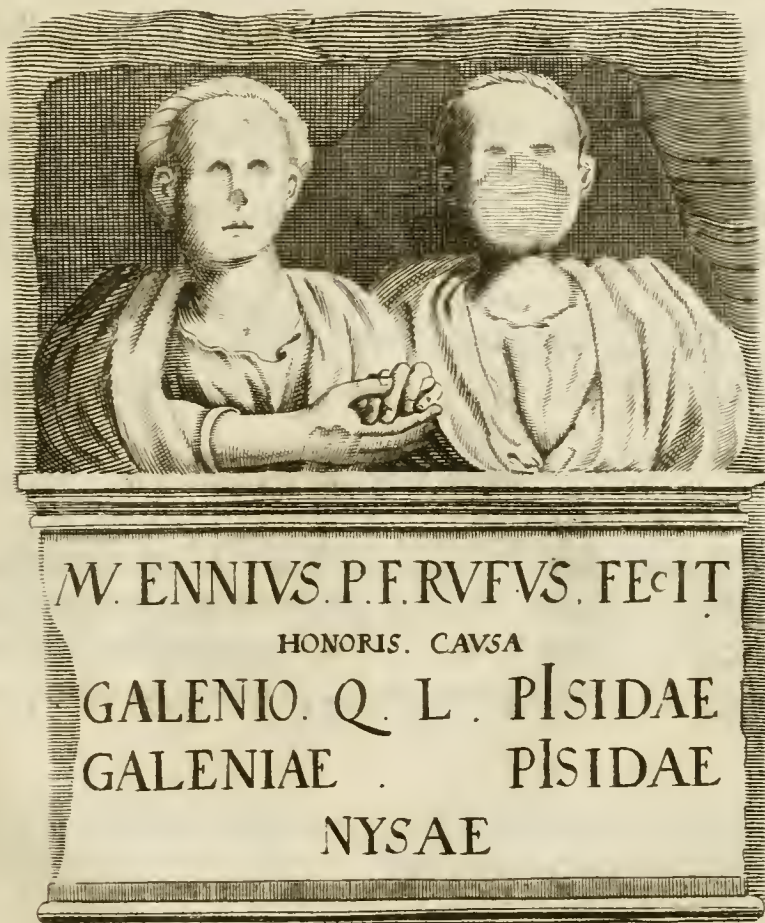
Cum Patauij in Prato Vallis puteum domi suæ resecturus esset Io. Baptista Fichettus, vir singulari modestia ac comitate præditus, nec non ob antiquitatum conseruationem magno elogio dignus, fossores inciderunt in hoc saxum, & alia quamplurima vasa, exigua tamen, vno solo excepto, cui inclusa erat vrna quam elegans, suo operculo tecta, parua osicula sine cineribus continens, quæ apud Bartholomæum filium adhuc custodiuntur. Monumentum vero ipsum pater in pago *Brusegana* ædium suarum parietibus inseri curauit, vbi & nunc conspicitur, literis vetustate ferme exesis.

L. S.] Quod est LOCVS SEPVLTVRÆ seu LOCVS SACER. Vidimus enim vtrumque, & apud notarum explicatores, & in lapidibus expressum.

V. S. ET S. PO.] Scilicet VIVENS SIBI ET SVIS POSVIT.

IN ECCLESIA PAGO ALTICLERII

Extra portam Caudæ Longæ sesqui ab vrbe lapide pagus ia cet Alticlerius nominatus, vbi orientem versus, Ecclesiæ parietibus, exiguo à terra interuallo, hoc monumentum inclusum visitur.

Habent hanc inscriptionem Scardeonius & Gruterus, diuersam tamen, mutilam, atque mendosam; siquidem Scardeonius legit:

Lib. I.
Class. 4. fol.
80.

AMENIVS PERVFVS
HONORIS CAUSA
GALENIO OLPISIDÆ
NYSÆ

Gruterus vero, quamuis eam e Scardeonio colligat, aliqua tamen in parte conatur emendare, at tamen pauca à Scardeonio diuersa affert ad hunc modum.

Fol. 856.
num. 5.

AMENIVS. P. F. RVFVS
HONORIS CAUSA
GALENIO OLPISIDÆ
NYSÆ

Verum genuinam monumenti lectionem nostra collectio repræsentat.

Viri ac mulieris figuræ iungentes dextras, maritalis amoris fidem ac testimonium denotant; in dextra enim quædam religio inest, eaque in fidei argumentum porrigitur, tum Plinij, tum etiam Virgilij sententia. Dido siquidem ipsa, cum in Æneam inuehitur, hæc profert.

Hist. Nat.
lib. 1. cap.
45.

Æneid.
lib. 4.

— en dextra, fidesque,

Quem secum patrios aiunt portare penates.

Non me fugiunt tamen ea, quæ habet Seruius ad illud eiusdem poetæ:

Æneid.
lib. 1.

— cur dextra iungere dextram

Non datur? —

vbi tradit, quod ultra fidei symbolum, dextram iungere dextræ, in salutandis maioribus familiare veteribus erat: asseritque ex Varro-
ne, qui Callimachum secutus fuerat, omnem eorum honorem dexterarum constituisse virtute: ob quam rem hac se venerabantur corporis parte.

IN COENOBIO CARTVSIENSIVM.

Antequam Patauium ijs , quibus hodie superbit , mœnibus cinctum, totusque ager circumcirca ob vrbis muniendæ opportunitatem in hanc planitiem reductus esset, extra portas multa ingentia cœnobîa visebantur. Quorum vltimum non erat illud monachorum Cartusienfium, portæ Caudæ Longæ vicinum; prout indicat præter diuerfas ipsorum monachorum tabulas prima illa columna, egredientibus ad dexteram statim obuia , in eorum fundo fîta , ac extoto fimilis illis, quæ in prædictorum Cœnobitarum cœmeterijs reperiuntur. In hoc monasterio Ioannis Marcanoux æuo, prout Scardeonius attestatur, monumentum vnicum quondam extabat, verum cœnobio ob agrum æquandum à fundamentis euerfo interijt; erat autem tale.

Q. CARTILIO

Q. L. OPTATO

TVLLIA. C. L.

F. V. SIBI ET

S V I S

Vbi, etfi e Scardeonio saxi delineationem Gruterus excerpferit, aptius tamen meo iudicio cum isto TVLLIA, quam TVL. VIA cum illo legendum cenfeo. Lib. 1. Class. 4 fol. 61. fol. 967. n. 2.

CARTILIO] Romæ gentem istam aliquando nomen obtinuisse, tum varia monumenta designant, tum etiam Panuinius, qui eam inter Romanas plebeias reponit. Eam quoque nostris floruisse regionibus, mihi suadet tum hoc saxum; tum illud, quod sub ditione Atestina, Deo auspice, dabimus: in quo memoratur

Q. CARTILIVS.

Atque si mea nimis audax coniectura non videtur, cum Cartilius iste, cuius hic est titulus, QVINTI LIBERTVS dicatur, adducor vt credam, illius CARTILII, cuius suo loco mentionem faciemus, istum Cartilium libertum fuisse.

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA.

LIBER I. SECTIO IX.

DE PERDITA.

Andem antiqua monumenta, quæ sparsim apud auctores vt Patavina agnoscuntur, verum in Patria nostra temporum iniuria, hominumue sæuitia amplius non extant, hunc sibi iure vindicant locum. Quorum memorix quo melius prospiceretur, ea diuersimode vt apud varios scriptores occurrunt, heic delineanda duxi.

IN TEMPLO, COEMETERIO ET COENOBIO DIVÆ IUSTINÆ.

1.

OSSA SALVINI
EMPRONI CER
ONI . LEG . XI . AN
TICO . LICINIA
I . L . F .

2.

V E T V R I A
M . F . GEMELLA
C . DORCATIVS
V E R V S
F . M . D . D . D .

3.

4.

C. SATRIO C. F. VERO
 C. SATRIO C. F. OPT
 GRANÆ . MOR . P.
 C . SATRIO HILARO
 SARRONIÆ . T . F.
 TERTI . DEMINCONIÆ
 AM . VXORI . ATRIÆ
 HEI . PIETAS . D . EORVM
 IN . F . P . . . . RETR.

P.

Æ R O D I A N O
 FILIO . DVLCIS
 SIMO ET IN
 NOCENTISSIMO
 QVI VIXIT
 ANN . III . M . X .

D . XXIII .

GLICERIVS ET
 VERA VIRENTES
 VIVITE

5.

Appianus & Gruterus

HEBDANO FILIO
 DVLCISSIMO ET
 INNOCENTISSIMO
 QVI . VIX . ANN . III .
 M . X . D . XXIII .
 OLYGERIVS . ET . VERA
 PARENTES
 FECERVNT

Scardeonius.

HEBEDANO . FILIO . DVLCIS
 SIMO . QVI . VIXIT . AN .
 III . M . X . D . XXIII . OLI
 CERIVS . ET . VERA . PA
 RENTES . FECERVNT .

Scar-

6.

*Scardeonius**Appianus & Gruterus*

SEX. PAPINIO. Q. F. ALLE
NIOTR. PL. PROLOG. COS.

XV. VIR. SACR. FAC.

D. D.

7.

DIS MANIBVS
P. SEPVLLI
P. F. FAB.
TACITI

9.

V. FAB. PA
TITIADE. P. F. M.
MINVTIO. L. FRATRI
C. MINVTIO. L. F
TESTAMENTO FIERI
IVSSIT

SEX. PAPINIO. Q. F.
ALLENIO
TR. MIL. Q. LEG
TI. CÆSARIS AVG
TR. PL. PR. LEG
TI. CÆSARIS. AVG
PRO. PR. COS. XV. VIR
SACR. FAC
D. D.

8.

T. MVTIO. T. F.
GRACILI
PRÆF. FABR.
III. VIR. I. D.
D. D. PVBLICE

10.

HELVIA. C. F. PRIMA
SIBI ET
C. HELVIO. C. L. COMMVNI
HELVIAE. C. L. C. L. ID. IIS
LIBERTIS. LIBERTABVS
T. F. I
IN. F. P. XX. RET. XX

11.

CIRCI. D. M. H. N. S.

Ante

Antequam ea, quæ tenui ingenio nostro videntur, circa hosce titulos adducamus, lectorem monitum volumus, quod nonnullas, quas heic collegimus, inscriptiones Scardeonius acceperit à Ioanne Marcanoua, ante ducentos annos Philosopho, Medico, ac poeta illustri, qui eiusmodi antiquitatum studiosissimus, opus de monumentis nostris propitia Minerua concinnatum, vna cum suorum librorum elegantissimi supellectile Canonicis Regularibus Lateranensibus Patauij S. Ioannis in Viridario legauit: quod paucis abhinc annis ibidem videbatur, sed clanculum postea sublatum euanuit. Suspicio itaque multa etiam Scardeonij ætate monumenta fuisse deperdita, quæ inde descripserat, atque nonnulla etiam simile fatum subijisse, quæ ex Appiano excerpserat.

Scard. lib.
2. Class. 10.

1. Vbi ex Ioanne Marcanoua in hoc monumento EMPRONI Scardeonius habet, Gruterus SEMPRONI reponit, quemadmodum & Appianus, quod rectius puto: scribuntque isti L. L. F. loco I. L. F.

Lib. I. Class.
4.
Fol. 559. n.
8.

CERONI] Idem ac CERRONI forte. Nam Festi obseruatione cognominabantur Cerrones, leues & inepti, à cratibus dicti: quod Siculi aduersus Athenienses cratibus pro scutis sunt vsi, quas Græci γέππας appellant.

Fol. 337.

LEG. XI.] Videlicet LEGIONIS VNDECIMAE. Legionem vndecimam in Mœsia excubasse, & à Claudio ex suo nomine Claudiam fuisse dictam, obseruat Pancirolus in cōmentario ad Notitiam Imperij Orientis: verum Italicam primum fuisse vocatam, idem ex Ptolomeo refert. Legionem quintam pariter Claudiam nominatam obseruo, quæ in Delmatia Furium Camillum Scribonianum oppressit.

Cap. 152.

Pancirol.
ibid.

2. F. M. D. D. D.] Quæ lego FIERI MANDAVIT, vel FECIT MONUMENTVM DECRETO DECVRIONVM

3. SATRIO] Gens ista inter Romanas plebeias à Panuino enumeratur. In hoc monumento vbi apud Scardeonium legitur ATRIAE, apud Gruterum SATRIAE obseruatur; vbi vero Scardeonius D. EORVM interpunctione distinctum ponit, Gruterus DEORVM corrigit; quæ omnia mihi meliora videntur.

De Antiq.
Nomin.

Lib. I. Class.
4. fol. 58.
Fol. 887. n.
11.

AM. VXORI] Quæ legenda opinor AMATISSIMAE VXORI.

4. GLYCERIVS] Glyceriam gentem fuisse aliquando Romæ, in monumentis obseruo. Romæ nomen habetur

Grut. fol.
245 n. 5.

G L Y C E R Æ . I .

Æ Ameriæ in frontispicio turris.

Idem. fol.
117. n. 4.

SEX . ROSCIVS . D . L
 EROS . ÆRARIVS , LIBERT
 GLVCERIÆ . CONLIBERT
 S V Æ . F E C I T

Gruterus diuersum à Scardeonio finem nostri tituli habet , siquidem non scribit VIRENTES VIVITE , quod nihil significat, sed melius
 Fol. 666. n. meo iudicio
 5.

PARENTES VIVI T. F

hoc est TITVLVM FECERE,

5. Quinti monumenti ob diuersitatē duplicem delineationem exhibeo, Scardeonij nempe vnam, Appiani, & Gruteri alteram. Hoc ipsum
 Lib. 1. Cl. 13. 4. fol. 58. è proximo suspicor geminatū, mutato tamen apud Scardeonium & Gruterum nomine: vbi loco HERODANI, HEBEDANI legitur, reliqua ipsissima
 6. Fol. 666. n. apparent; nisi quod GLICERII loco OLICERII exaratum videtur, quod
 5. Fol. 686. n. factum puto in transcriptione monumenti.
 6.

7. PAPINIO] Haec gens consularis, Papinium istum, de quo saxum, consulem habuit, anno ab v. C. DCCLXXXIX. cum Q. Plautio. Hunc
 Fallor. lib. 2. Tacit. Annal. lib. 6. Papinium, illum Tiberio summe carum suspicor, tum ex honoribus, quibus condecoratus ab ipso fuerat, vt monumentum abunde declarat, tum quia paulo ante Tiberij mortem se præcipitavit. Tacitus. *Iisdem diebus Sex. Papinius consulari familia, repentinum & informem exitum dilegit, iacto in præceps corpore.*
 Loc. cit.

ALLENIO] Ita scribunt Appianus & Gruterus; sed GALLIENO legendum credit Panuinius, qui commento in secundum factorum habet: *De Sex. Papinio Gallieno altero Cos. eiusmodi extat inscriptio Panuij.*
 Fol. 336. Fol. 447. n. 2.

SEX . PAPINIO . Q . F . GALLIENO
 TR . MIL . LEG . TI . CÆSARIS
 AVGVRI . TR . PL . PR . LEG.
 TI . CÆSARIS . AVG . PRO . PR.
 COS . XV . VIRO . S . F . D . D.

Quam

Quam inscriptionem etsi ab illis, quæ apud Petrum Appianum, Gruterum, & Scardeonium sunt, diuersam penitus agnoscam, tamen ceteris perfectiorem mihi credere fas est: in Scardeoniana siquidem nihil habetur rationi consonum.

Q. LEG.] Si legionum numerus literis exprimeretur, legerem QUINTAE LEGIONIS, quæ & Macedonica fuit, inferiori Germaniæ destinata. Verum cum hucusque per numerales notas legiones descriptas obseruem, nihil affirmare ausim. Pancir. in Not. Imp. Occid. cap. 35.

7. SEPULLI] Sepulliam gentem tantum Patauinam fuisse, credere licet tum ex hoc saxo, in quo Sepullium istum tribui Fabiæ accensum lego, tum ex duobus alijs monumentis Patauinis, quorum primum superius in Bassanorû ædibus descripsimus, alterum, quod in Contarenorum ædibus quondam legebatur, nunc est deperditum. Præterea de gente Sepullia apud Gruterum nulla est memoria, nostris monumentis exceptis; sed tantum illius meminit Ursinus, qui numisma P. Sepulli Marci sub Triumviratu cûsum exhibet.

8. MUTIO] Gentem Mutiam litera C. non autem T. scribendam putat Manutius in suo *de Orthographiæ Ratione*; sed Mutiam gentem à Mucia diuersam demonstrant varia monumenta. Sicuti enim Mucia, quamuis plebeia, Consularis extitit, in qua Scauolæ & Cordi eminuere, ita secundæ non vno in loco fit mentio. Romæ nempe in tabula marmorea, in qua sub T. Ælio Hadriano Antonino describuntur, qui pecuniam ad ampliandum templum contulerant, deprehenditur Grut. fol. 127.

P. MUTIVS FRVCTVOSVS

In basi quoque prægrandi in Capitolio sub Conseruatorum porticu sita, in qua Magistri Vicorum Urbis regionum XIII. sub Hadriano Trib. Pot: XX. Imp. II. COS. III. leguntur; in Vico Fortunæ Obsequentis occurrit Fol. 250.

M. MUTIVS. M L. FAVSTVS.

Itemque in vico, qui dicitur *il Borghetto*, prope Ocriculum, in tabella marmorea ceteris omissis obseruabatur Grut. fol. 1028. n. 3.

SP. MUTIO ENDIMIO . . . . .

II VIRO SVO KARISS . . . . .

Vt mittam omnia, quæ de gente MUTIA. T. descripta traduntur.

9. Vbi in hoc monumento Scardeonius habet MINVTIO L. FRATRI Gruterus opportune F. reponit, ac legit Lib. I. Class. 4 fol. 59. Fol. 729. n.

MINVTIO . L . F . FRATRI

10. HELVIA gens plebeia fuit, in qua consul cognomine Blasio Imperatorem tamen habuit nobilissimum Helvium Pertinacem. Gruterus CLIDIIS legit, & melius quam Scardeonius, qui sine vilo sensu C. L. ID. IIS. scripsit.

11. Ad illud fragmentum hæc habet Cauacius in *Historia Cœnobij Diuæ Iustinæ*, ubi de Prato Vallis disserit. *Demum hac nostra tempestate, qua D. Dominicus Coloniensis Abbas aliud pene ab antiquo Cœnobio facit, atque maioribus auget edificijs, in diruendo vetusto pariete antiquum lapidem reperimus pulcherrimis notis. CIRCI. D. M. H. N. S. Gladiatorum in Theatro pereuntium sepulcris inseruisse quidam arbitrantur, unde propinquum etiam ipsum Theatrum sibi persuadent.*

IN TEMPLO OLIM DIVI MATTHÆI.

C . ARMINIVS
FELICISSIMVS
V . F.
BONONIÆ CON.
IVGICASTIS.

Fol. 335. At Appianus loco BONONIAE habet BOMONIANAE, & Gruterus BONONIANAE.

Fol. 757. n.
7.

IN BASILICA OMNIVM SANCTORVM.

1.

Appianus

Scardeonius

V . S . D . M .

CENTERA . VXORE . T . TERENTIUS
 T . F . L . A . PINDARVS . ET . TEREN
 TIA . L . F . PRIMA . VXOR . ET . T .
 TERENTIUS . T . F . SEVERVS
 FIE . I V S S .

CENTRA . VXOR
 TERENTIUS
 T . F
 LAPIDARIUS ET
 TERENTIA . L . F .
 PRIMA VXOR
 ET . T . TERENTIUS
 T . F . SEVERVS
 FIE . I V S S

Gruterus sub hoc titula

Idem Gruterus

*Padue in Foro Iulij in templo
 Omnium Sanctorum*

V . S . D . M
 CENTRIA . VXSOR . ET
 TERENTIUS . T . F
LAPIDARIUS
 ET . TERENTIA . L . F
 PRIMA . VXSOR
 ET . T . TERENTIUS . T . F
 SEVERVS . FIE . I V S S .

V . S . D . M
 CENTERA . VXOR . ET
 T . TERENTIUS . T . FIL .
 PINDARVS . ET
 TERENTIA . L . F
 PRIMA
 VXOR . ET
 T . TERENTIUS . T . F
 SEVERVS
 FIE . I V S S .

2.

OSSA . I . D . SVO
 A . T . GRATÆ
 OLYM . X D . CI .

Lib. 1.
Class 4. fol.
58.

Fol. 344.

I. Hæc quatuor inscriptiones, etsi penitus diuerfas, in vnâ tamen incidere suspicor. Nam quod ad Scardeonium spectat, is ex Ioanne Marcanoua eam collegit, & cum illo æuo forte non apparet, eiusdem autographo conformem exhibuit. Appianus vero num ex oculorum fide ipsam describat ignoro; textum enim eius mendosum credo. Nimirum pro CENTERA VXORE, legendum arbitror CENTERA, CENTRIA, seu CENTRA VXOR, alioquin cum subsequenti hęc prima minime conueniunt: & ubi apud eum est T. F. LA. PINDARVS, potius legerem T. F. LAPIDARIVS cum Scardeonio, vel T. FIL. PINDARVS cum Grutero; qui, vt videre est, meo iudicio inscriptionem istam geminat, non alia de causa, quam ex discrimine Scardeonij & Appiani: ex quibus tametsi pleraque colligat, ab ipsis tamen diuertit, & istorum monumentorum vnum *Paduæ in Foro Julij* describit, quod, vt vidimus, omnino difsonum; alterum *Paduæ* tantum. Gruterianam tamen descriptionem omnium integerrimam puto.

Fol. 640.

n. 5.

Fol. 769.

n. 1.

V. S. D. M.] Quæ sic accipio VOTVM SACRVM: vel SOLVTVM DIS MANIBVS: nisi quis malit VOTVM SOLVTVM DEO MAXIMO, quemadmodum in alijs inscriptionibus apparet

IOVI OPTIMO MAXIMO.

FIE. IVSS.] FIERI IVSSIT denotatur, vt omnibus patet.

IN LAVACRO MONIALIVM SANCTI BENEDICTI

ad gradus.

VETTIA . L . F . C . L .

CLARA

TESTAMENTO

FIERI IVSSIT

SIBI SVISQVE

Obseruo hanc libertam monumento isti nomen addidisse patris, seque VETTIAM LVCII FILIAM CAII LIBERTAM CLARAM nuncupasse, quod in monumentis est rarissimum. Dummodo non sit mendum in Scardeonij & Gruteri operibus.

Lib. I.
Class. 4. fol.
76.
Fol. 1000.
n. 5.

IN MONASTERIO EREMITARVM

DIS. V. MANIBVS SACRVM

TAVRIA . M . L . TYCHÆ

V X O R

T. ANNIO CHERINTO

CONIVGI

ANNIÆ T. PIERIDI

SIBI ET SVIS

LIBERTÆ

Hoc saxum e Scardeonio Gruterus sed emendatius exscripsit: vbi enim ANNIAE. T. PIERIDI videtur, addit ANNIAE T. F. PIERIDI, & vbi SIBI ET SVIS LIBERTAE, ipse SIBI ET SVIS LIBERT. habet: quod LIBERTIS legendum credo; nam SVIS LIBERTAE non est congruum.

Lib. I.
Class. 4. fol.
76.
Fol. 996.
n. 7.

DIS.

DIS. V. MANIBVS] Cum mortuorum animas Manes dixerint antiqui, hæc notas explanari posse credo : DIS VNIVERSIS MANIBVS.

TYCHÆ] Quod idem ac Fortunæ, quæ Τύχη Græcis dicitur: unde & hoc cognomen in eorum classe, quæ à fortuna desumpta sunt, ponendum opinor.

ANNIO] Inter gentes plebeias Annia recensetur à Panuino, quæ tamen non vulgaris, nec obscura, sed gloriosa extitit, cum & consules varios habuerit, Lusum, Ruffum, Bassum, Capram, cognominatos, & L. Ælium Cæsarem, & Faustinam Augustam Antonij Pij conjugem, Annij Veri illustrissimi viri filios; nec non M. Aurelium Verum Augustum, prius Annium Verum dictum, & L. Annium Verum huius propinquum, ac ab eo ipso ad Imperij partem adscitum; atque P. Annium Tacitum, & M. Annium Florianum ambos fratres Augustos.

PIERIDI] Cognomen à cantus fortassis amœnitate huic fœminæ inditum, desumpta à Musis similitudine, quæ Pierium incolentes montem, Pierides dictæ fuerunt.

IN ÆDE MISERICORDIÆ

Appianus

D . M.

O. FILIA. LEDOTALIS. SIBI. ET. Q.
TRANIO OPTIMO VIRO SVO*Scardeonius*

OFILIA LEDOTALIS SIBI

ET. Q. CRANIO OPTIMO

VIRO SVO

*Gruterus*D . M
OFILIA . L . F
DOTALIS
S I B I . E T
Q. TRANIO. OPTIMO
VIRO . SVO.

Inter tres diuersas vnicae inscriptionis formas Gruterianam tantum genuinam credo, siquidem O. quod loco prænominis in Appiano est, nullum prænomen denotare potest. Nam Opiter prænomen, quod vnicum ab O litera incipiens hucusque fuit obseruatum, non simplici nota, sed vel OP. vt Valerio Probo placet, vel OPITER, vt est in Fastis, scribitur. Neque FILIA gentilicium nomen familiae alicuius erat; sed de OFFILIA gente monumenta, & auctorum testimonia deprehenduntur. Legitur enim apud Liuium, post Caudinam cladem in Samnitum sociorumque concilio locutum fuisse Offilium Caluium Ouij filium, clarum genere factisque, tum etiam ætate verendum. Campanam vero hanc gentem fuisse, innotescit ex monumento iuxta Neapolim *alla Rocha*.

Fol. 812.

n. 9.

Fol. 344.

Hist. lib. 9.

Grut. fol.

445. n. 5.

C . OFILIO . SEX . F
GAL . DVO . VIR . ITERVM
QVINQVENNALI

Sic etiam CRANII, nomen apud Scardeonium descriptum gentilicium minime puto, quandoquidem caluam potius capitis, quam gentis nomen denotat.

Lib. 1.

Class. 4. fol.
64.

Qq

In

In Vico Omnium Sanctorum
antiquæ Basi inscriptum

In Cæmeterio Sancti Michaelis

M . SACTIO

T . F.

..... Q . PLO ...

..... SIBI .....

..... BIT .....

Cum Diui Bartholomæi templum à fundamentis reficeretur, anno
MDC XXXVII. eruta simul ac sepulta sunt hæc duo monumen-
ta.

1.

P . MVLVIVS CILO
DEDIT

2.

SEX POMPEIVS
SEX . F.
DEDIT

cap. 1.

De harum duarum inscriptionum bono fato diligentissimus in suo
de Donarijs libro Tomasinus hæc memorat: Patavij MDC XXXVII.
die XIII. Maij, cum reficeretur collapsum apud Moniales S. Bartho-
lomæi templum, ubi columnæ lateritiæ occidentem versus ad ianuam,
qua in cænobium itur, subiecta fundamenti loco stylobata e viuo lapide qua-
drata, quinque spithamas longa, & duas cum semisse alta, aliunde,
ut ex inuerso situ apparebat, eo olim aduecta: in cuius plinthe prope
strias hæc legebantur:

P . MVLVIVS CILO
DEDIT

Et paucis interiectis: Lapidem vero statuam sustinuisse, ostendit eius pro-
portio, & fuisse donarium ex ipsa inscriptione clarum est. Cuius rei indicium
debeo Carolo Auantio Phil. & Medico, curiosi ingenij Viro, mihi amicissi-
me, cui eo libentius testes mihi addo Ioan. Baptistam Verum, qui nuper Uni-
uersam

uersam Venetorum Historiam Latine in Breviarium contraxit, & Gu-
lielmum Sobierum Virum Cl. quod monumentum hoc paucis admodum vi-
sum, confestim exigente operis necessitate terra fuerit obiectum. Progre-
dientibus heic operis postridie sub alia columna directo apparuit saxum
aliud eiusdem magnitudinis cum hac inscriptione

SEX : POMPEIUS

SEX : F

DEDIT.

quod pariter occultatum &c. Hæc ille.

1. MVLVIVS] Gens hæc in varijs monumentis occurrit, & præ-
cipue in tabulis marmoreis, quæ apud Georgium Contarenum Sena-
torem amplissimum Ateste obseruantur.

M. MVLVIVS COMMODVS

&

MVLVIVS D. L. SENECIO.

Nomen autem Romanum fuisse, monumentum Romæ repertum
indicat, in quo

Q. MVLVIVS PLACIDIANVS

Grut. fol.
301.

CILŌ] Cognomen à vitio corporis. Nam vt Festo placet, *Cilo* Lit. c.
*sine aspiratione, cui frons est eminentior, ac dextra sinistraque velut reci-
sa videtur.* Sic etiam Velius Longus, qui inter Cilonem, & Chilonem
hanc notat distinctionem: *Aliud est Cilonem, aliud Chilonem. Cilones* Cassiod. de
vocantur homines angusti capitis & longi, & h. aspirationem non habent: Orthograph.
Cap. 2.
*Chilones vero, cum h. aspiratione scripti, à breuioribus labijs homines vo-
cantur, quod est à Græco vocabulo deriuatum Παρὰ τὰ χείλη, unde
Achillem quoque ferunt esse nominatum.*

DEDIT] Pro vouit, vt diserte Tomasinus obseruat.

2. SEX. POMPEIUS] Ex hoc Sexti Pompeij tertio monu-
mento conijcere licet, in hisce regionibus clarissimum hunc virum in-
signi aliquo munere functum fuisse.

IN EPISCOPI PALATIO HÆC DESIDERANTVR.

I.

Appianus

L. VALERIO PRISCO VI. EMENSI PRÆF.
 II. CON. DVA. TERTIÆ. ET. SECVNDÆ
 EQVITATVM TRIB. LEG. X. FRETENSIO
 PRAEF. ALÆ FLAVIANÆ PRÆF. FABR.
 LOC SEPVLTVR. D. D. PVBLICE DATVS

Scardeonius

Gruterus

L. VALERIO PRISCO
 VIENNIEN . PRÆF.
 II. CHO DVAR. TER
 TIÆ THRA AC. AQVITEN
 ET SECVNDÆ AQVITANOR
 TRIB
 LEG. X
 FRETENS. IO PRAEF.
 ALÆ FLAVIANÆ
 PRAEF. FABR
 LOC SEPVLTVR
 D. D. PVBLICE
 DATVS

L. VALERIO. PRISCO
 VIENNENSI . PRAEF.
 II. CHO. DVAR. TERTIÆ
 THRA AC. AQVITEN
 ET. SECVNDÆ. AQVITAN
 TRIB. LEG. X. FRETENSIS
 PRÆF. ALÆ. FLAVIANÆ
 PRAEF. FABR
 LOC . SEPVLTVR
 D . D
 PVBLICE . DATVS

2.

3.

D. . M.
 L. AXIO CHARIS
 TO AMICO FRATRI
 SODALI QUI VIE SIT
 ANNIS XXI DIEBUS
 LIII
 ITEM PARENTIB
 EIVS . L. AXIO CRE
 SCEN . AXIÆ TYCHÆ
 POSTERISQVE EORVM
 M. CALVISIVS. CLAVDIVS
 VICTOR AMICIS BENE
 MERITIS

ABLAGVS . . . . .
 . . . . . I R
 SEVERA L. F. FIERI
 . . . . . L. F. . . . .
 . . . . . MANIBVS.

1. Vnicam hanc inscriptionem à Scardeonio, Appiano, & Grutero varie exhibitam, apud primos ineptam prorsus, ac ferme totam mendosam credo, solamque Gruterianam genuinam autumo: siquidem VIENNENSI scribendum opinor, non VIEMENSI, ut auctoribus *Inscriptionum Sacrosanctæ Vetustatis* placere video: nec VIENNIENSI, ut Scardeonio. L. VALERIVM namque ex Prouincia Viennensi Gallorum, quæ hodie Delphinatus appellatur, fuisse arbitror, cuius metropolim Viennam Strabo indicat.

*Lib. I. Class.
 4. fol. 59.
 Fol. 341.
 Fol. 480. n.
 6.*

PRÆF. II. CHO. DVAR. TERTIÆ THRAAC. ET AQVITEN ET SECVNDÆ AQVITAN.] Quæ salua meliori explanatione sic a me accipiuntur: PRAEFECTO SECVNDO COHORTIVM DVARVM TERTIAE THRAACIAE AQVITEN-

*De Sit. Orb.
 lib. 4.*

SIS ET SECVNDAE A QVITANORVM. Quæ num bene se habeant, & locone AQVITENSIS in lapide fuerit AVGVSTENSIS, antiquitatum cultissimi obseruatores circumspiciant: quandoquidem sub magistro militum per Thraciam Augustenses milites dispositos inuenio in *Notitia Imperij Orientis*. Vbi vero duæ hæ cohortes stationem habuerint, non ita notum opinor, nisi coniectandum sit, quod cum LEGIO DECIMA FRETENSIS in Hispaniam à Cæsare Augusto missa fuisset, etiam istæ eo deductæ fuerint.

Cap. 55.

Com. in
Notit. Imp.
Orient. cap.

35.

TRIB. LEG. X FRETENSIS] Hoc est TRIBVNVS LEGIONIS DECIMAE FRETENSIS. Nam legio decima Fretensis dicta fuit, ut lapis Capitolinus, in quo legionum nomina conspiciuntur, indicat. Hanc Fortensem quoque dictam putat Pancirolus ex Marcellini auctoritate. *Fortenses*, ait, à *Fortia* oppido Sarmatiæ Asiaticæ denominati, alias FRETENSES sunt dicti.

Zoc. cit.

L. 6. cit. cap.
58.De Milit.
Rom. lib. 2.
Dialog. 9.De Re Mi-
lit. lib. 2.
cap. 9.

Lecoc. t.

De Milit.
Rom. lib. 1.
Dialog. 9.Polyb. Hist.
lib. 6.De Milit.
Rom. lib. 2.
Dialogo 7.

Lipsius ibid.

In Aug.
cap. 58.De Re Mi-
lit. lib. 2.
cap. 7.

Lipsij obseruatione Tribuni seni cuiilibet legioni præfuerunt. Eorum munia erant ius dicere, & de capite cognoscere, signum excubijs dare, vigilijs curare, munitiones, & alia exercitia. Hi tamen, ut Vegetio videtur, in legione supremam potestatem non obtinebant; siquidem proprius iudex erat præfectus legionis, habens comitiuam primi ordinis dignitatem, qui absente legato, tanquam Vicarius ipsius potestatem maximam retinebat. Tribuni vel Centuriones, ceterique milites eius præcepta seruabant. Nec Tribuni, ut Lipsius existimat, de capite absolute cognoscebant. Nam si miles crimen aliquod admisisset, auctoritate præfecti legionis deputabantur à tribuno ad pœnam, ut Vegetius ostendit. Nisi hoc vltimistemporibus, & Vegetij auro vsurpatum fuerit. Tandem Tribunorum ornamenta fuisse aureum anulum, sicuti militum ferreum, & tunnicam Lati clauis, ex Lipsio eodem cognosco.

PRÆF. ALÆ FLAVIANÆ.] Sociorum militia apud Romanos ala vocabatur, quæ pedites, & equites continebat. Quot autem alæ in agmine fuerint, ex Lipsio colligere licet. Dicebantur vero alæ, seu cornua, quia, ut alæ aues, ita socij corpus legionis tegebant: hinc ala dextra, & sinistra, cornu dextrum, & sinistrum, in quibus sicuti ciuibus Tribuni, ita socijs imperabant Præfecti. Hos tamen e ciuium Romanorum numero, & Senatorum liberos aliquando fuisse, e Suetonio comperio. *Liberis Senatorum, quo celerius Reipublicæ assuescerent, protinus virilem togam, latum clauum induere, & curiæ interesse permisit, militiamque auspiciantibus non tribunatum modo legionum, sed & præfecturas alarum dedit.*

Alam Flavianam à Vespasiano institutam opinor, ex Vegetij doctrina: *Augustales* appellantur, qui ab Augusto ordinarijs iuncti sunt. *Flauiales* item tanquam secundi *Augustales* à Diuo Vespasiano, sunt legionibus additi. Alæ vero Flavianæ multæ in *Notitia Viriusque Imperij* reperiuntur.

periuntur, earumque nonnullas à Flauio Constantino institutas fuisse
apparet.

2 AXIO] Forte AXSIO] Gens plebeia, de qua alibi diximus. *Etymolog.*

CHARISTO] Quod est grato, vel ob elegantiam formæ, vel *lib. 16. cap.*
etiam morum festiuitatem. Sic enim charisteus viridis est lapis, qui opti-
mum nomen ab aspectu habet, eo quod gratus sit ijs qui gemmas sculpunt,
eius enim viriditas reficit oculos, ait Isidorus. Ob coloris autem venusta-
tem lapidem istum habere tale nomen, docet Anselmus de Boot. *De Gem. & Lap. lib. 2.*

VIXSIT Gruterus, aptius quam Appianus, qui VIESIT; & melius
quam Scardeonius, qui VIE. SIT. habet. *F. 4. 861. n.*

1.
Fol. 335.
Lib. 1. Class.
4. fol. 59.

PROTE BASILICAM CATHEDRALEM
IN ÆDIBVS CONTARENORVM HÆC DESVNT.

1.

2.

Q. CERCENI
HERMEROTIS
IN. F. P. XX. R.
P. LXX.

N. CC. LVI. C
S E P V L L I
O N E S I M I
O F F I N A
T O R I.

2. ONESIMI] Cognomen quod hominem vilem significat; si-
quidem apud Græcos *ὄνησιμος* dicitur, qui prodesse, iuuare potest.

OFFICINATORI potius cum Appiano, & Grutero, quam
OFFINATORI cum Scardeonio reponendum cenſeo.

Fol. 343.
Fol. 641. n.
5.
Lib. 1. Class.
4 fol. 61.

IN BASSANORVM AEDIBVS

Hæc monumenta, Scardeony auro visa, nunc deficiunt.

1.

Q. LÆLIVS . Q. F.
 ROM . FIRMVS
 SEP . COHOR . PRÆT.
 CENTVRIA MIL.
 ANNOS . . . VIXIT XXVI
 ET . F . I.

2.

D. M
 C. HOSTILIO ELIO
 V. AN. VIII. M. VI. D. IX
 H PL. MINVS. V. C.
 CASSIVS THESPIVS ET
 SERGIA MAXIMINA
 PARENTES MESTISS.
 ET INFELICISSIMI

3.

I S I D I
 SIG . HARPOCRATIS
 C. DIDIVS
 ACVTANVS
 DON . DEO

4.

. . . . . SC. FIL
 . . . . . VICINVS SIBI
 . . . . . IVOS FECIT
 . . . . . ENNIO. C. L.
 . . . . . ANTIO PATRI
 . . . ET QVINCTIÆ
 . . C. FIL . MATRI
 . VETTIÆ PRISCÆ

5.

Scardeonius

Gruterus

ET VITATE DOMINORVM EVITATI DOMINORVM
 FAMILIÆ THERMENSIS FAMILIÆ THERMENSIS
 THERMARVM VRBANIA. THERMARVM. VRBAN. I. A.

6.

Scardeonius

Gruterus

F L O R O . C Æ . C . L . I A R V . F L O R O . C Æ C I L . I A R V .

1. LELIVS) Plebeia gentis, sed consularis nomen; ex qua Consules Sapientem & Balbum accepimus.

FIRMVS] Cognomen hoc vel à fortitudine, vel à constantia fuit depromptum: de fortitudine apud Virgilium

Hinc ubi iam firmata virum te fecerit ætas.

Eclog. 4.

Sic & de constantia:

Nunc animis opus Æneas, nunc pectore firmo.

Æneid. lib.

Nisi quis etiam firmum dicere velit sanum, deducta pariter similitudine ab illo eiusdem Virgilij:

6.

Sunt & Amyneæ vites firmissima vina

Georg. lib.

firmissima, scilicet ab omni putredine immunia.

2.

ET. F. I Scardeonius habet; at cum Grutero melius T. F. I. legitur: hoc est TESTAMENTO FIERI IVSSIT: nam ET. quid illic valeat, ignoro.

Lib. 1. Claf.

4.

Fol. 549. n.

8.

2. V. AN. VIII. M. VI. D. IX. H. PL. MINVS. V.] Quæ omnia sic posse legi credo: VIXIT ANNOS OCTO MENSES SEX DIES NOVEM HORAS PLUS MINVS QVINQVE.

THESPIVS.] Cognomen à Græco *Θέσπις* deductum, quod significat vaticinum, qui carmen à Deo inspiratum canit.

SERGIA] Gens patricia maiorum gentium à Sergesto comite Æneæ producta, ut ex Virgilio conijcitur.

Sergestusque, domus tenet à quo Sergia nomen.

Decemvirum Reip. constituendæ M. Sergium tertio habuit; inde Consules, & Tribunos militum consulari potestate Fidenates tantummodo cognominatos, & quidem honoris gratia ob deictos Fidenates à L. Ser-

Æneid. lib.

5.

Fastor. lib. 1. gio in consulatu suo anno v. c. CCCXVII. Addit tamen Panuinius, Nattæ, Silonis, Ocelli, Catilinæ, Planci, cognomina à Sergijs vsurpata fuisse. Ego vero eos, qui Consules, & Tribuni militum consulari potestate in Fastis designantur, non nisi Fidenates cognominatos inuenio.

Fastor. lib. 1. In hoc monumento CASSIVS, vt habet Scardeonius, CASPIVS est Grutero, quamuis se ab illo id fateatur accepisse. Ratio me latet, nisi id librarijs imputandum.

3. Inscriptionem votiuam, quæ sequitur, Isidi dicatam fuisse, fas est credere, ob aliquod à DIDIO illo acceptum beneficium in navigatione forte, cum Ægyptij Isidem, quæ eadem & Io dicitur, tempestatibus ac nauigantibus præfectam colant: quemadmodum patet apud Lucianum, vbi Notum Zephyrus sic alloquitur. ZEPH. *Atque admodum Note, imperitabitque (inquit Mercurius) nauigantibus, ac nostra erit domina, vt quemcumque nostrum velit emittat, vel prohibeat spirare.* Hocque fortassis Ægyptij voluerunt, quia Hygini fide, *Velificia primum inuenit Isis; nam dum quærit Harpocratem filium suum, rate velificauit.*

Dialog. Zeph. & Not.

In Fabul. Fabul. 277.

Paralip. in Antiquit. Rom. Rosin. lib. 4. cap. 4.

Epist. 25.

HARPOCRATIS] Isidis, vt modo Hygini testimonio vidimus, filius, ac pro silentij numine ab antiquis habitus; siquidem digito labijs imposito indicere videbatur silentium. Eius festum mense Augusto ab Ægyptijs celebrabatur, quibus etiam Sigalion vocatus fuit. Vnde ad Paulinum Aufonius.

*Tu velut Oebalijs habites taciturnus Amyclis,
Aut tua Sigalion Ægyptius oscula signet,
Obnixum Pauline taces.*

Si inscriptio ad manus esset, facile videre possemus, num HARPOCRATI scriptum sit: scilicet an statua & Isidi matri, & filio fuerit posita. Possumus tamen intelligere signum, siue statuam Harpocratis Isidi consecratam.

De Caesar.

Hist. lib. 3. 3.

Ael. Spart. In eius vita.

Fol. 82. n. 8.

Lib. 1. Class. 4. fol. 70.

DIDIVS] Gens hæc, quam Panuinius omnino plebeiam facit, Vrsinus plebeiane an patricia fuerit dubitat: quicquid sit, minime vulgarem credo: nam de Didio Iuliano Augusto Aurelius Victor ait, *Genus ei pernobile.* Et dum Didij Scæuæ meminit Tacitus, ipsum insignem maxime nominat. Emicuit itaque hæc gens tum ob Consulem SAXAM cognominatum, tum ob Didium Iulianum Imperatorem, tum etiam ob Didiam Claram eius filiam Augustam appellatam.

ACVTANVS] Acutarios canes, qui celeribus sunt pedibus, Salmasius vocat: vnde quidni à similitudine forte ob pedum celeritatem, Acutanus iste sit dictus; dum modo in lapide non fuerit ACVTIANVS, vt Grutero è Pinelli schedis placet. Nam Acutiani sunt, eodem Salmasio teste, qui acuunt.

DON. DED. Gruterus: hoc est DONO DEDIT: meo iudicio melius quam Scardeonius, apud quem DONO DEO legitur.

4. Fragmentum, quod sequitur, non ita commode legi videtur, nisi sit idem, quod perfectum Gruterus exhibet hoc simplici titulo

Fol. 975. n.
7.

Patavij

FILICINVS : SIBI
VIVOS . FECIT . ET
ENNIO . C . L . ANTIO
CH . PATRI . ET . VETTIAE
PRISCÆ . MATRI . C . FIL

QVINCTÆ

5. In quinta inscriptione aptius legi existimo EVITATI cum Grutero, quam ET VITATE cum Scardeonio, quod nihil significat. Fol. 181. n.

VRBANA potius, quam VRBANIA cum Scardeonio, & VRBAN. I. A cum Grutero legendum credo; siquidem familias in rusticas & urbanas antiquitus diuisas fuisse, satis apparet. Sed de hisce consulendum disertissimi Pignorij elegantissimum *de Seruis* opus. Lib. I. Cl. B. 4. fol. 70.

APVD CENTONES AD SANCTVM SPIRITVM

in pavimento stabuli olim conspiciebatur.

GAGIGIVS . Q . F.
FEREIOS VIVOS
FECIT SIBI ET SVIS
IN FRONTE . PEDES XXX
RETRO . P . V .

GAGIGIVS] Hoc est GAGIGIVS, vt Scaligero in Gruterianis indicibus placet, quasi compositum ex Γ. Græco, & literis Latinis.

FEREIVS] A moribus cognomen natum puto; FERREIVS enim

idem forte est ac FERREVS, & durum significat, iuxta illud Virgilij:

Georg. lib.
2.

— — — hibernis parcebant flatibus Euri:

Cum primum lucem pecudes hausere, virumque
Ferreæ progenies duris caput extulit aruis:

vel inexorabilem, ut habet idem:

Lib. cit.

Quos rami fructus, quos ipsa volentia rura
Sponte tulere sua, carpsit, nec ferrea iura,
Insanumque forum, aut populi tabularia vidit

Aeneid. lib.
12. vel crudelem

— — — in toto turbida cælo

Tempestas telorum, ac ferreus ingruit imber.

Quæ omnia mores exprimere videntur.

IN ÆDIBVS SCARDEONIIS.

1.

2.

3.

		D. M.
I M P.	..... ELIVS . LARTIS . F.	VLPIAE . DONATE .
E G N A T I	..... RVM . CIMINIVM	F I L I A E .
P I I F E L . A V G .	.... EA PECVNIA . VECTIGALIA	D V L C I S S I M E . S I B I .
M A X . T R I . P .	.... ONSTI ET IN ANNOS	E T S V I S .
P . P . C O S . I I . P .	GRAVIS . . L . . Q . I . V V V D . C . X X V	M . V L P I V S T R O P H I
		M V S . F E C I T .

Hist. Rom.
lib. 8.

3; VLPIÆ] De Vlpia gente nihil familiarum Romanarum scriptores habent. Quænam vero fuerit, & unde progenita, nos docet Eutropius de Vlpio Traiano Imperatore: *Succesit ei Vlpus Traianus Crinitus (de morte Neruæ Aug. loquitur) natus Italice in Hispania familia antiqua magis quam clara.* Verum & consules habuit: nam istius Imperatoris patrem consulem ipse Eutropius nominat, & Imperatorem ipsum sub Domitiano Augusto Fasti consulem designant.

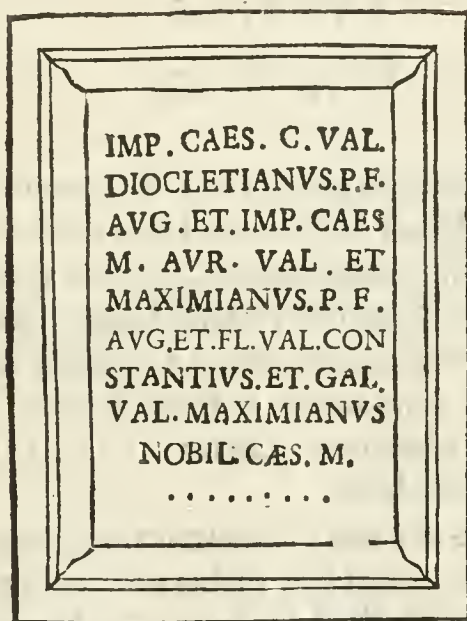
Fastor. lib.
2.

TROPHIMVS] Τρόφιμος Græce dicitur, & qui alimentum præbet, item herus, qui famulitium alit, nec non alumnus, quem domi nostræ alimus.

Olim penes Laurum Dianam

POMPONIA : Q. L . . . . .
 VRBANA SIBI . . . . .
 Q. POMPONIO. Q. L. OR. . . .
 SIBI ET SVIS VIVA . . . .

IN VICO SANCTÆ CRVCIS IN AEDIBVS
 MICHAELIS A VACCIS.

In hoc saxo Gruterus P. P. ponit, forte loco P. F. quod est PIVS Fol. 159. n. 1.
 FELIX.

M. AVR. AVR. VAL. ET. MAXIMIANVS] Mendum
 hic subesse suspicor: nam illud ET abs re positum opinor. Vnde Scard. lib. 1. Cass. 4. fol. 81.
 melius meo iudicio legeretur M. AVR. VAL. MAXIMIANVS.

P. F. AVG.] Scilicet PIVS. FELIX. AVGVSTVS, vt omnibus est notum.

*In adibus Gulielmi Sobieri Viri Clarissimi ad Sanctum
Bartholomaeum Tegulae frusto olim inscriptum
legebatur.*

AVILLIÆ

P Æ T Æ

Cap. 16. Ad quod Pignorius noster hæc in Originibus Patauinis notat. *In casa del Signor Gulielmo Sobieri, Gentilhuomo Fiamingo, mio amico, è stata di fresco ritrouata una memoria di pietra cotta, nella quale sono impresse queste lettere di rilieuo nello spazio cauo, come in tutte le cose di cotto antiche*

AVILLIÆ

P Æ T Æ

*A dinotare il nome di chi esercitava l'arte del cuocere. Verumenimue-
io nomen lateritio isti lapidi impressum, bona tanti viri pace, nec figuli,
neque seruæ puto, sed ingenuæ mulieris. Seruos enim manuales artes
exercitasse antiquitus notum est, at mulieres figulinam nunquam
quod sciam artem pertractarunt: nam in varijs à me inspectis tegu-
is, semper nomen viri, non autem mulieris laboriosam ac sordidam
figuli exercentis artem obseruavi. Quare AVILLIÆ PAETÆ ibi se-
pultæ signum potius crediderim.*

AVILLIÆ] De ista nihil Romanarum gentium auctores; eam
tamen Romanam esse, & quidem plebeiam, mihi multa monumen-
ta persuadent, ac præcipue illud in domo Conseruatorum Capitolij.
Grut. fol. 49. n. 14.

I A N Æ A V G V S T

S A C R V M

Q . A V I L L I V S . A D A E V S

M A G I S T E R . V I C I

Q V I . K . A V G V S T I S . P R I M V S

M A G I S T E R I V M . I N I T

IN ÆDIBVS FRANCISCI QVIRINI
*ad Portam Omnium Sanctorum hac cum ceteris
videbantur.*

1.

ISIDI REG.
P . POSTVMIVS
HECATEVS ET
PVBLICIA
FELICITAS
L . D . D . D .
N . CCC . II .

2.

FORTVNATVS
ET PRIATA
TITVLVM POSV
ERVNT SIBI ASIÆQ
INGENVÆ FILIÆ
ETALVMNÆ VALEN
TINÆ Q . SI . FATO ME
LIORE FILIAS . N
SVBITO MISELLAS
IN . P . D . NON . F .

3.

C . MEMMI
LIBAN . ET
P . MEMMI
TROPHIMI
IN . F . P . XXI
RET . P . XXX

4.

C . LVCRETIVS
L . F . SIBI ET
SVIS . IN . F . P . XV
R . P . XVIII

5.

<p>VENERI VICTRICI PRIMA MINVCIA VSV IVSSA POSVIT</p>

6.

CLODIÆ . . . . .
C . L . PORTV . . .
RESTITÆ . M . . .
L . S .

7.

L . S.

MARCIAE SEXTÆ

IN . F . P . XXXI

RET . P . XXX

8.

C . CASSIVS

Q . F . MACVLA

TES . T . FIER.

I V S S.

9.

DIVO AVGVSTO

SEI QVI MINVS REM RELIQVIT . . . . .

LIBEREI SIBEI QVÆRANT . . . . .

TV VIATOR VALE AD AQVAS . . . . .

SVNT SPISSA B Φ Φ . . . . .

Q . MARCIVS . P . F . REX . . . . .

10.

I. POSTVMIVS] Patriciam minorum gentium Postumiam gentem extitisse, Vrsinus & Panuinius auctores sunt, eamque nobilissimam demonstrant, ac quamplurimis ornata Consulibus, Tuberto, Albo, Regilensi, Albino (qui familiae huius gentis præclarissimæ nomen dedit) Magno, Megello, Paullulo, & Tempfano cognominatis. Præterea de ea hoc maxime memoratu dignum adfert Vrsinus,

De Famil. Rom. De Ant. q. Nom.

In Gent. Postum. fol. 218.

quod ad interitum vsque Reipublicæ nullum plebeium habuerit, sed in Patriciorum ordine constanter permanserit.

HECATEVS] Cognomen ab aspectu forte terrorem incutiente; cum apud Cœlium Rhodiginum legatur de quodam idolo: *Nonnulli quod ad incutiendum terrorem immittitur, Diceloni appellari credunt. Verum hoc genus terriculamenta dici à Græcis Hecatea nouimus, quod ab Hecate immitantur, sicuti produnt Apollonij interpretes.*

Lect. An. liq. lib. 6. cap. 38.

In suo *de Orthographiæ Ratione* profert hoc etiam monumentum Aldus P. F. Manutius, sed ipse habet P. POSTVMIAS HECALVS: quod vitiose scriptum vereor.

3. MEMMI] Quamuis hæc gens, ut notat Panuinius, à Mnestheo Æneæ comite originem trahat; vnde Virgilius:

Aeneid. lib. 5.

*Velocem Mnestheus agit acri remige pristin;
Mox Italus Mnestheus, genus à quo nomine Memmi;*

ad quæ Seruius eam nobilem vocitans notat : *Ipsè enim familiam Mem-
miorum constituit . & bene laudat familias nobilium* : attamen Vrsinus
& Panuinius constanter plebeiam asseuerant , nec consularem , nisi
sub Imperatoribus , cum ante tantum Prætoria extitisset .

Loc. cit.

De Famil.

Rom.

De Antiq.

Nom.

4. LVCRETIVS] Patriciam & plebeiam, Vrsini & Panuinijs fide, hanc
gentem fuisse colligo. Patricia minorum gentium Consularis, & Trium-
phalis extitit, consulesque habuit Tricipitinos, & Flauos dictos. Ple-
beia multis consulibus decorata apparuit, qui Vespilli, Valli, Offel-
læ cognominibus utebantur : præcipue tamen ob Triones claruit, ut
apud Vrsinum videre est.

5. VENERI VICTRICI] Innumeris pene epithetis donatam
fuisse Venerem apud antiquos, in lapidibus patet. Nam Almam, Au-
gustam, Cælestem, Eryciniam, Felicem, Gabiniam & Albanam,
Genetricem, Inuitam, Iouiam, Placidam, Vatinillam, Vestinam,
Victricem fuisse dictam, pro varia ciuitatum, hominum, gentium
religione, passim cognoscitur.

Quod est apud Scardeonium v. sv, forte melius à Grutero v. sv legitur.
Nam per *Visum, Monitum* in monumentis votiuis sæpius obseruatur.

Lib. 1.

Class. 4.

fol. 69.

Fol. 60. n.

2.

7. MARCIÆ] Et Patriciam, & plebeiam Romæ hanc fuisse
gentem, ex Vrsino & Panuinijs constat. A patricia, quæ minorum
fuit gentium, Numam, & Ancum Martium Reges, ut & Martium
Coriolanum; à plebeia vero Dictatores, Consules, & Censores multos,
qui hanc gentem in varias diuiserunt familias, editos tradunt, ut ex eo-
rum cognominibus, quæ apud Panuinium habentur, colligere licet.

10. Aenigmaticum hoc fragmentum non ita facilis esse cognitionis
puto, ob ea quæ deficiunt. Qui tamen in saxo describitur Q. MARCIUS
P. F. REX, ille forsan erit, quem anno ab v. c. DC. XXXVI. Fasti Con-
sulem produnt : vbi legitur

Fastor. lib.

1.

M. PORCIUS M. F. M. N. CATO. Q. MARCIUS REX.

Regis enim cognomen Marcia genti plebeia fuisse, Panuinius ostendit.
Quanam vero de causa ab hac gente vsurpatum sit nescio, nisi ad reco-
lendam Regum memoriam, quos Marcia gens patricia edidit : siquidem
plebeia vel ex ipsa emanauit, facta ab aliquo Marcio patricio ad ple-
bem trasmigratione, vel ex aliquo Marcia gentis patriciae liberto.

IN ÆDIBVS RHAMNVSIO RV M
hæc Scardeonij ætate seruebantur.

1.

P . ÆMILIVS
P.L. DEODORVS
SIBI ET SVIS
IN . FR . P . X
RETR . P . . XII.

2.

IMP . CÆSARI
M . AVRELIO
ANTONINO
AVG . IMP . CAES.
L . SEPTIMI . SE
VERI PII PER
TINACIS AVG.
ARABICI ADIA
BENICI PARTHI
CI MAX . FIL.
D . D.

Ex notis ad Scardeonium, Ioannis Baptistæ Rhamnusi manu descriptis, hæc in ædibus Rhamnusiurum conspiciantur.

3.

ISI SACR.
L. MAGIVS
PHILEAS. VI. VIR.
AQVIL. OB.
SALVT. GRATTIANI
FILI ET GRATTIÆ

4.

D . N . IMP . CÆSARI
FL . CONSTANTINO . MAXIM.
PI . F . VICTORI . AVG.
PON . MAX . TRI . P . XXIII
IMP . XXII . CONS . VII
P . P . PRO . CONS
HVMANARVM . RERVM
OPTIMO PRINCIPI
DIVI COSTANTI FILIO
BONO R . P . N .

Hæc

Hæc quidem omnia monumenta cum ceteris Rhamnulanis à Georgio Contareno Ateste translata fuerunt, quorum inscriptiones bona fide Pinellus Grutero misit. Nostra vero ætate incerto hero, operarum incuria, cum alijs nonnullis in substructionis fundamenta concessere.

1. **ÆMILIVS**] De hac gente Festus: *Æmiliam gentem appellatam dicunt à Mamercio Pythagoræ philosophi filio: cui propter unicam humanitatem cognomen fuerit Æmilios. Alij, quod ab Ascanio descendat, qui duos habuit filios Fulum & Æmilon.* Hæc in urbem ex Albanis Latinis à Romulo accita, & inter patricias maiorum gentium adlecta, in familias diuersas diuisa fuit; nempe in Mamertinos, Barbulas, Priuernates, Paulos, Lepidos (quorum præ alijs familia longe fuit clarissima) Papos, Macros, Buas, Porcinos, Scauros, & Liuianos.

2. **M. AVRELIO ANTONINO** Seueri filio, Gatę fratri, cui Caracallæ cognomen, viro iniquo & crudeli, ac Imperatorum omnium flagitiosissimo.

L. SEPTIMI SEVERI PII PERTINACIS.] Seuerus ex Africa oriundus, interfecto Didio Iuliano Imperium obtinuit: qui illud suspiciens, vt auctor est Spartianus, *excipiebatur ab omnibus quasi ultor Pertinacis.* Atque cum Romam peruenisset, *Funus censorium Pertinacis imagini duxit, eumque inter diuos sacrauit, addito Flamine & sodalibus Heluianis, qui Marciani fuerant. Se quoque Pertinacem vocari iussit.* In Vita eiusd. Spart. ibid.

ARABICI ADIABENICI PARTHICI] Seuerus circa Arabiam plura gessit, Parthis etiam in ditionem redactis, nec non etiam Adiabenis: qui quidem omnes cum Pescennio senserant. Atque ob hoc reuersus, triumpho delato, appellatus est *Arabicus Adiabenicus Parthicus.* Spart. ibid.

3. **MAGIVS**] Hanc gentem inter familias Romanas receptam non reperio. Verum Romanam, nec vulgarem fuisse mihi persuadet Velleius Paterculus, qui & ipse se inde ortum prodit, & Tacitus in Annalibus. Velleij verba sunt: *Cæsar ad alteram belli Delmatici molem animum atque arma contulit. in qua regione quali adiutore legatoque fratre meo Magio Celere Velleiano usus sit, ipsius patrisque eius prædicatione testatum est, & amplissimorum honorum, quibus triumphans eum Cæsar donauit, signat memoria.* Vbi etiam noto Magium istum Celerem e Velleia gente in Magiam adoptatum fuisse, quod & Velleium cognomen indicat. Tacitus Magium Cæcilianum Prætorem commemorat: *Et Considius Aequus, & Cælius Cursor equites Rom. quod fictis maiestatis criminibus Magium Cæcilianum prætorem petiissent, auctore principe, ac decreto Senatus puniti.* Hist. lib. 2. Annal. lib. 3.

PHILEAS] Cognomen à Phileti forte nihil diuersum; Φιλετός

autem Græci amabilem dicunt; prout à morum facilitate is cognominari potuerat.

4. D.N.] Id est DOMINO NOSTRO. Titulum hunc in numismatis hucusque, quod sciam, Imperatorum nemini, Diocletiano prius, tributum obseruo: in monumentis vero Gordianum tertium *Domini- num Nostrum* vocatum deprehendo.

Grut. fol.
272. n. 5.

FVRIÆ. SABINÆ. TRANQVILLINÆ
 SANCTISSIMÆ . AVG
 CONIVGI . DOMINI . N
 M. ANTONII. GORDIANI
 PII . FELICIS . INVICTI . AVGVSTI

cum reliquis .

CONSTANTINO] Constantis Chlorig filio Viro inuictissimo, gloriosissimo, sanctissimo, atque Imperatorum primo, qui publice Christianam fidem professus est.

BONO . R . P . N .] Hoc est BONO REIPUBLICAE NATO.

IN ÆDIBVS R. TORQVATI BEMBI

ad Sanctum Bartholomeum.

I.

Scardeonius

Quod apud MaZochium sic legitur

D. M. S.

D. M. S.

ANTONIVS. SEVERVS. AQVILA. HIC IACET.
 SINE. ANIMA. MISERABILI. FATO. QVI. I.
 IXIT. ANNIS. BISCENIS. ET XVI. MENSES. .7.
 CVI. VOTA. ERANT. VT. PARENTIBVS ISTA. .7.
 PARARET. SET. MORS. IMMATVRA. FECIT. .V.
 VT FACERENT. PARENTES. FILIO. STVDIA. .V.
 AMAVI. OBSEQVENS. MAGISTRIS. FVI. .A.
 OBSERVAVI. PARENTORVM. PRAECEPTA. MI. .I.
 MICOS COLVI. PATRONOS. BONOS.
 OFFICIO. PRAESTVS. FVI. SET. T. ATA— I—
 A. AETATE. TVLER—NT. . . . . LVC.—
 QVOD. DI. — — —

ANTONIVS. SEVERVS. AQVILA. HIC. IACET
 SINE. ANIMA. MISERABILI. FATO. QVI
 VIXIT ANNIS. BISSENOS SEX VI MENSES
 TVI VOTA ERANT VT PARENTIBVS ISTA
 PARARET SET MORS IMMATVRA FECIT
 VT FACERENT PARENTES FILIO. STVDIA
 AMAVI OBSEQVENS MAGISTRIS FVI
 OBSERVAVI PARENTORVM PRAECEPTA ME
 MICOS COLVI PATRONOS BONOS
 OFFICIO PRAESTVS FVI SET TATALI
 M. AETATE TVLERINT IVS
 QVOD. DI ME. IBV.

Gruterus vero e MaZochij & Metelli schedis
 hoc idem sic prodit.

V ANTONIVS SEVERVS AQVILA HIC IACET E
 L SINE ANIMA MISERABILI FATO QVI VIXIT T
 T ANNOS BISSENOS ET SEX MENSES. CVI VOTA V
 O ERANT VT PARENTIBVS ISTA PARARET T
 R SET MORS IMMATVRA FECIT VT FACERENT O
 PARENTES FILIO CONTRA ORDINEM. . . . R
 . STVDIA AMAVI OBSEQVENS MAGISTRIS FVI .
 . OBSERVAVI PARENTVM PRAECEPTA ME .
 MICOS COLVI PATRONOS BONOS .
 OFFICIO PRAESTVS FVI SET FATALI
 M AETATE TVLERVNT LVC
 QVOD DI. . . . . IB

2.

L. VALERIVS. ZABDÆ. MERCATORIS. VENALICI. L. ARIES
 SEV. STVPOR. EST HVIC. STVDIO SIVE EST INSANIA. NOMEN.
 OMNIS AB HAC CVRA , CVRA LEVATA MEA EST.
 MONVMENTVM ABSOLVI , ET IMPENSA MEA AMICA
 TELLVS VI DEI, HOSPITVM . OSSIBVS — QVOD OMNES
 ROGANT , SED FELICES , IMPETRANT — NAM : QVID
 EGREGIVM , QVIDVE CVPIENDVM EST MAGIS QVAM
 VBI LVCEM LIBERTATIS ACCEPERIS , LASSAM SENECTÆ
 SPIRITVM. IBI. DE. PONERE QVOD INNOCENTIS,
 SIGNVM EST MAXIMVM.

3.

Scardeonius

VII. CÆSARI — — IMP. CÆSARI — — CÆSARI AVG.
 F. VESPASIANO IMP. III. — VESPASIANO AVG. COS. DE
 STINATO. II. PONTIF. TR. POT. II. COS. II. PONTIF.
 MAX. TR. POT. IIII. PRINCIPI IVVENTVTIS PO
 NI IVSSIT.

C. PAPIRIVS . ÆQVOS VII . LEG.

IMP. VIIII. P. P. COS. IIII.

III. AVG. TESTAMENTO.

EX AVRI . P . X.

3.

Mazochius

T. CAESARI	IMP. CAESARI	CAESARI. AVG. F.
VESPASIANO IMP. III	VESPASIANO AVG.	DOMITIANO
PONTIF. TR. POT. II COS. III.	PONTIF. MAX. TR. POT. III	COS. DESTINATO II
	IMP. VIII. P. P. COS. III	PRINCIPI IVVEN
		TVTIS
C. PAPIRIVS . AEOVOS . 7. LEG . III TESTAMENTO PONI IVSSIT		
EX AVRI X		

Gruterus e Mazochio, & Metelli schedis.

T. CAESARI	IMP. CAESARI	CAESARI. AVG. F.
VESPASIANO	VESPASIANO. AVG	DOMITIANO
PONTIF. TR.	PONT. MAX. TR. POT	COS. DESIG. II
POT. II. IMP. III	III. IMP. VIII. COS. III	PRINCIPI. IVVENT
COS. II	P P	
C. PAPIRIVS. AEOVOS. 7. LEG. III. AVG. TESTAMENTO. PONI. IVSSIT		
EX. AVRI. P. X		

Hæc tria monumenta, quæ Scardeonius in ædibus R. Torquati Bembiad S. Bartholomæum extare scripsit, Mazochius in suo opere de *Epigrammatis Antiquæ Urbis*, Romæ ponit, cui subscribit Gruterus. Primum in regione Sancti Eustachij in hortis Tamatozij, reliqua duo in regione Harenulæ, in ædibus Ioannis Ciampolini sita referrunt. Vestrum cum Mazochij opus xxxix. annis ante Scardeonium fuerit typis mandatum, monumenta hæc fortassis interea Roma fuere Patavium deportata, vbi etiam periere.

Lib. 1. Class.
4 fol. 86.
87.
Mazoch.
fol. 125.
Grut. fol.
659. n. 4.
Mazoch.
fol 107. &
109.
Grut. fol.
637. n. 5. &
247 n. 2.

1. D.

1. D. M. S.] DIS MANIBVS SACRVM.

Inscriptionem istam ex Mazochij, Scardeonij, & Gruteri collectionibus huc transcripti, vt eorum diuersitas in ipsa exhibenda cognosceretur. Gruterianam tamen ceteris meliorem iudico, cum in ipsa videam correctâ, forte Metelli beneficio, quæ apud Mazochium inepta leguntur.

SET.] PRO SED.

Fol. 107.

Lib. 1. *Class.*

4. fol. 86.

Fol. 637. n.

5.

2. In hoc epigrammate, vbi in Mazochio INSONIA est, aptius, vt credo, Scardeonius & Gruterus legunt INSANIA: melius etiam HVIC STUDIO EST, PRO EST HVIC STUDIO apud Gruterum repositum; ita enim ratio vel sus exigit. Vbi vero Scardeonius VI. DEI scribit; Mazochium, & Gruterum melius habere puto VT. DET: ac tandem eo loco, quo Mazochius, & Scardeonius DE. PONERE interpunctiōe distinctum scribunt, accuratius cum Grutero DEPONERE, & LASSAE pro LASSVM & LASSAM, vt videtur apud illos, accipiendum opinor.

MERCATORIS VENALICI] Hoc est *Magonis seruorum venalium*. Nam qui homines vendebant, Mercatores Venalici, seu Venaliciarij vocabantur. Venales enim, si nihil addas, serui nouitij intelliguntur, qui ad vendendum sunt expositi, vt notat Stephanus Robertus in Thesauro.

3. Monumentum Flauijs, Vespasiano patri, Tito, & Domitiano filijs Imperatoribus à C. Papinio Æquo ex auri pondo decem testamento legatum, in grati animi signum, vt credibile est, à milite, qui forte sub ipsis feliciter militauerat, ita ineptum ac confusum penes Scardeonium legitur, vt quisquis ad id accesserit, de intelligentia ipsius facillime sit desperaturus. Vnde cum in Mazochij, & Gruteri codicibus meo iudicio id ipsum forte fortuna fuerit descriptum, illud quale ab eis exhibetur, & precipue à Grutero, ad Scardeoniani elucidationem, huc transferre necessarium duxi. Gruterus itaque Metelli diligentia ad hoc monumentum talem titulum adscripsit. *Romæ in domo quondam Ioh. Ciampolini, quæ nunc est Andreae Cavalieri, ad campum Floræ, in basi plana atque oblonga; in qua tria foramina, quibus adfixa creduntur fuisse simulacra capitum trium patris & filiorum* Ideo patri Vespasiano, & filijs Tito & Domitiano, quorū capita ibi forte colebantur, erecta fuit basis intra annum Imperij Vespasiani quartum, & quintum. Is namque annis Vespasianus quarto, & Titus secundo consulatum tenuerunt: quo tempore etiam Domitianum secundo designatum colligo; nec nō Principem Iuuentutis dictum facile mihi persuadeo.

Lib. 1. *Class.*
4. fol. 87.

Fol. 244. n.

2.

Falser. lib.

2.

AEQVOS] Pro æquus, sicuti viuos pro viuus antiquitus scriptum video. Aequum vero hunc virum à morum sanctitate cognominatum credo.

7. LEG. III.] Quæ sonant: CENTVRIO LEGIONIS TERTIAE] Notam

tam enim. 7. diximus symbolum fuisse vitis, qua Centuriones pro mul-
tandis militibus utebantur; inde ortum, ut Centurionis nomen signifi-
caret. Legionem vero tertiam Augustam nuncupatam, & in Africa col-
locatam fuisse, e lapide in *Notitia Imperij Orientis* descripto colligitur.

EX AVRI. P. X.] Ex AVRI PONDO DECEM legendum puto.
Pondus dictum est, quod in statera libratum pendeat: hinc & pensum. Abu- Etymolog.
lib. 16. cap.
24.
sue autem pondus libra una est: sic Isidorus. Eruditissimi etiam Budei-
sententia, as, & libra, & pondo idem significant. Hanc autem vocem De Ase &
part. lib. 1.
Pondo indeclinabiliter sumptam, non pro vna tantum libra, verum pro
duodecim libris acceptam apud nonnullos inuenio, & praecipue apud
Nicolaum Perottum, qui in sua Cornucopia, seu commentario linguae
Latinae haec habet: Pondo, quod licet aliquando pro libra inueniatur, pro-
prae tamen significat pondus duodecim librarum, & indeclinabile est. Un-
de colligere licet, Papirium istum, aut decem libras auti, aut centum
viginti, quod mirum & vix credibile, pro hoc monumento erogasse.

Ioanni Vincentio Pinello Neapolitano, Viro sanguine literisque
insigni, Patavium usque ad extremum vitae in delicijs fuit: apud quem
inter antiqua sua cimelia haec infra scripta observabantur.

1.

In sardio sub capite iuuenis

EYTYXIANOC

2.

In lamellis duabus aureis, utrinque sculptis caractere quadrato in-
formi.

In primo folio e facie dextra

E facie sinistra

AD. XII. K. MART.
M. GAVIO. ORFITO
L. ARRIO. PVDENTE COS.
COHOR. II. PANNONIOR. CVI. PRAEEST
SEPTIMIUS. VRSVS
EX. . . . EDI. II

L. PVLLI PRIMII
S. SENTI CHRYSOGONI
G. POMPONI STATIANI
L. PVLLI ZOSIMI

T t

In alte-

In altero folio e facie dextra

3.

E facie eiusdem sinistra

VALERIO · VALERI · F · VALENTI · RATIAR . . . . . GETAE
 DESCRIPT · ET RECOGNIT · EX · TABVLA · AEREA . . . . . FELICIS
 QUÆ AFFIXA · EST · ROMAE · IN MV · . . . . . POST C · BELLI VRBANI
 Templum Diui AVG · AD · MINERVAM

1. Græcum illud nomen

FORTVNATVM

Latine sonat

Fol. 1032.
n.6.

2. Ad lamellas aureas Pinellianas hæc Gruterus: *Ex foraminum indicio suspicari licebat, plures paginas fuisse in libri morem compactas. certe literæ utrinque non eodem ordine, sed obuersis lineis scriptæ erant; tanquam commodius legerentur versis folijs.*

De Re Mi
lit. lib. 2.
cap. 7.

Liber itaque iste forsitan est ex ijs, qui apud librarios in legionibus habebantur. Nam Vegetij sententia, *Librarij ab eo quod in libros referrent rationes ad milites pertinentes*, inter nomina, & gradus principum legionis enumerabantur. Idque mihi suadet dextra secundi folij pars, in qua memoratur VALERIVS VALERII F. VALENS RATIARVM . . . . . PT. quod à Grutero sic restituitur: DESCRIPTORI ET RECOGNITORI. Librariorum enim, ut vidimus, munus erat, rationes militum recognoscere, ac in libros referre.

Duos Consules illos, in prima lamella descriptos, suffectos credo, cum in Fastis descriptos non inueniam.

CHOR. II PANNORIOR.] Nempe COHORS SECUNDA PANNONIORVM: quæ ubi stationem habuerit, non liquido constat; nisi ex coniectura lamellarum duarum in nostris regionibus extantiû inter Padum & Alpes dispositam fuisse suspicari liceat, ac illam esse, de qua Tacitus: *Florentissimum Italia latus, quantum inter Padum Alpesque camporum & urbium, armis Vitellij (namque & præmissæ à Cæcina cohortes aduenerant) tenebatur. Capta Pannoniorum cohors apud Cremam.*

Hist. lib. 2.

P VLLI] Hoc nomen Romanum fuisse, demonstrant; tum istud, tum multa alia monumenta, quæ apud Gruterum leguntur.

SENTI] Sentia gens plebeia Romæ, sed consularis, Consules habuit Fastorum testimonio, Saturninum, & Augurinu cognominatos.

CHRYSOGONI] A præstantissimæ indolis indicijs, & maximarum virtutum spe Chrysoگونum virum istum cognominatum credo: Græcis liquidem chrysoγονus est proles aurea.

ZOSIMI] Ζώσιμος apud Græcos idem est, quod apud Latinos vitalis: ideo iste Zosimus est dictus, à corporis, vel virium vigore.

3 Quæ in secundi folij facie dextra exili caractere descripta sunt, addit Gruterus, monumenti in integrum restituendi gratia.

Horum

Hærum eandem monumentorum, quæ apud Scardeonium, & Gruterum nudo titulo PAT AVII notantur, nulla superest memoria.

1.

C. ARRIVS. C. F. MONVMENT.
SIBI FIERI IVSSIT
SEX. ACILIVS C. F. HERES
FECIT

2.

PETRONIA MVSA VIVA
SIBI POSVIT IN. F. P. XXIIIX
IN. A. P. XXVI.

3.

Mazochius

*Appianus, Scardeonius
& Gruterus*

D. M.
TVTIAE CHIONES
Q. TITIVS ZOSIMVS
PATRONVS LIBERTAE
BENE MERENTI
FECIT

TITIAE CHIONES Q. TITIVS
ZOSIMVS PATRONVS LIBER
TAE BENE MERENTI FECIT
ET SIBI

4.

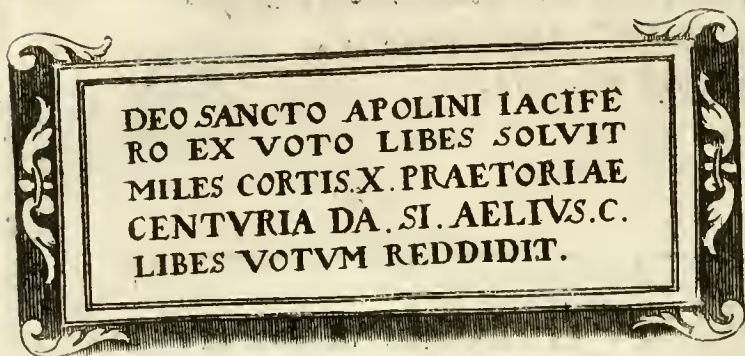
D. M.

SER. CALPVARNIVS CLEOM
BROTVS SECVNDO SORO
RIS F. B. M. F. E. C.
V. A. III. M. X. D. XX:

T 2

Mazochius

DEO SANCTO APOLLINI PACI
 FERRO EX VOTO LIBES SOLVIT
 MLLX CORTIS. X. PRAETORIA
 CENTVRIA DASI AELIVS C
 LIBES VOTVM REDDEDIT

Scardeonius

DEO SANCTO APOLLINI
 PACIFERO EX VOTO
 CORTIS PRAETORIAE CEN
 TVRIO DASI ELIVS LIBES
 VOTVM REDDIDIT

Gruterus

DEO. SANCTO
 APOLLINI. PACIFERO
sic
 EX VOTO. LIBES. SOLVIT
sic sic
 MILEX. CORTIS. PRAETORIAE
 CENTVRIA. DASI
 AELIVS. C. LIBES. VOTVM
sic
 REDDEDIT

Appianus

6.

D. M.
 T. VETIDIVS. T. F. STRA. P. T.
 VALENS IIII VIR. VIR. DI QVINQ
 PONT. SIBI ET. T. VETIDIO PO
 TENTI FIL. EQVO PVBLICO
 ANNOR. XX. M. IIII. D. V. T. F. I.

Scardeonius

.T. VETIDIVS T. F. STRA
 P. T. VALENS IIII. VIR IVR.
 DI. QVINQ. PONT. SIBI ET
 .T. VETIDIO. POTENTI FI.
 EQVO PVBLICO ANNORVM
 XX. M. IIII. D. V. T. F. I.

*Gruterus ex Appiano & Smetio sub hoc titulo.
 Patavij Foro Iulij in Porta*

D. M
 T. VETTIDIVS
 T. F. SCAPT
 VALENS
 IIII. VIR. IVR. DIC
 QVINQ. PONT
 SIBI. ET
 T. VETTIDIO
 POTENTI. FIL
 EQVO. PVBLICO
 ANNOR. XX. M. IIII. D. V
 T. F. I

7.

Scardeonius ex Appiano

Q. VEIONIVS DEVTA

Q. VEIONIVS FAVSTVS

VEIONIA CEA

IN F. P. XXX. RET.

P. LV

Q. VEIONIVS SVAVIS

FECIT.

Gruterus ex Appiano

Q. VEIONIVS. TEVDA

Q. VEIONIVS. FAVSTVS

VEIONIA . CEA

IN . F . P . XXX.

RET . P . LV

Q. VEIONIVS SVAVIS

FECIT

8.

MaZochius

C. IVLIANVS CATOYVS

ANT. PPN. AL. DIANIVM

Appianus Roma

C. IVLIANVS CECIVS ANT. F.

Appianus Patauij

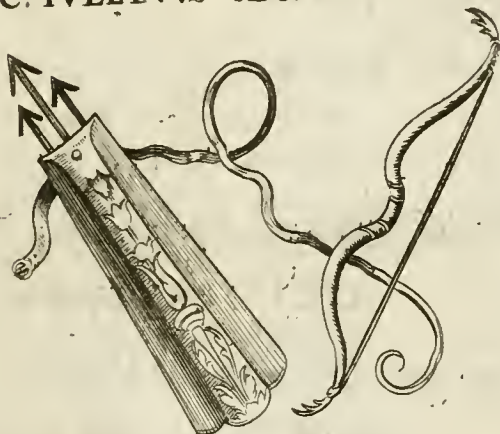
C. IVLIANVS

CÆCYVS ANT.

F.

P. P N . AL

DIANIVM D. D.

P. P. N. AL. DIANIVM D. D.

Scardeonius

C. IVLIANVS CÆCVS

ANT. F. PPN. ALDI

ANIVM . D . D.

Gruterus

C. IVLIANVS
CÆLIVS . ANT

F

*Hic sculpsitur pharetra &
arcus, infra vero ceruus.*

P::P::N: :::::ALM
DIANIVM . D . D

T: 2 Epa-

2.

10.

*E pago Villa Abbatis ad Basanorum
ædes peruenisse hoc monumentum
Scardeonius indicat, quod
tamen nusquam re-
peritur.*

*In angulo delubri caduci extra
portam Sancti Ioannis
erat*

M. PETRONIVS PRI	Q. LOLLIO L. F. FAB.
MVLVS IIIII VIR	PATRONO ET
AVG. SIBI ET PE	PLOTIÆ VXORI
TRONIAE VXORI	SECVNDVS ET
LIBERTIS LIBERTA	HOMVLIVS FECER.
BVSQ. MEIS	SIBI ET SVIS
VIVENS FECIT	

II.

Hanc inscriptionem Appianus solus PATAVII ponit.

C. CLODI IVCVNDI

ΑΤΡΗΛΙΑΙ ΤΑΤΙΑΙ ΘΥΑΤΙ

ΡΗΝΗΙΤΗΙ ΣΩΦΟΝΕΣΤΑΤΗΙ

ΓΥΝΑΙΚΙ

ΠΑΚΟΥΒΙΟΣ ΦΡΟΝΤΩΝ

Lib. 1.
Class. 4. fol.
63. 64.
Fol. 342.
Fol. 920. n.

2. Hoc monumentum apud Scardeonium habetur geminum, non alio discrimine, nisi quod secundo loco IN. A. P. XVI. ponit: & apud Gruterum, quamvis ex Appiano & Scardeonio id de prompterit, IN. A. P. XXVI observatur, cum ab Appiano tamen PETRONIAS, & IN. A. P. XVI notetur, quod ineptum autumo.

3. Tertium, & quartum saxum Mazochius Romæ in ædibus Pomponij Latii in Quirinali; sed Appianus, Scardeonius, & Gruterus Patavij locant: hac tamen observatione apud Gruterum, quod quartum, & Patavij, & Romæ in ædibus Latii e Mazochio habet.

Class. 4. fol.
63.
Fol. 863. n.
16.
Fol. 706.
n. 3.

TI.

TITIAE] TVTIAENE cum Mazochio, vel TITIAE cum ceteris omnibus legendum sit, constanter affirmare non ausim, cum mulieres, Tutias & Titias cognominatas, in lapidibus obseruem. Mallem tamen TITIAE; cum hæc mulier Q. TITII liberta sit.

CHIONE S] Perottus in Cornucopia ad Martialis epigramma, quo in Lesbiam inuehitur, hæc notat. *Chione nobile scortum fuit nomen habens à candore niuis, quæ Græce χιών dicitur.* Ex quibus cognomen à colore niueo huic mulieri datum autumo. Nam & Martialis alio in loco:

Candida es, & fusca es, non es, & es Chione.

Et Iuuenalis de candido scorto lusit.

Et dubitas alta Chionem deducere sella.

Sat. 3.

Omnes præter Scardeonium huic monumento D.M. præfixere: quod necessarium puto.

4. SER.] Nimirum SERVIVS: quod prænomen à conditione prognatum Dionysius ostendit de Seruio Tullio Rege: *Appellauit vero Seruivum à conditione, quod serua eum peperisset.* Sed ex Valerio Sigonio & Panuinius demonstrat Seruios illos prænominatos, qui mortua matre in utero seruati erant, & ab hoc eodem Seruiliam gentem denominatam.

Rom. Antiq. lib. 4.
De Nom. Rom.
De Antiq. Nom.

CALPVRNIVS] Gens ista ex agro Sabino Romam migravit: & quamuis à Calpo Numa Regis filio sit oriunda, vt Festus monet, inter plebeias tamen à Panuinio recensetur. Verum ob Consules, Pisones, Frugos, Pisones Cæsoninos, Pisones Frugos, cognominatos longe emicuit. Ex hac Virum consularem sub Galieno Imperatore, in longa tyrannorum serie, qui eo tempore affixerunt Imperium, videns licet.

Vbi apud Scardeonium legitur V. A. IIII. M. X D. XX. apud Mazochium, & Gruterum, qui hoc saxum Patauij ponit, T. A. IIII. M. X. D. XX. obseruatur. Illud vero .T. quid significet, ignoro, nisi fortassis eius loco V. reponendum.

Fol. 863.
n. 13.

5. Inscriptionem istam, quæ à Mazochio, & Grutero Romæ in adibus Pomponij Lati in Quirinali monte describitur, Appianus, & Scardeonius Patauij reponunt. Quam tamen cum apud omnes non paucis scateret erroribus suspicari audeam, iuxta ea, quæ in ipsa iam delineata considerare licet, post tantos viros pro meo ingeniolo sic legerem

Fol. 44.
Fol. 38. n.
7.
Fol. 340.
Lib. 1.
Class. 4. fol. 63.

DEO. SANCTO. APOLLINI
PACIFERO

EX VOTO. LIBENS. SOLVIT
MILES. COHORTIS. X. PRÆTORIÆ
CENTVRIO : DASILEVS . C . . .
LIBENS . VOTVM . REDDIDIT

LIBENS nimirum pro LIBES, COHORTIS pro CORTIS, & REDDIDIT, pro REDDEDIT accipiendū.

6. Monumentum hoc, quod Patauij Appianus & Scardeonius habent, diuersum ex vtriusque descriptione hic collocare volui, nec non etiam ex Gruteri sententia, tametsi hic supra saxum addat, *Patauij Fora Iuli in porta*: de qua re iam antea

Fol. 344. Lib. 1. Class. 4. fol. 64. Fol. 486. n. 1.
VETTIDIVS] Vettidiam gentem quamuis non habeant Romanarum familiarum scriptores, eam tamen Romanam asserit monumentum Fori Sempronij situm, in quo inter

Grut. fol. 150. n. 4.
AVGVSTALES VI VIR

ceteris omissis reperitur

CN. VETTIDIVS CN. L. OPTATVS

VALENS] Cognomen à corporis vigore depromptum. De Valente

II fl. lib. 7. cap. 20.
Plinius: *A. Iunius Valens meruit in pratorio Diui Augusti centurio, vehicula cum culcis onusta donec exinanirentur, sustinere solitus: carpenta comprehensa una manu retinere, & alia mirifica facere, quæ insculpta monumento eius spectantur.*

8. Huius saxi descriptio quinque exhibetur modis, deperdita eius memoria. Mazochius & Appianus primo in ædibus Pomponij Lati in Quirinali reponunt, imo Appianus eo modo ipsam exhibet, quo delineatam dare volui; inde eandem paucis immutatis etiam Patauij locat. Gruterus tanta rerum varietate motus, hunc ei titulum præmittit. *Romæ in ædibus Pomponij Lati, alij ponunt Patauij.* Scardeonius noster ex Appiano Patauinum monumentum facit. Verum cum nec Romæ vlla amicorum diligentia id peruestigare, nec Patauij reperire licuerit, de ipso nihil decernere potui.

Fol. 44. Fol. 211.
9. LIBERTIS LIBERTABVSQ. MEIS VIVENS FECIT Scardeonius legit. Verius cum Appiano & Grutero LIBERTIS LIBERTABVSQVE MEIS VIVENS FECI accipio.

Fol. 40. n. 4. Lib. 1. Class. 4. fol. 63.
10. PLOTIÆ] Ex Plotia gente plebeia Consules emanarunt cogno-

cognominati, Proculus, Decianus, Veno, Venox, Ypsæus, Siluanus, Plancus. Istam Ursinus scribit *nomen à Plauto cognomine duxisse*, subditque mox: *cum autem Plauti, Ploti etiam dicti sint, (ut M. Attius ^{In gent. Plot. fol.} Sarsinas, qui comædias scripsit, initio Plotus, postea Plautus appellatus est) Plautiam quoque gentem non modo Plotiam (ut Claudium Clodium) sed Plautiam in veteribus monumentis nominatam esse animaduertimus.* ^{200.}

II. Græcum hoc monumentum sic Latine legendum existimo

C. CLODI IVCVNDI
 AVRELIAE TATIAE THYATI
 RENEITAE CASTISSIMAE
 FOEMINAE
 PACVBIVS FRONTON

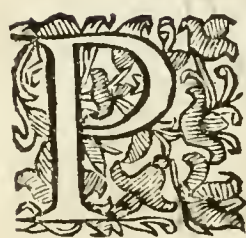

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA.

LIBER I. SECTIO X.

SUPPOSITIVA.

Ostremum iure locum sibi vindicant monumenta illa, quæ iam spuria, ac suppositiva iudicata sunt. Neque enim licebat inter veterum monumentorum classes illa recensere, quæ non re, sed ingenio antiquitatis nomen meruerunt. Spurium itaque à Grutero habetur Titi Liuij Elogium supra vnum ex ostijs Prætorij ad meridiem situm; cui addenda etiam essent ea, quæ (duobus eiusdem antiquis monumentis exceptis) à nobis relata sunt, vbi de Liuiio egimus. Sed cum omnia ibi appareant, frustra hic reponerentur. Ceterum præter hac à Grutero inter spuria etiam referuntur sequentia.

INClyTVS ANTE NOR PATRIAM VIX NISA QVIETEM
TRANSTVLIT HVC HENETVM DARDANIDVMQ. FVGAS
EXVLIT EYGANEOS PATAVINAM CONDIDIT VRBEM.
QVEM TENET HIC HVMIli MARMORE CESADOMVS

2.

Lib. 1.
Class. 4. fol.
10.
Spuriorum
fol. 9.

Tabula aenea, quam Ioannes Marcanoua se profitebatur habere Scardeonij testimonio, in summo Templo erat, si Grutero fides habenda.

P. AEMILIVS. IMP. MACEDONIAM. TERRARVM. IMPERIO. POTI
TAM. CEPIT. CVIVS. VNO. DIE. LXXII. VRBES. VENDIDIT
ETIAM. INDIAE. VICTOR. PER. VESTIGIA. LIBERI. PATRIS. AT
QVE. HERCVLIS. ROMANA. SIGNA. CIRCVMTVLIT

Spuria ac supposititia ex mea opinione.

3.

Supra Aquilonare Praetory ostium

PAVLVS PATAVINVS IVRISCONSVLTORVM CLARISSIMVS, HVIVS
VRBIS DECVS AETERNVM, ALEXANDRI MAMEAE TEMPORIBVS
FLORVIT AD PRAETVRAM, PRAEFECTVRAM, CONSVLATVM QVE
EVECTVS, CVIVSQVE SAPIENTIAM TANTI FECIT IVSTINIANVS
IMPERATOR, VT NULLA CIVILIS IVRIS PARTICVĀ HVIVS LE-
GIBVS NON DECORETVR, QVI SPLENDORE FAMAE IMMORTALIS
OCVLIS POSTERITATIS ADMIRANDVS INSIGNI IMAGINE HIC
MERITO DECORATVR.

In

In area adium Bassanorum.

4.

IMP : HANIBAL
 HAMILCARIS . F.
 TREBIÆ,
 THRASIMENI
 ET CHANNARVM
 VICTORIAM
 DEPORTAVIT

5.

D. M.
 BASSANVM
 ABASSA
 DICTVM
 AB
 HANTENORE
 TROYANO
 CONSTRUCTVM.

6.

*In adibus Coradenis antea loco
 indebito positum*

IMPVNE HINC CEREREM
 SVMAS IMPVNE
 LYEVN
 INTACTAS HABEAT
 DVM MEA LAVRVS
 OPES

7.

*Apud Tomasinum de Donarijs
 Cap. XXV.*

.....TAVRILL . . .
 PORCILIANO . . . . .
 POT . AVGVR . . .
 MARITO . SANCTIS . . .
 AVLA . PLACIDIA . T
 VXOR . PIEN TISSI . . .
 ET . SOLEMNITE . . .
 SVPPlicAVIT
 VIX . AN . LII . M . V . D

Hoc geminatum marmoreum columnæ epistylum , pulcherrimum certe , quamuis supposititium cognoscatur , in quo sex mensium symbola equitantiâ obseruantur , apud me conseruatur , munificentia eruditissimi viri Hieronymi Sanctasophiæ , in patrio Gymnasio Medicinæ Theoricæ professoris insignis , omnique virtute ac morum elegantia conspicui.

Antenorem nostrum, qui

Aeneid. lib.
1.——— potuit medijs elapsus *Achiuis**Illyricos penetrare sinus: atque intima tutus**Regna Liburnorum, & fontem superare Timaui:**Vnde per ora nouem vasto cum mure montis**It mare proruptum, & pelago premit arua sonanti;*

Atque in nostras haece regiones delatus, Euganeis pulsus

——— *Urbem Pataui sedesque locauit**Teucrorum, & genti nomen dedit, armaque fixit**Troia*

patriæ proditorem dicunt, & Dictys ille Cretensis, quem sicuti exiguae auctoritatis omnes agnoscunt, ita mendaciū propalare certe apparet; & Seruius ad hæc Virgilij carmina; qui de Antenore ac Ænea differens talia profert: *Hi enim duo Troiam prodidisse dicuntur, secundum Liuium.* Paucisq; interiectis sequitur: *Sisenna tamen dicit, solum Antenorem prodidisse: quem si uelimus sequi, augemus exemplum: Si regnat proditor, cur pius vagatur? Antenor autem ob hoc creditur Græcis patriam prodidisse, quia & auctor reddendæ Helenæ, & legatos ad hoc venientes susceperat, & Ulyssæm medici habitu agnitum non prodidit.* A quibus Liuius, quem Seruius testem adhibet, a peccate dissentit. *Iam primum omnium satis constat, Troia capta in ceteros seuitum esse Troianos, duobus Ænea Antenoreque, & uetusti iure hospitij, & quia pacis reddendæque Helenæ semper auctores fuerant, omne ius belli Achiuos abstinuisse.* Vndenam quæso proditionis memoria, & vnde eius argumentum? Nullum certe: nisi exoptare pacem, iusta ac honesta suadere, humanitatis & beneficentiæ munus exercere, proditionis argumentum fuerit. Veritatem sibi optime notam in adnotationibus ad Liuium doctissimus Henricus Glareanus ad verba hæc, fuisse quidem, sed accurate coactus est proferte. *Eam Seruij opinionem, quantum ad Virgilium attinet, eleganter sane, nec minus erudite refellit Christophorus Landinus. Neque enim uerisimile est (inquit) uoluisse poetam, eum uirum, quem omni laudum genere ad diuinitatem usque extollere contendat, uel minima infamie suspicione deturpare. Idem ego de Liuiio sentio. Quam enim conueniebat, eum, qui tantopere, ac post tot eximios scriptores rem Romanam scriptis suis illustrare in animo habebat, tale quid de origine testari? Miror autem, ut Seruius hæc Liuij uerba legerit: nam ut nos ea habemus, nulla prorsus mentio proditionis inest. Quod autem Græcorum ante bellum fuerint hospites Æneas & Antenor, maiestatem humanitatemque patriæ illustriorem reddidere. Et quod Helenæ reddendæ, per summam iniuriam ereptæ, auctores dicantur, officio bonorum uirorum functi plus ceteris ciuibus mihi uidentur, iustusque eorum monstratur animus. Antenor sane ab Homero Iliad: lib. 8. aduersus Alexandrum Priami filium differens introdu-*

citur,

Hæc. lib. 1.

citur, acerba iniecta contentione, ut Menelao uxor restitueretur.

Cap. 2.

Nec Antenorei honoris defensorem isto loco omissendum volo Pignorium nostrum, qui in Originibus Patauinis fusc & diligenter aduersus Antenoris detractores insurgit, quo breuitatis studio lectorem amicum remitto; hisce præmissis, quod cum in antiquitates Patauinas ac in eius clarissimos priscos vire seueræ, & forsitan censorie nimis inquirat, ut de Liuiio, Iulio Paulo, Thraستا Peto aperte videre licet, si de Antenore nostro quidpiam suspicatus esset, neutiquam silentio obumbratum relicturus fuisset.

Post quos addo ego, neq; abs re, ut puto; si Antenor patriæ proditor fuit, si Græcis amicum se præbuit, cur Troia incensa, dum aliam patriam quæreret, est

— — *medijs elapsus Achiuus?*

Cum elabi periculum fugere indicet. Vnde apud Ciceronem non paucis in locis legitur: *elapsum esse de manibus: ex tot tantisque criminibus elapsus est.* Ac præcipue pro domo sua: *Frater meus ex vestro ferro ac manibus est elapsus.* Et Plancus ad Ciceronem: *Magno cum labore paricidarum elapsus sum ijs.* E Græcorum insidijs elabi non cogebatur, qui Græcis beneficentissimum se exhibuerat, ac eos à longo, & infensissimo bello ob Troiam proditam liberauerat. Verum quia à proditionis calumnia innocentissimus fuit, merito ad illud

Antenor potuit medijs elapsus Achiuus

notatur in Paseratij Calepino: *significanter dixit elapsus, quum vellet significare eum e manibus pene Græcorum ipsum comprehendentium euassisse.*

Patauij itaque, vbi Antenor post urbem conditam

— — *placida compositus pace quiescit,*

sepulcrum eius latuit, vsque ad annum salutis M C C C L X X I V. ut omnes Patauini Chronologici asserunt. Cum vero ad euitandam fœdissimam hominum iniquitatem, qui illis temporibus infantulos, extra thorum legitimum susceptos, fluminibus immergebant, ciuitatis decretum sancitum esset, ut xenodochium erigeretur ære publico, in quod expositi infantes reciperentur, & huius operis struerentur fundamenta, inuentum est sepulcrum illud ingens, quod ad Diui Laurentij, quatuor columnis sustentum conspicitur, plumbeam capsam continens, in qua cipressina alia asseruabatur. In his ex Mussato Scardeonius repertum tradit enssem aureatum, qui ad Alberum Scaligerum tunc Patauij summo imperio fuagentem fertur peruenisse, hisce inscriptum carminibus.

*Cum super a summes primum tibi Dardane gamma,
Auxilium à superis subito tibi nomine clama.*

*Heu Patauum! qui te profugus construxit ab igne
Multoties tali pesti subiecta malignæ*

Vngarellus
M. S.
scard. lib.
1. Class. 1.
Pignor. in
Origin. Pa-
tan. cap. 8.
Et in Ante-
nore, cap. 8.

Mors

*Mors cita, vita brevis, Patauos in pace volentes
Vivere non passa est, genus hoc fatale ferentes
Admonet, & punit nullo discrimine ciues.*

Quæ tamen carmina cum doctissimo Pignorio alieni æui, & certius barbari, quam Antenorei iudico, siquidem Græcis potius characteribus, quâ Latinis descripta fuissent. Suspicio itaque, quod alio forsitan tempore inuentis Antenoris ossibus, ensi tunc insculpta fuerint carmina, & ingens illa arca marmorea efformata, quæ plumbeam & cupressinam capsam contineret, ad conditoris nostræ patriæ venerationem; quæ de nouo cum auri magna copia in grauissimis illis Hunnorum ac Gothorum in nostras regiones inundationibus forsitan recondita fuerit. Ad aureos vero nummos eo in loco repertos quod spectat, in *Chronicis Potestatum Paduæ* ad annum MCC LXXIV. hæc extant. *Dominus Gotofredus de la Turre de Mediolano Potestas Paduæ. Hoc anno de mense Februario in edificatione laborerij Domus Dei tanta quantitas cuiusdam generis monetarum per fratrem Rolandum, & eius fossores inuenta fuit, quæ valuit XVII. millia librarum & ultra. Legitur & alibi in eodem genere: Tantum aurum in meaglis. quod valuit XVII. millia librarum bagatinorum. Et in simili. Et repertum thesaurum tanti auri in medalijs in certis orzÿs ad summam librarum XVII. millia denariorum Venetorum.*

Verum de Antenoris sepulcro, deque eius tenebrosa antiquitate, nec non de numismatis illis post tot Patauina civitatis clades, quæ seculo rudi successere, cum nemo nostrorum scriptorum aliquid certi reliquerit, quid de eis affirmandum sit, prorsus me fugit. Satis itaque puto ea afferre, quæ certa sunt; nempe tumulum istum e regione Lupati, qui tunc temporis Quatuoruir erat, locatum fuisse, qui ijs temporibus I. C. Eques, ac poeta insignis, carminum, quæ in arca etiamnum sculpta leguntur, auctor fuit.

Supra hunc tumulum instar nucis pineæ tectum exurgit, à duobus Patauij illis temporibus Prætoribus, & cœptum, & perfectum; vt rudia illorum monumenta, quæ ibi adfixa visuntur, aperte denotant. Quorum primum ad Septentrionalem plagam expositum Oliui de Circis Florentini est, Patauij Prætoris anno salutis MCC LXXXIV. in quo & insignia eiusdem atque civitatis, & regni Galliaë conspiciuntur: supra quæ hæc leguntur carmina.

CVM QVATER ALMA DEI NATALIA VIDERAT ORBIS
POST DECIES OCTO MILLE DVCENTA SVPER
EXTVLIT HAEC PADVAE PRAESES CVI NOMEN OLIVE
COGNOMEN CIRCI PATRIA FLORIS ERAT.

Alterum quod Occidentem spectat, est Fantonis de Rubeis itidem Florentini, qui bis Patavio præfuit: nempe ab anni M CC LXXIV. medio, vsque ad annum M CC LXXV. quo tempore opus istud perfectum existimo; & anno M CC XCV. Supra eius stemma in Mausoleo Antenoris sculptum legitur

POTESTATE NOBILI VIRO DOMINO
FANTONE DE RUBEIS DE FLORENTIA
PERFECTVM FVIT HOC OPVS.

Tandem vbi Scardeonius & Portenarius in hoc Antenoris epitaphio PATRIAE legunt, PATRIAM reponendum est, prout in arca conspicitur. 2. Huius Pauli Æmilij monumentum, quod in tabula ænea existebat, & Mazochius in *Epigrammatibus Urbis* habet, in eo tantum à Scardeoniano & Gruteriano est diuersum, quod vbi isti POTITAM, ille POSITAM sed abs re forte ponit. Siquidem Macedoniam Imperio potitam, quam positam Grammaticæ magis consentaneum est.

Ipsam iure inter supposititia à Grutero habitum obseruo. Nam etsi quoad Macedonicas res falsi nihil contineat, siquidem L. Æmilio Paulo Macedonia decreta est, qui bellum in ipsa celerrime, ac feliciter perfecit, vt Plutarchus scripserit: *Macedones, qui semper regum suorum habiti fuerunt amantes, tunc sicut cum fulcimento rupto omnibus vna conruentibus, permittentes sese Paulo, duobus diebus totius Macedoniae competentem eum fecere: & ipse ad populum Romanum de se dixerit: Macedoniae in potestatem populi Romani redegi; & quod bellum per quadriennium quatuor ante me consules ita gesserunt, vt semper successoribus tradiderent grauius, id ego quindecim diebus perfecit: attamen Duces Romanos ciuitates subactas vnquam vendidisse, aut Romana signa ad Indiæ regiones peruenisse, quod sciam, hucusque notauit nemo.*

4. Monumentum, quod hic exhibeo, Iulij Pauli viri iurisconsultissimi, Alexandri Seueri Imperatoris auro degentis, cui à consilijs fuit, patria mea ad tanti ciuis perennitatem supra vnum ex quatuor ostijs prætorij ad Austrum bis erigi voluit. Primum Scardeonij auro visebatur tale.

PAVLVS PATAVINVS HVIVS NOSTRAE VRBIS DECVS AETERNVM IURISCONSULTVS CLARISSIMVS COAETANEVS T. LIVII HISTORICORVM PRINCIPIS EA AETATE INTER LEGVM LATORES ADEO COELESTI FLORVIT INGENIO VT LEGES INNVMERAS EDIDERIT QVARVM NONNVLLAE DE APICIBVS IVRIS DIVINO QVODAM INTELLECTV CORVS CANT QVEM SPLENDIDVM FAMA IMMORTALI FIDIS OCVLIS POSTERITATIS INSIGNI IMAGINE HIC MERITO DECORAMVS

Verum

Verum cum perspectum fuisset, quantum à veritate distaret hoc monumentum, cum inter Alexandri Seueri Consiliarios *Iulium Paulum* In Alex. Seu. Loco cit. iurisperitissimum enumeret Lampridius (nisi forsitan, vt Scardeonius diligenter considerat, in saxo, vbi COAETANEVS, CONTERRANEVS T. LIVII esse debuerit, atque adeo erratum istud fabro adscribendum sit) ne talis ineptia ad patriæ gloriæ detrimentum perduraret, anno MDLXV. sancitum fuit, vt illud penitus aboleretur, istudque reponeretur, quod castigatum nunc ibi legitur.

Verum de Iulij Pauli patria, suo more, nimisque forsitan acute, vt de reliquis patriæ nostræ clarissimis viris, dubitat in *Originibus Patauinis* Pignorius hisce verbis: *Giulio Paulo il Giuriconsulto, io non hò mai ritrovato auttore alcuno antico che lo chiami Padouano. so bene che Teodoro Manilio lo chiama Greco.* Ipsum tamen à Patauinis non omnino rejicit subnectens: *è ben vero che la traditione è gran fondamento di molte cose, che si credono, et io non voglio annullare gl'ornamenti della mia patria, ma più tosto accrescerli.* Neque mihi dubitandum censeo de eis, quæ maiorum nostrorum publica monumenta testantur; præcipue cum de Iulij Pauli *Patauinitate*, vt ipse Pignorius affirmat, *nubes testium* (eius verbis vtor) pro hac certitudine appareant. Affirmant namque iuriconsulti, monumenta vel ænea, vel marmorea, vel antiqua etiam volumina publici iuris facta, magnam vim attestationis habere, iisque publicam inesse fidem, vt in Cod. Constantini sub *Tit. de Donat.* habetur, & vt testatur Bartolus, Baldus, Angelus Aretinus, & omnes iuriconsultissimi viri. Quæ cum ita sint, in *Libro Manuscripto Priuilegiorum Reuerendissimi Capituli Patauini*, in archiuo Ecclesiæ Cathedralis asseruato ad annum Domini 229. vere scriptum reperitur: *Floruit Iulius Paulus Patauinus antiquus, & illustris legum lator Papiniani primus discipulus.* Vngarellus in *Chronicis* notat: *Fù doppo la natiuità di Christo vn nostro Cittadino chiamato Giulio Paolo &c.* Bernardinus Scardeonius inter claros iuriconsultos Patauinos Iulium primum locat. Marcus Mantua Patauinus, sui æui Iuriconsultorum coryphæus scribit: *Iulius Paulus Patauinus noster claruit Alexandri temporibus, vt multi testantur.* Thadæus Pifo Soacius identidem I. C. Patauinus elegantissimus, commentario in primam Pandectarum, *Paulum Patauinum*, de quo in *L. Paulus ff. de solutionibus*, nominat. Nec Patauinos tantum testes habemus, sed in libello illo Italice scripto, cui titulus est *Difesa della Patauinità di Giulio Paolo*, cuius auctorem nostri ciues credunt, vel Alexandrum Carerium, vel Nicolaum Campofamperium seniore, ciues ambos, & Iuriconsultos Patauinos, summi nominis viros; vbi quamplurimos habemus huius rei testes: ad quem ob breuitatem lectorem mitto.

5. Monumentum, quod Annibali Carthaginensium duci erectum, in ædibus Bassanorum extat, inter spuria reponendum credidi, tum

quia antiquitus absque aspiratione, & duplici N. ANNIBALEM scribi solitum credo, prout etiam CANNARVM, non CHANNARVM; tum pariter quia modus iste dicendi in saxo à Romano nitore meo iudicio diuersus apparet.

6. Hoc etiam saxum apud Bassanos inter spuria reponendum volui; nescio enim quid sibi velint DEI MANES ad monumentum BASSANI, quod oppidum clari nominis & nunc est, vigesimo quinto à nostra vrbe lapide, Septentrionem versus. Nec HANTENORE TROYANO ad antiquum scribendi modum ita accedit, vt ANTENOR TROIANVS.

7. Quod sequitur distichon, inter Coradenorum monumenta antiqua præ nimia festinatione repositum, heic merito locum meretur; siquidem eius auctorem credo Hieronymum Gabrielium Medicum Patauinum non vulgarem. Legitur autem Arquati, in ædibus olim Petrarchæ, nunc Gabrieliorum supra ianuam, qua ad hortos & colles itur, depictum tantum in tabula marmorea, quam fortassis reponi sibi curauerat Gabrielius, quum ædes hasce reparasset.

8. Semifractum istud saxum, de quo in suo de Donarijs elegantissimus Tomasinus hæc protulit: *Saxi fragmentum, non ita dudum ad radices montis Vende inter Euganeos altissimi repertum, ubi nunc Castri Noui pagus olim incolis frequens, cur inter spuria ac supposititia à me reponatur, dum vixit nouerat Carolus Auantius, sed forsàn nimis iniuite.*

IAm iste laboris mei qualiscunque partus, qui aliquam diu sub prælo gemuit, libera deinceps luce, hominum obstetricante benignitate, fructurum se latebatur, cum retardatus est noua epistola, quæ Roma opportune aduenit. Scripsit enim nunquam satis laudato Ioanni Rhodio Clarissimus Lucas Holstenius, Vir qui iam pridem Musas omnes arctissima familiaritate sibi deuinxit, & in intima Parnassi, hoc est omnigenæ eruditionis adyta felicissime penetrauit. Literarum certe Græcarum tanta excellit peritia, vt ipsi laudis huius palmam seculum istud facile porrecturum videatur. Quare etiam ad eum honoris prouectus est gradum, qui debetur doctrinæ supremis coniunctæ virtutibus. Iste igitur circa Maguriani mei monumenti, superius sectione 5. fol. 211. repositi, perplexissimum labyrinthum ingenium suum fatigare, ac sensa sua luci dissime explicata Patauium transmittere dignatus est. Debeo igitur summo tanti viri erga me studio; debeo singulari, quam in hoc suscipit negotio, industriæ; debeo reconditissimæ doctrinæ, quæ magnum splendorem meo conciliatura est operi, vt ipsius accuratissimam epistolam pro felici libri huius coronide annectam.

V: CL:

LVCÆ HOLSTENII
DE MONVMENTO MAGVRIANO
AD IOANNEM RHODIVM
EPISTOLA:

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

Malo parcius solvere, quam longiore procrastinatione debitum augere. promissam tibi Magurianæ inscriptionis explicationem, siue diuinationem potius meam ad antiquum illud ænigma nunc exhibeo. ubi illud iure meo ab humanitate tua postulo, ne mihi culpa aut vitio vertas, si à doctissimi amici nostri expositione tantum recedam, quantum disidet Hesperijs Gadibus Eridanus. Ego enim Patauinam inscriptionem existimo Magurij ciuis Patauini, aquis Aponis dedicatam, in quarum margine repertam scribis. Magurius ille in xysto siue porticu aquis imminenti de suo posuerat Euras illas & perticas, quas lapis commemorat, ut lusoribus gregis Veturianæ, quæ grex etiam iuniorum dicebatur, eorumque exhibitionibus siue exercitijs seruirent. quæ singillatim explicare operæ pretium fuerit.

Q. Magurium Patauinum fuisse ostendit tribus Fabia, in quam omnes Transpadanæ ciuitates relatæ fuere, cum Romana ciuitate donarentur. De Brixia, Verona, Mantua multi lapides id restantur apud Rossium, Panuinium & Gruterum. De Patauio idem Gruterus aliquot affert ex Scardeonio, quos videre est, CCCXL, 4. DCCCI, 12. DCCCXXCV, 3. DCCC, 1. DCCCCXXII, 19. DCCCCXLV, 4. & apud Montem silicis CCCC, 5. neque hac de re quisquam in his studijs paulo versatior dubitabit.

FERO CIS cognomen sepius antiqui lapides exhibent. sic Annius Ferrox senior, & iunior apud Gruterum MLXXXIX, 6. ut alios taceam.

LVS. EPIDIXIB. ET. CETÆS I. II. III. de Lusorum epidixibus & Zetas, siue diætis tribus intelligo. Ideoque in voce CÆTES errorem quadrantarij, vel potius scriptoris Pataunitatem agnosco, qui pro Z. posuit C. forte quod vocis originem & orthographiam ignoraret. Lusorum epidixes in thermis & xystis olim exhibitas, notius est quam ut indicari à me debeat, post Mercurialem, Fabrum & alios. Epidixes autem de omnium generum ludis & artificijs, non de solis poëtarum & rhetorum recitationibus accipi cum alijs, tum Cresollus in veterum rhetorum theatro prolixè docet. Porticum vero illam mille pedum, cuius vestigia iuxta aquas Aponi Scardeonius & Pignoria extare affirmant, ædificia siue distincta cubicula, (has enim Zetas veteres dixere,) quamplurima habuisse ignorare non potest, qui Vitruuium legerit lib. V. cap. XI. ubi de palæstris & xystis agit.

GREG. VETVRIAN. Integris vocibus Gregis Veturianæ explico. ubi illud primum moneo, Gregem feminino genere olim dictum fuisse, quod Lucretij exemplo & auctoritate firmat Nonius, apud quem Buceria.

que greces lib 2. legitur. sic quoque in magno inscriptionum opere, CCCXXXVIII, 5. GREX RVSS. AT A habetur. Veturiana autem dicebatur, quod à Veturio aliquo instituta fuerit. hanc enim Veturianam familiam Patavij fuisse docent lapides antiqui apud Gruterum DCCCCLVII, 10. & DCCCXCV, 1. & alius qui Vigiotti extat, DLXVIII, 2. ex Scardeonio. Vicentiæ quoque Viturios fuisse ostendit lapis DCCXLVIII, 8. Eadem grex siue schola Lusorum etiam iuniorum appellabatur, siue quod non nisi iuvenes ad eam admitterentur, sicuti apud Gruterum LVSVS JVVENVM legitur; siue potius quod iam ante alia schola siue grex lusorum fuisset in iisdem thermis instituta. ut apud Gruterum DCCXI, 2. Tribules corporis iunioris in tribu Palatina. & MCXV, 8. Tribules corporis seniorum clientium tribus Palatinæ. atque ita passim in Notitia Imperij scholæ militum iuniorum & seniorum leguntur.

A. A. Aquis Aponis intelligo, atque ita Scaliger in Indice magni operis inscriptionem Patavinam apud Gruterum DCCCXVIII, 3. Vale ad aquas, recte Aponas explicat. Fontibus autem siue aquis, præsertim medicatis, quod sacra haberentur, varia dedicata constat ex antiquis monumentis. sic apud Eminentissimum Card. Barberinum in pyramide marmorea AQVIS. ALBVLIS. SANCTISSIMIS &c.

FEVRAS nos intelligere unus Pollux docet, cui varia curruum ferramenta explicanti lib. 1. cap. 10. Euræ sunt ferramenta quibus axes curruum muniuntur, & quæ rotis atteruntur. Romæ vulgo sprangas ferreas vocant. ego hoc loco ferramenta vel muro vel trabibus ligneis infixæ accipio, quæ perticas vincinis clauatas sustinerent, ea scilicet forma, qua appinxi. Perticarum autem & uncinorum usum eum fuisse puto, ut vel lauantium vel potius ludo sese exercentium vestimenta sustinerent. Hunc obscurissimam inscriptionis sensum existimaverim, donec viri doctiores veriora me docuerint. Romæ XXIV. Augusti CIO IOC LII.

INDEX

Eorum, quorum auctoritate, fide ac munere
opus creuit.

A			
Acro.	74. 152	Nicephorus Callistus.	16. 216
Aelianus.	82. 97. 159	Nicolaus Camposanperius.	348
Aeneas.	280	Iulius Capitolinus.	219. 231. 244. 245
Agrætius.	143	T. Lucretius Carus.	71. 73. 82. 90. 133.
Andreas Alciatus.	143	147. 159. 258. 271.	
Alexander ab Alexandro.	39. 43. 88.	Alexander Carerius.	348
107. 108. 109. 111. 120. 122. 232. 250		Ifacius Casaubonus.	123. 280
Bartholomæus Amantius.	72. 111. 124	Dio Cassius.	110. 127. 154. 220. 271
203. 207.		M. Aurelius Cassiodorus.	13. 14. 108.
Anacreon.	121	115. 127. 143. 245. 307.	
Petrus Appianus.	45. 46. 72. 91. 95. 111.	Iacobus Cauacius.	4. 5. 11. 13. 15. 17.
119. 124. 203. 287. 288. 305. 309. 334		22. 28. 144. 200. 300.	
335. 336.		Cornelius Celsus.	93
Petronius Arbitr.	2. 206. 275	Censorinus.	1. 133. 134
Angelus Aretinus.	347	Chronicon Regiminis Ciuitatis Paduæ	
Carolus Auantius.	318	M. S.	25. 290. 345. 346
Antonius Augustinus.	125. 269	M. Tullius Cicero.	7. 8. 39. 44. 74. 75. 77.
L. Apuleius.	44. 74. 82. 91. 119. 133. 226	81. 94. 109. 117. 145. 153. 205. 230.	
Aristoteles.	204	232. 233. 250. 251. 260. 264. 272. 280.	
Aristophanes ex Nicodemi Frischlini ver- sione.	267. 288	344.	
Arnobius.	133. 134. 224. 269	Claudianus.	91. 200. 241. 242. 288.
Athenæus.	123	Marcellinus Comes.	13. 14.
Auctor de Viris Illustribus.	79. 87. 88.	GEORGIVS CONTARENVS Patricius Vene- tus.	44. 253. 266. 307. 323
219. 227.		Gn. Cornutus ex Cassiodoro.	73. 150.
Aufonius.	98. 120. 121. 122. 128. 240.	224.	
241. 314.		Historia Cortusiorum de Nouitatibus Paduæ & Lombardiæ.	144
B			
Baldus I. C.	347	Ioannes Cottunius Eques.	98. 127. 128
Bartholus I. C.	ibid.	Dictys Cretensis.	343
Cardinalis Baronius.	165	Petrus Crinitus.	80
PETRVS BEMBVVS Cardinalis.	273	Iacobus Cuiacius.	39. 108
Antonius Beuatellus.	30	D	
Lazarus Bonamicus.	31	Paulus Diaconus.	19
Anselmus Boot.	311	Aelius Donatus.	81. 153
Antonius Bolius.	17. 243	E	
Barnabas Briffonius.	24. 39. 108. 234	Io. Baptista Egnatius.	14. 197
Brunfelsius.	169	Euclides.	25
Gulielmus Budæus.	136. 137. 329	Eutropius.	86. 192. 197. 316
Balengerius.	43	F	
C		Fasti Veri Flacci, Cassiodori, Panuinij, Sigonij.	14. 39. 71. 75. 79. 85. 86. 96.
C. Iulius Cæsar.	73. 143. 207. 226. 228.	103. 106. 112. 125. 143. 165. 190.	
281. 314.		213. 225. 241. 242. 298. 314. 316.	
Iacobus Cagna.	200	321.	

Index Auctorum.

Octavius Ferrarius. 76. 81. 85. 117. 127. 142. 170.	Horatius. 43. 74. 220. 264
Sex Pompeius Festus. 6. 8. 16. 18. 24. 32. 39. 43. 73. 77. 78. 81. 91. 95. 96. 106. 107. 116. 117. 120. 122. 123. 125. 134. 136. 144. 145. 153. 158. 199. 207. 217. 224. 231. 269. 271. 272. 275. 279. 281. 297. 307. 322. 335.	Julius Hyginus. 87. 88. 314
Bartholomæus Fichettus. 214. 291	I
Lactantius Firmianus. 265	Iamblichus. 133
Iulius Firmicus. 281	Iornandes. 14
Valerius Flaccus. 80	Isidorus. 8. 15. 16. 24. 39. 194. 232. 234. 272. 311. 329.
L. Florus. 115	Silius Italicus. 100. 101. 168.
Blondus Flavius. 29. 33	Adrianus Iunius. 281
Leonardus Foschius. 285	Iuuenalis. 20. 45. 178. 288. 335
Cornelius Fronto. 48	K
Frontinus. 268. 281	Athanasius Kircherus. 37. 216
Fulgentius. 91	Ioannes Kirchmannus. 89. 90. 94. 118. 120. 122. 123. 150. 205.
G	L
Galenus. 267	Cornelius Labeo ex Macrobio. 182
Cornelius Gallus. 271	Pomponius Latus. 8. 107. 110. 111. 119. 197. 219.
Aulus Gellius. 18. 76. 94. 95. 109. 173. 194. 230. 231. 234.	Dionysius Lambinus. 271
BERNARDVS GEORGIVS. 151	Aelius Lampridius. 47. 127. 242. 347.
Augerius Gislenius Busbequius. 233	Iosephus Laurentius. 216
Henricus Glareanus. 343	Ludouicus Lazarellus. 201
Anthologia Græca. 128	Fortunius Licetus. 214
Ioannes Gronouius. 186	Iustus Lipsius. 76. 154. 156. 179. 256. 310.
Ianus Gruterus. 10. 15. 18. 19. 32. 33. 45. 46. 78. 79. 83. 84. 85. 93. 94. 112. 113. 118. 119. 124. 145. 153. 158. 159. 161. 162. 164. 165. 183. 185. 186. 192. 193. 196. 197. 198. 199. 203. 213. 216. 220. 223. 225. 232. 239. 241. 257. 259. 260. 264. 266. 267. 268. 273. 278. 286. 288. 289. 292. 293. 297. 298. 299. 300. 302. 303. 305. 307. 309. 311. 313. 314. 315. 318. 321. 324. 325. 327. 328. 330. 334. 335. 336. 338. 340. 346.	T. Liuius. 8. 9. 15. 18. 34. 39. 75. 79. 82. 84. 85. 88. 96. 110. 119. 124. 125. 134. 143. 167. 168. 182. 194. 227. 229. 230. 231. 232. 234. 244. 251. 264. 271. 279. 305. 343. 346.
Hieronymus Gualdus. 276	Velius Longus ex Casiodoro. 270. 307
Iacobus Guterus. 150	Lucanus. 18. 77. 115. 116. 119. 167. 207. 216. 281.
Lilius Gregorius Gyraldus. 74. 80. 117	Lucianus. 314
H	M
Dionysius Halicarnasæus ex Emanuelis <i>Porti versione.</i> 74. 78. 79. 82. 85. 96. 101. 108. 109. 110. 111. 129. 142. 167. 182. 227. 171. 279. 280. 335.	Macrobius. 39. 91. 94. 109. 182. 183. 220. 266.
Herodianus ex Angelo Politiano. 120	Iason Mainus. 25
D. Hieronymus. 116	Marcus Mantua. 158. 348
Partita Historia. 116	Aldus Manutius P. F. 19. 86. 104. 153. 223. 232. 259.
Homeras ex Henrico Stephano. 77. 123	Paulus Manutius. 39. 44. 72. 76. 82. 84. 110. 175.
Lucas Holstenius. 348. 351.	Ioannes Marcanoua M. S. 18. 297. 340.
	Nonius Marcellus. 22. 81. 119. 199. 216. 219.
	Ammianus Marcellinus. 16. 161. 197. 266.
	Valerius Martialis. 25. 78. 80. 102. 104. 105. 114. 115. 134.
	Valerius Maximus. 87. 88
	Iacobus Mazochius. 164. 325. 327. 328. 334. 335. 336. 346.

Index Auctorum.

Gaudentius Merula.	116	Plutarchus.	16. 18. 78. 101. 143. 144. 156.
Paulus Merula.	29. 33. 238		231. 259. 266. 268. 283. 346
Iacobus Merciarus.	7. 144	Xicco Polentonus.	203. 204
Andreas Muretus.	128. 129	Trebellius Pollio.	127. 196. 198
M. Antonius Muretus.	22	Iulius Pollux.	216
Albertinus Mussatus.	4. 144. 344	Polybius.	84. 85
N		Trogus Pompeius.	231
P. Ovidius Naso.	16. 87. 91. 122. 227.	Io. Iouianus Pontanus.	30. 154
251		Angelus Portenarius.	4. 5. 6. 11. 15. 16. 20.
Ioannes de Nono M. S.	25. 71. 144.		23. 25. 26. 29. 106. 160. 163. 200. 346
153. 175		Valerius Probus.	10
O		Propertius.	1. 2. 44. 45. 150
Iulius Obsequens.	18	Prudentius.	234
Adolphus Occo.	238. 270	Ptolemæus.	115
P		Cassianus à Puteo Eques.	240. 243
Baptista Paliarinus M. S.	144. 231. 245	Q	
Matthæus Palmerius.	116	Quintilianus.	9. 24. 32. 71. 80. 81. 111. 119.
Guidus Pancirolus.	14. 15. 241. 244.		144. 150
297. 299. 310.		R	
Onuphrius Panuinius.	6. 7. 8. 9. 10. 14.	Franciscus Robertellus.	203
17. 18. 19. 20. 22. 24. 28. 32. 38. 43. 47.		Cœlius Rhodiginus.	18. 320
71. 72. 74. 77. 79. 82. 87. 92. 93. 102.		Ioannes Rhodius.	37. 178. 216. 282. 348
103. 104. 113. 116. 117. 125. 126. 142.		Ioannes Rosinus.	39. 95. 96. 107. 109. 111.
243. 145. 152. 154. 155. 158. 162. 164.			153. 194. 195. 231. 232. 271.
166. 168. 169. 172. 173. 178. 190. 192.		S	
202. 213. 218. 226. 231. 238. 240. 241.		Iosephus Scaliger.	20. 40. 43. 84. 86. 119.
256. 260. 272. 283. 287. 297. 314. 320.			258. 266.
321. 335		Bernardinus Scardeonius.	1. 2. 3. 4. 5. 7.
Hugo Papias e Pignorio.	224		10. 13. 16. 18. 19. 26. 29. 33. 46. 71. 72.
Papyrianus e Casiodoro.	75		73. 75. 79. 81. 86. 87. 89. 92. 94. 95. 97.
Statutum Patavinum M. S.	9		98. 99. 102. 103. 104. 105. 118. 119. 124.
Velleius Paternulus.	81. 127. 190. 213.		126. 131. 132. 142. 144. 145. 147. 148. 153.
223			157. 160. 163. 178. 183. 186. 190. 191.
Iulius Paulus.	193		200. 206. 213. 218. 220. 223. 256. 259.
Asconius Pedianus.	15. 47. 234. 238. 254.		265. 275. 284. 287. 288. 289. 292. 293.
Nicolaus Perotus.	329. 335		297. 298. 299. 300. 302. 303. 305. 309.
Gulielmus Philandrus.	150. 175		311. 313. 314. 315. 316. 321. 322. 325.
Philostratus e Pignorio.	265		326. 327. 328. 334. 335. 336. 346. 347.
Phornutus.	87		348.
Laurentius Pignorius.	4. 6. 30. 32. 34.	Gaspar Scioppius.	32
44. 91. 99. 100. 135. 151. 153. 183. 202.		Seneca Philosophus.	1. 94
203. 218. 223. 229. 234. 244. 265. 266.		Seneca Rhetor.	33. 101. 292
269. 270. 318. 344. 345. 346. 347.		Seruius.	37. 74. 94. 98. 143. 173. 182. 256.
Dominicus Pinus.	251		321. 343
IOANNES PISAVRVS EQVES DIVI MARCI		Idem e Biblioth. Petri Danielis. I. C.	183.
PROCVRATOR.	99. 128	Petrus Seruius.	183
Plautus.	71. 86. 120. 244	Carolus Sigonius.	6. 7. 9. 17. 19. 24. 32. 38.
Plinius Historicus.	3. 47. 78. 81. 82. 88. 99.		39. 43. 46. 74. 75. 84. 85. 92. 95. 96. 106.
107. 115. 123. 127. 136. 145. 152. 169.			107. 117. 120. 122. 125. 126. 143. 152.
205. 213. 218. 227. 230. 231. 238. 266.			166. 167. 173. 202. 218. 224. 227. 232.
269. 292. 336			265. 272. 279. 335.
Plinius alter.	8. 16. 28. 113. 115. 155. 259.	Guarinus Pifo Soacius.	15. 107. 109
		Yy	2 Thadæus

Index Auctorum.

Thadaeus Pifo Soacius .	348	V	
Gulielmus Sohierus.	269.307		Ioannes-Valdetaro. 184
Sosipater.	153		Pierius Valerianus. 17.93.94.97.137-217
Aelius Spartianus. 85.86.225.314.323.			Terentius Varro. 8.18.45.47.76.77.95.107.122.135.152.167.208.213.216.219.220.224.231.232.233.267.271.275.292
Io. Maria Stabilis.	251		Fl. Renatus Vegetius 8.95.96.147.269.310.330
Stadius. 16.86.101.103.105.259.			Georgius Hieronymus Velfchius. 285
Strabo. 44.76.115.260.279.309.			Marcus Velferus. 284.287.288.289
C. Io. Iosephus Straffoldus. 45.250			Sex. Aurelius Victor. 197.
Symmachus. 232.233.244.			Virgilius. 34.37.73.74.77.86.88.89.90.92.98.117.133.134.150.173.178.182.193.194.208.234.256.258.272.286.287.288.292.313.316.320.343.
T			Vitruuius. 175
Cornelius Tacitus 8.73.76.91.104.106.111.113.115.119.143.154.156.172.194.205.213.217.219.245.256.259.298.323.330.			Vlpianus. 193.242
Achilles Tatius. 120			Gulielmus Vngarellus M. S. 45.11.13.23.344
Cebes Thebanus. 1			Vopifcus. 194
Pub. Terentius. 22.32.244			Gerardus Vofsius. 29
Tibullus. 44.150			Fulvius Vrsinus. 22.24.38.47.71.72.79.87.102.103.107.111.113.116.118.142.143.172.238.269.283.320.321.337.
Iacobus Philippus Tomafinus. 4.17.22.29.32.34.134.178.202.231.235.240.241.242.257.266.279.306.340.348.			
Torrentius. 37			
Suetonius Tranquillus. 72.78.94.101.102.106.112.113.117.120.123.125.126.127.134.155.190.195.205.206.207.213.217.220.245.264.281.310			
Adrianus Turnebus. 22.89.194.234			

PATAVINI

Hoc opere nominati.

B			
B ARISONIVS.		Ioannes Medicus & Mathematicus præ-	clarissimus. ibid.
Albertinus Episc. Cenetensis electus. 21.	265	D OTTORII.	
B ASSANI.		Alexander Medicus.	163
Alexander senior I. C.	49	Alexander Eques.	ibid.
Alexander iunior I. C.	31. 49.	Antonius Franciscus I. C.	ibid.
B ENAVIDIH à MANTVA.		Carolus.	ibid.
Andreas.	157	Daniel Eques.	ibid.
Gaspar Philosophiæ Doctor.	ibid.	Iulius Cæsar.	ibid.
Ioannes Andreas Medicus.	ibid.	Ludouicus.	ibid.
Ioannes Petrus Medicus.	ibid.	Vincentius Philosophiæ Doctor.	ibid.
Marcus I. C. sui æui primus.	ibid.	E	
B OATVS.		E STIVS.	
Bartholomæus.	214	Alexander.	156
B ORROMAEL.		F	
Aemilia.	174	F RIGIMELICAE.	
Traianus.	ibid.	Antonius.	131
B YZZACHARINVS.		Franciscus Medicus clarissimus	ibid.
Ludouicus.	34	Hieronymus Medicus elegans.	ibid.
C		Iacobus.	ibid.
C AMPOSAMPERII.		Iacobus Eques.	ibid.
Gaspar I. C.	140	Ioannes Maria.	ibid.
Nicolaus I. C.	348	Octavius I. C.	ibid.
Obicius.	218	F ONTANA.	
Vinciguerra.	120	Tricidius Episcopus Patauinus.	5
C APILISTEI IJDEM AC FORZATEI, & TRASALGARDI.		FORZATEI IJDEM AC CAPILISTEI, & TRANSAL-	
Annibal.	201	GARDI.	
Annibal alter	200	Ioannes.	200
Antonius.	ibid.	Iordanus Abbas Oliuet. vir sanctus.	ibid.
Bartholomæus.	ibid.	Teduccius.	ibid.
Ioannes Franciscus I. C.	29	G	
Tranfalgardus I. C.	200	G AERIBLII.	
C ARBRIVS.		M. Antonius Eques vltimus suæ gentis.	191
Alexander I. C.	348	Florispina.	ibid.
C ART RII.		Gaspar Medicus.	191. 348
Eccellius.	71	G ALVANVS.	
Gulielmus.	ibid.	Ioannes. I. C. insignis.	35
C ASALIS.		G IANVARI.	
Rolandus Monachus Cassinensis.	29	Sophia.	131
C ITADELLAB.		Thomas I. C.	ibid.
Beatrix.	174	H	
Marcus.	ibid.	H OROLOGII. vide de DONDIS.	
C ORRADENI.		L	
Aloysius I. C.	187	D e L AZARA.	
Andreas Medicus.	ibid.	Ioannes Comes & Eques.	170
Bonacursius Medicus.	ibid.	Ioannes Comes & Eques S. Stephani.	170
Hercules.	ibid.	Nicolaus Comes & Eques.	170
Nicolaus.	ibid.	M	
D		M VSSATI.	
D E DONDIS AB HOROLOGIO.		Albertinus Historicus & Poeta.	145
Gabriel Medicus.	180	Galacius Archipresbyter Patauinus.	ibid.
Gaspar.	ib.	Gualpertus Abbas Cassinensis.	ibid.
Iacobus Medicus & Mathematicus.	ibid.	Ioannes Franciscus I. C.	ibid.

Patauini hoc opere nominati.

<p>Ioannes Franciscus. ibid.</p> <p>Iulius Philosophiæ Doctor. ibid.</p> <p>Ludouicus Medicus. ibid.</p> <p style="text-align: center;">N</p> <p>NIGRA seu ROGATA. 38</p> <p style="text-align: center;">O</p> <p>OBICIJ.</p> <p>Antonius. 38</p> <p>Pius Aeneas Orciani Marchio. 38</p> <p style="text-align: center;">O</p> <p>OPTATI.</p> <p>Franciscus Medicus. 166</p> <p>Ioannes Dominicus Philosophus. ibid.</p> <p style="text-align: center;">P</p> <p>PAPAVII.</p> <p>Bonifacius I. C. 174</p> <p>Bonifacius Eques. ibid.</p> <p>Iacobus I. C. ibid.</p> <p>Iacobus Eques Hierosolymitanus. ibid.</p> <p>Isabella. ibid.</p> <p>Marsilius Philosophiæ Doctor. ibid.</p> <p>Marsilius Eques. ibid.</p> <p>Marsiliettus. ibid.</p> <p>Robertus Abbas. ibid.</p> <p>Robertus Eques. ibid.</p> <p>Scipio Eques Hierosolymitanus Prior Mef- sanae. ibid.</p> <p>Vbertinus Episcopus Adriæ. ibid.</p> <p style="text-align: center;">P</p> <p>PASINVS.</p> <p>Ludouicus Medicus. 185</p> <p style="text-align: center;">P</p> <p>PERAGIA.</p> <p>Peraghinus Eques. 29</p> <p style="text-align: center;">P</p> <p>PIGNA.</p> <p>Franciscus I. C. 214</p> <p style="text-align: center;">P</p> <p>POLCASTRA.</p> <p>Margarita. 21</p> <p style="text-align: center;">P</p> <p>POLENTONVS.</p> <p>Acco. 29. 203</p> <p style="text-align: center;">P</p> <p>PORCELLINVS.</p> <p>Nicolaus I. C. 29</p> <p style="text-align: center;">R</p> <p>RIDIJ seu de RIDO.</p> <p>Antonius Castri S. Angeli Rom. Præfec. 132</p> <p>Daniel I. C. ibid.</p> <p>Marcus I. C. ibid.</p> <p>Matthæus. ibid.</p> <p>Nicolaus Medicus & Poeta. ibid.</p> <p>Nicolaus I. C. ibid.</p> <p style="text-align: center;">R</p> <p>ROGATI. vide NIGRI.</p> <p style="text-align: center;">S</p> <p>SALA.</p> <p>Ioannes Dominicus Medicus præclarus. 22</p> <p style="text-align: center;">S</p> <p>SANDELIVS.</p> <p>Martinus I. C. 135</p> <p style="text-align: center;">S</p> <p>SANCTASOPHIA.</p> <p>Hieronymus Medicus. 342</p> <p style="text-align: center;">S</p> <p>SCARDEONIVS.</p> <p>Bernardinus Canonicus & Historicus Pata- uinus. 1. 140. Passim.</p> <p style="text-align: center;">S</p> <p>SCRVINIVS.</p>	<p>Henricus. 29</p> <p style="text-align: center;">S</p> <p>SILVATICVS.</p> <p>Benedictus Medicus nostri æui primus. 43.</p> <p style="text-align: center;">S</p> <p>STRATA.</p> <p>Aloysius Medicus. 21</p> <p style="text-align: center;">T</p> <p>TOMASINVS.</p> <p>Iacobus Philippus Aemoniæ Episcopus. 47.</p> <p style="text-align: center;">T</p> <p>TRANSALGARDI ijdem ac CAPILISTEI & FOR- ZATI.</p> <p>Albertinus. 200</p> <p>Azinus. ibid.</p> <p>Carlotus. ibid.</p> <p>Corradus. ibi.</p> <p>Gauslinus Episcopus Patauinus. ibid.</p> <p>Ioannes. ibid.</p> <p>Ioannes Baptista Episcopus Patauinus. ibid.</p> <p>Rotolandus. ibid.</p> <p>Rubertinus. ibid.</p> <p>Transalgardus. ibid.</p> <p>Transalgardinus. ibid.</p> <p style="text-align: center;">A</p> <p>A TURRE.</p> <p>Georgius Medicus & Botanicus Clarus. 160</p> <p style="text-align: center;">V</p> <p>VITALIANVS.</p> <p>Palamedes Eques. 29</p> <p style="text-align: center;">V</p> <p>VRSATI.</p> <p>Alexander in Dedicat.</p> <p>Bernardinus. ibid.</p> <p>Franciscus. 119</p> <p>Gaspar. in Dedicat.</p> <p>Vrsatus Eques. 21. 209.</p> <p>Vrsus. in Dedicat.</p> <p style="text-align: center;">Z</p> <p>ZAPARELLAB.</p> <p>Bartholomæus Archiepisc. Florentinus. 148</p> <p>Franciscus Cardinalis Archiepiscopus Flo- rentinus. ibid.</p> <p>C. Iacobus Philosophus inclytus. ibid.</p> <p>C. Iacobus. 74. 148. 154. 155</p> <p>Paulus Argolicensis Episcopus. 148</p> <p style="text-align: center;">Z</p> <p>ZACCHI.</p> <p>Alexander I. C. 206</p> <p>Alexander. 174</p> <p>Angela. ibid.</p> <p>Annibal I. C. 206</p> <p>Bartholomæus. ibid.</p> <p>Benedicta. 218</p> <p>Franciscus Philosophus & Medicus. 206</p> <p>Hieronymus I. C. ibid.</p> <p>Hieronymus. ibid.</p> <p>Iacobus. ibid.</p> <p>Marcus. ibid.</p> <p>Zacchus I. C. ibid.</p> <p>Zacchus Philosophus & Medicus. ibid.</p>
---	--

INDEX LOCORVM

In quibus hæc monumenta reperiuntur.

A		GVIDONVM.	130
<i>In Ecclesia pagi</i>		<i>Prope</i>	
ALTICLERII.	291	GVMNASIVM.	190
<i>Ad</i>		I	
ANTENORIS MAVSOLEVM.		<i>Apud</i>	
AVGVSTAE AD VINDONEM FLVVIVM.		C. IACOBVM ZABARELLAM.	148
284.		IOANNEM GALVANVM.	35
B		IOANNEM RHODIVM DANVM.	178.
<i>Ad</i>		282.	
BASILICAM CATHEDRALEM.	5	<i>In Templo & Cœnobio</i>	
<i>In Ædibus</i>		D. IVSTINAE.	12. 13
BASSANORVM. 50. 51. 53. 55. 57.		<i>in vltima columna lateritia</i>	
59. 61. 63. 65. 66. 67. 68. 69. 70.		<i>ad ades</i>	
DE BENAVIDIIS à MANTVA.	157	IVLII CAESARIS DOTTORII.	163
BARTHOLOMAEI FICHETTI.	290	<i>Penes</i>	
<i>In Vico</i>		IOANNEM DE LAZARA COMITEM	
BRVSEGANA.	290	& EQVITEM.	170
C		M	
<i>In Cœnobio</i>		<i>In Ædibus</i>	
CARTVSIENSIVM.	293	MVSSATORVM.	145
<i>In Ædibus</i>		<i>In Hortis Cœnobitarum</i>	
CAPILISTEORVM vulgo dal Cavallo.		S. MICHAELIS.	23
200.		O	
CONTARENORVM.	41. 42	<i>In Ædibus</i>	
CORRADENIS.	188. 189	OBICIORVM.	38
<i>Prope</i>		<i>In Area</i>	
CORRADENOS.	229	OPTATORVM.	166
F		P	
<i>In Ædibus</i>		<i>In</i>	
FAMILIAE FRIGIMELICAE.	131	PRAETORIO.	23. & 340
FRANCISCI BATTARII.	152	PARIETE FORNICIS PROPE PONTEM	
FRANCISCI VRSATI.	139	S. BENEDICTI.	222
G		<i>In Ædibus</i>	
<i>Apud</i>		PAPAFVIORVM.	174
GEORGIVM à TVRRE.	160	DE PRIOLIS.	169
<i>In Ædibus</i>		<i>Apud</i>	
GENTIS GABRIELIAE.	191	PASINOS.	185
GEORGII CONTARENI <i>Ateste.</i>	253.		
254. 255. 261. 262. 263. 274.			

Apud

Index Locorum.

R		T	
<i>Apud</i>		<i>In</i>	
RIDIOS.	132	TURRI TEMPLI CATHEDRALIS.	6
		<i>In Aedibus</i>	
S		TOMASINIS.	235. 236. 237. 238
<i>In Monasterio</i>		V	
S. STEPHANI.	21	<i>In Aedibus</i>	
<i>In Aedibus</i>		VRSATIS.	210. 211. 212. 248. 249
SANDELIORVM.	135	Z	
SCARDEONIORVM.	141. 142	<i>In vestibulo adium</i>	
SVPERANTIORVM.	247	DE ZABARELLIS.	177
<i>In</i>		DE ZACCHIS.	206
SACELLO DIVI HERMAGORAE.	6		

I N D E X

Propriorum Nominum, & Cognominum tam Virorum quam mulierum.

A				C.	
	<i>Ablagus.</i>	309		<i>Arminius</i>	<i>Felicissimus.</i> 300
	<i>Accilia</i> P.L. <i>Basio.</i>	50		<i>Arrius.</i>	285
C.	<i>Acilius.</i>	42		<i>Arrius</i>	C. F. 331
Sex.	<i>Acilius</i> C.F.	331		L. <i>Arrius</i>	<i>Pudens.</i> 329
	<i>Acon</i> Q. F. <i>Fab. Labeo Polex.</i>	163		L. <i>Arrius</i>	T. F. 67
C.	<i>Acutius</i> M.F. <i>Rom. Secundus.</i>	60		M. <i>Arruntius</i>	M.F. <i>T. cr. Aquila.</i> 66
M.	<i>Acutius</i> M.F. <i>Rom. Marcellus.</i>	ibid.		<i>Asconia</i>	C. F. <i>Angurina.</i> 65
	<i>Aedemon.</i>	278		C. <i>Asconius</i>	C.F. P. b. <i>Sardus.</i> ibid.
	<i>Aelia</i> <i>Domitia.</i>	146		Q. <i>Asconius</i>	<i>Gabinus Modestus.</i> 212
L.	<i>Aelius</i> <i>Antigonus.</i>	41		<i>Asia</i>	<i>Ingenua.</i> 319
L.	<i>Aelius</i> L.F. <i>Fab. Macer.</i>	ibid.		C. <i>Atia</i>	C.F. <i>Prima.</i> 181
P.	<i>Aelius</i> <i>Ponticus.</i>	146		<i>Atilia</i>	<i>Phœbas.</i> 65
	<i>Aemilia</i> <i>Chrisis.</i>	285		<i>Atilius</i>	<i>Laches.</i> ibid.
	<i>Aemilius</i> <i>Celer.</i>	277		C. <i>Aufidius</i>	<i>Candidus.</i> 42
C.	<i>Aemilius</i> <i>Calpurnian.</i>	285		<i>Diuus Augustus.</i>	318. 330
P.	<i>Aemilius.</i>	240		<i>Auillia</i> <i>Peta.</i>	318
P.	<i>Aemilius</i> P.L. <i>Deodorus.</i>	322		<i>Aula.</i>	<i>Placidia.</i> 331
	<i>Aeneas.</i>	98. 129		<i>Aurelia</i>	<i>Sabna.</i> 237
	<i>Aerodanus.</i>	295		<i>Aurelia</i>	<i>Tatia.</i> 337
	<i>Aetho.</i>	255		M. <i>Aurelius</i>	<i>Antoninus.</i> 322
Q.	<i>Actrius</i> <i>Rom. Macer.</i>	60		M. <i>Aurel</i>	<i>Aman. . . .</i> 237
	<i>Afronia</i> <i>Festa.</i>	59		M. <i>Aurelius</i>	<i>Marcellinus.</i> 57
M.	<i>Agrippa.</i>	70		P. <i>Aurelius.</i>	68
M.	<i>Allenius.</i> M. F. <i>Fab. Crassus</i>	C. 50		T. <i>Aurelius</i>	T. L. <i>Felix.</i> 66
	<i>nus.</i>	5		T. <i>Aurel.</i>	<i>Pal. Florentin.</i> 262
M.	<i>Allius.</i> M. F. <i>Festus.</i>	38		<i>Axia</i>	<i>Tyce.</i> 309
	<i>Alumna</i> <i>Valentina.</i>	317		<i>Axia</i>	J. L. <i>Amabilis.</i> 255
	<i>Anchar.</i>	70		L. <i>Axius</i>	<i>Charistus.</i> 309
	<i>Anchari.</i>	211		L. <i>Axius</i>	<i>Crescen.</i> ibid.
	<i>Anicia</i> <i>Proba</i> C. F.	236		ΑΣΚΛΑΠΩΝ.	189
	<i>Annia</i> T. F. <i>Pieris.</i>	303		ΑΙΔΗΜΩΝ.	276
T.	<i>Annius</i> <i>Cherintus.</i>	ibid.		ΑΙΝΕΙΑΣ.	63
	<i>Antenor.</i>	339		ΑΤΡΗΑΙΑ ΤΑΤΙΑ.	334
	<i>Antonia.</i> C. F.	6		B	
	<i>Antoninus</i> <i>Aug.</i>	178		C. <i>Bellus</i>	<i>Urbanus.</i> 330
	<i>Antonius</i> <i>Seuerus Aquila.</i>	325		L. <i>Blan.</i>	175
C.M.	<i>Antonius</i> <i>Gemellus.</i>	282		<i>Bononia.</i>	300
Q.M.	<i>Antonius</i> <i>Mercator.</i>	ibid.		C. <i>Bricenius</i>	C. F. <i>Clemens.</i> 69
Sex.	<i>Appuleius</i> <i>Marcellus.</i>	57		C	
	<i>Aratria</i> C. L. <i>Salvia.</i>	261		<i>Cacilius</i>	<i>Olcrenis.</i> 66
C.	<i>Aratr.</i>	262		L. <i>Cadius</i>	L. L. <i>Eros.</i> 41
L.	<i>Aries.</i>	326		<i>Catronia</i>	<i>Procula.</i> 57
				<i>Catromia</i>	L. F. <i>Prima.</i> 68
				ZZ	L. <i>Catro-</i>

Index Propr. Nomin. & Cogn.

L.	Catronius	L. L. Anderoudus.	68	Diogenes.		128
L.	Catronius	L. F. Firmus.	ib.	Dionysius	Leuci.	79
	Cassia.		255	Dispuerna	Festa.	237
Q.	Cassius	Macrinus.	235	Diua	Domitilla.	65
	Cesidia	Hora.	69	Domator.		236
C.	Cesidius	Hermeros.	ib.	Domitia	Fatiliana.	13
Ser.	Calpurnius	Cleombrotus.	331	Domitia	D. L. Proba.	255
M.	Calusius	Claudius Victor.	309	Domitia	Thallusa.	ibid.
L.	Canius	Festus.	42	L. Domitius	L. Lib. Scæua.	206
T.	Capellus.	T. F. Vindex.	277	Gn. Domitius	Valens.	222
Q.	Cartilius	Q. L. Optatus.	293	L. Domitius	Theophilus.	66
	Cartoria	Apta.	141	Domitianus.		326.327
	Cartorius.		ibid.	Donatus.		237
T.	Cartorius.		ibid.	Dorcæus.		ibid.
C.	Cartorius	Scirtus.	50	C. Dorcatius	Verus.	294
	Cassia	Sex F. Prima.	201	ΔΙΟΓΕΝΙΣ.		
	Cassia	L. F. Secunda.	50	ΔΙΟΝΤΣΙΟΣ ΑΕΥΚΙΟΥ.		
C.	Cassius	Q. P. Maculates.	320	E		
C.	Cassius	Seuerus.	277	Elia	Aquileia.	68
C.	Cassius	Thespius.	312	Elia	Maxima.	ibid.
P.	Cassius	Verus.	284	Elius	Q. L. Gallio.	276
	Castricia	C. L. Euche.	66.	Elius	Lartius. F.	316
C.	Castricius	C. L. Caluo.	ibid.	Elonia	L. L. Murra.	158
C.	Castricius	Q. L. Martialis.	ibid.	Ennius	C. L. Antio.	315
	Centera.		301	M. Ennius	M. L. Fsyus.	254
	Centro.		ibid.	M. Ennius	P. F. Rufus.	291
	Centria.		ibid.	Epiphania	Polycratis.	98
Q.	Cercenus	Hermeros.	311	Eutyclus.		161
Q.	Carm		188	ΕΠΙΦΑΝΗ ΠΟΛΥΚΡΑΤΟΣ.		
P.	Charm		70	ΕΥΤΥΧΙΑΝΟΣ.		
	Cipia	P. F. Secunda.	68	ΕΥΤΥΧΟΣ.		
	Clodia	C. L. Portu. . .	317	F		
	Clodia	T. L. Festa.	188	Fabia.	C. L. Quarta.	262
	Clodia	Secunda.	50	C. Fabius	C. L. Chrestus.	ibid.
	Clodia	Thais.	51	Fannia	C. L.	53
C.	Clodius	Iucundus.	334. 337	C. Fannius	C. L. Auctus.	ibid.
M.	Clodius	Iannarius.	51	C. Fannius	C. L. Felix.	ibid.
M.	Cocceius	M. L. Iannarius.	211	Faustinus.		ibid.
	Cælia	C. F. Gemella.	23	Felix.		238
	Cælia	Votiena.	69	M. Firmius	M. F. Fau . . .	161
A.	Cælius	A. L. Optatus.	23	Filicinus.		315
P.	Cælius	P. F. Balbinus Vibullius Pius.	222	Flauia	Quintilla.	69
FL.	Constantinus	Maximus.	322	Flauia	Tertia.	ibid.
Dinus	Constans.		ibid.	P. Flauius	P. F. Festus.	ibid.
	Coruina.		57	P. Flausus	Q. F. Rom. Stabilis.	ibid.
L.	Curullus		69	Fortunatus.		317.330
	Cusfinta	M. F. Sarda.	65	Fremantio.		51
D						
	Demet		248			
	Deminconia.		295			
C.	Didius	Acutanus.	312			

Index Proprior. Nomin. & Cogn.

C.	Manilius Gibba. L. Priamus.	67	C.	Oppius C. F. Pater.	ibid.
L.	Manlius L. F. Acidinus.	277	P.	Oppius C. P. Pollio.	ibid.
P.	Manlius Surus P. F.	69		Ouia Lanica.	236
	Marcella Lepoca.	236		Olybius V. C.	235
	Marcellus Quiet.	68		Olygerius.	295
	Marcia Sexta.	318	M.	Oxonus.	212
Q.	Marcius P. F. Rex.	ibid.	P		
P.	Marius Nig. . .	57		Petus. Honoratus.	191
	Marxius Pleioris F.	236	Sex.	Papinius Q. F. Allenius seu Gallien ⁹	296
	Materisca Theodori.	79	C.	Papirius Aequos.	326. 327
	Materisca Zopyri.	ibid.	C.	Papirius C. L. Sodalis.	158
	Meminia.	66		Parcilia.	212
C.	Memmius Libanius.	317		Parthenopeus.	237
P.	Memmius Trophimus.	ibid.		Patitiada P. F.	296
	Menander Menandri. F.	278		Paulus Patavinus	340
	Mercurialis.	237		Perpernia L. L. Fauor.	185
	Messius Lanicus.	236	L.	Perperna Philo	ibid.
	Metellus Lepocus Suri F.	243		Petronia.	334
	Minucia Prima.	317		Petronia Musa.	331
C.	Minutius L. F.	296	M.	Petronius Primulus.	334
M.	Minutius L. F.	ibid.		Petronius Probus V. C.	236
Q.	Minutius.	65	Sex.	Petronius.	130
M.	Moenius Q. F.	141		Petruſia Proba.	262
P.	Mulinus Cilo.	306		Philomusus.	178
Q.	Mustius Eusebes.	57		Philumenus.	277
T.	Mustius C. F. Fab. Hostilius Fabri-	166		Pleior.	256
	cins Medulla Augurinus.	166		Plotia.	334
T.	Mutius T. F. Gracilis.	296	Q.	Plo. . .	306
	ΜΑΤΕΡΙΣΚΑ ΖΩΠΥΡΟΥ.	53	T.	Publicius Crescens.	133
	ΜΑΤΕΡΙΣΚΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.	ibid.		Pompeia C. L. Prima.	141
	ΜΕΝΑΝΔΡΕ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ.	276	C.	Pompeius C. L. Lepidus.	ibid.
N					
Sex.	Nauinius Sex. L. Apollonius.	255	Sex.	Pompeius Sex. F.	188. 212. 306
	Nerua Cas. Augustus.	166		Pomponia G. F.	569
	Nosas Verecundus.	278		Pomponia Q. L.	317
O					
	Octavia Sex. F. Casna.	263	C.	Pomponius Statianus.	329
	Octavia T. F. Gracilis.	ibid.	Q.	Pomponius Q. F. Fab. Seuerus.	42
	Octavia Methe.	146	Q.	Pomponius Q. L. Or. . .	317
	Octavia Q. F. Secunda.	263		Popilia C. F. Prisca.	55
Q.	Octavius.	ibid.	D.	Popilius Petus.	152
C.	Octavius Rufus.	ibid.		Poppia Caualerina.	68
Q.	Octavius. Arbiſtus.	59	P.	Postumius Hecateus.	317
Q.	Octavius. Laberianus.	ibid.		Priata.	ibid.
Q.	Octavius Priscianus.	ibid.		Probinus V. C.	236
Sex.	Octavius Sex. F. Celsus.	263	M.	Publicia Felicitas.	317
T.	Octavius Sex. F. Gracilis.	ibid.		Publicius Festus.	21
	Oflia Ledotalis, vel L. F. Dotalis.	305		Pudens.	255
	Olicerius.	295	L.	Pullus Primus.	329
C.	Opetrius Philetus.	254	L.	Pullus Zosimus.	ibid.
C.	Opilio V. C.	12	ΠΑΚΟΥΒΙΟC ΦΡΟΝΤΩΝ.		
C.	Oppius. C. F.	50	Q		
				Quartius.	261
				Quinctia C. F.	312

Index Proprior. Nomin. & Cogn.

<i>Q.</i>	<i>Veionius</i>	<i>Denta seu Tenda.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Sex. Vettius</i>	<i>Fidicus.</i>	255
<i>Q.</i>	<i>Veionius</i>	<i>Fauslus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>T. Vettidius</i>	<i>Potens.</i>	332
<i>Q.</i>	<i>Veionius</i>	<i>Suanis.</i>	<i>ibid.</i>	<i>T. Vettidius.</i>	<i>T.F. Scap. Valens.</i>	<i>ibid.</i>
	<i>Venusta.</i>		170	<i>Imp. Cas. Vespasianus Aug.</i>		326.327
	<i>Vera.</i>		295	<i>T. Caesar</i>	<i>Vespasianus.</i>	<i>ibid.</i>
	<i>Vetulena</i>	<i>Dorcus.</i>	158	<i>C. Vibius</i>	<i>Varus.</i>	235
	<i>Veturia M. F. Gemella.</i>		294	<i>Q. Vitor Q. F.</i>		290
	<i>Veturia</i>	<i>Primigenia.</i>	55	<i>Vlpia</i>	<i>Donata.</i>	316
<i>Ti.</i>	<i>Veturius</i>	<i>Fuscus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>M. Vlpus</i>	<i>Trophimus.</i>	<i>ibid.</i>
	<i>Vettia L. F. C. L. Clara.</i>		303	<i>C. Volumnius C. Libert.</i>		70
	<i>Vettia</i>	<i>Prisca.</i>	312	<i>C. Vuilius Q. F. Ceruius.</i>		42

P R A E N O M I N A

Explicata.

Aulus.	A	24	Gnaeus.	G	120	Publius & Publia.	P	75
Aurelius.		77	Lucius.	L	18	Quintus.	Q	47
Caius.	C	9	Manius.	M	7	Seruius.	S	335
Caia.		144	Marcus.		38	Sextus.		92
Decimus.	D	152	Opiter.	O	305	Titus.	T	32.202
Flavius.	F	19						

Nomina Gentilicia Declarata.

Acilia.	A	71	Castroica.		112	Lufia.		91
Aconia.		164	Cipia.		118	Magia.	M	323
Aetia.		181	Claudia & Clodia.		71	Manilia.		213
Acutia.		98	Cocceia.		216	Manlia.		116
Aelia.		42	Cœlia.		24	Maria.		87
Aemilia.		323	Didia.	D	314	Martia.		321
Allenia.		7	Domitia.		113	Memmia.		318
Allia.		38	Ennia.	E	257	Minucia.		103
Ancharia.		216	Fabia.	F	268	Moenia.		142
Anicia.		241	Fannia.		74	Mucia.		299
Annia.		304	Firmia.		161	Muluia.		307
Antonia.		283	Fiaua.		124	Mustia.		166
Appuleia.		94	Fulua.		169	Muria.		299
Arria.		113	Furia.		283	Nauinia.	N	260
Arruntia.		103	Gaia.	G	147	Octauia.	O	89
Asconia.		99	Glyceria.		297	Oflia.		305
Atia.		181	Grania.		250	Oppia.	P	72
Anilia.		102	Hateria.	H	113	Papinia.		298
Attia.		181	Helua.		300	Papiria.		158
Aufidia.		47	Hofilia.		39	Perpernia.		185
Auillia.		317	Iulia.	I	285	Petronia.		240
Aurelia.		86	Lartia.	L	117	Plotina.		336
Axia.		260	Lelia.		313	Pomponia.		47
Cæcilia.	C	112	Lemonia.		73	Pompeia.		142
Cædia.		45	Liua.		28	Popillia.		81
Cæfia.		238	Lollia.		213	Postumia.		18
Cæfidia.		126	Lucretia.		321	Publia.		10
Cætronia.		118	Lucilia.		116	Publicia & Poblicia.		22
Calpurnia.		331				Pulla.		330
Capella.		278				Quattia.	Q	264
Cartoria.		71.143						
Cartilia.		293						
Cassia.		72.202						

Quin.

Nomina Gentilicia Declarata.

Quintia.	R	272	Serga.	313	Valeria.	V	79
Rutilia.	S	72	Serulia.	75	Valgia.		220
Salvia.		123	Sestia.	143	Vetna.		259
Satria.		397	Sextia.	ibid	Vettdia.		336
Saufeia.		81	Sextilia.	75	Vetulena.		159
Scribonia.		288	Sicina.	181	Veturia.		82
Sempronia.		71	Spedia.	286	Vibia.		238
Sentia.		330	Sulpicia.	172	Vibullia.		225
Septimia.		78	Terentia.	T	Vlpia.		316
Sepullia.		299	Tallia.	103	Voluminia.		126
			Turrannia.	190			
				256			

Cognomina Expofita.

Achilles.		173	Ferox.	216	Philetus.		257
Acutanus.		314	Festus.	22	Phileas.		323
Acurus.		288	Firmus.	313	Philo.		186
Aequus.		328	Florens.	112	Phoebas.		102
Agrippa.		126	Florentinus.	267	Pieris.		304
Apollonius.		260	Fufcus.	82	Pius.		226
Aquila.		106			Placidus.		81
Auctus.		217	Gabinus.	G	Polex.		165
Augurinus.	B	167	Gallio.	219	Ponticus.		147
	C		Germanus.	281	Primigenia.		82
Barbula.		289	Gracilis.	287	Prisca.		81
				271	Proba.		258
Caesina.		271	Hecateus.	H	Proculus.		78
Caesonius.		8	Hermes.	318		Q	
Calvo.		112	Honoratus.	217	Quadratus.		95
Celer.		280	Hostilius.	198	Quarta.		33
Celfus.		272		166		R	
Cerronus.		297	Ianuarus.	I	Rufus.		272
Charistus.		311	Iucundus.	216		S	
Chione.		331		147	Sabina.		245
Chrestus.		268	Labeo.	L	Salvia.		264
Chrisis.		287	Laches.	153	Scæna.		207
Chrylogonus.		330	Lepidus.	102	Secundus.		98
Cilo.		307	Longus.	143	Seuera.		40
Clemens.		81		202	Seuerus.		98
Cöllinus.		213	Macer.	M	Sodalis.		158
Connictus.		162	Macrinus.	42	Squillanus.		230
Crassus.		8	Marcellus.	238	Stabilis.		125
	D		Martialis.	94	Strabo.		47
Dexter.		119	Maxima.	113	Surus.		116
Dioforus.		80	Medulla.	94		T	
Dionysius.		169	Modestus.	167	Tertullina.		159
Dorcæus.		159	Mollo.	219	Thallusa.		258
	E		Myfticus.	73	Theophilus.		313
Eros.		46		43	Thespis.		313
Euanthus.		256	Nigellus.	N	Thrafeas.		154
Euche.		112	Niginus.	123	Trophimus.		316
Eusebes.		82		85	Tyche.		304
Eutichia.		43	Onesimus.	O		V	
Eutychus.	F	162. 256	Optatus.	311	Valens.		94. 336
				24. 259	Varus.		238
Fabricius.		167	Pætus.	P	Vindex.		279
Fauor.		186	Paffor.	152		Z	
Felix.		74	Pannychis.	37	Zofimus.		330
Fersius.		315.	Pantagathus.	285			
				256			

N O T A E

Quæ passim declarantur.

	A				
A.		24	DIS. V. MANIBVS.		304
A. A. V. S. L. M.		281	D. M.		73
ACCENS. CONS.		264	D. M. S.		328
ADIVT. TABV		243	D. N.		324
ADLECTVS DECVR.		125	D. N. M. Q. EIVS.		199
ADQ.		15	DON. DED.		314
AED.		271	D. S. F.		24
AM. VXORI.		297	E		
AN. XIX. M. II. D. XIII.		94	EQ. PVB.		230
A. Ω.		17	EX. AVRI. P. X.		320
AQ. DEMET. F.		250	EX. PR. SPECVLATOR.		280
AVR.		77	EX. 7.		119
	B		F		
B. D. D.		266	FAB.		7
B. M.		19	FIE. IVSS.		309
BONO R. P. N.		324	FL.		19
	C		F. M. D. D. D.		297
C.		9.144	G		
∫.		9	GER. P.		239
CCCCI∫∫∫∫		137	GN.		120
C. F.		242	GN. LABE. PAETO.		153
CIP. PATA		265	L. GRAN. PRISCVS.		250
C. L.		39.75	H		
∫. L.		73	HICQ. CVM. SVR. OMNIBVS.		122
CN.		120	H. L. ET. M. H. N. S.		182
C. M. ANTONI.		282	H. L. S. H. N. S.		258
COHOR. II. PANNONIOR.		330	H. M. H. S.		84.
COLL. FABR.		268	H. M. H. N. S.		43.84
CONCORD.		256	H. S.		136
COR.		95	H. S. E.		94
COS. DESIG.		153	I		
	D		II. VIR.		226
D.		152	II VIRO III		272
D. D.		92. 267	III. VIRO. A. A. A. F. F.		107
DEC. CL. CEL.		112	III. VIR CAP.		119
DEF. ANN. XXVIII.		162	III. VIR.		9
DIONYS.		169	IIII. VIR I. D.		9
			IIII. VIR. AVG.		126

Notæ quæ passim declarantur.

IN. F. P. XX. R. P. XX.	24	PRAEF. ALAE FLAVIANAE.	310
IN. F. P. XXI. R. P. XXVI.	44	PRAEF. II. CHO. DVAR. TERTIAE.	
INL.	15	THRAAC. ET. AQTITEN. ET. SE-	
		CVNDAE AQTITAN.	309
K. D.	143	PRAEF. FABR.	8
		PRO. COS.	109
L.	18		
L. D. D. D.	117	Q.	47
L. D. P.	267	Q. C. L.	149
LEG. III.	328	Q. LEG.	299
LEG. XI.	297	Q. M. ANTONI.	283
L. F.	118	Q. Q. V. P. L.	252
L. F. C. L.	303	QVAEST. CAESARIS.	107
LIB. OPT.	256	QVOD. C. BELLO CONF.	143
L. M. FLAVIORVM.	252	QVOQVO VERS.	116
L. S.	282. 291		
L. S. M. C.	43	ROM.	95
M.	38	S.	120
M.	6	SACERD. DIVARVM.	91
M. D. M.	90	SER.	269
M. F. FAB.	6	SER.	335
M. M.	86	SEX.	49
MER. S.	152	S. V. P. HAC. F.	120
MIL. A. XXVII.	84		
MIL. COHORT. V. PR.	147	T.	32 102
M. VAL.	57	TER.	107
		T. F.	33
N.	19	T. F.	298
N. D. F. E.	84	T. F. I.	48. 313
N. F. F. N. S. N. C.	40	T. F. L.	73
		TR. MIL.	8
O.	305	TRIB. LEG. X. FRETENSIS.	310
OP.	ibid.	TRIB. PL.	108
P.	10	V.	103
P.	73	V. AN. VIII. M. VI. D. IX. H. PL.	
P.	162	MINVS. V.	313
PAL.	267	V. C.	15. 241
P. F. AVG.	317	V. V. C. C.	242
P. P.	15	VET.	77
P. P.	89	V. F.	10. 42
POB.	230	V. F. S. ET. S.	258
			VI.

Notæ quæ passim declarantur.

VI. VIR.	42	V. S. ET. S. PO.	291
VIR. VEST.	74	X	
VIVA. F. S. ET. S.	118	X. PRAETORIAE.	96
V. S. D. M.	302	X. VIRO.	272
V. S. L. M.	257	XV. VIRO SAC. FAC.	110

I N D E X

Rerum, Verborum, itemque formularum memorabilium à priscis receptarum.

A			
Abbatia S. Iustinæ in commendam vt vocant.	25	ALLECTO INTER TRIBVNICIOS.	167
Abri ga vicus in Istria.	243	ALLECTO pro adlecto.	ibid.
Accensi militiæ genus.	233	Alpha & Omega in antiquis monumentis Chri-	
Accensi apparitores,	232	stianorum.	17
Liberti.	233	Alphonfus Arragonum Rex ossa T. Liuij expe-	
Accensorum munus.	264	tit, sed fato præoccupatur.	30
Adiutores vnde dicti.	244	AMICO in veterum monumentis.	43
Adiutores Tabularij.	ibid.	AMICAE BENEMERENTI FECIT.	158
ADLECTVS DECVRIO,	125	AMICIS BENEMERITIS.	309
Adceptandi modus varius antiquorum.	226	Amphitheatrum olim Patauij.	76
AD. Q. pro Atque.	15	Andreas Corradenus magnæ spei medicus iuue-	
Advocatores Communis. Vide Trib. Pleb.		nis denascitur.	187
Aediles vnde dicti.	271	Andreas Crispus Patauinus celator insignis.	11.
Aediles Cereales, Curules, Plebcij.	ibid.	Andreas Dandulus Patricius Venetus caput arcę	
Aedilitiæ dignitates Patauij.	272	plumbæ T. Liuij extollit, dum eius ossa tran-	
L. Aelius Cæsar.	225	feruntur in Prætorium.	29
Eius vita & mors.	ibid.	Anguillaria vicus, seu Vicariatus agri Pata-	
Aemonia ciuitas Istriæ.	246	uini.	4
AEQVOS pro Aequus.	328	Anni, menses, dies cur in monumentis descripti,	
Aesculapius cur fulmine iæsus.	88	& de eo Kirchmanni atque auctoris opinio.	
Quomodo Romam petierit.	ibid.	94.	
Aesculapio bacillum & serpens dicati.	87	Annulus aureus Trib. Leg. ornamentum.	310
Aesculapij etymon.	ibid.	Ferreus militum.	ibid.
Dionysius barbam ipsi demi iussit.	ib.	Anteia Heluidij iunioris vxor.	155
Templa eius cur extra ciuitatem.	ib.	Antenor Patauij Conditor.	343
Capræ & gallinæ quales ipsi immo-	ibid.	Templum Concordiæ erexit.	11. 17
labantur.	ibid.	Proditor Troiæ creditur.	343
Aetius V. C. Opilionis pater.	13	Defenditur.	344
Aeterni titulus quando ab Imperatoribus assum-	142	Eius sepulchrum repertum.	ibid.
tus.	142	ANTONIA.	10
Agri Patauii fines & ambitus.	3	Antonius Beuatellus Panormitanus poeta insignis	
In oppida, & in vicos diuisus.	ibid.	Alphonsi Regis orator pro impetrandis T.	
Sigillum antiquum in quo eius fines memo-	ibid.	Liuij ossibus.	30
rantur.	ibid.	Antonius Franciscus Dottorius I. C. insignis no-	
Ala sociorum militia.	310	tas in Panormitanum Abbatem, Tartagnum,	
Vnde nuncupata.	ibid.	& Imolensem edidit.	163
Flauiana à quo instituta.	ibid.	Antonius Ridius miles strenuus Castri S. Angeli	
Albertinus Mussatus Patauinus Historicus &	145	Romæ Præfectus.	132
Poeta insignis.	145	Antoninus Caracalla tumulum Achillis coronis	
Patauij publice poeta coronatur.	ibid.	floribusque decorauit.	120
Legatus Patriæ ad Pontificem Maxi-	ibid.	Apium cibus feralis.	125
mum & ad Cæsarem.	ibid.	Apparitores vnde dicti.	232
Vtriusque Collegij doctores quotannis	ibid.	Scribæ, Accensi, Interpretes, Præco-	
ad ipsius ædes solenniter albos ce-	ibid.	nes, Viatores, Lictores, Serui pu-	
reos protulerunt.	ibid.	blici, Carnifices.	ibid.
Albertus Dux Saxonæ Gymnasij Patauii Re-	145	Appiani & Gruteri lapsus dum Patauium in Fo-	
ctor.	145	ro Iulij locant.	46
Alexander Dottorius I. C. humeros submittit of-	29	Aquileia magna ciuitas Colonia Latina Roma-	
sibus T. Liuij in Prætorium deferendis.	29	norum.	250
Alexandri Estij coniectura de Ludis Cæsticis.	156	Quando deducta.	279
		Nunc penitus euerfa.	ibid.

Aqui-

Index Rerum, & Verborum.

Aquileiense monumentum pulcherrimum.	45	Bassanorum domus cur T. Luji credita, & vulgo de Speicchi appellata.	49
Aquileiensa monumenta varia.	248. 249	Beatissimus Imperatorum titulus.	192
a quo Patauium traducta.	248. 249.	Berta vxor Henrici IV. Imp. à coniugeliberta-	
	250. 251.	tem Patauinis impetrat.	7
Ara Dijs Penatibus sacra.	182	Bis. inscriptionem reddit suspectam.	190
Aræ & Altaria superis ac inferis dicata.	90	Bonæ Deæ quænam creditæ.	266
Aræ solis Inferis.	ib.	BONIS DEABVS.	ibid.
Aræ Manibus consecratæ.	89	BONO REIPUBLICÆ NATO.	324
Aræ in sepulchris erigebantur.	90	Bulla puerorum nobilium insigne.	39
Arca duorum Abbatum de Limena cui nunc vsui		Bucinella gens Patauina.	49
destinata.	18	Burdonia familia Patauina.	40
Arca quid.	205	C	
Aræ effossæ in quibus cineres & numismata.	21	Cæsar Nichesola patricius Veronensis.	229
Arca vnde dicta.	275	Cæsares, & Nobiles Cæsares qui vocabantur.	195
Arca morbus.	ibid.	Caij, prænomen quo modo proferendum.	9
Arena. Vide Amphitheatrum.		Canuerlum quid denotet.	ibid.
Armorum custodes quinam erant.	287	Camaldolentes Eremitæ montis RHYA in Euganeis.	91
Arquatam agri Patauini vicus, seu Vicariatus.	4	Canerlinghi. Vide Quæstor.	
Arria Cæcinæ Pæti vxor clarissima fœmina ori-		Campus Martius Patauij.	76
unda Patauio.	113	Camposampertus Patauini agri oppidum.	3
Egregia eius facta.	114	Canabetum quid.	275
L. Arriantius Stella Patauinus à Nerone Ludor-		Canclarius Magnus Venetiarum. Vide Quæ-	
rum Curator electus.	104	stor Cæsaris.	
Duumuir, & Prætor: item Consul		Canis, & suis in monumento symbolum.	97
sub Domitiano.	ibid.	Capilistæ gentis denominatio.	200
Martialis amicus.	ibid.	Capitis diminutio triplex.	144
Poeta insignis.	105	Capræ quænam Aesculapio immolabantur.	83
Statio carus.	ibid.	Carpentum honoris gratia Vestalibus conce-	
Violantillam amauit, quam vx-		lum.	76
rem habuit.	ibid.	Cartoria gens ab Eccelino tyranno euerfa.	71
Eius opera penitus interiere.	ibid.	Cartorij vicus à Cartoria gente dictus.	71
M. Arruntius xv. Vir facis faciundis.	111	Cartularia gens Patauina.	152
ASCLAPIVS.	83	Casi de Speicchi. Vide Bassanorum ædes.	
Q. Asconius Pedianus Patauinus.	99	Cassero del Santo Monte. Vide Quæstor.	
Asinius Pollio salie dicebat T. Luium sapere Pa-		Cassius Patauinus.	72
taunitatem.	32	Castium Baldi Patauini agri oppidum.	3
Atesse Patauini agri oppidum.	3.	Castelli del comune. Vide Aediles.	
In tribu Romilia descriptum.	95	Celsus sepulti hominis signum.	175
Monumentorum antiquorum refertissi-		ΧΑΙΡΕ.	98
mu.	4	Characteres crucibus appensi in antiquis monu-	
Augustani milites quinam.	245	mentis.	17
Augustenses milites vbinam dispositi.	310	Charon, cur Portitor dictus.	288
M. Aurelius Antoninus Seueri filius, Getæ frater		Chiauffi apud Turcas Apparitorum vices ge-	
Imperatorum omnium flagitiosissimus.	325	run.	233
B		Chlamys quæ vestis.	85
Io. Bapt. Fichettus antiquitatum possessor.	291	Quibus communis.	86
Bartholomæus Amanatus Florentinus sculptor		Cippus sepulti hominis in incium.	175
insignis colossi Herculei apud Mantuas au-		Cittadella Patauini agri oppidum.	3
ctor.	157	Clarissimus epitheton tertij ordinis senatores de-	
Bartholomæus Liuianus Vrsinus Venetarum co-		notans.	15
piarum Imperator.	11	Claudia gens Lucij prænomen recusauit.	72
Pro erigendo templo D. Iustinæ		Clauæ incendiariæ.	161
sæpius limites delineauit.	ibid.	Cleonymus Lacedæmonum Dux à Patauinis fu-	
Basilica vnde dicta.	16	sus.	33
Basilica Cathedralis antiquissima, olim vbi nunc		Cleonymi spolia vbi appensa.	ibid.
templum S. Sophiæ sacrum, à Tricidio Fonta-		Cleonymo victo, quales ludi instituti.	34
na Patauino Episcopo transmutatatur in eum		Cœnobium D. Iustinæ vastissimum.	11
locum, quo nunc visitur; vbi terræmotu euer-		COHORS quid.	95
sam Clerus reparauit Mac. quodam archi-			
tecto.	5		

Index Rerum, & Verborum.

quando inuenta.	96	LARIEVS PVBLICIS DEDIT.	137
Prætoria quos milites recipiebat.	ibid.	Delta Academia Patauij.	145
II Pannoniorum vbi disposita.	330	DENATES pro Penates.	182
V. Prætoria qualis.	147	Deputati ad Vrilia Communis Padua. Vide Qua-	
X. Prætoria.	96	tuoruri.	
Cohortes Prætoriarum in custodia Imperatorum.	ib.	Deputati ad Ecclesias. Vide Aediles.	
Cohortium in legionibus varietas.	95	Deputati alle Biade. Vide Aediles.	
De cohortibus Rosini lapsus.	96	De SVO FECIT.	24
In cohortibus militum numerus modo auctus,		Deum Mater Magna Cybele.	90
modo imminutus.	ibid.	Sceptrum tenet, turrita pingitur,	
COR. pro Cohors.	95	à leonibus vehitur, & cur?	91
Collegium fabrorum à quo institutum.	9	terra est.	ibid.
idem, quod Fratulea apud nos.	268.	DEVOTVS NVMINI MAIESTATIQVE EIVS.	199
Coloni vnde dicti.	227	Dextræ duæ iunctæ fidei symbolum.	149. 292.
Columbæ in summo monumento sitæ.	82	Dianæ templum in Auentino.	227
Concordiæ templum ab Antenore conditum.	11	Dij Manes quinam.	73
CONCORDIALIS.	33	quando Lares, & quando Lemures di-	
CONSVL DESIGNATO.	152	cti.	74
Consules quando designabantur.	153	Sepulcra cur eis inscribebantur.	ib.
Maiores, & ordinarij.	104	Ter in anno eis sacrificatum.	ibid.
Minores & suffecti.	ibid.	Dij Penates quales Halicarnasseo, Macrobio,	
ijdem insignibus utebantur, quibus &		& Seruio.	182. 183
maiores.	ibid.	Dij Inferis quibus in aris sacra fiebant.	89
Clarissimi viri vocabantur.	15	DIS MANIEVS SACRVM.	328
Consilium agri Patauini vicus seu Vicariatus.	4	DIS VNIVERSIS MANIEVS.	304
CONTVERNALI.	146	Diocletianus Imperator adorari se iussit.	192
Contubernales erant liberti, qui in eodem contu-		Aternus, felicissimus, beatissimus	
bernio vivebant.	147	appellatus est.	ibid.
erant domestici etiam & fami-		Maximus optimusque.	193
liares.	ibid.	Iouius.	197
CONIUNCX pro Coniux.	146	Obscurissimæ originis.	ibid.
CONVT pro Coniugi.	139	prudentissimus Princeps, sanctissi-	
CONVGI pro Coniugi.	69	mus Christianorum hostis.	ib.
CONVGI BENEMERENTI.	212	adoptato Constantio Chloro Impe-	
CASTISSIMAE.	300	rio se abdicauit, vixitque Salone	
DVLIC SSIMAE.	68	priuatus.	ibid.
IMPACIENTISSIMO VNA HORA SVPER-		ad Imperium reuocatus Imperium	
STILL.	69	reipuit.	ibid.
INCOMPARABILI.	289	priuatus post mortem inter Diuos	
KARISSIMAE.	13	refertur.	ibid.
PIENTISSIMAE.	284	VIX DOLORE VIVVS.	69
Cornelius Augur Patauinus Aponi degens Phar-		Dominicus Campagnola Patauinus pictor infi-	
salicam aciem describit, & victoriam Cæsaris		gnis Mantuarum ædes varijs picturis exorna-	
prænuñciat.	18	uit.	157
Corpus quando cadaver significet.	205	Dominicus Molinus literatorum Meccenas.	145
CORRECTOR ITALIAE.	198	Domini appellatione veniebant Patroni, igno-	
Cranium maris quibus discernatur à muliebri.		ti, mariti.	134
204.		Imperatores.	133
CVM LIBRIS SVIS.	270	DOMINORVM loco Dominorum.	ibid.
CVRATOR ILLYRICI.	127	EVITATI DOMINORVM.	313
Curatores publici & priuati.	79	Domitianus Imp. Domitillam sororem Diuam	
Ciuitatum.	231	dixit.	102
D		Flauiae genti templum & collegium	
Decuriones vnde dicti.	125	Flauialium destinauit.	ibid.
In colonijs eadem pollebant auctori-		Domitilla Vespasiani filia Diua dicta. 65.	101
tate qua Senatores Romæ.	ibid.	DONO DEDIT. vel DEDICAVIT.	94
eorum cura & consilio reliquus colo-		DERERVNT.	267
niæ populus regebatur.	126	Duo fratres simul Consules, ijque primi hunc	
censum habere debebant.	ibid.	honorem simul obtinuerunt.	280
DDIT, pro donit, seu dedicauit.	303		

Index Rerum, Verborum

E		FIERI IVSSIT	68.301
Eccelinus tyrannus immanissimus templum & Cœnobium D. Iustinæ destruit, militibusque pro stationibus concedit.	11	FIERI MANDAVIT . vel FACTVM MONVMENTVM . DECRETO DECVRIONVM .	292
familiam Cartoriam penitus evertit.	71	Figuli nomen in vrnarum labris.	150
Iordanum Forzateum intra fœdissimum carcerem consumat.	200	in tegulis.	150.175.176
Episcopi Patauini hoc opere memorati.		FILIO DVLCISSIMO.	295
Federicus Cardinalis Cornelius.	5. 160	DVLCISSIMO ET INNOCENTISSIMO.	ib.
Tricidius.	Fontana. 5	PARENTES FILIO FICERVNT.	237
Milo.	7	PARENTES FILIO ET SIBI.	55
D. Prodocimus primus Patauij Episc.	11. 16	VXORI ET FILIIS SVIS.	59
Gauslinus	Tranfalgardus. 11.21. 200	CVM LIBERIS SVIS POSVIT.	263
Icannes Baptista	Tranfalgardus. 200	FILLIASTRO POSTERISQ; SVORVM.	57
Paganus	à Turre. 145	Flamines Prouinciarum.	239
Epulæ feræles .	122. 123	Flores varij pro sepulchrorum ornamentis apud antiquos.	120
dabantur in mortuorum inferijs.	ib.	FOEMINAE CASTISSIMAE.	337
nostris adhuc rusticis receptæ.	ib.	Fortuna diuersimode ab antiquis nuncupata.	257
Epularum feralium cibus.	ib.	FORTVNAB FANVM in Histria.	236
EQUO PVBLICO mereri quid esset.	230	Forzateæ gentis denominatio.	200
Equus quando primum à Romanis datus.	ib.	Francisci Petrarchæ abacus, sedile, felis skeleton Arquati conseruantur.	191
Equus publicus à Censoribus assignabatur.	ib.	Franciscus Quirinus Patricius Venetus monumentorum collector.	95.257
nimis pingui homini adimebatur.	ib.	Franciscus Zabarella Cardinalis, Archiepiscopus Florentinus, Constantiensis Conclij Legatus, à Sigismundo Imp. publice defletur, atque ad sepulchrum deducitur.	158
Censoribus restituebatur.	231	Fratalea Patauij quibus similes.	268
Equum adimere ignominia erat.	230	G	
habere gracilentum impolitæ erat.	231	Galeana Marfilij Carrariensis vxor.	190
Euganei colles templa Diuarum habuisse creduntur .	91	GALLAI pro Galle.	73
Cero Euganeus collis Cereri dicatus putatur, itemque Rhua Rheæ.	ib.	Galli Cybeles sacerdotes sibi virilitatem adimebant, impureque vivebant.	91
Mons Cynthius.	213	Gallinæ quales Aëculapio immolarentur.	88
Euræ quid essent.	215. 216	Genius quantam in mortales auctoritatem habeat.	1
F		Genij varia epitheta.	133
Faba mortuorum cibus.	122	Gladiatores Retiarj quinam dicti.	179
Flamini Diali vetita.	ibid.	Gualpertinus Mussatus Cisterciensis, Abbas D. Iustinæ eligitur.	145
Fabam pro Manibus non dare Patauinae mulieres regioni aduerium credunt.	123	Guidona gens Patauina.	131
FACIENDVM pro faciendum.	73	Gymnasio Patauino priuilegia conceduntur ab Urbano IV. Pontifice, rogante Io. Baptista Tranfalgaro Episcopo Patauino.	200
Familia Urbana & Rustica.	315	H	
NE DE FAMILIA EXBAT.	84	Hafnia Daniæ Metropolis:	282
FAMILIAEQVE HVS POSTERIS.	67	Halys Hispaniæ fluuius.	33
Fani à facello, delubro, ac templo discrimen .	238.	Harpocrates Isidis filius, silentij deus, etiam Sigalion vocatus.	314
Fana non tantum Dijs, verum etiam Prouincijs erecta.	239	Heluidius Priscus Thraseæ Pæti gener iussu Vespasiani occisus.	155
Fannia Thraseæ Pæti filia Heluidij Prisci vxor.	155.	Heluidius filius à Domitiano occisus.	ibid.
Fasces Proconsulum.	110	Henricus Scrouinius ossa T. Liuij apud suas ædes reponi desiderat.	29
Felicitissimus Imperatorum titulus.	192	Heraclea vrbs ab Opiterginis condita.	116
Felix prius Imperatorum quis dictus.	198	Herculeus Maximianus Imperator dictus.	197
FELIX. DOM. TROMENT. SALON. ANIMVLA DVLCIS ANIMVLA SVAVIS ANIMVLA IN DEORVM NUMERVM RECEPTA .	289	HERBS FACIT.	331
Feralia quando celebrabantur.	122	Heres ex asse quis.	78
Feralem cœnam vorare, imprecabantur antiqui summam alicui mendicitatē desiderantes.	ib.	HISCE LEGIBVS HISCE REGIONIBVS.	224
FIEREI pro fieri.	119	Histriæ sanum.	232

Index Rerum, & Verborum.

Homines mortui non condebantur in vrbe. 44:	Laurentij Pignorij opinio de gente Thraſæ Pæ-
Honoris & Virtutis templum. 229	ti. 153
VNA HORA SVPERSTITI. 69	de Sacerdote Diuarum. 91
Horologium Tutis Præſetitæ à Io. Dondo in	Epiftola eius ad Martinum Sandellium circa mo-
uentû Horologiæ genti cognomen dedit. 180	numenti fragmentum. 135
Hydromilarum numerus intra pomæria. 138	de Afconij Pædianis. 99
Hygia Aefculapij filia eadem quæ Sanitas. 88	de monumento inſcripto AVRI-
I	BVS. B. D. D. 265
Ianus cur pater dictus. 269	de altera inſcriptione ad Gu-
IMPERIO POSVIT. quid in monumentis ſignifi-	lielmmum Sohierum. 269
cet. 251	opinio de fragmento inſcripto
Imperatores Domini appellati. 133	AVILLIÆ PAETÆ. 318
Æterni, feliciffimi, beatiffimi. 192	Laurentio Pignorio ſuſpecta T. Liuij monumen-
Maximi, optimi. 193	ta. 32
Iouij, Herculei. 197	pariter T. Liuij caput marmoreû. 34
IN AGRV pro In agro. 169	Lazarus Bonamicus Baſſanenſis politiorum lite-
Incolæ qui dicebantur. 227	rarum profeſſor epigramma ſub Liuiano mo-
IN FRONTE PEDES VIGINTI RETRO PEDES VI-	numento poſuit. 31
GINTI. 24. 44. & paſſim.	Legio conſtabat ex decem cohortibus 8. 96
INL. pro Illuſtris. Senatorum, Præfeſtorum Præ-	Decima Fretenſis & Fortenſis dicta. 310
torij, Palatinorum, & Comitum titulus, qui	Quinta Macedonica. 299
adminiſtrationem ſignificabat. 15	Vndecima Claudia, & Italica. 297
Ioannes Franciſcus Capiliſteus I. C. humeros	Legionum librarij. 330
ſubmittit offibus T. Liuij, dum transferuntur	Lens cibus feralis. 123
in Prætorium. 29	Leonardus Mocenicus Præfeſtus Patauij. 29
Ioannes Vincentius Pinellus Neapolitanus Pa-	Lex conſecrationis aræ. 222
tauuj diem clauſit. 329	Lex de matronarum habitu à quo lata. 72
Ioannes Iouianus Pontanus T. Liuij brachium	Lex ſepulchralis. 274
cuſtodit, ſuumque extra delubrum tunulat. 30	LEGES HVIVS ARÆ EAEDEM SVNTO QVÆ ARÆ
Ioſephus Gualdus Archipreſbyter Patauinus.	DIANÆ SVNT IN AVENTINO MONTE DICA-
276.	TÆ. 227
Ioſeph. Scaliger Patauinus origine creditus. 40.	Liber Deus quiſ. 251
Iſis; Io. 314	Liber Bacchus dictus. ibid.
Nauigantibus præfeſta. ibid.	Libera Dea Proſerpina vocata, & cur. ibid.
Velum inuent. ibid.	Libera Ariadna diæta. ibid.
Iſtriæ monumenta nonnulla à quo Patauium de-	Liberti qui dicebantur. 39
portata. 235. 236. 237. 238.	prænomen, nomen, cognomen gere-
ITERVM antiqui pro ſecundo ſcripſerunt. 190	bant. 111
Jus dicit oppidis agri Patauini Venetus Patricius	pileum geſtabant. 39
Vicis Patauinus ciuis. 3. 4.	tribubus, vrbaniſ, tanquam ignobilioribus
S. IYſTINA cuius filia. 16	adſcribebantur. 39. 78
quando martyrij palma coronata. 17	Libertatis typus. 39
Eius templum olim Concordiæ dicatum: quod	LIBERTÆ ET COIVGI. 69
poſt Opilio reparauit; Gauſlinus Tranſalgar-	LIBERTO OPTIMO. 254
dus Epicoſopus Patauinus ditauit; Ludouicus	SIBI ET LIBERTÆ BENEMERENTI. 51. 331
Barbus Venetus collapſum cum cœnobio in-	LIBERTIS BENEMERENTIBVS POSITVM. 53
ſtaurauit; Eufebius Fôrana Mutinenſis in eam,	LIBERTIS LIBERTABVSQVE MEIS VIVENS FECI. 336
quæ iam conſpicitur, formam redegit. 11	ET LIBERTIS SVIS OMNIBVS. 42. 66
Iuſtus pictor inſignis Prætorij figuras reſtituit. 26	LIBERTIS LIBERTABVS TESTAMENTO FIERI IY-
L	SIT. 296
Lac & ſanguis libabatur Dis Manibus. 89	Libri in quos rationes militû referebantur. 330
Lagana, cibus feralis apud noſtros ruſticos. 89	Librarij Legionum. ibid.
Lares ijdem ac Genius. 134	Lictor ſeruû manu ſiſû vindicta percutiebat. 39
Publici & priuati, Præmarini, Hoſtilij,	in Apparitorum numero erat. 233
Grundules, Querquetulani, Rurales, vi-	Prætoribus dabatur. 219
corum, itinerum. ibid.	Non apparebat Tribuno plebis. 165
Lactuca cibus feralis. 123	Limocincti qui, & vnde dicti. 234
Laurentius Pignorius forſan nimis cenſorie in-	Literæ quæ ius ſepulchri indicabant. 43
ſurgit in antiquos clariffimos Viros Patau-	LIVIAE T. F. QARTÆ. L. HALYS. 35
nos. 344	T. Liuius ſummus Patauij ſplendor. 12

Index Rerum, & Verborum.

T. Liuij ossa quando inuenta, & vbi.	28	suas ædes elegantissime extruxit, mufæ-	
deponuntur in prætorio supra offi-		umque augustum condidit.	ibid.
um officij Sanitatis cum epita-		MARITVS POSVIT.	67
phio Leonardi Iustiniani Præto-		MARITALI CONCORDIA INCOMPARABILES.	120
ris.	29. 30	MATER INFELICISSIMA.	146
transferuntur in prætorium sub anti-		MATRI PIENTISSIMAE.	237
quo monumento e Basilica S. Iu-		MATRI ET SIBI.	65
stinæ delato, nouis, sed elegantissi-		MATRI SVAE.	66
mis ornamentis referto.	31	Matthæus Langius Cardinalis quatuor monu-	
Prachij eiusdem os conceditur Alphonso Arra-		menta Patauina Velemburgū transtulit.	284
gonum Regi, orante Antonio Beuatello Pa-		MAXIMA.	94
normitano.	30	MAXIMVS IMPERATORVM TITVLVS.	193
Maxilla eius orbi æneo inclusa fornici Archiui		MAXIMIANVS IMP. HERCVLVS APPELLATVS.	197
Patauini appenditur.	ib.	Mercator Veneticus quis.	328
T. Liuij marmoreum caput donatur ciuitati ab		Mercurij varij.	117
Alexandro Bassiano.	31	MERCVRIO AVGVSTO.	ib.
T. Liuij ossa indubium vocata.	203. 204. 205	cur sic ille dictus.	ib.
defenduntur.	ibid.	MERCVRIO SACRVM.	152
Locula aurea, argentea, ænea, marmorea, ficti-		IN MEMORIAM.	52. 68.
ta pro cineribus mortuorum.	150	Milites Romæ quando cogebantur ad militiam,	
LOCVS MONVMENTI.	249	& dimittebantur.	84
LOCVS DATVS PVBLICE.	267	su. sumptribus militabant.	85
LOCVS SACR.	282. 291	Annulum æneum gestabant.	84
LOCVS SEPVLTVRAE.	45. 66. 169. 282. 291	habebant libros, & librariorum rationum	
LOCVS DATVS DECRETO DECVRIONVM.	117	scriptores.	330
LOCVS SEPVLTVRAE DECRETO DECVRIONVM		Milites nauales.	310
PVBLICE DATVS.	308	Militum mistio qualis & quanta.	84
PVBLICVS LOCVS PONITVR SIBI POSTERISQVE		Militum stipendia tum equitum, tum peditum.	84
EIVS.	177	Militibus stipendium quando primo datum, &	
LOCVM SIBI MONVMENTO CEPIT.	43. 44	stipendorum varietas.	85
HVNC LOCVM SCRIPTI HEREDES NON SEQVNT-		In militibus seligendis, & dimittendis Serenissi-	
VR.	258	simæ Reipublicæ Venetæ mos.	ibid.
LOCO PRIVATO.	83	Mille quomodo in antiquis lapidibus expres-	
Lorum puerorum libertinorum insigne.	39	sum.	17
Ludi nauales quando Patauij instituti.	34	Miranum, agri Patauini vicus seu Vicariatus.	4
etiamnum durant.	ibid.	Mœnia Ciuitatis ad portâ Turricellarum quan-	
Ludouicus Buzzacarinus desiderat prope suas		do structa.	184
ædes ossa T. Liuij condere, & ei monumen-		Monasterium sacrarum virginum Diui Step-	
tum erigere.	29	hani antiquissimum.	21
Lunæ calcei quorum.	16	quomodo locupletissimum euaserit.	ib.
Lunæ situs in calceis.	ibid.	ipsum ampliauit Margarita Polcastra	
M		Abbatissa.	ibid.
Maceria quid.	275	Moniales Omnium Sanctorū erant olim in pago	
Maceriarum varietas.	ibid.	Puluerariæ.	160
Magistratus ciuitatum fœderatarum, colonia-		quando, & à quo in ciuitatem receptæ.	ib.
rum, municipiorum, quales.	7	EX MONITV EIVS.	262
L. Magius T. Liuij gener.	33	Mons siccis, seu Acelum Plinij oppidum agri Pa-	
Magmentum quid.	224	tauini.	3
MAGNAE DEVM MATRI.	90	Montinianum agri Patauini oppidum.	ibid.
MAGRIANVM monumentum ab eruditissimo		MONVMENTVM MAGNÆ MATRI CUR DICATVM.	91
Fortunio Licero expositum.	215	MONVMENTŪ SUPPOSITITIVM IN TËPLO D. IUSTINÆ.	14
A LYCA Holstenio Viro Cl.	351	HOC MONVMENTVM HEREDES NON SEQVITVR.	43
Manfreda gens Patauina olim Fauentiæ Domi-		HEREDES SEQVITVR.	84
na.	25	HVNC LOCVM ET MONVMENTVM HEREDES NON	
Mangones Venaliciarij.	328	SEQVNTVR.	182
Marchio. Vide signa, seu sigilla quibus nomi-		HOC MONVMENTVM PONENDVM CVRAVIT.	69
na imprimebantur.		Monumenta habebant frontem, partem poste-	
Marcus Mantua I.C. sui æui Princeps.	157	riorem, & latera.	45
quantis honoribus decoratus à Carolo V.		Monumenta quæ Patauij habentur, omnia non	
Imp. & à Serenissima Rep. Veneta.	ib.	esse Patauina.	221
		Monumenta amicorum.	41. 158. 181. 254.

Index Rerum, & Verborum.

Peraghinus de Peragha Eques humeris effert ossa T. Liuij in Prætorium.	29	Prætorium Patauinum mira celeritate coeptum & completum.	25
Perpedigna mater D. Iustinae.	16	Prætorij Patauini insigne opus.	ibid.
Petrus Aponensis iconum in Prætorio auctor creditus.	26	forma.	ibid.
Pileus libertatis signum apud antiquos.	39	fornix dictus <i>la scauezzata</i> .	ibid.
Pileo utebantur capite raso libertate donati.	ib.	situs & icones mysticæ.	ibid.
Pius Imperatorum titulus.	198	incendium.	26
quinam primus hoc titulo donatus.	ibid.	Princeps vnde dictus.	194
Pivs FELIX AVGVSTVS.	317	in Senatu Romano quis hoc nomen habuerit.	ibid.
Sex. Pompeij monumentum suspectum creditur.	190.	PRINCEPS IVVENTVTIS.	195
Pondo, & pondus quid significant.	329	Principes Ciuitatis.	194
EX AVRI PONDO DECBM.	ibid.	Principes Principum qui	196
Pontifex vnde dictus & quodnā eius munus.	167.	Principes quomodo salutati	197
appellatio omnibus sacerdotibus communis.	168	HVMANARVM RERVM OPTIMO PRINCIPI.	322
Pontifex Maximus quis.	ibid.	Proconsulatus origo dubia.	109
Pontifices primum soli patricij, inde plebeij.	ib.	Proconsules qui dicebantur.	110
quis primus e plebe creatus.	ibid.	Proconsuli manumittere licebat.	ibid.
Portenarij Patauini error de inscriptione veteri in templo Cathedrali.	6	in sua prouincia duodecim fasces concedebantur.	ibid.
eiusdem lapsus in monumento M. ARRVTII.	106	Proueditori di <i>Cecha</i> . Vide Triumuii Monetales.	
POSIT. PRO POSVIT.	246	Prouinciæ fana & Flamines habebant.	239
POSTERISQVE SVORVM.	57	Puer iunicatus & penulatus.	55.81
FAMILIÆQVE EIVS POSTERIS.	67	Purpura Trib. Pleb. vetita.	109
SIBI POSTERISQVE EIVS.	177	Q	
Prato dalla Valle. Vide Campus Martius.		Quæstoria dignitas quando inuenta.	107
Prænomina, nomina, & cognomina non tantum nobilium, sed etiam libertorum.	111	Quæstor Cæsaridis idem qui Candidatus.	108
Præfectus Alæ.	310	libris principalibus in Senatu legis vacabat.	ibid.
Ærarij, eiusque officium.	219. 220	quanti à Principibus æstimaretur.	ibid.
Fabrorum, quisnam esset, eiusque auctoritas.	8	Quæstorem Principis apud veteres hodie refert Cancellarius Magnus Venetorum.	ibid.
Legionis, & eius auctoritas.	310	Quæstores duo primum creati.	ibid.
Prætorio, illustris dictus.	15	Quæstores Serenissimæ Reipublicæ Venetæ vulgo <i>Camerlenghi</i> .	ibid.
idem qui Tribunus Celerum.	ibid.	Quatuoruiri quinam essent.	9
Præfecturam alarum aliquando Senatorum liberi gesserunt.	310	in colonia speciem Consulium & Prætorum representabant.	ibid.
Prætor vnde dictus.	219	Patauij adhuc durant titulo <i>Deputatorum ad vtilia</i> .	ibid.
Prætor ærarij.	ibid.	Quindecimuii sacris faciundis, quando instituti.	110
Prætorum ius.	ibid.	eorum in numero varietas.	111
numerus.	ibid.	Quinti, Sexti, & Decimi prænominum origo, atque vsus.	47
insignia.	ibid.	QVOQVOVERSVS.	116
Prætores. Patauini hoc opere nominati		QVOQVOVERSVS PEDES QVINQVAGINTA.	252
Iacobus Arderius Placentinus.	184	R	
Oliuerius de Circis Florentinus.	345	Recouerata Academia Patauij.	145
Bernardus Georgius Venetus.	151	Regiones quatuor ciuitatis Patauinæ quod ordine proferantur.	235
Leonardus Iustinianus Venetus.	29	Regio prima templi Cathedralis.	ibid.
Baronus de Manzatoribus de Sancto Miniato de Tuscia.	290	Altera Pontis Meletrinarum.	2. 138
Malpileus de Sancto Miniato de Tuscia.	25	Tertia Pontis Altinatis.	2. 151
Poncinus de Picenardis Cremonensis.	ibid.	Quarta Pontis Turricellarum.	2. 184
Fanto de Rubeis Florentinus.	346	Retiarj gladiatores qui, & eorum insignia.	179
Ioannes Rusca Comensis.	25	Rolandus Monachus e gente Casalia ossa T. Liuij patriæ seruat.	29
Zacharias Triuisanus Venetus.	29		
Prætoria cohors vnde dicta.	96		
Prætoria porta qualis.	15		
Prætorium tabernaculum.	ibid.		

Index Rerum, & Verborum.

Rosa flos sepulchralis.	121	placet, sed forma dicendi veterum?	32
Rosæ descriptio elegans.	ibid.	ET SIBI.	13. 146
Rouigno Istriæ oppidum.	236	SIBI ET SVIS. 27. 66. 67. 141. 185. 201. 210.	211. 255. 303. 319. 322. 334.
Rozzo oppidum Istriæ,	242	FECIT VIVENS SIBI ET SVIS.	293
S		Sigillum antiquum ciuitatis Patauij.	3
Sacella Christianorum, quæ in re veteribus similia.	90	Signa, seu sigilla quibus nomina imprimebantur.	172
SACERDOTI DIVARVM.	91	Siti quinam dicebantur.	94
Sacerdotum mulieres habebant suam: quod non exercebant secundas nuptias expertæ.	101	Hic SITVS EST.	59. 238
Sacerdotum vxores sacerdotio fungebantur.	ibid.	SITA EST.	59
Sacerdotula Flaminia.	ibid.	SOMNO ÆTERNALI PATRIA RETINET, quid sibi velit.	153
Salona Illyrij oppidum, colonia Romanorum, Diocletiani patria.	227	<i>Sopra intendente alla Artigliaria.</i> Vide Præfectus fabricorum.	
a quo ca colonia deducta credatur.	228	Speculatores ex apparitorum numero.	233
OB SALVTEM.	322	quodnam militiæ genus.	280
La Scanzata. Vide Prætorium Patauinum.	137	Terrestres, maritimi, pedestres, equestres.	281
Scutellum Venetum quanti valeat.	137	EX PRÆCEPTO SPECVIATORVM.	280
Sellam curulem occupare Tribunis plebis, vetitum.	109	SPONSIONE VTRIVSQVE PARTIS HAC FACTA.	120.
Prætoribus datum.	219	Stola matronarum indumentum.	24
Senatores centum à Romulo instituti Patres dicti.	15	meretricibus vetita.	ibid.
Senatorum posteri Patricij sunt vocati.	16	T	
Sentinelæ. Vide Speculatores.		Tabularij qui.	244
L. Septimius Seuerus Imp. cur Tertinax, Arabicus, Adiabenicus, Parthicus appellatus.	233	inter seruos publicos enumerati.	ibid.
SEPTVMIÆ loco Septimie.	149	varij pro varietate officiorum.	245
Sepulchra publica, priuata, familiaria, hereditaria.	83	Tegula sepulti hominis signum.	175
non hereditaria.	84	Tegulis figulus aliquando imprimebat, aliquando inscribebat nomen.	176
erigebantur secundum vias.	45	Templum S. Michaelis vocabatur antiquitus S. Archangelorum.	22
sacra erant.	44	parebat S. Iustinae.	ibid.
Sepulchrorum iura sibi non retinere probum credebant antiqui.	ibid.	quando ab ea separatum.	23
magnitudo per numeros in imis cippiis seipros denotabatur.	ibid.	Coenobitis Sancti Spiritus Venetiarum confertur eo pacto, vt Præpositum alant.	ibid.
ILLI DEOS IRATOS QVOS OMNIS COLLVNT SI QVIS DE EO SEPVLCHRO VIOLARINT.	74	Templum Dianæ in Auentino quibus legibus dedicatum.	227
Serui quot modis manumittebantur antiquitus.	39	Templum Honoris & Virtutis quis vouerit.	229.
in manumissione percutiebantur à litore.	ibid.		230
mittebantur e manu à Præto.	ibid.	Ter mille quomodo designauerint antiqui.	137
SERVA NEC DIEM.	142	Termini ad duo millia passuum extra Patauium in vijs positi, & quando.	290
Sestertius quid.	136	Terra negra vicus luburbanus Patauinus vnde dictus.	44
Sestertius & sestertium differunt.	137	Tessera ciuica.	178
Sestertius valebat tres solidos Venetos cum semisse.	ibid.	gladiatoria.	179
Sestertium valebat viginti quinque scuta Veneta.	ibid.	TESTAMENTO FIERI IVSSIT. 6. 10. 12. 42. 48.	141. 188. 296. 320.
SET pro Sed.	328	PONI IVSSIT.	327.
Sexuiriuales, & eorum discrimina.	43	TESTAMENTO, vel TITVLVM FIERI LEGAVIT.	73.
Sexuiri Augustales qui vocabantur.	102	FIERI IVSSIT SIBI SVISQVE.	303
Sexuitorum Augustalium dignitas.	126	Theano Antenoris vxor Palladis Sacerdos in Euganeos cum marito & filijs venit.	77
SIBI pro Sibi nō videtur Patauinitas, vt Pignorio placet, sed forma dicendi veterum?	32	Thrasea Prætor Patauinus Clarissimus vir.	8
		Quindecimuir sacris faciendis.	111
		Arriæ illustrissimæ sceminæ gener.	114

Index Rerum, & Verborum.

De eius gente dubitatur.	153	testimonia.	ibid.
Thraseam Patum e gente Valeria cum Lipsio.C.		A Vallibus gens Patauina.	166
Iacobus Zabarella credit.	154	V.C. INL. P.P. ADQ. PATRICIVS.	14
opinionem immutat.	156	Vir Clarissimus, Senatoris titulus.	15
Cuius generis fuerit, auctoris coniectura.	156	Viri Clarissimi Patricij nominabantur.	ibid.
Thraseæ Patii mors.	ibid.	Senatorum etiam liberi.	ibid.
Tiro Ciceronis libertus cur dictus M. Tullius Ti- ro.	111	Velum ab Iside inuentum.	314
Titulum agri Patauini vicus, seu Vicariatus.	4	Veneris varia epitheta.	321
TITVLVM FEBRE.	298	Vesta dicebatur focus Urbis.	73
POSVERE.	319	Viator Tribuno plebis apparebat.	109
QVI LEGIS TITVLVM VALE.	65	Vicentia ciuitas nobilissima Vicane prius di- cta.	231
Toga in caput subducta quid significabat.	142	Vicus Puluerariæ gallinarum magnitudine cla- rus	160
Torques maior, & minor quid esset.	269	Vienna ciuitas, Delphinatus metropolis.	309
Trabea Prætorum insigne.	219	Vindicta, virga pro manumittendis seruis.	39
Transuectio quid.	231	Virgines Vestales quis primus instituerit.	75
Tribunal vnde dictum, & cui magistratui pro- prium.	234	initio quatuor, deinde sex fuere.	76
Tribuni militum alij Rufuli, alij Comitiani.	8	Sacri ignis custodes.	5
Tribuni seni præfuerunt cuilibet legioni.	310	igne extincto puniebantur.	76
Tribunorum istorum ornamenta erant tunica laticlauia & annulus aureus.	ibid.	de incestu conuictæ viuæ defodiaban- tur.	ibid.
Tribuni plebis quando inuenti.	108	Patauij fuisse auctoris coniectu- ra.	76.77
extra ciuitatem non pernocta- bant.	109	Virginum Vestaliû præses dicebatur Maxima.	76
eorum potestas pestifera.	ibid.	Viridarium Mantuarum à quo instructum.	157
Tribunorum plebis magistratus sacrosanctus.	108.	VIRO SVO.	181. 305
domus die ac nocte pate- bant.	109	Vitalianus pater D. Iustinæ non fuit Rex.	16
Tribunus plebis sella curuli, purpura, & lecto- ribus erat interdicitum.	ibid.	VISV IVSSA POSVIT.	319
Viator eis apparebat.	ibid.	VIVA FECIT.	185
Tribus rusticæ vrbans nobiliores.	78	VIVA FECIT SIBI ET SVIS.	68
Tribus quem in monumentis locum habeat.	7	VIVENS FECIT.	334
Triumviri Capitales quando electi.	119	VIVENS FECIT SIBI ET SVIS.	118. 258
carceres custodiebant.	ibid.	VIVOS pro viuus.	71
vigilias per urbem dispone- bant, & octo lectores ha- bebant.	120	VIVOS FECIT.	312. 313
Triumviri Coloniæ deducendæ quales & quan- do primum creati.	279	VIVENS FECIT.	334
Triumviri Monetales quando instituti, eorum- que munus.	107	VIVVS seu VIVVENS FECIT.	27.42. 158.
Venetijs hodie Proueditori di- Cecha.	ibid.	SIBI ET SVIS POSVIT.	291
De Triumvirorum Monetarium institutione Vr- sini opinio.	ibid.	VOTVM SACRVM, vel SOLVTVM DIS MANIEVS, seu DEO MAXIMO.	302
TRIV. VIR pro Triumvir.		VOTVM SOLVIT LVBENS MERITO.	257
Troment. pro tormento, vti & rustici Patauini hodie pronunciant.	289	APVD AGRVM, vel AVRO ARGENTO VOTVM SOL- VIT.	281
Tumulus sepulti hominis signum.	178	LIBENS VOTVM REDDIDIT.	336
Turres in Patauinorum ædibus antiquitatis in- dicia.	177	Vrnarum varia genera.	150
V		Vrnæ lateritiæ quamplurimæ Patauij repertæ.	22.
Valerius Flaccus Patauinus.	80	VTI SIS VOLENS PROPITIUS.	224
Argo nauticorum auctor.	ibid.	VXOR VIRO.	50
Martialis amicus.	ibid.	VXSORI pro Vxori.	72. 158
iuuenis moritur.	ibid.	AMATISSIMÆ VXORI.	297
Quintiliani, Liliij Gyraldi, Petri Criniti de eo		SIBI ET VXORI.	50.51
		VXORI CLODIÆ SECVNDÆ.	72
		VXORI ET FILIIS SVIS.	59
		VXORI LOCVM DEDIT.	69
		TESTAMENTO FIERI IVSSIT.	ibid.
		X	
		Xenodochium Patauij ad recipiendos infan- tulos expositos.	348

Index Rerum, & Verborum.

29

Quando institutum.   *ibid.*   portantur.   203
 Xicco Polentonus egregius cuius Patauinus   Eiusdem de T. Liuij inuentione erudita epi-
 ossa T. Liuij; succollat, dum in pratorium de-   stola.

F I N I S.

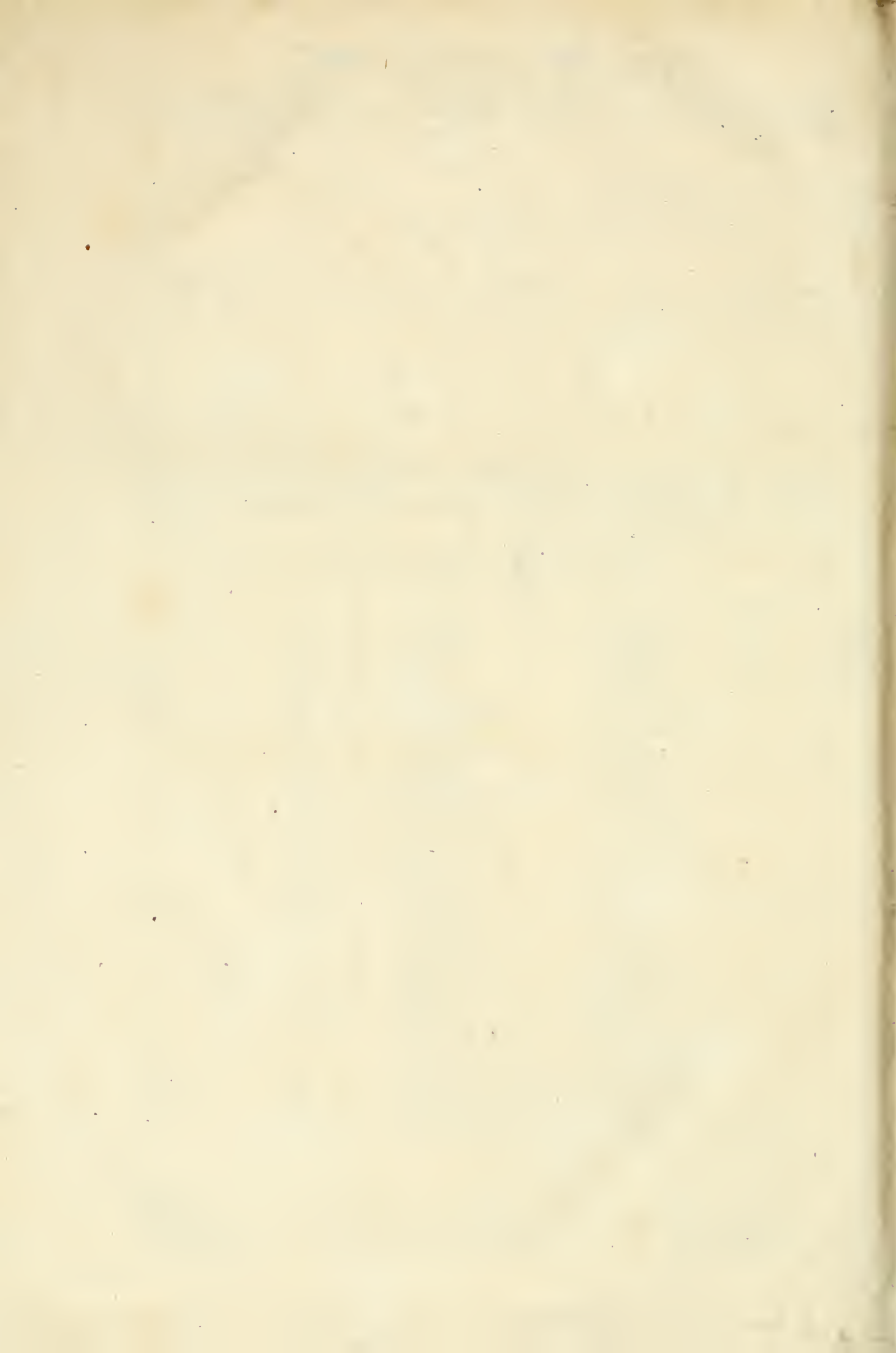
*Errata grauiora sic corrigenda . Leuiora , quæque veniam facile videntur
 impetratura , amici lectoris benignitati submituntur .*

Prior numerus paginam , alter versum designat .

4	8	Historicum	<i>Lego</i>	Historicorum
5	27	FAB.		FABR.
6	9	multumque		multumque
23	23	CDLII		CDLIII
19	15	Nomen		Prænomen
30	23	KIII		XIII
42	14	ST. RABO		STRABO
47	16	C. Fannius vbi.		vbi C. Fannius
66	8	IN ARG.		IN AGR.
73	2	Sardeonius		Scardeonius
74	10	Acronid		Acro in
76	31	Paratauinus		Patauinus
82	7	Deosculantes		Deosculantes
98	11	55		25
102	34	Atilius Serranus		Atilius Serranus
106	21	AQVLIF.		AQVILIF.
118	5	VIVA F. ET. S.		VIVA F. S. ET. S.
122	12	<i>inferies</i>		<i>inferies</i>
127	38	6L		61
136	22	<i>peritissima</i>		<i>peritissime</i>
142	27	tyrannidem		tyrannidem
148	18	<i>per per urbes.</i>		<i>per urbes</i>
194	19	ab ætatem		ob ætatem
195	5	ferme omnes		addatur incisum
201	15	<i>exidij</i>		<i>exidij</i>
205	11	Petripus		Petronius
227	39	Salonia		Salona
231	26	Vicatia		Vicana
277	5	INT. CO. XS.		INT. COXS.
313	9	LELIVS		LAELIVS
<i>ibid.</i>	15	<i>Aeneas</i>		<i>Aenea.</i>
317	18	M. AVR. AVR. VAL.		M. AVR. VAL.
330	23	CHOR.		COHORS
334	18	ΣΩΦΟΝΕΣΤΑΘΙ		ΣΩΦΟΝΕΣΤΑΘΙ

Frontisp., Portrait et nombreuses
figures dans le texte
12 ff. - 1/4 compris le Frontisp. et le portrait.
352 pp., 15 ff. d'index.

Ept P.

RARE
515
518511
GETTY RES. OR. 1980-24

